

Title	Chronicle of Kachin State (AD 300 – 1962)
All Authors	Kyaw Swe Nyunt
Publication Type	Local Publication
Publisher (Journal name, issue no., page no etc.)	Lucky Angle Press ,Yangon
Abstract	I wrote Chronicle of Kachin State (AD 300 – 1962) to know and study for students and researchers. I cited this compilation from Myanmar chronicles Newspapers, Journals, Magazines, Bulletins, Meeting Records and Local History. I intended to know past events, to study the present affairs and to develop future. In accordance with many indigenous peopling, rare literature records and mixing with oral history, I extracted from historical treaties. This compilation has the rule and regulations and limitations. This book is the eyes of Kachin State.
Keywords	Rebellion, administration, economic, social affairs and associations
Citation	
Issue Date	2017

စာရေးသူ အမှာ

ကျွန်တော်တို့ဟာ လူသားတွေဖြစ်တဲ့အတွက် ဘဝဖြတ်သန်းမှု တွေဆိုတာရှိတယ်။ ဒီလိုဖြတ်သန်းရာမှာ သဘောတွေ့တာတွေ၊ သဘော မတွေ့တာတွေ၊ လုပ်ချင်တာတွေ၊ မလုပ်ချင်တာတွေဆိုတာ တွေ့ကြရ မှာဖြစ်တယ်။ ဒီအတိတ်က ဖြတ်သန်းမှုတွေကို မှတ်တမ်း၊မှတ်ရာတွေ အထောက်အထားတွေ ကိုးကားပြီး ရေးသားပြုစုထားတဲ့ ရက်စွဲသမိုင်း ဖြစ်တယ်။

ဖြတ်သန်းမှုတိုင်း သမိုင်းလို့ ပြောလို့ရပေမယ့် သမိုင်းတိုင်း မှတ်တမ်းမကျန်ကြပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့မှာ မှတ်တမ်းတင်တဲ့ အလေ့ အထနည်းလို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီရက်စဉ်သမိုင်းဟာလည်း ကချင်ပြည်နယ် က အနာဂတ်လူငယ်တွေ အတိတ်က အဖြစ်အပျက်တွေ၊ ဖြတ်သန်းမှု တွေကို သိစေလိုတဲ့သဘောနဲ့ရေးဖြစ်တာပါ။ လူမျိုးတိုင်း၊ နိုင်ငံတိုင်း မှာ ကိုယ်ပိုင်သမိုင်းတွေရှိကြပါတယ်။ ကိုယ့်သမိုင်းကြောင်း ကိုယ်သိ ရပါမယ်။ ဒါမှ ကိုယ်ရဲ့အားနည်းချက် အားသာချက်တွေက သိပြီး အနာဂတ်ကို အကောင်းဆုံး ပုံဖော်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီစာအုပ်ရဲ့ ရှေ့ပြေးအနေနဲ့ ၂၀၀၂ ခုနှစ်မှာ ဆရာကြီးဒေါက်တာဘမောင် ဦးစီး ပြီး ကျွန်တော်တို့ ကချင်ဒေသရက်စွဲသမိုင်း(အေဒီ၅၅၆-၁၈၈၅)ဆိုပြီး ဌာနတွင်း မှတ်တမ်းစုဆောင်းခြင်းလုပ်ငန်း လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ လိုအပ် တာတွေ ထပ်ဖြည့်ပြီး ဒီစာအုပ်ကတော့ အေဒီ ၃၀၀ ကနေ ၁၉၆၂ ခုနှစ်အထိ ပြုစုရေးသားထားပါတယ်။

ဒီစာအုပ်ကိုဖတ်ပြီး အမြင်ကျယ်လာတယ်၊ ဗဟုသုတတွေ တိုးလာတယ်ဆိုရင် စာရေးသူအနေဖြင့် ရေးရကျိုးနပ်ပါတယ်။ ဆရာကြီးဒေါက်တာသန်းထွန်း က ပြောခဲ့ပါတယ် **သမိုင်းသင်တာ “မအ”အောင်လို့** ဆိုပါတယ်။ နိုင်ငံတို့၊ အစိုးရတို့၊ အဖွဲ့အစည်း တို့ ဆိုတာ လူတွေနဲ့စုဖွဲ့ထားတာဖြစ်ပါတယ်။ ခေတ်တွေ၊ စနစ်တွေ၊ အချိန်တွေဘယ်လောက်ပြောင်းပြောင်း၊ပြောင်းလဲမသွားနိုင်တာ လူတွေ

ရဲ့စိတ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် သမိုင်းသိရင် လူ့စိတ်သိပါပြီ၊ ဒါဆို ကောင်းမွန်တဲ့ အနာဂတ်ကို ပုံဖော်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် ကချင်ပြည်နယ်သမိုင်းကို သိချင်ရင်၊ ဗဟုသုတရချင်ရင်၊ ဒီစာအုပ်ကို ဖတ်ပြီး လှပတဲ့အနာဂတ် ကို ပုံဖော်ကြစေချင်ပါတယ်။

ကျွန်တော့်ကို ဒလိုစာအုပ်တွေ ရေးနိုင်အောင် ပြုစုပျိုးထောင် ပေးခဲ့တဲ့ မိဘနှစ်ပါးရယ်၊ ဆရာကြီးဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ ဒေါက်တာ တိုးလှ၊ ဒေါက်တာဘမောင် တို့နဲ့ သင်ဆရာ၊ မြင်ဆရာ၊ ကြားဆရာ တို့ရဲ့ကျေးဇူးဟာ ကျွန်တော့်ရဲ့ ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံး စိမ့်ဝင်ပျံ့နှံ့နေပါ တယ်။ ဒီလို စာရေးခြင်းအလုပ်ကို လုပ်နိုင်အောင် တတ်နိုင်တဲ့ဘက် ကနေ ပံ့ပိုးပေးတဲ့ ဇနီးနဲ့သားသမီး၊ မိတ်ဆွေတွေကို အထူးကျေးဇူး တင်ပါတယ်။ နတ်တစ်ရာ စာတစ်လုံး ဆိုသလို ဒီအားလုံးသော ကျေးဇူးတရားတွေကို အလုပ်နဲ့သက်သေပြလိုက်ပါတယ်။

ဒေါက်တာကျော်ဆွေညွန့်

တွဲဖက်ပါမောက္ခ

သမိုင်းဌာန

မြစ်ကြီးနားတက္ကသိုလ်

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ (၂၄)ရက်

နိဒါန်း

ကချင်ပြည်နယ်ရက်စဉ်သမိုင်းကို ပုဂံခေတ်မှ တော်လှန်ရေး ကောင်စီခေတ်အထိ အကြောင်းအရာ၊ အဖြစ်အပျက်များကို အလွယ် တကူသိရှိစေရန် ဗဟုသုတရှာမှီးသူများနှင့် သုတေသနပြုလုပ်နေသူ များအတွက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အထောက်အကူဖြစ်စေရန်အလို့ငှာ ရေးသားပြုစုထားပါတယ်။ ဤသမိုင်းကို ပြုစုရာတွင် မြန်မာရာဇဝင် ကျမ်းများ၊ သတင်းစာများ၊ ဂျာနယ်များ၊ မဂ္ဂဇင်းများ၊ အစိုးရပြန် တမ်းများ၊ အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းများ၊ ဒေသဆိုင်ရာသမိုင်းမှတ်တမ်း များကို ကိုးကာလျက် ရေးသားပြုစုထားပါတယ်။

တိုင်းရင်းသားအများစု နေထိုင်သောဒေသ ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ပုဂံခေတ် အပိုင်းတွင် စာပေမှတ်တမ်းတင်ထားမှု ရှားပါးသည့်အပြင် ရှိသော စာပေမှတ်တမ်းများမှာလည်း ပါးစပ်ရာဇဝင်များ ရောထွေးနေ သည့်အတွက် သမိုင်းဆိုင်ရာကျမ်းများထဲမှစိစစ်ထုတ်နုတ်ထားပါတယ်။

ရက်စဉ်သမိုင်းပြုစုရာတွင် ကန့်သတ်ချက်များ၊ စည်းကမ်းများ များစွာရှိပါသည်။ ဆရာကြီးဒေါက်တာသန်းထွန်း၊ ဒေါက်တာတိုးလှ တို့က ပါရဂူတန်းတက်စဉ် ဒေသသမိုင်း၊ ရက်စဉ်သမိုင်းပြုစုရာမှာ ဖော်ပြပါအချက်တွေကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ဖို့လိုကြောင်း ပြောကြားခဲ့ တာကတော့။

- အများပြည်သူ သိအောင် ထုတ်ပြန်ထားတာဖြစ်ရမယ်
- အများပြည်သူနဲ့ ဆိုင်ရမယ်
- ရက်စွဲတွေ မမှားအောင် သေချာစိစစ်ရမယ်
- ဝေဖန်ချက်၊ ထင်မြင်ချက်များ မပါစေရ
- တတ်နိုင်သလောက် လိုရင်းတိုရှင်းဖြစ်အောင် ရေးပါ
- သေးနုတ်သော သတင်းများ မပါစေရ။ ဥပမာ ခိုးမှုများ
- သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ၊ ကပ်များကို ထည့်သွင်းရမယ်

ဆိုပြီး မကြာခဏ သင်ပြခဲ့ပါတယ်။

ဤရက်စဉ်သမိုင်းဟာ ကချင်ပြည်နယ်၏ မျက်လုံးဟု ဆိုချင်ပါတယ်။ အကြောင်းမှာ အတိတ်ကိုသိရှိပြီး ပစ္စုပ္ပန်မှာ သင်ခန်းစာ ယူနိုင်ရင် အနာဂတ်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးကို ကြိုးပမ်းနိုင်မည်ဟု ယူဆသောကြောင့် ရေးသားပြုစုခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ကျန်ရနေသော အဖြစ်အပျက်များ၊ အကြောင်းအရာများကို တိကျသေချာသော ရက်စွဲများတွေ့ရှိပါက ကျွန်တော်ထံ ပေးပို့ပေးစေလိုပါတယ်။ ကျွန်တော်လည်း ဆက်လက်ကြိုးစားရှာဖွေပါအုံးမည်။ ဖြည့်စွက်စရာများ များပြားလာပါက ထပ်မံဖြည့်စွက်ရေးသားပြီး ထုတ်ဝေသွားပါမည်။

ကချင်ပြည်နယ်ရက်စဉ်သမိုင်း
(အေဒီ ၃၀၀-၁၉၆၂)

ပုဂံခေတ် (အေဒီ ၁၀၇ - ၁၃၆၈)

အေဒီ ၃၀၀

ပူကမ်း(ကာမိုင်း)အနီး အင်းတော်ကြီးမှစီးဆင်း
လာသော အင်းတော်ကြီးချောင်းနှင့်နန့်ကောင်း
ချောင်းတို့ ဆုံစည်းရာအရပ်တွင် ကောင်းဟုန်
မြို့တည်ခဲ့။ ကောင်း မှာ အိုးစည်၊ ဟုန်
မှာ လွတ်ကျသောနေရာ။ ကျိုင်းဟုန်
စော်ဘွား ဒုတိယ သားတော်သိုဟိုခင်
ကအုပ်ချုပ်ခဲ့။

အေဒီ ၅၅၆

သာသနာသက္ကရာဇ် ၇၃ ကဆုန်လပြည့်ကျော်
၃ ရက်၊ ကြာသပတေး။ မိုးညှင်းမြို့ကို
သောင်းခမ်းကျော်တည်ထောင်ခဲ့။ မိုးညှင်းနယ်
ကို အရှေ့ဘက်တွင် ၆ ရက်ခရီးအကွာအဝေး
ရှိ ဧရာဝတီမြစ်ကျ ဘမ်မော်၊ တောင်ဘက်
တွင် ၆ ရက်ခရီးအကွာအဝေးရှိ မဲဇာချောင်း၊
ကွံးသီးချောင်း၊ ကွံပေါင်မြေ၊ အနောက်တောင်
ဘက်တွင် ၇ ရက်ခရီးအကွာအဝေးရှိ ဘရဲ
တောင်ရိုး၊ ဗမာတမြေ။ အနောက်မြောက်
ဘက်တွင် ၈ ရက် ခရီးအကွာအဝေးရှိ ဥရု
ချောင်းအထိ၊ အခြားတစ်ဖက် မိုးညှင်းနယ်။
မြောက်ဘက်တွင် နန္ဒင်းချောင်း၊ မြောက်ဘက်
သစ္စေးသုံးပင်အထိ၊ တဘက် မိုးကောင်းမြေ၊
အရှေ့မြောက်ဘက်တွင် ၆ ရက် ခရီး အကွာ

အဝေးရှိ ဧရာဝတီမြစ်တဖက် မိုးကောင်းမြေ
ဟူ၍ သတ်မှတ်ခဲ့။

အေဒီ ၇၆၅

နန့်ကောင်းချောင်းကို အမှီပြုပြီး ကောင်းဟုန်
မှ ၁၈ မိုင်အကွာ၊ လက်ရှိ မိုးကောင်းနှင့် ၉
မိုင်အကွာတွင် မိုးကောင်းမြို့ကို သိုဟုန်ဘွား
က တည်ခဲ့။

အေဒီ ၈၆၃

တရုတ်ပြည်၊ နန်ကျောင်ခေတ် သမိုင်းဆရာ
ဖန်ချောင်က မန်ရှူး ခေါ် တောင်ပိုင်းဒေသ
များ သမိုင်းကျမ်းတွင် ရေခဲ ဆီးနှင်းဖုံးသော
တောင်များရှိရာဒေသအကြောင်း ဖော်ပြချက်
အရ။ မျက်နှာ ခြေထောက်တို့၌ မှင်ကြောင်
ထိုးထားသူ တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ကြောင်း၊
၎င်းဒေသမှာ ယခုခေတ် ပူတာအိုဝန်းကျင်
ခန္တီးလုံရှမ်းများနေထိုင်ဒေသရှိ ရဝမ်နှင့်ဒရူမျိုး
နွယ်စုများကိုဆိုလိုသည်ဟုယူဆသူများရှိသည်။

အေဒီ ၈၇၅

ကျခက်မြို့(ယခု ထင်းခါးဆိပ်၊ ကောက်ကွေ့
ချောင်းဝ)က ရာဇဂဟဘုရင် နာဂဒါသ ခေါ်
နာဂခါရ၏ သားတော် ဥပတိဿက တည်
ထောင်ခဲ့။

အေဒီ ၉၄၀

စင်ကျန်ဖ ခေါ် ခွန်အန်နှင့် စောစီဖိတ် ခေါ်
ကျားဖြူတို့က မိုးညှင်းမြို့ ကို တည်ထောင်ခ

အေဒီ ၁၂၁၅

မိုးကောင်းစော်ဘွား စပ်လုံဖက မြောက်ဘက်၊
ခမ်းတီးလုံ(ပူတာအိုဝန်းကျင်)ဒေသမှ တောင်
ဘက် ရွှေဘိုနယ်အထိ သြဇာလွှမ်းသည်ဟု
ဆိုသည်။

၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၂၃၈

ငဆောင်ချမ်းကို မဂိုတို့သိမ်းပိုက်၊ ချန်မိန်း အမည်ဖြင့် မဂိုနယ်မြေထူထောင်။

အေဒီ ၁၂၄၃

သာသနာသကရာဇ် ၇၆၀ တန်ခူးလပြည့် ကျော် ၅ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ ဗန်းမော်မြို့ကို ဆောင် မိုန်ခန်တည်သည်။ အရှေ့ဘက်တွင် တစ်ရက် ခရီးအကွာအဝေးရှိ နွယ်ကုံလုန်၊ အခြား တစ်ဖက် တရုတ်မြေ၊ အရှေ့တောင်ဘက်တွင် တစ်ရက်ခရီးအကွာ တောင်ဟုတ်မြေ၊ အခြား တစ်ဖက် တရုတ်မြေ၊ တောင်ဘက်တွင် တစ် ရက် ခရီးအကွာ ကျောက်ခေါင်း လောင်း ၄ ပင်အထိ၊ အခြားတစ်ဖက် မိုးမိတ်မြေ၊ အနောက်တောင်ဘက်တွင် ၅ ရက်ခရီးအကွာ အဝေးရှိဧရာဝတီမြစ်၊ အခြားတစ်ဖက် ကသာ မြေ၊ အနောက်ဘက်တွင် ၄ ရက်ခရီးအကွာ အဝေးရှိ ဧရာဝတီမြစ်ကြောတစ်ဖက် မိုးညှင်း မြေအထိ၊ အနောက်မြောက်ဖက်တွင် ၅ ရက် ခရီး အကွာအဝေးရှိ ဇေယျဝတီမြစ်အထိ၊ အခြားတစ်ဖက် မိုးညှင်းမြေ၊ မြောက်ဘက် တွင် ၆ ရက်ခရီး အကွာ ဧရာဝတီမြစ်ကြော တစ်ဖက်ရှိ ပန်ခြောင် မိုးကောင်းမြေအစပ်၊ အရှေ့မြောက်ဘက် တွင် ၇ ရက်ခရီးအကွာ မိုငတီရွာမြောက်၊ ကျောက်တန်း အခြားတစ် ဖက်၊ တရုတ်မြေဟူ၍ သတ်မှတ်ခဲ့။

- အေဒီ ၁၂၈၁ တရုတ်တို့လာသည်ကိုခုခံရန် အနန္တပစ္စည်း၊ ရနပစ္စည်းတို့ဦးဆောင်၍ချီတက်၊ ငဆောင်ချမ်း သို့ရောက်ရှိပြီး ဗန်းမော်မြစ်အငူတွင်ခုခံသည်။
- ၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၂၈၃ ဗန်းမော်တဖက်ကမ်း ငဆောင်ချမ်း တရုတ်တို့ လက်ကျရောက်။
- ၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၂၈၃ ကောင်းစင် တရုတ်တို့လက်ကျရောက်။
ဇန်နဝါရီ ၁၂၈၄ တကောင်းကို တရုတ်ကျူးကျော်သူတို့ လာ ရောက်တိုက်ခိုက်။
- အေဒီ ၁၃၀၀ (ယနေ့ဗန်းမော်)၏ မြောက်ဖက်မိုင်(၂၀)ခန့် အကွာ တာပိန်မြစ်ကမ်းပေါ်ရှိ ဗန်းမော် (မြို့ဟောင်း)သို့ ရွှေ့သည်။ လက်ရှိဗန်းမော်မှာ ၁၇ ရာစုတွင်တည်ထောင်သည်ဟု ယူဆချက် များလည်းရှိသည်။
- အေဒီ ၁၃၀၃ ချန်မိန်းဟူသော အမည်ကို ဖျက်သိမ်းကြောင်း ရှမ်းညီနောင်သုံးဦးက ကြေညာ။
- အေဒီ ၁၃၀၈ စမ္မာနဂိုရ်(ဗန်းမော်အနီး)မြို့တွင် ရှမ်းစော်ဘွား သိုချည်ဘွား အုပ်စိုးနေသည်။ မြောက်ဘက်တွင် (ယခု)မြစ်ကြီးနားဒေသအထိ၊ တောင်ဘက်တွင် ရွှေလီမြစ် အထိ၊ အရှေ့ဘက်တွင် မိုင်းမော၊ နမ်းခမ်းအထိ အုပ်ချုပ်သည်။ သို့လက်ထက် တွင် မိုင် ၂၀ ခန့် အကွာ တာပိန်မြစ်ကမ်းရှိ ဗန်းမော်(မြို့ဟောင်း)သို့ ရွှေ့သည်။

အင်းဝခေတ် (အေဒီ ၁၃၆၄ မှ ၁၅၅၅)

- အေဒီ ၁၃၇၀** မိုးညှင်းစားကို တကောင်းမြို့စားအဖြစ်ပြောင်းလဲခန့်ထား၍ မိုးညှင်းမြို့ကို ကိန်းခန်းကြီးသို့ပေးသည်။
- အေဒီ ၁၃၇၁** မိုးညှင်းစားခုံမှိုင်းသောင်းကျန်းပြန်သဖြင့် နိုင်ငံတော်နယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြားနှင့် မိုးညှင်းနယ်ကို ပိုင်းခြားသော မှတ်တိုင်စိုက်ထူသည်။
- အေဒီ ၁၃၇၂** မိုးညှင်းစားကိန်းခန်းကြီးသည် မြေတူး(ကန့်ဘလူ)ထိပါး ဖျက်ဆီးသဖြင့် နေပြည်တော်မှမင်းကြီးစွာကိုယ်တိုင် ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ် အင်အားများစွာနှင့် တပ်များချီတက်တိုက် ခိုက်နှိမ်နှင်းသည်။
- အေဒီ ၁၃၉၂** မေးညှင်းစား၊ သိုချည်ဘွားယောက်ဖ၊ သိုဟန်ဘွားသည် ကြွချီလာသော ရှင်ဥတမကျော်နှင့် ရှင်ဓမ္မဝိလာသ အရှင်မြတ်တို့သည် စန့်ခေါ်ဖိတ်ဘုရားတည်ထားခဲ့။ လည်ပင်းတွင် အဖြူရစ်ရှိသည့် ဆင်နှင့် မြေညိုခဲ့သည်ကို အစွဲပြု၍ ရှမ်းဘာသာဖြင့် ခေါ်ဆိုခဲ့ရာမှ ကာလဒေသ ရွှေလျားလာသောအခါတွင် စည်ခေါင်းပိတ်ဘုရားဟု ခေါ်ဆိုလာကြသည်။ ထိုစေတီကို အင်းဝ-မိုးညှင်းမင်းတရားလက်ထက်တွင် တစ်ကြိမ်မွမ်းမံပြင်ဆင်ထိန်းသိမ်းခဲ့။ မြေတူး(ကန့်ဘလူ) မြို့ကိုအလုံးအရင်းဖြင့်တိုက်ခိုက်သည်။
- အေဒီ ၁၄၀၃** နန့်ပုတ်ကျေးရွာတွင်လည်း စလုံဒေသသို့ သာသနာပြုရန်
- အေဒီ ၁၄၀၆** ဘုရင်မင်းခေါင်က မြို့လှစားကို တောင်တွင်းမင်းသမီးရှင်မိမြတ်နှင့်စုံဖက်တော်မူ၍သတိုးအမည်

ဖြင့် မိုးညှင်းမြို့ကို စားစေသည်။ မိုးညှင်းစည်ပင် ဝပြောသည်။

အေဒီ ၁၄၀၆ မိုးညှင်းမြို့စားလစ်လပ်သဖြင့် မြို့လှစား ဥဒိန်ကို မိုးညှင်းမြို့စားခန့်သည်။

အေဒီ ၁၄၁၂ တရုတ်တပ်ဖွဲ့များ ဗန်းမော်ဒေသသို့ကျူးကျော်ဝင် ရောက်ခဲ့ကြသည်။

နီဝင်ဘာ ၁၄၂၅ မိုးညှင်းမင်းတရားသည် ရေအား၊ ကြည်းအားဖြင့် မိုးညှင်းမှ ချီတော်မူသည်။ ကလေးကျေးတောင်ညို လည်း ပုခန်းတရဖျားကို ရှင်စောပအားပေး၍ အင်းဝမြို့မှနေ၍ ဆီးကြိုတိုက်ခိုက်စေသည်။

မေ ၁၄၂၆ မိုးညှင်းစားနန်းတက်၍ မိုးညှင်းမင်းတရား(သီရိတြိ ဘဝနာဒိတျာပဝရပဏ္ဍိတဓမ္မရာဇာ)ဘွဲ့အမည် ခံယူ တော်မူပြီး နန်းတက်ခဲ့သည်။ မိုးညှင်းသတိုးဟု လည်း ခေါ်သည်။ သားတော်အကြီး မိုးရွှေစားကို မင်းရဲကျော်စွာအမည်နှင့် အိမ်ရှေ့အရာပေးတော်မူ သည်။ သားတော်အငယ် ဝန်သိုစားကို နောရထာ ဟူသောအမည်နှင့် ကနွီမြို့ကိုပေးသည်။

အေဒီ ၁၄၂၇ မိုးညှင်းမင်းတရားသည်အင်းဝနန်းတော်ကို အသစ် ပြန်လည်တည်ဆောက်သည်။

အေဒီ ၁၄၄၁ မင်းရဲကျော်စွာဘုရင် (၁၄၃၉-၁၄၄၁)လက်ထက် ယောက်ဖတော် မိုးညှင်းစားနှင့် ကလေးစားတို့ ပေါင်း၍ မူးကောင်းစားသိုဟန်ဘွားကို လုပ်ကြံ တိုက်ခိုက်စေသည်။ မင်းနှစ်ပါးလည်း စစ်သည် ဗိုလ်ပါအများနှင့် မိုးကောင်းသို့ ချီတက်လုပ်ကြံ

သည်။ မိုးကောင်းကို တက်ခိုက်နေစဉ် ကာလ
အတွင်း မင်းရဲကျော်စွာဘုရင် အနိစ္စရောက်။

၂၅ ဧပြီ ၁၄၄၂

မိုးညှင်းမင်းသီဟပတေ့သည် မိုးကောင်းကို
အောင်

မြင်၍ သိုင်ဘွား သားမယား၊ဆင်၊ မြင်းနှင့်တကွ
မိုးစစ်ထောမိုင်းကြီးကိုယူ၍ သူတော်မင်းဦးတည်ကို
ဆက်လာစေသည်။သီရိဇေယသုရလည်း သိုင်ဘွား
နှင့်တကွ ရွှေ၊ ငွေ၊ ဆင်၊ မြင်းတို့ယူ၍ လက်
ဆောင်တော် ဆက်လာ၏။

အေဒီ ၁၄၄၂

နရပတိစည်သူမင်းသည် ရွှေပေါ်ကျွန်းစေတီတော်
မြတ်ကို ရေဂူမြို့တွင်တည်ထားခဲ့။ ရွှေပေါ်ကျွန်း
စေတီတော် ကိန်းဝပ်စမွယ်တော်မူသော မြေကို
ဇေယျဘုမ္မိမြေ ခေါ် ရန်အောင်ရာမြေဟုခေါ်ဆို
သမုတ်ခဲ့ကြသည်။ မူလအစ စေတီတော်လးပတ်
(၂၈)တောင်၊ဉာဏ်တော်အမြင့်(၁၄)တောင်၊ မုတ်ဦး
တစ်ဆူရှိပြီး ဓါတ်တော်(၄)ဆူ ချန်လှပ်၍ ၇၇၇၃
ဆူသော သရီယဓါတ်တော်မြတ်ကို ဌာပနာခဲ့။

အေဒီ ၁၄၄၉

တရုပ်ဦးတည်ဘွားက မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်းကို
တိုက်ရန် စစ်သူကြီးဆင်ရွှေဝင်း ဦးဆောင်သော
တပ်ဖွဲ့ကို စစ်သည်တစ်သိန်းသုံးသောင်း စေလွှတ်
သည်။ ဧရာဝတီမြစ်ကို တံတားဆောက်၍ ကူး
သည်။ မိုးကောင်းစော်ဘွား သိုချည်ဘွား၊ သိုပုတ်
ဘွား ညနောင်တို့ တရုတ်တို့ကို ဆီးကြိုတိုက်ရာ
မှ တရုတ်ဗိုလ် သေ၍ နတ်တောင်မြို့ကိုရသည်။

အေဒီ ၁၄၅၀

နတ်တောင်မြို့ရကြောင်း ဘုရင်နရပတိ ကြားသိရသောအခါ ငွေသားတစ်သောင်း ဆုပေးသည်။

မိုးညှင်းစား သီဟပတေ့ အနိစ္စရောက်သည်။ ၎င်း၏သား မင်းဥတည်သည် မိုးကောင်းသိုကျိန်ဘွား၊ သိုပုတ်ဘွားတို့နှင့်ပေါင်း၍ပုန်ကန်သဖြင့် နေပြည်တော်မှ တပ်များကို အိမ်ရှေ့မင်းသားကိုယ်တိုင် ဦးစီး၍ မိုးညှင်းသို့ ချီတက်နှိမ်နှင်းရာမှ မင်းဥတည်နှင့်တကွ သိုကျိန်ဘွား၊ သိုပုတ်ဘွားတို့၏ မိသားစုကို ဖမ်းမိသည်။ ညီနောင်နှစ်ဦး ဘုရင့်ထံ (ထီးကြည်)သို့သွားရောက်တွေ့ဆုံလျက်မင်းဥတည်က ပုန်ကန်ရာတွင် ကူညီရန်တောင်းဆိုကြောင်း မကူညီနိုင်ဟု ပြောသောအခါ ၎င်းတို့မရှိခိုက်သားမယားတို့ကို မိုးညှင်းသို့ ခေါ်သွားကြောင်း လျှောက်ထားသည်။ ၎င်းတို့ ညီနောင်ကို သစ္စာပေးလျက် သိုပုတ်ဘွား၏သားကို မိုးညှင်းမြို့စားခန့်သည်။ တူတော် မင်းဥတည်ကို ကွပ်မျက်သည်။ သိုကျိန်ဘွား၊ သိုပုတ်ဘွား ညီနောင်ကိုလည်း ပြန်လွှတ်ခြင်းမပြုပေ။

အေဒီ ၁၄၇၆

မိုးညှင်းစော်ဘွားနှင့် မိုးကောင်းစော်ဘွား စစ်ဖြစ်ကြသည်။ နှစ်ဦးလုံးကကူညီရန် ဘုရင်မဟာသီဟသူရထံ လျှောက်တင်ကြသည်။ ဘုရင်မဟာသီဟသူရက သားတော်ကို မြို့စောင့်ထားလျက် ဘုရင်ကိုယ်တိုင် မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်းသို့ ချီတက်သည်။ ရေကြောင်းဖြင့် ချီတက်၍ ကသာရောက်လျှင် မိုးညှင်းသို့ ဆက်လက်ချီတက်သည်။ မိုးညှင်း၊

- မိုးကောင်း စော်ဘွားနှစ်ဦးလုံး ၁၇ ရင့်ထံအညံ့ခံကြသည်။ မိုးညှင်းစော်ဘွားကို တကောင်းမြို့စားအဖြစ် ပြောင်းရွှေ့ခန့်ထားလျက် မိုးညှင်းမြို့ကိုမူ မိုးကောင်းစော်ဘွား၏ ညီကိုပေးသည်။
- အေဒီ ၁၅၀၃ မိုးညှင်းစလုံသည် ဆင်လုံး မြင်းရင်းများနှင့် ချီလာ၍ မြေဒူးကို တိုက်ခိုက်လာသည်။ မြေဒူးစားသက်တော်ရှည်လည်း မခံနိုင်၍ မြို့မှထွက်ကာ ဒီပဲယင်းသို့ ပြေးရသည်။ ဒီပဲယင်းသို့ရောက်မှ ဒီပဲယင်းစားနှင့် ပေါင်း၍ တိုက်သည်။ မြေဒူးမြို့ကို ရှမ်းတို့ရသည်။
- အေဒီ ၁၅၀၆ မိုးညှင်းစလုံက ဒီပဲရင်းမြို့ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူ။ ဒီပဲရင်းမြို့ ရှမ်းတို့၏ လက်ကျရောက်။ မြန်မာတပ်များက မြေဒူး၊ ငရဲနဲမြို့များကိုသိမ်း။ မြေဒူး၊ ငရဲနဲကို ရှမ်းနိုင်ငံတော်အတွင်း ထည့်သွင်းလျက် ဒီပဲရင်းကို မြန်မာပိုင်နယ်အတွင်း ထည့်သွင်းအလဲအလှယ်ပြုရန် သဘောတူကြ။
- အေဒီ ၁၅၁၁ မိုးညှင်းစော်ဘွားစလုံသည် ရွှေနန်းရှင်နရပတိနှင့် အုန်းဘောင်စော်ဘွား အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်နေသည်ကို ရန်ညှိုး၍ အုန်းဘောင်ကျေး ဗန်းမော်ကို အလုံးအရင်းနှင့်ချီ၍ရံလေသည်။ အုန်းဘောင်စော်ဘွားက ရွှေနန်းရှင်နရပတိသို့ မြေဒူးတွင် မိုးညှင်းသားတို့ ခံနေ၍ အလုံးအရင်းနှင့်ချီပြီး ဝန်းရံတော်မူပါဟု လျှောက်လာသဖြင့် နရပတိသည် ၁၂ တပ်စီရင်ကာ မြေဒူးသို့ချီတက်ဝန်းရံခဲ့သည်။ ထိုသို့ ဝန်းရံနေစဉ် မိုးညှင်းစော်ဘွားကျွန်ဖြစ်သော တွင်းသင်း

စား၊ မင်းခင်းစား၊ ကလေးစားတို့နှင့်ညှို့နှစ်ချက် တီးကျော်တွင်တိုက်သဖြင့် ဘုရင်နရပတိ၏ ၁၂ တပလုံး ပျက်လေသည်။ ရွှေနန်းရှင်နရပတိလည်း ဒီပဲယင်း၊ စည်ပုတ္တရာမြို့ကို ဆင်၊ မြင်း၊ လူသူ ပို့၍ ပြန်ခဲ့သည်။

အေဒီ ၁၅၁၇

မိုးညှင်းစလုံသည် မြေဒူးကျေးစပ်များကို တိုက် လာသဖြင့် ရဲမက်များဆုတ်ရသည်ကို နရပတိ ကြားလျှင် စစ်သည် တစ်သိန်းနှစ်သောင်းနှင့် ချီ တက်ခဲ့သည် စည်သာအရပ်တင် စခန်းချ၍ ထိုမှ ငရဲနဲသို့ ချီသည်။ မြင်းတပ်ခြင်းတိုက်ရာ အရေး မလှသဖြင့် ရာဇသင်္ကြံ မြင်းတပ်ဖိ၍တိုက်ရာ ရှမ်း တို့ဆုတ်၍ ငရဲနဲမြို့မှခံလေသည်။ ဘုရင်နရပတိ လည်း ဝန်းရံတိုက်ခိုက်ရာ ရှမ်းတို့မနိုင်၍ ငရဲနဲမှ ထွက်ပြေးကြသည်။ ငရဲနဲကိုရတော်မူလျှင် ရာဇ သင်္ကြံကို ရဲမက်နှင့်တကွ ငရဲနဲတွင် အစောင့် ထားသည်။

အေဒီ ၁၅၁၉

အေဒီ ၁၅၂၃

ကလေးစော်ဘွားနှင့်မိုးညှင်းစလုံတို့စစ်တိုက်ကြ။ မိုးညှင်းစလုံကမင်းကင်းမြို့ကိုသိမ်းသည်။ မြန်မာ တပ်များကမြေဒူး(ကနဘလူ)မြို့မှခုခံသည်။ ဘုရင် နရပတိကိုယ်တိုင် တပ်များနှင့်အတူ လက်ပါခုခံ သော်လည်း မိုးညှင်းစလုံက မြေဒူးမြို့ကိုရသည်။ မြန်မာတို့ ငရဲနဲသို့ဆုတ်၍ ခုခံသော်လည်း ငရဲနဲ လည်းကျသွားပြန်သဖြင့် စည်ပုတ္တရာသို့ ဆုတ်ခွာ ခဲ့သည်။ စည်ပုတ္တရာမြို့စား ရာဇသင်္ကြန်အား ဖမ်းမိပြီး စည်ပုတ္တရာမြို့ ကျသွားပြန်သည်။ နရ

အေဒီ ၁၅၂၄

ပတိဘုရင်၏ တပ်(၁၅)တပ်လုံးပျက်၍ အပြင်း ပြန်ဆုတ်ခဲ့ရသည်။

မိုးညှင်းစလုံသည် မြေဒူးမြို့တွင် တမိုးနေပြီး နောက် စစ်ကိုင်းသို့ချီတက်လာသည်။ စစ်ကိုင်း ကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးပြီး ကနီ၊ ဗဒုံ၊ အမြင့်၊ ပခန်း ကြီး၊ ဗန်ကျီ၊ ကွမ်းရွာတို့ကို သိမ်းသည်။ စကု၊ စလင်း၊ ဘောင်လင်း၊ လယ်ကိုင်း မြို့စားများ ထွက်ပြေးကြသည်။ မိုးညှင်းစလုံ မြေထဲမြို့ထိ ရောက်ရှိလာသည်။ ပြည်ဘုရင် သတိုးမင်းစော နှင့် မိုးညှင်းစလုံတို့ မြေထဲမြို့တွင် တွေ့ဆုံလျက် ပူးပေါင်းရန် သဘောတူခဲ့သည်။ ပြည်ဘုရင်က ရေကြောင်းချီလျက် မိုးညှင်းစလုံက ဧရာဝတီမြစ် အရှေ့ဘက်ကမ်းမ ကြည်းကြောင်းချီလျက် အင်းဝ သို့ချီတက်ကြသည်။ ရမည်းသင်းတောင်တွင်းကြီး နယ်စားများ ထွက်ပြေးကြသည်။

ရွှေနန်းကြော့ရှင်နရပတေ့က အုန်းဘောင်စော်ဘွား အား အကူအညီတောင်းသဖြင့် စော်ဘွားအင်းဝသို့ ရောက်လာသည်။ မိုးညှင်းစလုံတို့က တံတားဦး တွင် တပ်ချလျက် အင်းဝကိုဝိုင်းရံသည်။ အင်းဝ ဘုရင်နှင့် စော်ဘွားတို့ မြို့တွင် မနေရဲသဖြင့် ဆင်ခေါင်း (မေမြို့လမ်းဟုယူဆ)သို့ ဆုတ်ခွာကြ သည်။ မိုးညှင်းစလုံ အင်းဝကိုသိမ်းသည်။ ပြည် ဘုရင် သတိုးမင်းစောကို နန်းတင်၍ မိုးညှင်းစလုံ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာသည်။ မိုးညှင်းစလုံ မရှိသည့် နောက် ပြည်ဘုရင် သတိုးမင်းစောလည်း ပြည်သို့

ပြန်လည်စုံဆင်းခဲ့သည်။ နရပတို့ ဆင်ခေါင်းမှ
ပြန်လာ၍ အင်းဝနန်းကို ပြန်လည်စိုးစံ။

၄ မတ် ၁၅၂၅ မြင်းစီး ၅၁ စီးဖွဲ့ရာတွင် ဗန်းမော်သည် မြင်းစီး
တစ်စီး အဖြစ်ပါဝင်ခဲ့။

၂၄ မတ် ၁၅၂၆ အင်းဝဘုရင်ရွှေနန်းကျော့ရှင်နရပတိလည်း ရွှေစာ
တိုက်အမည်ရှိသော ဆင်ကိုစီး၍ မြို့တံခါးကိုဖွင့်
ပြီး ထွက်ပြေးရန် ထွက်လာရာ မိုးညှင်းစလုံ၏
သား သိုဟန်ဘား အမြောက်နှင့်ပစ်သဖြင့် ကျဆုံး
လျက် အင်းဝပျက်သုဉ်းသည်။

အေဒီ ၁၅၂၆ မိုးညှင်းစလုံ၏သား ဟန်လင်း၊ ဝက်လက်အထိချီ
တက်လာသည်။ နရပတိက အုန်းဘောင်ခုံမှိုင်းကို
လည်းထပ်မံအကူအညီတောင်းရပြန်သည်။ နရပတိ
က သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းကွပ်ကဲသောတပ်များဖြင့်
ပခန်းကြီးမြို့မှ ခုခံစေသည်။ သရာတွင် အိမ်ရှေ့
မင်း သား ကနီတွင်ဖျား၍ အနိစ္စရောက်သည်။
မိုးညှင်းစလုံလည်း ဟန်လင်းမှ စစ်ကိုင်းသို့ ချီ
တက်လျက် ကျောက်တလုံးမှတဆင့်ဖောင်များဖြင့်
အင်းဝသို့ ကူးသည်။ မြို့ကို ဝိုင်းသည်။

အေဒီ ၁၅၃၂ မိုးညှင်းစလုံ အင်းဝသို့ရောက်ရှိလျက် သားသိုဟန်
ဘွားကိုခေါ်၍ ပြည်သ ချီတက်ကြသည်။ ပြည်
ဘုရင်ထွေး အညံ့ခံသဖြင့်ခေါ်လာသည်။ အင်းဝမှ
တစ်ဆင့် ဒီပဲယင်းရောက်သောအခါ ပြည်ဘုရင်ကို
ပြန်လွှတ်သည်။ မိုးညှင်းစလုံလည်း မြေဒူးအလွန်
တွင် ကျွန် အမတ်တို့ လုပ်ကြံ၍သေဆုံးသည်။

တောင်ငူခေတ် (အေဒီ ၁၂၇၉ မှ ၁၆၁၂)

အေဒီ ၁၅၄၁

ဆင်ဖြူရှင် ယိုးဒယားသို့ ချီတက်သောအခါ မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း၊ ဗန်းမော်စော်ဘွားများ ဦးစီးသော တပ်အသီးသီးတွင် တိုက်ဆင်တစ်ရာ၊ မြင်းတစ်ထောင်စီပါဝင်သည်။

မင်းတရားရွှေထီး ပြည်မြို့ကို ဝန်းရံတိုက်ခိုက်သောအခါ ပြည်ဘုရင်က အင်းဝဘုရင် သိုဟန်ဘွား၊ မိုးမိတ်စော်ဘွား သိုချည်ဘွား၊ မိုးညှင်းစလုံငယ်၊ အုန်းပေါင်ခုံမှိုင်းတို့ကို စစ်ကူတောင်းသည်။ မိုးကောင်းစော်ဘွားက မိုးညှင်းစော်ဘွားနှင့်မိသားစုကိုဖမ်း၍ မင်းတရားရွှေထီးသို့ အပ်သည်။ မင်းတရားရွှေထီးက မိုးကောင်းအထိ ချီတက်ပြီးလျှင် မိုးကောင်းစော်ဘွားအား တံဆိပ်လက်ျာနှင့်တကွ မိုးကောင်းမြို့ ကိုပေးသည်။ မိုးညှင်းမြို့ကို ဒီပဲရင်းစားအားပေးသည်။ မိုးညှင်းစော်ဘွား၏သားကို ဒီပဲရင်းမြို့စား ခန့်သည်။

အေဒီ ၁၅၄၃

မိုးကောင်းစော်ဘွား၊ မိုးမိတ်စော်ဘွားတို့ ကြည်းကြောင်း ရေကြောင်းဖြင့် ပြည်သို့ချီလာကြသည်။

၁၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၅၅၇

ဘုရင့်နောင်သည် မိုးကောင်း၊ မိုးနဲသို့ မိုးမိတ်မှ ချီသည်။

၂၈ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၅၅၇

ဘုရင့်နောင်သည် ထီးချိုင့်မှ မိုးကောင်းနှင့် မိုးညှင်းသို့ ချီတက်သည်။

၄ မတ် ၁၅၅၇

ဘုရင့်နောင်သည် မိုးညှင်းကို သိမ်းပိုက်အောင်မြင်သည်။

- ၂၆ မတ် ၁၅၅၇ ဘုရင့်နောင်သည် မိုးကောင်းကိုသိမ်းပိုက်
အောင်မြင်သည်။
- ၂ ဧပြီ ၁၅၅၇ ဘုရင့်နောင်သည် မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း
စောဘွားတို့ကို ဖမ်းဆီးသည်။
- ၉ ဧပြီ ၁၅၅၇ ဘုရင့်နောင်သည် မိုးကောင်းမှ အင်းဝသို့
ပြန်သည်။
- အေဒီ ၁၅၅၇ စမ္မာနဂိုရ်သည် ပုဂံခေတ် သုံးကျိပ်ပြုမြို့၊
၁၉ မြို့တွင် တစ်မြို့အပါအဝင်ဖြစ်။လှေ
တပ်အပေါင်းစုစည်းရာနေရာလည်းဖြစ်။
- အေဒီ ၁၅၆၁ မးကောင်း၊မိုးညှင်း၊မိုင်းကိုင်း၊ မိုင်းညောင်၊
ဝန်းသိုစော်ဘွားများ တပြိုင်နက်ပုန်ကန်
ကြသည်။ ဆင်ဖြူရှင်သည် မိုးညှင်း၊
မးကောင်းသို့ ချီတက်လာရာ၊ စော်ဘွား
များ ထွက်ပြေးကြသည်။ နန္ဒသူရိယဦးစီး
သောတပ်ကို မိုးညှင်းတွင် ချထားလျက်
မိုးကောင်းသို့ ဆက်လက်ချတက်ခဲ့ပြီး
သမိန်ဖြတ်စဦးစီးသောတပ်ကို မိုးကောင်း
ကိုတပ်စွဲစေသည်။
- အေဒီ ၁၅၆၅ ဆင်ဖြူရှင်၊ မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်းသို့ ချီ
တက်ခဲ့ပြန်သည်။
- ၂ ဇန်နဝါရီ ၁၅၆၈ မိုးကောင်းစော်ဘွားက ဆင်ဖြူတော်တစ်စီး
ဆက်သည်
- ၃၀ ဇူလိုင် ၁၅၇၂ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း မိုးကောင်းက
ပြန်၍ ဟံသာဝတီပြန်ရောက်

- ၁ အောက်တိုဘာ ၁၅၇၄ အဝဘုရင် သတိုးမင်းစော ဗန်းမော်စော်
ဘွားတစ်တပ်၊ သိန္နီစော်ဘွားတစ်တပ်၊ မိုးနဲ
စော်ဘွားတစ်တပ်၊ ညောင်ရွှေစော်ဘွား
တစ်တပ်၊ ပုဂံစားတစ်တပ်၊ တလုပ်စားတစ်
တပ်၊ ပုခန်းကြီးစားတစ်တပ်၊ အမြင့်စား
တစ်တပ်၊ ပဒုံစားတစ်တပ်၊ ကန္တီစားတစ်
တပ်၊ ဒီပဲယင်းစားတစ်တပ်၊ မြေဒူးစားတစ်
တပ် တပ်မပြု၍ မိုးကောင်း-မိုးညှင်းသို့
ချီ။ မိုးကောင်းစော်ဘွား၊ မိုးညှင်းစော်ဘွား
တို့ မခုခံဘဲ ဘောသို့ထွက်ပြေး။
- ၁၅ ဇပြီ ၁၅၇၆ ဘုရင့်နောင် မိုးကောင်းမှပြန်သည်။
- ၂၅ နိုဝင်ဘာ ၁၅၇၆ သားတော်အငယ် မင်းသားစစ်ကို မိုး
ကောင်း မိုးညှင်းအရေးတော် မပြီးသည်ကို
ချီ၍ လုပ်ကြံစေသည်။
- အေဒ ၁၅၇၆ ဆင်ဖြူရှင် မိုးကောင်းမှပြန်လည်ထွက်ခွာ
- ၂၉ စက်တင်ဘာ ၁၅၇၇ သာယာဝတီမင်းက မိုးကောင်းစော်ဘွားကို
ဖမ်း၍ မိုးကောင်းမြို့ကိုပန်းလဲစားအားပေး
- ၂၉ ဇန်နဝါရီ ၁၅၈၁ ဟံသာဝတီဆင်ဖြူရှင် (ဘုရင့်နောင်ကျော်
ထင်နော်ရထာ)သည် မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း
သို့ ပိဋကတ်တစ်ပုံစီပို့ခဲ့။
- အေဒီ ၁၅၈၁ မိုးညှင်းစော်ဘွားနှင့်ဆွေမျိုးတစု၊ လက်
ဆောင်တော်ဆက်ရန် ရောက်ရှိလာသည်။
တရုတ်ပုဆိုး၊ ကတိုး၊ အောင်း စသည့်
လက်ဆောင်များဆက်သသည်။ ဗန်းမော်
စော်ဘွား အနိစ္စရောက်သည်။ စော်ဘွား

အဆောင်အယောင်ပစ္စည်းဥစ္စာများ ဆင်ဖြူ
ရှင်သို့ဆက်သသည်။သို့ရာတွင် စော်ဘွား
၏သားကို ဗန်းမော်စော်ဘွားအဖြစ်ခန့်အပ်
၍ မူလအဆောင်အယောင်များ ပြန်လည်
အပ်နှင်းသည်

၂၂ အောက်တိုဘာ ၁၅၉၀ မိုးကောင်းစော်ဘွား ပုန်ကန်သောင်းကျန်း
ပြန်သောကြောင့် နေပြည်တော်မှ တပ်များ
မိုးကောင်းသို့ချီတက်သည်။

အေဒီ ၁၅၉၁ မိုးကောင်းစော်ဘွားကြီး၏သား မိုးစစ်စား
က မိုးကောင်းမြို့ကိုဝင်၍ ပုန်ကန်သဖြင့်
နေပြည်တော်မှတပ်များ မိုးကောင်းသို့ ချီ
တက်ခဲ့ပြန်သည်။ စော်ဘွားသားကို မိပြီး
နောက် မိုးကောင်းမြို့တွင်ပင် ကွပ်မျက်
လျက် တပ်များပြန်လာ။

ညောင်ရမ်းခေတ် (အေဒီ ၁၅၉၇ မှ ၁၇၅၂)

အေဒီ

၁၅၉၉

ညောင်ရမ်းမင်းတရား သားတော်ကြီး မိုးကောင်း၊မိုးညှင်းသို့ချီတက်ရသည်။ မိုးညှင်းစော်ဘွားက သစ္စာတော်ကိုခံသော်လည်း မိုးကောင်းစော်ဘွားက ခုခံသည်။ သို့ရာတွင် မိုးကောင်းစော်ဘွား၏တပ် ပျက်သုဉ်းရှုံးနိမ့်သွားသည်။

၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၆၀၂

ညောင်ရမ်းမင်းတရားကြီးသည် အမတ်သရေ ပျံချီ နန္ဒယောဒါကို လွှတ်၍ စော်ဘွား ၅၅ အစုအစဉ် နယ်ပုံစစ်တမ်း ကောက်ရာတွင် ဗန်းမော်၏နယ်မြေအပိုင်းအခြားကို ဖော်ပြထားသည်မှာ

- အရှေ့လားသော် လွယ်လိုင်တောင်ရိုးထိ ရှမ်းမြေနှင့်ကျောခိုင်း၊
- အနောက်လားသော် ဧရာဝတီအနောက် တကျည်းကုန်းမြေပုံအထိ၊ မိုးညှင်းမြေနှင့် ကျောခိုင်း
- မြောက်လားသော် လွယ်ငိုဟတ်တောင်ရိုးထိ ခန္တီးမြေနှင့်ကျောခိုင်း
- တောင်လားသော် ရွှေလီမြစ်အထိ မိုးမိတ်မြေနှင့် ကျောခိုင်း
- အရှေ့မြောက်လားသော် ဟဲမော်တောင်လယ်၊ စာထီတောင်အထိ တရုတ်မြေနှင့် ကျောခိုင်း

- အရှေ့တောင်လားသော် ရွှေညောင်ပင်၊
ပင်ခေါ် ကျောက်ပုံ၊ ဟိန်းဝုတ်ကျောက်
တိုင်အထိ မိုးမိတ်မြေနှင့်ကျောခိုင်း
- အနောက်တောင်လားသော် ရွှေလီ
ချောင်းဝ၊ ဧရာဝတီမြစ်လယ်အထိ မိုး
မိတ်မြေ၊ ကသာမြေနှင့်ကျောခိုင်း
- အနောက်မြောက်လားသော် ဧရာဝတီ
မြစ်ဖျား ကျောက်အိုးကင်းအထိ မိုး
ကောင်းမြေနှင့် ကျောခိုင်း

၁၄ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၆၀၂ ညောင်ရမ်းမင်းတရားသားတော်ကြီးဗန်းမော်
သို့ချီတောမူသည်။ ဧရာဝတီမြစ်အနောက်
ဘက်ကမ်း မှချီတက်၍ ကသာမှဗန်းမော်သို့
ဖြတ်ကူးသည်။ ဗန်းမော်စော်ဘွားရှုံးနိမ့်ပြီး
တရုတ်နယ်၊ မိုင်းဆည်သို့ ထွက်ပြေး။

- ညောင်ရမ်းမင်းက သားတော် အိမ်ရှေ့မင်း
ကို မိုင်းဆည်သို့စေလွှတ်၍ ဗန်းမော်စော်
ဘွားကို တောင်းခိုင်းရာ တရုတ်တို့ ပြန်
လည်လွှဲပြောင်းပေးသော်လည်း ဗန်းမော်
စော်ဘွား အဆိပ်စား၍ သတ်သေသည်။

၉ မတ် ၁၆၀၂ ဗန်းမော်မြို့သည် မိုးမိတ်ကို အိုးဆက်ရ
သည်။ ဆင်လည်းထိန်းရသည်။ အုပ်ချုပ်
မည့်သူမရှိ၍ မိုးမိတ်တွင် တောင်းရာ
အမတ်တစ်ဦးနှင့်အတူ မြေနယ်နိမိတ်ပါပေး
လိုက်သည်။

- အရှေ့ကိုလားသော် မိုးဝန်း။

ဇွန် ၁၆၀၂

- တောင်ကလားသော် ဟန်တက်၊ မိုင်းခေါင်၊ ကောင်းတုံ။
 - အနောက်ကိုလားသော် ကျောက်ကြီး။
 - မြောက်ကိုလားသော် ကပ်မြို့။
- ဗန်းမော်စော်ဘွားသိုစိန် ခြားနားပုန်ကန်မှုကို နှိမ်နှင်းပြီး စဆိုင်လုံကို စောဘွားကြီးတို့ အဆောင်အယောင်နှင့် ဗန်းမော်မြို့ကို ပေးတော်မူသည်။

အောက်တိုဘာ ၁၆၀၄

မိုးကောင်းသို့ တပ်များချီတက်။ အိမ်ရှေ့မင်းက ဦးဆောင်သည်။ မိုးညှင်းအလွန် နွယ်ပါတ်ပုတောတွင် မိုးကောင်းစော်ဘွားကခုခံသော်လည်း အရေးနိမ့်

၁ ဩဂုတ် ၁၆၀၅

ပြည်မြို့စား ရဲနိုင်မင်းကို မိုးကောင်းသို့ ပို့သည်။

နိုဝင်ဘာ ၁၆၂၇

အနောက်ဘက်လွန်မင်းသည် ညောင်ရွှေ၊ ဗန်းမော်၊ မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း စော်ဘွားတို့၏သမီးများကို အင်းဝမှဟံသာဝတီသို့ ခေါ်ယူသည်။

၁၆၂၇

မင်းတရားရွှေထီးလက်ထက် အင်္ဂလိပ်အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီ ကုန်တိုက်ခွဲကို ဗန်းမော်မှာ ဖွင့်လှစ်ခဲ့။

အောက်တိုဘာ ၁၆၂၈

ဗန်းမော်စော်ဘွားသမီး၊မိုးကောင်းစော်ဘွားသမီး၊ မဲညှင်းစော်ဘွားသမီး တို့ကို နေပြည်တော်တွင်ခေါ်ထားသည်။

- ၂၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၆၃၈ မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်းကို ဒိုင်းစုဖွဲ့တော်မူ
ပေးပြီး လုပ်မြေနေမြေပေး။
- ၁၆၅၈ မင်မင်းဆက် နောက်ဆုံး ဧကရာဇ်ယုံလီ
သည် နောက်လိုက်နောက်ပါ ၁၅၀၀ နှင့်
အတူ ထိန်ချုံးမှ ဗန်းမော်သို့ထွက်ပြေးလာ
ခဲ့။ ပင်းတလဲမင်းထံ ခွင့်ပန်သဖြင့် ခွင့်ပြု
သည်။ ၎င်းနောက် နောက်ပါလူ ၇၀၀
နှင့်အတူ ယုံလီကို စစ်ကိုင်း ဆင်များရှင်
အရပ်တွင်နေထိုင်စေသည်။
- ၁၆၆၁ ရွှေထွက်သာမော်ခွင်လေးရွာကို မိုးကောင်း
နယ်မှခွဲထုတ်ပြီးသီးခြားရွှေနယ်မြေဖွဲ့သည်။
- ဧပြီ ၁၆၆၂ ပါရီမြို့ နိုင်ငံရပ်ခြားသာသနာပြုများ
အသင်းမှ ဘုန်းတော်ကြီး လန်ဘဲဒီလမော့
ဆိုသူ သာသနာပြုပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး ဗန်းမော်
မှတစ်ဆင့် တရုတ်ပြည်သိသွားရန်စီစဉ်ခဲ့။
- ဧပြီ ၁၆၆၇ မိုးညှင်းစော်ဘွားကို ဇင်းမယ်ဝန်ခန့်သည်။
ဇင်းမယ်ဝန် မင်းရဲမင်းလှကျော်ထင် ပုန်
ကန်ရန် ကြံစည်သောကြောင့် ၎င်းကို
မိုးညှင်းကြီးသို့ ပို့သည်။
- ၁ မေ ၁၆၇၇ မိုးညှင်းစော်ဘွား ဇင်းမယ်သို့ ချီရသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ် (အေဒီ ၁၇၅၂ မှ ၁၈၈၅)

- ၁၇ ဧပြီ ၁၇၅၂ ငလွင်ကို ရဲကျော်သူရ၊ နောက် ဗလမင်းထင်၊
နောက် ဗလနော်ရထာ အဖြစ် မြင်းရည်တပ်
ခြောက်ကျိပ်ရှစ်ဖွဲ့ရာ ဘွဲ့ပေးအပ်ခဲ့။ နောင်
ကောင်းတုံဝန် ရွှေရည်ကို နုရာပျံချီကျော်၊
နောက် ရွှေတောင်ဇေယျကျော်၊ နောက်
ရွှေတောင်စည်သူ၊ နောက် ဇေတုကာဘယ၊
နောက် ဇေယဉ္ဇဒိန်ကျော်သူ အဖြစ် မြင်းရည်
တပ်ခြောက်ကျိပ်ရှစ်ဖွဲ့ရာဘွဲ့ပေးအပ်ခဲ့ နောင်
ဗန်းမော်မြို့ဝန်။
- ၁၁ မတ် ၁၇၅၄ အလောင်းမင်းတရား ကသာမြို့သို့ရောက်သည်
။ မင်းလှမင်းခေါင်အား မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း
မြို့များကို သိမ်းယူရန်ချီတက်စေသည်။
- ၁၆ မတ် ၁၇၅၄ မိုးမိတ်စော်ဘွား၊ ဗန်းမော်စော်ဘွားတို့ကို ရွှေ
ပေါ်ကျွန်းဘုရားရင်ပြင်တော်တွင်သစာပေးသည်
- ၁၇ မတ် ၁၇၅၄ အလောင်းမင်းတရား ကောင်းတုံမြို့အောက်
ကံ့ကော်ကျွန်းကို ပုပ္ဖဝတီသမုတ်၍ စံတော်မူ။
- ၂၁ မတ် ၁၇၅၄ ဆင်ဘိုရွာ အောက်ကျွန်း၌ စခန်းချပြီး တော
တောင်ကိုမှီပြီးရိုင်းပြနေသော ထမုံ၊ ပေါမိုင်း၊
ရှမ်း၊ကချင်တို့ကိုနှိမ်နှင်း။ မိုးကောင်း၊မိုးညှင်း
သို့ စေလွှတ်ထားသော မင်းလှမင်းခေါင်တပ်
များကို အခေါ်လွှတ်ပြီး ဆင်ဘိုမှစုံခဲ့။ ကသာ
စခန်းတွင် မင်းလှမင်းခေါင်က မိုးညှင်း၊ မိုး
ကောင်းက နိုင်၍ရခဲ့သော လက်နက်များကို
ဆက်သ။

၄ ဇန်နဝါရီ ၁၇၅၈ တမောဝကင်းတော် စမ္ပယ်နဂိုရ်ကင်းတော်မှ စ၍မြန်မာရှမ်းတလိုင်းလှေသွား ကုန်သည်တို့ မှာ ဆယ်ခိုင်တစ်ခိုင် ကောက်ခံသည့်အရာ သည် ဆင်းရဲသားကုန်သည်တို့ ကုန်သွားနိုင် မည်မဟုတ်။ထုံးစံပင်ဖြစ်သော်လည်း ဆယ်ခိုင် တစ်ခိုင်မကောက်စေနှင့်။ လှေတွင် ကုန်တရာ ပါလျှင် ကောက်ခံရမည်မှာ ကုန်သည်တို့အင် အားကို ထောက်ချင့် ဆင်ချင်၍ သုံးစုစု၍ တစ်စုလျော့ ညံ့၍ လှေသွား ကုန်ဝယ်တို့မှာ လေးစုတွင်တစ်စုလျော့ ညံ့၍ ကောက်ခံစေ။ တရုတ်ကုတ်သည်တို့မှာ ကင်းစောင့်ကင်းနေ တို့က စာချွန်ပေးမြဲပေးစေ။ ငေ ခံ(တစ်မတ်) ဆန်တပြည် ဖျင်ပနာမတင်စေနှင့်။

၁၇၆၅ ဆင်ဖြူရှင်(မောင်ရွှ/မြေဒူးမင်း)မှ မိုင်စေလုန် စော်ဘွားကို ရွှေတံဆိပ်တော်များ ချီးမြှင့်ခဲ့ ဗလမင်းထင်ကို ကောင်းတုံသို့စေလွှတ်သည်။

၈ ဧပြီ ၁၇၆၆

၃၁ ဒီဇင်ဘာ ၁၇၆၆ တရုတ်တို့ ဗန်းမော်သို့ ချီတက်လာသည်။

၃၀ ဇန်နဝါရီ ၁၇၆၇ ဝန်ကြီးမဟာစည်သူ မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်းသို့ ချီတက်သည်။

၅ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၇၆၇ လက်ဝဲဝင်းမှူးနေမျိုးစည်သူ ရေကြောင်းဖြင့် ဗန်းမော်သို့ချီတက်သည်။ တရုတ်တို့ ဗန်းမော် ဈေးကိုသိမ်းလျက် ကောင်းတုံကိုတိုက်ခိုက်ကြ သည်။ကောင်းတုံဝန်ဗလမင်းထင်က ခုခံသည်။ ဗလမင်းထင်နှင့် လက်ဝဲဝင်းမှူး ဝန်ကြီး

မဟာစည်သူတို့ ၃ ဦးစွန့်စား၍ တိုက်ရာမှ
တရုတ်တို့စစ်ရှုံးသည်။

၂၁ မေ ၁၇၆၇ မြန်မာတပ်များ ဗန်းမော်မှ ပြန်လာသည်။

၂၁ နိုဝင်ဘာ ၁၇၆၇ တရုတ်တို့ ဗန်းမော်သို့ချီတက်လာပြန်သည်။

၂၄ ဒီဇင်ဘာ ၁၇၆၇ နေပြည်တော်မှတပ်များဗန်းမော်သို့စေလွှတ်။

၁၆ မတ် ၁၇၆၈ ဗန်းမော်မြို့တွင်းမှ ဗလမင်းထင်ကခုခံသဖြင့်
တရုတ်တို့ ဗန်းမော့ကိုမသိမ်းနိုင်။ ဥတည်မင်း
သမက် မြင်းခုံရဲ၊ ညီ စူတာလောရဲ တို့
ဆုတ်ခွာထွက်ပြေး

၂၁ ဩဂုတ် ၁၇၆၉ ယူနန်နယ်စစ်ဗိုလ်ချုပ် ဖူဟန်ဦးစီး စစ်သည်
၁၀၀၀ ခန့် ခတ်ချို၊ ဝိုင်းမော်၊ မိုးကောင်း
တို့ကို ချီတက်တိုက်ခိုက်

၂၀ အောက်တိုဘာ ၁၇၆၉ အမြောက်ဝန် နေမျိုးသီဟသူ မိုးကောင်း
သို့ ချီတက်သည်။

၂၃ အောက်တဘာ ၁၇၆၉ ဝန်ကြီးမဟာသီဟသူရ ရေကြောင်းဖြင့်
ဗန်းမော်သို့ ချီတက်။

၂၆ အောက်တိုဘာ ၁၇၆၉ ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်များ ဧရာဝတီမြစ်
အရှေ့ ဘက်ကြောင်းမှချီတက်။

၂၉ နိုဝင်ဘာ ၁၇၆၉ တရုတ်တို့ဘက်မှ ငြိမ်းချမ်းရေးကမ်းလှမ်း။

၁၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၇၆၉ ကောင်းတုံမြို့တွင် စစ်ပြေငြိမ်းရေး စကား
ပြော။

၁၅ ဒီဇင်ဘာ ၁၇၆၉ တရုတ်နှင့်မြန်မာတပ်မှူးများ ငြိမ်းချမ်းရေး
စာချုပ်ချုပ်ဆိုကြသည်။

၁။တရုတ် - မြန်မာချစ်ကြည်စွာနေရန်

- ၂။တရုတ်ဘက်သို့ခိုလှုံသော စော်ဘွားများ
(သိန္နီ၊ဗန်းမော်၊ ကျိုင်းတုံ၊ မိုးကောင်း)ကို
မြန်မာဘုရင်သို့ ပြန်လည်အပ်နှင်းရန်
၃။နှစ်ဘက်စစ်သုံးပန်းများကို ဆိုင်ရာသို့
အသီးသီးပြန်လည်အပ်နှင်းရန်
၄။မြန်မာလက်အောက်ခံမှန်သမျှကို ရှေးယ
ခင် ထုံးတမ်းအတိုင်း ဆက်ဆံရန်
- ၁၈ ဒီဇင်ဘာ ၁၇၆၉ တရုတ်တို့ဆုတ်ခွာသည်။ မြန်မာတပ်များ
က စိန်(အမြောက်)တကမ်းအကွာမှ နယ်
ခြားအထိ လိုက်ပို့သည်။
- ၂၃ မေ ၁၇၈၃ မိုးကောင်းစော်ဘွားသမီးကို သီရိမြတ်စွာ
မဟေ ဘုရားအမည်ပေး။
- ၂ ဇွန် ၁၇၈၄ မိုးကောင်းစော်ဘွားသမီးကိုသီရိသင်္ခါမဟေ
ဘွဲ့အမည်ပေး။
- ၁၈ ဩဂုတ် ၁၇၈၅ ဗန်းမော်၊ ကောင်းတုံတွင်
မြို့ဝန်- ဂါမဏီကျော်ထင်
စစ်ကဲ- အိန္ဒစည်သူ
နာခံ - ဂါမဏီကျော်စွာ
။ - သိဒ္ဓရဲမာန်
မြို့စာရေး-ငမြတ်သာ တို့ကိုခန့်အပ်သည်။
- ၁၄ ဩဂုတ် ၁၇၈၇ ဗန်းမော်၊ကောင်းတုံတွင်
မြို့ဝန် - နေမျိုးသီရိနော်ရထာ
စစ်ကဲ - ဒေဝနော်ရထာစည်သူ
။ - နန္ဒကျော်စွာ

နာခံ - လက်ဝဲကျော်ခေါင်

။ - ကျော်ထင်သူရိန်

မြို့စာရေး-ရွှေတောင်ရာဇာသီရိပျံချီ တို့ကို ခန့် အပ်သည်။

၂၀ အောက်တိုဘာ ၁၇၈၇ မိုးညှင်းစော်ဘွားကို အဆောင်အယောင် အပ် (စလွယ် ၆ သွယ်)

၂၁ ဇန်နဝါရီ ၁၇၈၈ ဗဒုံမင်းသည် မိုးကောင်းစော်ဘွားအား သေ နက်အလက် ၂၀၀၊ စိန်ပြောင်း ၅ လက် ပေးအပ်ကာ ၎င်းပိုင်နယ်မြေတွင်းရှိ ခင်း၊ ကချင်တို့အား ဖမ်းဆီးသိမ်းသွင်းရန် တာ ဝန်ပေးသည်။

၂၆ မတ် ၁၇၈၈ မိုးကောင်းသားများ အခြားအစများသိုပြေး၊ လက်ခံထားသူများကပြန်အပ်စေ၊ မိုးကောင်း မြို့ဝန်က လက်ခံစေ။

၁၀ ဩဂုတ် ၁၇၉၀ တရုတ်ဥတည်မင်းက လက်ဆောင်တော်များ နှင့်မင်းသမီးသုံးပါး(တာကူငြင်- သီရိမဟာ ဂန္ဓာရဒေဝီ၊ ဧကူငြင်-သီရိမဟာပဉ္စာလဒေဝီ၊ သံကူငြင်-သီရိမဟာဂန္ဓာစန္ဒာဒေဝီ) တို့ကို အဆက်အသလွှတ်သူတို့ မိုးဝန်းသို့ရောက်။ ၎င်းတို့က ဗန်းမော်စော်ဘွားထံ ဆီးကြိုရန် အကြောင်းကြား။

၃၁အောက်တိုဘာ ၁၇၉၀ တရုတ်သံအဖွဲ့ ဗန်းမော်မှပြန်လည်ထွက်ခွာ။
၁၇၉၀ ဘိုးတော်ဘုရား(မောင်ပိုင်း/ဗဒုံမင်း)က ခမ်း တီးလုံမှ စောဘွားဟိန်းကို ငွေခါးနှင့်အတူ မဟာသီဟဒေဝံသရာဇာဘွဲ့တံဆိပ်ချီးမြှင့်ခဲ့

- ၇ ဒီဇင်ဘာ ၁၇၉၁ အင်္ဂါနေ့နံနက်အာရုဏ်တက်ချိန် မြို့ဟောင်း
စော်ဘွားကြီး၏သား စဝ်မောင်ဆိုင်က
နန်းရင်းချောင်းနှင့် နန်းကောင်းချောင်းတို့
ဆုံရာနေရာတွင် စတုတ္ထမိုးကောင်းမြို့တည်။
မြို့ပန္နက် ကံ (၇) နေရာတပြိုင်တည်းရှိက်
(၁) အရှေ့နောင်ခမ်းအင်း (ယခု အုပ်ချုပ်
ရေးရုံးအနီး)
(၂) အနောက်နန်းရင်းချောင်း
(၃) တောင်နန်းပုဏ္ဏားရေပေါက်
(၄) မြောက်နန်းကောင်းချောင်း
(၅) စော်ဘွားဟော်ကုန်း
(၆) မြို့နာမ်စေတီ
(၇) ညောင်ပင်ကျောင်း
- ၂၂အောက်တဘာ ၁၇၉၂ ဗန်းမော်စော်ဘွားဦးဆောင်သော သံအဖွဲ့
တရုတ်သို့သွား။
- ၄ မေ ၁၇၉၅ မိုးကောင်းမြို့ ပြန်လည်တည်ဆောက်ပြုပြင်
ရန် ဗဒုံမင်းအမိန့်ထုတ်
- ၁၇ ဇွန် ၁၇၉၅ ဗန်းမော်စော်ဘွားခေါ်လာသည့် မိုင်ဆည်၊
စုံတူမှ လက်ဆောင်နှင့်လာသည့် တရုတ်
သံအဖွဲ့ပြန်။ တရုတ်စော်ဘွားများ ကိုးကွယ်
ရန် ကျောက်ဖြူဆင်းတုတော် သုံးဆူပေး။
ကမ္ဘည်းတံဆိပ်ရေး။
- ၃ ဩဂုတ် ၁၇၉၅ မိုးကောင်းမြို့ဝန်မှာ သီရိရာဇာသင်္ကြန်၊ စစ်
ကဲ သီရိရဲခေါင်နှင့် နန္ဒသိင်္ခကျော်ထင်တို့ကို

၃ ဇူလိုင်

၁၈၀၁

ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် ဗဒုံမင်းအမိန့် ထုတ်ပြန်
ဥတည်မင်းဆက်သည့် လက်ဆောင်ကို ဗန်းမော်စော်ဘွားကလက်ခံစေ၊လာပို့စေ၊ဗန်းမော်စော်ဘွားနှင့်ပါသည့်တရုတ်သံများ ဗန်းမော်သို့ ပြန်စေ။

၁၄ ဇူလိုင်

၁၈၀၁

ဝေသာလီ(မဏိပူရ)မှ မြန်မာမင်းသို့ လက်ဆောင် ဆက်မည်၊ လမ်းခရီးမလုံခြုံဟု မိုးကောင်းမြို့ဝန်က အစစခံ၊ ထို့ကြောင့် ဝေသာလီ လက်ဆောင်ဆက် အမတ်တို့ကို စောင့်ကြပ်ရန် ကချင်၊သိမ်းဖေါတို့အနှောက်အယှက်မရှိစေရန်၊ လူအင်အား ၃၀၀၀ သုံးမည်။ဝေသာလီအကြောင်း မိုးကောင်းမြို့ဝန်က ထောက်လှမ်းရမည်။

၆ ဒီဇင်ဘာ

၁၈၀၂

မန်လည်ငါးရွာနှင့် ခေါင်းတုံမြို့ နယ်လုကြသည်၊ ပူမွေတောင်၊ နန်းမိချောင်း၊ မဲဇာချောင်းကိုကူး၍ မင်းဝန်တောင်ရိုးအထိ မြောက်ဘက်ကို ခေါင်းတုံနယ်၊တောင်ဘက်ကို မန်လည်နယ်ဟုသတ်မှတ်သည်။မန်လည်နယ်တွင် ရွှေခွန်ဆက်ရွာ ၄ ရွာရှိ။(ထုံးခွန်ရွာ၊ အင်ပင်ရွာ၊ နန့်သာရွာ၊တည်ကုန်းရွာ)

၁၉ ဒီဇင်ဘာ

၁၈၀၅

တော်စွာကုန်သည် တရုတ်ပြည်မှ မိုးကောင်းသို့ထွက်ပြေးရာဖမ်းဆီးပြန်ပို့ရန် သို့မဟုတ် ပါကသတ်ပစ်ရန် ရွှေလီမြို့ဝန်က ဗန်းမော်မြို့ဝန်ကို စာပို့။

- ၂၂ မတ် ၁၈၀၆ ဗန်းမော်စော်ဘွားနှင့်ဗန်းမော်မြို့ဝန်၊ စစ်ကဲတို့၏ ရှိခိုးသံတော်ဦး တင်ချက်ကိုသဘောတူသည်
- ၅ မတ် ၁၈၀၆ ဗန်းမော်မြို့ဝန်က ဗန်းမော်စော်ဘွားနှင့် ဘဏ္ဍာဝန်တို့မှတစ်ဆင့် အမတ် ဆိုင်ပါဟုန်းကို တရုတ်သို့စေလွှတ်ကြောင်းလျှောက်တင်
- ၁၁ မေ ၁၈၀၆ ဗန်းမော်မြို့ဝန် နေပြည်တောသို့လာရောက်စေ။ မြို့ဝန်မရှိစဉ်ကာလ စစ်ကဲ၊ နာခံ၊ မြို့စာရေးတို့ ဗန်းမော်စော်ဘွားဆင့်ဆိုရာကို နာခံစေ။
- ၂၇ ဇူလိုင် ၁၈၀၆ မိုးကောင်းမြို့ဝန်မ ကချင်တို့ကို သိမ်းသွင်းစည်းရုံးရန်၊သိမ်းသွင်းရရှိသည့် ကချင်အကြီးအကဲများကို ဘွဲ့များချီးမြှင့်ရန် အမိန့်တော်ထုတ်ပြန်ခဲ့။ မိုးကောင်းသည် မဏိပူရ၊ အာသံတို့နှင့်အမရပူရ မင်းနေပြည်တော်တို့ ဆက်ဆံရေးတွင် အရေးပါခဲ့။
- ၅ စက်တင်ဘာ ၁၈၀၆ -ဗန်းမော်မြို့ဝန်အဖြစ် နေမျိုးဇေယျကိုခန့်စေ။
-ဗန်းမော်မြို့မှ အခွန်တော်များကို ရွှေဘဝါးတော်အောက် ဆကမြဲဆက်စေ။
- ငိုကိုလည်း ဗန်းမော်မြို့ဝန်နှင့်လိုက်စေ။
- ၃၀ စက်တင်ဘာ ၁၈၀၆ ဗန်းမော်စော်ဘွားနှင့်ဘဏ္ဍာဝန်တို့ကို ယခင်အမိန့်တော်အတိုင်းလက်ဆောင်တော်များနှင့် ရွှေဘဝါးတော်အောက်ပြန်လာစေ။

- ၂၅ ဒဇင်ဘာ ၁၈၀၆ မိုးကောင်းမြို့ဝန် နေမျိုးသီရိစည်သူကို နေပြည်တော်သို့ခေါ်စေ။မြို့ဝန်မရှိစဉ်ကာလ အတွင်း မိုးကောင်းတို့ကို စစ်ကဲတို့က စောင့်ထိန်းရမည်။
- ၃၀ မတ် ၁၈၀၇ ရွှေတောင်လက်ဝဲကျော်ကို မိုးကောင်းမြို့ဝန် ခန့်အပ်။
- ၂၅ ဧပြီ ၁၈၀၇ နေမျိုးဇေယျကို ဗန်းမော်မြို့ဝန် ရာထူးမှ ထုတ်ပယ် ဗန်းမော်မြို့ဝန်သစ်ခန့်ထားရေး ကိုလည်း (လွှတ်တော်မှ)တင်သွင်းရမည်။
- ၁၄အောက်တိုဘာ ၁၈၀၇ နေမျိုးဇေယျကို ဗန်းမော်မြို့ဝန် ရာထူး မှထုတ်။
- ၁၇အောက်တိုဘာ ၁၈၀၇ ဗန်းမော်မြို့စောင့်တပ်၊ မင်္ဂလာသေနတ်တပ် ရင်း(အင်အား ၁၀၀)ဗန်းမော်မြို့မှပြန်လည် ရုပ်သိမ်း
- ၂ နိုဝင်ဘာ ၁၈၀၇ ဗန်းမော်မြို့ဝန် သာလှဝေသော်ကို ဒူးနေရာ တွင်ခစားရန်၊ နေရာသတ်မတ်ပေးသည်။ အဆောင်အယောင်ပေးသည်။(ထူးဆန်းသည် မှာ စလွယ်မပါ)
- ၂၇စက်တင်ဘာ ၁၈၀၇ ဗန်းမော်မြို့မှာ နေမျိုးမင်းလှနော်ရထာကို စော်ဘွားခန့်ရန်တင်ပြချက်ဘုရင်ကသဘော တူသည်။
- ၅အောက်တိုဘာ ၁၈၀၈ မိုးကောင်းမြို့ဝန် လက်ယာသူရကျော်ကို ရွှေဘဝါးတော်အောက် ခေါ်သင့်သည်ဟု (လွှတ်တော်မှ)တင်ပြသည်။

ငရွန်းကို မိုးကောင်းမြို့ဝန်အဖြစ် ခန့်ရန် ဘုရင်ကသဘောတူသည်။

၂၇အောက်တိုဘာ ၁၈၀၈

ဗန်းမော်မြို့၊ အကောက်အခွန်များ (ကင်း၊ ကူးတို့၊ ပိန်းကောတွဲ အပါအဝင်)ဗန်းမော် စော်ဘွားက ကောက်ခံ၍ ရွှေဖဝါးတော် အောက် ဆက်သွင်းရမည်။

၃၀အောက်တိုဘာ ၁၈၀၈

ကျားငယ်အစုသားတွင် ဒိုင်းဝန်မင်းကျော်သီ ဟကို ဗိုလ်ချုပ်ခန့်။ ၎င်းတပ်တွင် မိုးညှင်း နယ် သားများပါဝင်။

၁၄ မတ်

၁၈၁၀

မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း၊ ဗန်းမော်ကျေးရွာများ၊ မြို့ရွာ၊ နယ်အိမ်ခြေစာရင်းကောက်ယူရမည်။

၁၃အောက်တိုဘာ ၁၈၁၀

တရုတ်သံအဖွဲ့ ကျည်တာလောရဲ၊ တပ်မှူး စောလောစုံ၊ ဆည်ရှည်ရဲ၊ ပဲရည်ရဲ တို့က ဘုရင်နှင့် မိဖုရားသို့ လက်ဆောင်တော်များ ဆက်သရန် ဗန်းမော်ရောက်။

၃၁အောက်တိုဘာ ၁၈၁၀

ဗန်းမော်စော်ဘွားမင်းနေမျိုးမင်းလှနော်ရထာ က မိုင်းဆည်၊ စုံတူး၊ ဝန်ဆင်၊ မိုင်းမျဉ်း မြို့ဝန် ဗိုလ်မှူးများသို့ မှာကြားရာတွင် -
- တရုတ်တို့ မြန်မာသံအဖွဲ့မဝင်ရန် တား ဘူးသည်။ ထို့ကြောင့် တရုတ်တို့ ယူ ဆောင်လာသော လက်ဆောင်တော်များ ကို ဗန်းမော်မြို့စားက လက်မခံ
- နှစ်ပြည်ထောင်အကျိုးစီးပွားဆောင်ရွက် လိုသည်ဟု တရုတ်သံတို့၏ ပြောကြား ချက်ရှိသဖြင့် ၎င်းတို့ကို ဗန်းမော်မြို့

တွင် တဲ၊ ကန္နား၊ အစားအသောက်
ကောင်းမွန်လုံလောက်စွာပေးလျက် ရပ်
တန့်စောင့်ဆိုင်းနေစေရမည်။

(နေပြည်တော်သို့မခေါ်)

- ၎င်းတို့ယူဆောင်လာသမျှ စာများကို
လက်ခံထားရမည်။ ၁၀ နှစ်အတွင်း
စာပါအကြောင်းအရာများကို ချင့်ချိန်ရ
မည်။ အချို့အကြောင်းအရာများကို
နှုတ်သိမ်း(တည်းဖြတ်) ပြီးမှသာလျှင်
ဘုရင်သို့လျှောက်ထားတင်ပြရမည်။
- ဤစာပါ အကြောင်းအရာများကို ရှေ့
နောက်ချင့်ချိန်၍ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်
ရန်ရှိသည်များကို ဆောင်ရွက်ကြပါ။

၁၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၁၀

ဗန်းမော်စစ်ကဲသီရိစည်သူ၊ သူရိန်ကျော်ခေါင်
၏လျှောက်ထားချက်အရ ဗန်းမော်မြို့ကင်း
ဆိပ်၊ အကောက်တော် ဒေးဝန်းတိုက် အ
ကောက်တော်များကို တကွတပြားမကောက်
သင့်၊တပြေးညီကောက်သင့်သည်။ စော်ဘွား၊
စစ်ကဲတို့က စာရင်းမှတ်၍ ဆက်သရမည်။
မိုင်ဆည်၊ စုံတူ၊ မိုင်းမျဉ်း၊ ဝန်ဆင့်မြို့ဝန်
ဗိုလ်မှူးတို့ထံသို့ ဗန်းမော်မြို့ဝန်ကပေးသည့်
စာကိုသဘောတူသည်။

၂၈ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၁၀

ရွှေကူမြို့သူကြီးသားငရွှေဦးကို(ယခင်ရာထူး
ချထားရာမှ) မြို့စောင့်သေနတ် အမှုထမ်း
အဖြစ် ပြန်ခန့်အပ်

၂၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၁၀ ကောင်းတုံမြို့နယ်နှင့် မိုးမိတ်မြို့နယ်တို့
မြေလုကြသည်။ ကောင်းတုံသည် ၁၁၄၅
စစ်တမ်းတွင်မရှိ၊ မိုးမိတ်နယ်ဖြစ်သည်။
ကောင်းတုံကို မည်သည့်နယ်တွင်မှမထည့်ရ။
ရွှေကူမြို့နယ်ကသို့၊ သီးခြားမြို့နယ်အဖြစ်
သတ်မှတ်စေ။

၁ ဇန်နဝါရီ ၁၈၁၁ မိုးကောင်းမြို့ဝန် ရဲခေါင်စန္ဒသူအကြောင်း
တိုင်ကြားလျှောက်ထားလာသူများရှိ သံကွင်း
တပ်၍ နေပြည်တော်သို့ခေါ်စေ။ မိုးကောင်း
မြို့ဝန် အစားထိုးခန့်နိုင်ရန် သင့်တော်သူကို
ရွေးစေ။

၂၃ မတ် ၁၈၁၁ တရုတ်ကဆက်သည့် လက်ဆောင်တော်များ
ဗန်းမော်မြို့တွင် ရောက်ရှိနေသည်။ နေပြည်
တော်သို့ယူဆောင်လာစေ။

၁၂ အောက်တိုဘာ၁၈၁၁ မိုးကောင်းမြို့ဝန် ရဲခေါင်နော်ရထာကို မတ္တ
ရာ၊ ကျောက်ဆည်၊ ငစဉ့်ကူး တပြင် သူခိုး
ခါးပြများ ဖမ်းဆီးရန်တာဝန်ပေး

၁ နိုဝင်ဘာ ၁၈၁၁ မိုးကောင်းမြို့ဝန်က ခါးပြများဖမ်းမိသည်
စစ်ဆေးသောအခါ ဟန်လင်းမြို့ နေသူများ
ဖြစ်ကြောင်းထွက်ဆိုသည်။
ဟန်လင်းမြို့ဆိုင်ရာ မြို့အုပ်၊ မြို့သူကြီး၊
သွေးကြီး (သွေးသောက်ကြီးဟုယူဆ)တို့ကို
မိုးကောင်းမြို့ဝန်ရှိရာသို့ ပို့ရမည်။

၂၈ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၁၁ ဝန်ထောက်ရွှေတောင်နော်ရထာကိုမိုးကောင်း
မင်းသားဝန်ခန့်စေ။

၂၃ နိုဝင်ဘာ ၁၈၁၆ ဝေသာလီပြည်၌ ထောင်ထားဆိုးသွမ်းသူတို့ကို နှိမ်နှင်းပြီး။ ဝေသာလီမင်းစန္ဒရကန္တရှိန်ကို နန်းတင်ရန် စစ်သည် ၁၇၀၀၀ တွင် ဗန်းမော်မြို့ဝန်နေမျိုးသူရကျော်ခေါင် အချုပ်ပြု၍ ဝေသာလီပြည်သို့ချီစေ။

ဝေသာလီပြည်ကဆက်သည့် မင်းသမီးအထူးထူးသော လက်ဆောင်တော်များနှင့် ဝန်ကြီးဝန်ထောက်တို့ကို သိမ်းရုံးအုပ်ချုပ်၍ တက်စဉ် စခန်းစဉ်အတိုင်း ခြေဖဝါးတော်အောက်ပြန်လာကြ။

မင်းတရားကြီးလည်း ဝေသာလီမင်းသမီးကို အဆက်အသံသည့်။ ဗန်းမော်မြို့ကို ကံကျွေးပေး။

၃၀ ဇူလိုင် ၁၈၁၇ မိုးကောင်းမြို့ဝန်နေမျိုးသိန္နကျော်ထင်၊ မိုးညှင်းမြို့ဝန်နရာရဲခေါင်ကျော်တို့ကို နေပြည်တော်သို့ခေါ်စေ။

၇ ဩဂုတ် ၁၈၁၇ ဗန်းမော်မြို့ဝန် နေမျိုးသူရကျော်ခေါင်မှာ ဘုရင်၏ မူလအမိန့်တော်ကြောင့် နေပြည်တော် ရောက်နေနှင့်ပြီးဖြစ်သည်။ ဗန်းမော်မြို့သို့ ပြန်သွား၍ ဝေသာလီမင်းက ဆက်သည့် သမီးကညာအခြွေအရံတို့ စီးရန်ဖောင်းပန်းလှေတပ်များကို ကြပ်မတ်ဆောင်ယူဆက်သစေ။

၅ စက်တင်ဘာ ၁၈၁၇ မိုးညှင်းမြို့ဝန်နေမျိုးမင်းထင်က မိုးညှင်းမြို့ကုသိုလ်တော်၊ ရွှေကူဘုရားမုဒ်မဟာတံတိုင်း

၁၄အောက်တိုဘာ၁၈၁၇

၃ နိုဝင်ဘာ ၁၈၁၇

၈ နိုဝင်ဘာ ၁၈၁၇

များယိုယွင်းနေသည်ကိုဘုရင့်ကိုယ်စား ပြင်ခွင့်ပြုပါရန်လျှောက်ထားလာခြင်းကိုခွင့်ပြု။

ဗန်းမော်မြို့ဝန်နေမျိုးဇေယျကိုရာထူးမှထုတ်။ မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း၊ ဗန်းမော် မြို့ဝန်များက အရာမှနုတ်ပြီး၊ မြို့အုပ်မြို့ကိုင် အဆင့်ဖြင့်သာ အုပ်ချုပ်စေခဲ့။

ဗန်းမော်မြို့ဝန် မင်းကြီးနေမျိုးကျော်ခေါင်ကိညေဝတီမြို့ဝန်မင်းကြီးမဟာနော်ရထာကဲ့သို့ သနားတော်မူသည့်နည်းတူ ဗန်းမော်မြို့မှာ အိမ်ဆောက်လုပ်နေထိုင်စေ။ဗန်းမော်မြို့တွင်

- စစ်ကဲ(ဝဲ၊ယာ)ရွှေတောင်ရဲလှရဲခေါင်၊ လက်ဝဲကျော်စွာ
- နာခံ သူရိန်ကျော်သူ၊ ရဲလှကျော်သူ
- မြို့စာရေးတမ္ဗတ်ရွှေတောင်သူရိန်ကျော်ထင်တို့ခန့်စေ
- ဗန်းမော်မြို့တွင်သီရိဗလဒေဝသွေးသောက်၊ ရွှေတောင်သင်္ခံသူ၊ သွေးသောက် နေမျိုးသူရတို့ သွေးသောက်တပ်ဖွဲ့စည်း။

၁၈၁၈ ဗဒုံမင်းတရားလက်ထက်တွင် တာပိနမြစ် ရေတိုက်စားသဖြင့် ရွှေကျေးနားစေတီတော်မြတ်အတွက် စိုးရိမ်ပြီး ဗန်းမော်မြို့ဝန် ဦးအိုနှင့် ကုန်းခါးဆရာတော်၊ ကောင်းစင်ဆရာတော်၊ ညောင်ပင်သာဆရာတော်၊ ကျွန်းကြီးအလယ်ကျောင်းဆရာတော်၊ကမ်းနီဆရာတော်၊စင့်တင်ဆရာတော်၊ရေရှင်ဆရာတော်၊ တောင်လေးလုံး

ဆရာတော်၊ပန်းဘဲကုန်းဆရာတော်၊ တပ်တွင်း
ကျောင်းဆရာတော်တို့ ဦးဆောင်၍ အိုက်ခေါ
တော်စေတီအနီးသို့ ပြောင်းရွှေ့ကာပြန်လည်
တည်ထားခဲ့။

၁၈၁၈ မချမ်းဘောမြို့နယ် မလိခကမ်းပါးပေါ်ရှိ ပျက်
စီးနေသော ကောင်းမှုလုံစေတီတော်ကြီး မုံးနေ
စော်ဘွားမျိုးနွယ်စော်ဘွားလုံးကျိန်းက ဥာဏ်
တော်အတောင် ၅၀ အမြင့်ဖြင့်မွမ်းမံပြင်ဆင်ခဲ့
၁၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၂၂ စစ်သည်လေးထောင်ကို မင်းကြီးမဟာဗန္ဓုလ
ဗိုလ်မှူးပြု၍အာသံသို့ချီ။ အမှုတော်ကို ထမ်း
လသော ကချင်သိမ်းဖေါလူတစ်ထောင်ကို(ပါ)
သိမ်းရုံးချီတက်ရာ အာသံနယ် ဇူရဟတ်မြို့
သို့ရောက်။

၁၀ ဧပြီ ၁၈၂၂ တရုတ်ပြည် ဥတည်မင်းထံမှ သံအရာရှိတို့
ဗန်းမော်မြို့သို့ ဆိုက်ရောက်သည်ကို ဗန်းမော်
မြို့ဝန်က ဗန်းမော်မြို့တွင် ရပ်ဆိုင်းနေစေ၍
ရွှေဖဝါးတော်အောက် သေနာပတိဝန်ကြီးမင်း
များထံလာလူတို့မေးချက်များနှင့်လျှောက်ထား
- သံတို့ကိုပြန်ပြောရာတွင် လက်ဆောင်
တော်များနှင့်တစ်ဝက်လူကိုဗန်းမော်မြို့တွင်
ထားခဲ့၍ သံအကြီးပြုသူက ရွှေပေရာဇသံ
စာ ယူရန်ပြန်သွားကြ။

၁၀ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၂၂ ဗန်းမော်မြို့က ပြန်သွားသည့် တရုတ်သံ
တို့ ရွှေပေရာဇသံနှင့်လက်ဆောင်တော်များ

ဆောင်ယူပြန်လာရာ ဗန်းမော်မြို့သို့ဆိုက်ရောက်။

၁ ဇန်နဝါရီ ၁၈၂၃ အာသံမှပြန်လာသည့် မင်းကြီးမဟာဗန္ဓုလ ဗန်းမော်မြို့သို့ဆိုက်ရောက်။ သုံးရက်ကြာ အောင်ပွဲခံသဘင်ကျင်းပ။

၈ မတ် ၁၈၂၃ ဗန်းမော်မြို့သို့ ရောက်နေသော တရုတ်သံ အကြီး ရမုံတာလောရဲ၊ရင့်ဆင်ရဲ၊ သံလတ် စောလောစုံ၊တုံလောစုံ၊လဆင်ရဲတို့နှင့်အတူ လက်ဆောင်တော်များကို အမိန့်အရ ဗန်းမော်မြို့ဝန်က ကြီးကြပ်ဆောင်ယူလာ။

၁၆ ဇွန် ၁၈၂၃ တရုတ်သံအဖွဲ့ ၂တည်မင်းပေးလိုက်သော လက်ဆောင်တော်များစွာနှင့်အတူ ရွှေပေ ရာဇသံယူဆောင်ပြီး ဗန်းမော်မြို့ရောက် ကြီးကြပ်ပို့ခိုင်း။ ဗန်းမော်မြို့က ရွှေဖဝါးတော်အောက် စုန်ဆင်းခဲ့၍ ရာဇသံစာကို လက်ဆောင်တော်များနှင့်တကွဆက်သွင်း။

၁၈၂၆ Lt. Will Cox နှင့် Lt. Burlton တရုတ်ပြည်ဘက်မှ ပူတာအိုနယ်သို့ဝင်လာခဲ့။

၁၈၃၂ ရှမ်းတိုင်းရင်းသား ဦးပူလွယ်ဟိန်း၊ ဦးဆိုင်းငူ၊ ဦးရုတ်ခမ်း၊ ဦးအိက်ငုပေါက်၊ ဦးအိုက်လွေ၊ ဦးနန္ဒတို့မှ အောင်မင်္ဂလာရွာ (ယခု ဖားကန့်မြို့)ကိုတည်ခဲ့။ ဖား ဆိုသည်မှာ တောင် ၊ ကန့် ဆိုသည်မှာ ဂြိုဟ်ခြင်း ချောက်ဖြူ ချောင်းဝတွင်

၃ ဇွန် ၁၈၃၃

ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၃၅

ဇူလိုင် ၁၈၃၅

၂၂ နိုဝင်ဘာ ၁၈၃၅

တောင်ပြိုကျပြီးနောက် အောင်မင်္ဂလာရွာ
ကို ဖားကန့်ဟုခေါ်တွင်လာခြင်းဖြစ်။

တရုတသံအဖွဲ့ ဗန်းမော်မြို့မှ တစ်ဆင့်
နေပြည် တော်သို့ရောက်ရှိ။

မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အင်္ဂလိပ်သံအမတ်
ဘာနေ ကာလကတားမြို့သို့ရောက်သည်။
အင်္ဂလိပ်အစိုးရသို့ -

-မိုးကောင်းနှင့်အာသံ ကြားဒေသများ
အကြား အသေးစိတ်မသိနိုင်သေးပါ။

-မိုးကောင်း နှင့် အာသံ ကြားဒေသကို
မိုးကောင်းမြို့ဝန် နေမျိုးဇေယျကျော်ခေါင်
က အုပ်ချုပ်နေသည်။

-မြန်မာဘုရင်အစိုးရသည် ၎င်းဒေသနှင့်
နိုင်ငံခြားသား(အင်္ဂလိပ်)တို့ ဆက်သွယ်မှု
ကိုလိုလားဟန်မရှိပါဟု အစီရင်ခံသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အခြေချနေထိုင်သူ
ကချင်အကြီးအကဲ ဒိုင်ဖာဂမ်က အင်္ဂလိပ်
ပိုင် အာသံနယရှိ ကချင်အကြီးအကဲ
ဘီဆာဂမ်အားတိုက်ခိုက်သည်။

မိုးကောင်းမြို့ဝန်နှင့်အင်္ဂလိပ်အရာရှိ ဗိုလ်ကြီး
ဟာနယ်တို့အင်းဝနေပြည်တော်မှ မိုးကောင်း
သို့ စတင်ခရီးထွက်သည်။ မိုးကောင်းနှင့်
အာသံကြားဒေသကို အင်္ဂလိပ်က လေ့လာရန်
ဖြစ်သည်။ တပ်ဖွဲ့အင်အား ၁၂၀၀ လိုက်ပါ
သည်။

- ၅ဇန်နဝါရီ ၁၈၃၆ မိုးကောင်းမြို့ဝန်နှင့်ဗိုလ်ကြီးဟာနယ်မိုးကောင်း သို့ရောက်ရှိကြသည်။
- ၃၁ဇန်နဝါရီ ၁၈၃၆ မိုးကောင်းမြို့ဝန်နှင့် ဗိုလ်ကြီးဟာနယ် ဟူး ကောင်းဒေသသို့ရောက်ရှိကြသည်။
- ၂၂ မတ် ၁၈၃၆ ဒိုင်ဖာဂမ်လက်နက်ချသည်။
- ၂၉ မေ ၁၈၃၆ ဒိုင်ဖာဂမ်အား အင်းဝ နေပြည်တော်သို့ ခေါ် ဆောင်လာသည်။
- ၁၃ ဒဇင်ဘာ ၁၈၃၆ ဒုတိယအကြိမ်ဟူးကောင်းဒေသအား လေ့လာ ရန် အင်္ဂလိပ်အရာရှိဘေးဖီးလ်သည်ဟူးကောင်း ဒေသ တိမ်ကော့ရွာတွင်ရောက်နေသော မိုး ကောင်းမြို့ဝန်နှင့် ဆက်သွယ်ရန် အင်းဝမှ စတင်ထွက်ခွာသည်။
- ၅မတ် ၁၈၃၇ မိုးကောင်းမြို့ဝန်နှင့်အင်္ဂလိပ်နယ်ခြား အရာရှိ များ ညောင်ပင်ရွာတွင်ဆွေးနွေးပွဲကျင်းပသည်။ မြန်မာ-အာသံနယ်ကြားကိစ္စဖြစ်၏
- ၂၅ မတ် ၁၈၃၇ သာယာဝတီမင်းသားပုန်ကန်သည်ကို စေ့စပ် ပေးရန် အင်္ဂလိပ်သံအမတ်ဘာနေ ရွှေဘိုသို့ ရောက်ရှိစဉ် လက်နက်ကိုင် ကချင်များစွာကို သာယာဝတီမင်းသား၏တပ်ဖွဲ့တွင်တွေ့ရှိသည်
- ၃၁ မေ ၁၈၃၇ မိုးညှင်းဆရာတော်ကို နရီန္ဒာဘိသီရိဓဇ မဟာ ဓမ္မရာဇဂုရု တံဆိပ်ကပ်လှူ
- ၂၀ ဇွန် ၁၈၃၇ ကောင်းတုံမြို့စားအတွင်းဝန်သတိုးမင်းရဲရာဇာ ကို ဝန်ကြီး မင်းကြီးမဟာသီဟသူအဖြစ် လည်းကောင်း၊ အဂ္ဂမဟာသေနာပတိဝန်ကြီး အဖြစ်လည်းကောင်း ခန့်ထားတော်မူ။

၁၈၃၇ အမေရိကန်သာသနာပြု Rev. Kincaid ကချင်
 ဒေသသို့ရောက်ရှိပြီး ဗန်းမော်မိုးကောင်းဒေသ
 တို့မှ ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့နှင့် တွေ့ဆုံခဲ့။
 ထို့နောက် အမေရိကန်နှစ်ခြင်းသာသနာပြု
 အဖွဲ့(American Baptist mission society)သို့
 ကချင်ဒေသအား သာသနာပြုများစေလွှတ်ရန်
 စာရေးသားပေးပို့ခဲ့။

၁၆ ဇန်နဝါရီ ၁၈၃၈ ဝန်ရှင်တော်ကောင်းတုံမင်းကြီး၊ မြဝတီမြို့စား၊
 မိုးနဲဗိုလ်တစ်ထောင်၊ဗန်းမော်မြို့စား၊ မင်းကြီး
 မိန့်ချက် ဝန်ထောက်တော်၊ ငွန်ရွာစား၊ ၎င်း
 နေ့ လွှတ်တော်၊ စာရေးကြီးနေမျိုးကျော်သူက
 စာရေးပေးအပ်လိုက်သည်။ ပေးရန် လက်ခံနှစ်
 ကြောင်းစာ။

၁၄၅ခုနှစ်၊ကျီဝန်ဝန်စု၊ဥရုဆယ်ရွာ နယ်မြေ
 မှုကို စာဆက်သွင်းသည်မှာ ကျီဝန်ဝန်စု
 ဥရုဆယ်ရွာ၊ ရွှေမှူး ပေါ်မှိုင်သူကြီးသို့
 မိုးကောင်းမြို့နှင့် ကျီဝန်ဝန်စု ဥရုမြို့ရွာ
 နယ်မြေမှာ ရှေးမင်းလက်ထက်က လုပ်မြေ
 နေမြေ ပေးအပ်သနားတော်မူသော မြေကို
 အစွဲပြု၍ ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် ၄၅
 ခု၊ ၆၄ ခု၊ စစ်တမ်း စာရင်းပါရှိသည့်
 အတိုင်း မိုးကောင်းမြို့မှာ ရှမ်းမြို့ကျေး
 ရွာဖြစ်၍ စာရင်းမဆက်မသွင်း ကျီဝန်ဝန်
 စု ဥရုဆယ်ရွာ ကသာနယ်လေးရပ် နယ်
 ရှစ်ရပ် သတ်မှတ်ပိုင်းခြားပြီးလျှင် အသေ

အချာ ဆက်သွင်းပါဝင်သည်ဖြစ်၍ လွတ်
တော်က အမှူးအကြီးခန့်ထား၍ ၄၅ ခု၊
၆၄ ခု၊ စစ်တမ်းထွက်အတိုင်း အရပ်ရပ်
ပိုင်းခြား သတ်မှတ်စေပြီးလျှင် နယ်တွင်း
ပါဝင်သော ကျောက်စိမ်းတွင်းဟူသမျှကို
နယ်ရှင်က ထိန်းသိမ်းကောက်ခံ၍ အခွန်
တော်ဆက်သွင်းစေဟု

၂၅ ဇူလိုင် ၁၈၃၉ မိုးကောင်းမြို့ဝန်က ခန္တီးမြို့အဝင် လင်းတော်
စော်ဘွားနှင့် မိုင်းလျက်စော်ဘွား သမီးတို့ကို
ဆက်သွင်း။

၁၈ နိုဝင်ဘာ ၁၈၃၉ ဗန်းမော်မြို့ဝန်က ဗန်းမော်မြို့ကျေးရွာတွင်
မျက်လုံးဖြူဆင်တော်တစ်ကျော့ဖမ်းရမိကြောင်း
လျှောက်ထား၍ရွှေမြို့တော်သို့ပို့ဆောင်။

၁၇ ဧပြီ ၁၈၄၁ ဗန်းမော်မိဖုရားမောင် ဆပန်းရာဇာညီကို
မင်းရဲဇေယရာဇာအမည်နှင့် မိုးကောင်းမြို့အဝင်
မော်လူးမြို့ကို မြို့စားပေး။

၅ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၄၆ ရွှေကူမြို့သူကြီး နေမျိုးမင်းလှသမန္တရာဇာကို
မြတောင်မြို့သူကြီးနေမျိုးမင်းလှသမန္တနည်းတူ
ထီး၊ အစီးအနင်း အဆောင်အရွက်ပေးစေ။

၂၀ ဇန်နဝါရီ ၁၈၄၇ ငသာကို မိုးကောင်းမြို့ဝန်ရာထူးက ဖယ်ရှား
မင်းကြီးမဟာမင်းလှမင်းထင်ကု မိုးကောင်း
မြို့ဝန်ခန့်စေ။ အစီးအနင်း အဆောင်အရွက်
ပေးစေ။ ရွှေထီးဆောင်းခွင့်ပြုသည်။

၁၈ ဇွန် ၁၈၄၇ ဗန်းမော်မြို့ဝန် မင်းကြီးမဟာမင်းထင်စည်သူ
သေဆုံးသည်။

- ၁၀ ဇူလိုင် ၁၈၄၉ မိုးကောင်းမြို့နယ်၊ ခနးစော်ဘွားတို့က သမီးကညာနှင့်ကတိုးကောင် ရှင်ဖိုရှင်မစသည်ကို ဆက်၊ စော်ဘွားရှစ်ယောက်တို့ကို ပဝါအုပ်စသည်တို့ကိုပေး။
- ၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၅၀ ကချင်တောင်စားနှင့်အမိတို့ လက်ဆောင်တော်များနှင့်အဆက်အသ အဖူးအမြော်လာရောက်။ အဖူးအမြော်ခံတော်မူ၍ ကျောက်နီလည်ကပ်လုံးရေတစ် စသည်ကိုပေး။
- ၂၃ မေ ၁၈၅၀ မိုင်းမျည်းမြို့ဝန်၊ ဗိုလ်မှူးတို့ လက်ဆောင်ပေးလိုက်သည့် (တရုတ်ဥတည်မင်းပြည်တွင် မင်းပြောင်းကြောင်း စသည်ပါသော) ရာဇသံစာကို ဗန်းမော်မြို့ဝန်အရာရှိတို့ရ။
- ၉ ဇူလိုင် ၁၈၅၀ မိုင်းမျည်းမြို့ဝန်တို့ကပို့လမ်းလျှောက် ရာဇသံစာအကြောင်း ဗန်းမော်မြို့ဝန်တို့က လျှောက်ထားလာ။
- ၂၈ ဧပြီ ၁၈၅၁ စမ္မာနဂိုရ်မြို့စားအမိသေဆုံး။ ဗန်းမော်မြို့စားအမိသေဆုံးစဉ်ကသဂြိုဟ်သည့်အဆင့် အခမ်းအနားအတိုင်း လုပ်ဆောင်သဂြိုဟ်စေ။
- ၂၅ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၅၂ မင်းတရားကြီးလည်း မင်းညီမင်းသား၊မှူးတော်မတ်တော်တို့ကို အစုံအညီတွင် သည်အရေးသည် ဗိုလ်ချုပ်ခန့်ထား တိုက်ခိုက်စေသည့် လကျော်ဝင်းမှူး စသည်တနှင့်သာ မတန်ချေ။ နေပြည်တော်ကနှစ်လုံး၊လက်ရုံး အရည်အသွေးနှင့် ပြည့်စုံသူ မင်းသားတကို တိုက်ခိုက်စေမှသင့်မည်ဟု အမိန့်တော်ရှိပြီးလျှင် ညီတော်

လှိုင်မင်းသား သီရိမဟာဓမ္မရာဇာကို မြစ်
အနောက်ဖက် စစ်ကိုင်းကြောင်း မိုးညှင်းမင်း
သားနှင့်သားလှိုင်မင်းသားတို့ကို အလုံကြောင်း
ချီတက်တိုက်ခိုက်ရမည်ဟု စေလွှတ်။ မိုးညှင်း
မင်းသားနှင့်သား လှိုင်းတက်မြို့စား မင်းသား
တို့လည်း ရတနာပူရအင်းဝဖက်က ဧရာဝတီ
မြစ်ကိုကူးပြီးလျှင် အလုံကြောင်း ချီတက်
ထမ်းရွက်ရ။

၆ ဧပြီ

၁၈၅၃

မင်းထင်စည်သူကို ဗန်းမော်မြို့ စစ်ကဲခန့်။

၇ မေ

၁၈၅၃

တရုတ်ပြည် ဥတည်မင်းက ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ်
လာရောက်မြဲ ရာဇသံ လက်ဆောင်တော်များ
နှင့်တရုတ်သံအကြီး ချင့်တာလောရဲ၊ ဝမ်ဆင်ရဲ၊
လျှိုဆင်ရဲ၊ သံလတ် ရမ့်လောစုံ၊ ကြုံလောစုံ၊
လျှိုရှည်ဆင်၊ လျှိုတပိတ် နောက်ပါခေါင်း
လူငယ်ငါးဆယ့်ရှစ်တို့နှင့်တကွ ဗန်းမော်မြို့
ရောက်။ဗန်းမော်မြို့ဝန်မင်းကြီးမဟာမင်းခေါင်
ရာဇာက မင်းနေပြည်တော်သို့ ဆက်သ

၁၈၅၃

မင်းတုန်းမင်း(ဦးလွင်)က ခမ်းတီးလုံမှ စောနွဲ့
ဟိုပိုင်ခန်းကို မထိုးလုံနှစ်လက်၊ မခုတ်ခားနှစ်
လက်နှင့်အတူ မန်စည်ဒေဝသီဟရာဇာဘွဲ့
တံဆိပ်ချီးမြှင့်ခဲ့

၁၆ ဇွန်

၁၈၅၄

ဗန်းမော်ဝန်ထောက်အဖြစ် မဟာမင်းလှစည်သူ
ကိုခန့်ထား။ မော်လူးမြို့စားကို မင်းရဲသဟရာ

ဇာ၊ မိုးညှင်းမင်းသား၏ သား မောင်လတ်ကို
မင်းရဲညွန့် အမည်ပေး။

၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၅၉ မိုးညှင်းမြို့၊ ရွှေကူမြို့၊ တကောင်းမြို့၊ မိုးတား
မြို့များကို သေနတ်ဝန်ကြီး သတိုးမင်းကြီး
မဟာမင်းလှကျော်သူက အုပ်ထိမ်းဆင့်ဆိုစေ။

၆ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၆၄ မိုးကောင်းမြို့နယ် တောင်စားတို့နှင့် ကချင်
သိမ်းဖေ၊လူ ၃၀ ကျော် ပယင်းတွင်းအုပ်စုနှင့်
အတူ အဆက်အသ အဖူးအမျှော်လာရောက်၊
လဘန်တောင်စား ငစောပိကိုလည်း လဘန်
စော်ဘွားခန့်၍ ဘွဲ့အစီးအနင်းအဆောင်အရွက်
သနားတော်မူ။

မိုးကောင်းမြို့ဝန်ဆင့်ဆိုရာ မြို့နေအမှုထမ်းတို့
နည်းထမ်းရွက်ပါမည်အကြောင်းဝန်ခံသွား။

၈ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၆၄ မိုးကောင်းမြို့ ဥရုချောင်းဖျား ပါလိုက်တောင်
စားခေါ် ပဗ္ဗတရာဇာကို မင်းတုန်းဘုရင်မှ
ရွှေစလွယ် ချီးမြင့်ခံရ။ စော်မွန်တောင်စားခေါ်
ပဗ္ဗတရာဇာကို ရွှေထီး ချီးမြင့်ခံရ။

၁၂ နိုဝင်ဘာ ၁၈၆၆ မိုးညှင်းစားသား လှိုင်းတက်စားဟောင်း လူသူ
စုရုံးစည်းကြပ်တိုင်ပင်ကြောင်းများကို စစ်ချက်
ရသည်ဖြစ်၍ ၎င်းနှင့်တကွ သက်ဆိုင်သောသူ
တို့ကို အမိန့်တော်မခံ သုံးတန်းပေး၍ ထုံးစံ
နှင့်အညီစီရင်။

၁၈၆၇ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာကုန်သွယ်ရေးစာချုပ် ချုပ်ဆို
ပြီးနောက် မန္တလေးရောက် ဗြိတိသျှကိုယ်စား
လှယ် ကာနယ်စလေဒင်သည် ဗန်းမော်မှတစ်

ဆင့် တရုတ်ပြည်သွား ခရီးလမ်းကိုရှာဖွေရန်
စတင်ခဲ့

၁၃ ဇန်နဝါရီ ၁၈၆၈ စလေဒင်ခေါင်းဆောင်သော သံအဖွဲ့ ဗန်းမော်
သို့ ရောက်ရှိ တစ်လကြာနေထိုင်။

၂၈ ဇန်နဝါရီ ၁၈၆၉ မိုးကောင်းမြို့ ပြည်လုံးချမ်းသာရွှေသာလျောင်း
ဘုရားကို ပုဂံမင်း၊ မင်းတုန်းမင်း၊ သီပေါမင်း
တို့ အစဉ်အဆက်ကိုးကွယ်ခဲ့သော ဆရာတော်
ဦးပရမကြီးမှူး၍ ဘုရားဒကာ ဦးခမ်းရွက်မှ
တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့။

၂၀ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၆၉ ဗန်းမော်မြို့မှသည် တာပင်ချောင်းအရောက်
ဆင်းရဲသားကုန်သည်တို့အား ပန်းသေးတရုတ်
တို့အနှောက်အယှက်ကင်းပြီး လမ်းခရီးသာ
ယာအောင် မေးမျည်းမြို့ ဗိုလ်လျှိုကွဲဟံက
ဆင့်ဆိုပါမည့်အကြောင်း ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်။

၂၅ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၆၉ အင်းတော်ကြီးဒေသတောရကျောင်းဆရာတော်
ဦးသောဘိတ(လူအမည်- ဦးသာအေး)ဦးစီး၍
ပေါခိုင်ကြီးလေးဦးနှင့်ရွာသူရွာသားများဝိုင်းဝန်း
ပြီး စနေနေ့မွန်းတည့် ၁၂ နာရီအချိန်
အောင်စည်တီးသောအခါ ရွှေမဉ္ဇူစေတီ ရေ
လည်ဘုရား ဟု ဘွဲ့အမည်ပေးပန္နတ်ချခဲ့။

၂၈ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၆၉ မိုးကောင်းမြို့ ပြည်လုံးချမ်းသာရွှေသာလျောင်း
ဘုရားကို ဆရာတော်ဦးပရမကြီးမှူး၍ ဘုရား
ဒါယကာ ဦးခမ်းရွက်မှ တည်ထားခဲ့။

၉ ဇွန် ၁၈၆၉ ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ရေး(၁၁ ချက်)ပါ ဥပဒေ
ကို ထုတ်ပြန်သည်။

- ၁ ဇူလိုင် ၁၈၆၉ ရွှေမဇ္ဈစေတီရေလည်ဘုရားကို ကြာသပတေးနေ့ နေဝင် ၆ နာရီအချိန်တွင် ထီးတော်တင်လှူခဲ့။
- ၁၄ ဇွန် ၁၈၆၉ ဗြိတိသျှကောင်စစ်ဝန်ရုံးကိုဗန်းမော်မြို့တွင်ဖွင့်
- ၁၄ ဇွန် ၁၈၇၄ မြင်ကွန်းအရေးတော်ပုံတွင် ပါဝင်ခဲ့သူ အမြင့်မြို့အုပ်မောင်ကြီးကို မိုးကောင်းသို့ နယ်နှင်ခဲ့။
- ၁၄ ဇွန် ၁၈၇၅ မြင်ကွန်းမြင်းခုံတိုင်အရေးအခင်းတွင် ပါဝင်ခဲ့သော အမြင့်မြို့အုပ် မောင်ကြီးကို မိုးကောင်းသို့ နယ်နှင်ဒဏ်ပေးခဲ့။
- ၂၀ မတ် ၁၈၇၇ မန္တလေးမှဗန်းမော်ထိ ကြေးနန်းလိုင်းသွယ်တန်း ပြီးစီးခဲ့။
- ၂၉ ဇန်နဝါရီ ၁၈၇၈ ကင်းဝန်မင်းကြီးမှ စာရေးကြီး ဗန်းမော် ၄ မြို့ဝန်၊အခွန်ဝန်သို့ ပေးစာတွင်- အမေရိကန်ဆရာကူရှင်၊ ဖရေဒင်၊ လာရန်း တို့က ဗန်းမော်မြို့တွင် နေထိုင်လို၍ ဗန်းမော်မြို့အရာရှိတို့က စောင်မကြည့်ရှုပါအောင် စာပေးဆင့်ဆိုပါမည့်အကြောင်းနှင့်လျှောက်ထားရှိ၍ စောင့်မကြည့်ရှုရန်။
- ၁၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၇၈ ဗန်းမော် ၄ မြို့ဝန်က ဗန်းမော်မြို့သို့ လာရောက်နေထိုင်သည့် အမေရိကန်ဆရာ၊ ပြင်သစ်ဆရာတို့ ကချင်တို့နေရာ တောတောင်သို့ သွားရောက်နေထိုင်သည့်အကြောင်းနှင့်လျှောက်စာအရ စာပါဆရာတို့ သည်ကဲ့သို့ နေထိုင်၍ ကချင်တို့နှင့် တစုံတရာမှုခင်းဖြစ်ပွားရှိခဲ့လျှင် နောင်ရှုပ်ထွေးရန်ရှိသောကြောင့် နေထိုင်မရှိစေ

ရ။ စာပေးခေါ်ယူ ကြိုးကြောင်းပြောဆိုပြီး လျှင် ဗန်းမော်မြို့တွင် နေထိုင်စေရမည့်အကြောင်း၊ ဗန်းမော်မြို့တွင် မနေလို၊ ကချင်တောတောင်များသို့ သွားရောက်နေထိုင်လိုကြောင်းနှင့် ပြောဆိုပြန်လျှင်လည်း နောင်တစုံတရာ မှုခင်းရှုပ်ထွေးရှိခဲ့လျှင် မြန်မာအစိုးရ မင်းတို့အပေါ်တွင် တာဝန်ကင်းလွတ်ပါစေမည် ခံဝန်လက်မှတ် ရေးထိုးသူတို့ကိုသာ အလိုရှိရာနေထိုင်စေခွင့်လျှောက်ထားရန်။

ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၇၈ ပါလိုက်တောင်စား ပဗ္ဗတရာဇာဘွဲ့ခံ စမော့နောင်၏သား ကံဆီးနောင်၊ ကံဆီးလှ နှင့် ဘာဟိုမိုင်းတောင်စား လယ်ဆယ်လှ တို့ လက်ဆောင်များနှင့်အတူ အင်အား ၄၀ သီပေါမင်းထံ အခစားဝင်။

၁၈၇၈ အထက်မြစ်စဉ်ခရိုင်ဝန်အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်း ခံရသူ မကွေးဝန်ထောက် ဗန်းမော်သို့ရောက်လာသည်။

- ထိုစဉ်က ဗန်းမော်နှင့်မိုးကောင်းဝန်ကျင်တွင် အဆင့်မြင့်ကချင်အကြီးအကဲ သုံးဦးနှင့် အဆင့်နိမ့် ကချင်အကြီးအကဲ ၂၈ ဦးရှိသည်။

- အဆင့်မြင့် အကြီးအကဲတစ်ဦး၏ လက်အောက်တွင်အိမ်ခြေ ၄၀ မှ ၅၀ အတွင်းရှိတတ်သည်။ အဆင့်နိမ့် အကြီးအကဲတစ်ဦး၏ လက်အောက် တွင် အိမ်ခြေ ၁၀ အိမ်မှ ၂၀ အိမ်အတွင်း ရှိတတ်သည်။

-အခွန်တော်အဖြစ် ကျောက်စိမ်းကို ကောက်
ခံ လေ့ရှိပြီး နှုန်းထားမှာ ၁/၁၀ဖြစ်

- မြစ်စဉ်ခရိုင်ဝန် မိုးကောင်းသို့ ရောက်ရှိ
လာသောအခါ ကချင်အကြီးအကဲများနှင့် ၎င်း
တို့၏ကိုယ်စားလှယ်များ လာရောက်၍ လက်
ဆောင်ဆက်သကြ။ အမြောက်သုံးချက် ပစ်
ဖောက်ကြိုဆို။ ဆက်သသောလက်ဆောင်များ
မှာ ဆင်စွယ်၊ ပျားဖယောင်း၊ စောင်ကြမ်း
တို့ဖြစ်။

- ခရိုင်ဝန်က အဆင့်မြင့်အကြီးအကဲတစ်ဦးစီ
သို့ ပိုးပုဆိုး၊ ဖလန်နယ်တဘက်၊ အဆင့်နိမ့်
အကြီးအကဲ(ပေါမိုင်) တစ်ဦးစီသို့ ချည်ပုဆိုး၊
ရှမ်းတဘက်များ ပြန်ပေးသည်။

၁၈၇၈ ဗန်းမော်ဒေသသို့ Rev. J. Lyon နှင့်ဇနီး
သာသနာပြုအဖြစ် ပထမဆုံး ရောက်ရှိလာပြီး
တစ်ပတ်အတွင်း ကွယ်လွန်သွားခဲ့သောကြောင့်
Rev. Roberts ထပ်မံရောက်ရှိလာကာ ကချင်
တိုင်းရင်းသားများကြားခရစ်ယာန်သာသနာပြု
လုပ်ငန်းများစတင်ဆောင်ရွက်။

၁၈၇၈ သီပေါမင်း(ဦးမျိုးဆက်)မှ စော်ဘွားခေဟုန်ကို
ငွေခါး၊ရွှေထီးနှင့်အတူ မဟာဝံသဒေဝသီဟ
ရာဇာဘွဲ့တံဆိပ်ချီးမြှင့်ခဲ့

၁၃ ဖေဖော်ဝါရီ၁၈၇၉ သုံးဆယ်မင်းသားဝရီးတော်ဗန်းမော်အတွင်းဝန်
မောင်ဘို့တို့ကို ကွပ်မျက်။

- ၁၁ သြဂုတ် ၁၈၈၁ အသျှင်နန်းမတော် မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ သမီးတော် ထိပ်စုဖုရားလတ် ဖွားမြင်ရာ မိုးညှင်းမြို့စားမင်းသမီးသုပဘာဝတီကို အထိန်းတော်ကြီးအဖြစ်သူကောင်းပြုခဲ့။
- ၁၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၂ စီးတော်မြင်းဝန်တောင်သမန်လယ်စားငဖေငယ်ကိုအရာမှနုတ် မိုးကောင်းမြို့သို့ အကျဉ်းပို့။ ငဖေငယ်ကို ဗန်းမော်မြို့တွင် ကွပ်မျက်။
- ၁၉ မတ် ၁၈၈၂ ဗန်းမော်မြို့နယ်၊ ဘွန်ဝရွာမှ ကချင်တိုင်းရင်းသားခုနစ်ဦးခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်အဖြစ်နှစ်ခြင်းခံ။ကချင်ခရစ်ယာန်အသင်းတော်ထူထောင်ခဲ့။
- ၁၃ ဧပြီ ၁၈၈၃ မိုးကောင်းကို ကချင်တို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သည့် ပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် မိုးကောင်းမြို့ဝန်အဖြစ်ခန့်အပ်သောမင်းလှမင်းထင်ကျော်မးကောင်းသို့ရောက်ရှိ။
- ၅ နိုဝင်ဘာ ၁၈၈၃ ဗန်းမော်မြို့နယ်၊တောတောင်များတွင် ထူးဆန်းသည့် ပန်းမျိုးများကို တားဆီးမရှိ ရှာယူနိုင်ခွင့်ကို အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဘောက်ကဆဲကလျှောက်ထား။
- ၂၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၈၃ တရုတ်စက်ကျင် အကြီးအမှူးပြု၍ တရုတ်လူ ၂၀၀၀ ကျော်နှင့်ဗန်းမော်မြို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်
- ၂၈ ဇန်နဝါရီ ၁၈၈၄ စက်ဝန်ယွန်းစုဝန် မင်းရဲညွန့်၊ တောင်ဝန်မဟာမင်းထင်မင်းလှသီဟသူ၊ ဘုန်းတော်ပြည့်ဗိုလ် မင်းထင်ရဲလှကျော်ခေါင်တို့ လူ ၁၂၅၀

ဖြင့် နေပြည်တော်မှ ဗန်းမော်သို့ သင်္ဘောနှင့်
ဆန်တက်။

၆ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၄ စက်ဝန်ယွန်စုဝန်မင်းရဲညွန့်နှင့်အဖွဲ့ ဗန်းမော်
မြို့သို့ရောက်ရှိ။

- ဗန်းမော်မြို့ ကျေးစန္ဒီတိုက်အတွင်း ရှိနေ
သော တရုပ်လူဆိုးတို့ကိုတိုက်ခိုက်

- ရက်ပေါင်း ၃၀ ကြာသောအခါ တရုပ်တို့
စက်ကျင်ကို သတ်ဖြတ်ပြီး လက်နက်ချ
တပ်တော်သို့ခိုဝင်ရောက်သဖြင့်အရေးပြီးငြိမ်း။

၁၄ မတ် ၁၈၈၄ ဗန်းမော်မြို့ မြောက်မျက်နာ၊ တောင်မျက်နာ
များက ကချင်တို့ တိုက်ခိုက်၍ အမေရိကန်
သီလသည်တို့ မနေမထိုင်ဝံ့ ထွက်သွားရ
ကြောင်း၊ အင်္ဂလိပ်ကျွန်တော်မျိုးတို့ပမှာလည်း
ကြောက်ရွံ့၍ မြို့တွင်းက ပစ္စည်းများကို
ထုတ်ယူမည်ရှိရာ အစိုးရကတားမြစ်ရှိကြောင်း
ရန်ကုန်မြို့ အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင်က ကြေးနန်းပို့။

၇ ဩဂုတ် ၁၈၈၄ မိုးကောင်းဆရာတော် သက်တော်ငါးဆယ့်သုံး
နှစ်ရှိ ဦးအာစရကို အာစယဝံသဓဇ မဟာဓမ္မ
ရာဇာဓိရာဇဂုရုဘွဲ့တံဆိပ်ဆက်ကပ်။

၁၈၈၄ မိုးကောင်းတွင်နေထိုင်သူ မောင်ရွှေလေးက အ
ဖော်နှစ်ဦး(မောင်ထွန်း၊မောင်စိန်)တို့ ဦးဆောင်
၍ကချင် ၄၀၀ ခန့်စုစည်းလျက်၊ အင်းတော်
ကြီးမြောက်ဘက်၊ကချင်နော်မွေးရွာမှ ပုန်ကန်
သည်။ ယခင်အကြီးအကဲဟောင်း ဟော်ဆိုင်း
၏ အဆက်အနွယ်ဟုဆိုသည်။

- နော်မွေးစော်ဘွားခွန်ဆန် ဆိုသူက မိမိသာ လျှင် မူလဟောဆိုင်းအနွယ်ဟုဆိုကာ၊ မိုးကောင်း ဝန်းကျင်တွင်ပုန်ကန်လာခဲ့ပြန်သည်။

၁၈၈၄ ခုနှစ်နှင့် ဟော်ဆိုင်း၏ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ မိုးကောင်းမြို့လမ်းဆုံမှာ တိုက်ခိုက်ဒေသခံအရာရှိများ ထွက်ပြေးကြ။

၂၉ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၅ နိုင်ငံတော်ကို ခရိုင်(၁၀)ခုပိုင်းခြားစေသည်။

- ဗန်းမော်မြို့ဝန်စု၊မိုးကောင်းမြို့ဝန်စု၊နယ်များကို ဒဿမဌာန၊ အညာမြစ်စဉ်ခရိုင်အတွင်း ထည့်သွင်းသည်။ ခန္တီးစော်ဘွားစားမြို့ဝန်စုက သတမဌာန ချင်းတွင်းမြစ်ကြောင်း ခရိုင်အတွင်း ထည့်သွင်းသည်။

၁၂ ဇူလိုင် ၁၈၈၅ ဗန်းမော်မြို့ရှိ အမေရိကန် တရားဟောဆရာ ရောဘက်က ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ လျှောက်စာတွင်- ဗန်းမော်မြို့တွင် တရုတ် ကချင်တို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်စဉ် ဗန်းမော်မြို့ဝန်မင်း တပ်တော်သားတို့ နေအိမ်ကို မီးရှို့ သေနတ်နှင့်ပစ်ခတ် ဖျက်ဆီးပြုလုပ်၍ အဖိုးငွေ ၁၄၀၀ဝိ တန်အများအပြားပျက်ဆီး ဆုံးပါးရှိသည်ကို ဘုန်းတော်ကြီးလှသော ဘုရားက ခွင့်ပြုတော်မူခြင်းခံရလိမ့်မည်။ ကချင်လူမျိုးတို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဟောပြောဆုံးမ နေထိုင်ရန် ခွင့်ပြုတော်မူသည်အရ နေထိုင်သူတို့ကို နောင သည်ကဲ့သို့ သေနတ်နှင့်ပစ်

၂၁ ဇူလိုင်

၁၈၈၅

ခတ်ဖျက်ဆီးပြုလုပ် မရှိရမည့်အကြောင်းနှင့် ဗန်းမော်မြို့အရာရှိတို့ကို ဆင့်ဆိုလိမ့်မည်။

ကင်ဝန်မင်းကြီးက အမေရိကန်ခင်ကြီး ရောဘက်သို့ ပေးစာတွင် — မဟုတ်မမှန် အလိုရှိရာ ရေးသားသည့်စာဖြစ်၍ လျစ်လျူပြုသင့်သောလည်းနိုင်ငံခြားအမျိုးသားဖြစ်၍ မကြွင်းမကျန်ကြည့်ရှုကြောင်း၊ ဗန်းမော်မြို့တွင်တရုတ်ကချင် လူမျိုးတို့ဝင်ရောက်လှုပ်ရှား၊ မြို့တွင်းမြို့ပြင် နေအိမ်အဆောက်အဦးများကို မီးရှို့ပစ္စည်းများကိုသိမ်းယူ ၂ လခန့်ကြာ အလိုရှိရာပြုလုပ်ခုခံရှိနေသည့် အရာများကို အများအသိအမြင် အထင်အရှားဖြစ်ကြောင်း။ ကချင်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမသည့်ဆရာဖြစ်ကြောင်းနှင့် စာတွင်ပါသည်မှာ ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမရန်မှာ နိုင်ငံရှင် အစိုးရမင်းတို့နှင့်သာဆိုင်ကြောင်း ဆိုခဲ့သည့်အကြောင်းများကိုထောက်၍ စာပါအမှုကို မြန်မာအစိုးရတို့ကစစ်ဆေးရန် ဆင့်ဆိုပြုလုပ်နိုင်ရန် အခွင့်မရှိကြောင်း။ သို့ဖြစ်၍ ဆရာရောဘက် ခေတ္တနေထိုင်ဘူးသည့်အိမ် မီးသင့်ရာပါ ဆုံးသည့်အမှုကို ဆရာရောဘက်က စပ်ကြားသူ ကဲ့သို့သာ သဘောထား၍ ဆင်ခြင်လျှင် နောက် ထပ်မံပြောဆိုခွင့်မသင့်ကြောင်းကို ထင်လင်းသိသာရန်ရှိကြောင်း။

- ၈ အောက်တိုဘာ ၁၈၈၅ ဗန်းမော်မြို့၊ ကောင်းတုံမြို့သို့ ဆက်ရောက်သည့် ကုန်များ၊ ကင်းခွန်နန်းထား ကုန်ချိန် ၁၀၀ လျှင် ငါးပြားကောက်ခံစေ။
- ဗန်းမော်၊ ကောင်းတုံမှ တင်ပို့သည့်ကုန်များ နွား၊ လားဝန်တင် ၁ လျှင် ၅ (ငါးမူး)၊ ကျောက်စိမ်းတင်နွားဝန်တင် ၁ လျှင် ၂ ပြား၊ ကင်းခွန် ကောက်ခံစေ။
 - ဗန်းမော်မြို့၊ မိုလဲချောင်း၊ အညာလေးမြို့က တင်ဆောင်တက်သွားသည့် နွား၊ လားဝန်တင် ၁ လျှင် ၁ မူး၊ ကျောက်စိမ်း နွားလားဝန်တင် ၁ လျှင် ၄ ပြားကောက်ခံစေ။
 - တရုတ်ပြည်မှတင်သွင်းလာသည့် ကုန်များ နေပြည်တော်သို့ တင်ပို့လျှင် ၁၀၀ တန်ဖိုးရှိ ကုန်များကို တံဆိပ်ရိုက်ခ ၃ မူးတောင်းခံ၍ မျှောစာပေးစေ။
 - တရုတ်ကုန်များ ဗန်းမော်တွင် ရောင်းချလျှင်ကုန်တန်ဘိုး ၁၀၀ လျှင် ၅ ပြား အခွန်ဆောင်စေ။
- ၃၁ နိုဝင်ဘာ ၁၈၈၅ တရုတ်တပ်များဗန်းမော်သို့ရောက်နေကြောင်း ဗြိတိသျှတို့ သတင်းရသည်။
- ၅ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၈၅ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ် ဗန်းမော်သို့ရောက်ရှိ။
- ၁၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၈၅ ဗြိတိသျှတပ်ဖွဲ့များနှင့်အတူ ဗန်းမော်သို့ သွားရန် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ် မန္တလေးမှ ထွက်ခွာသည်။

၂၈ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၈၅ ပရင်ဒါဂါတ် ဗန်းမော်သို့ ရောက်သည်။
ဗန်းမော်ဝန်ထောက်က ကြိုဆိုသည်။ တရုတ်
သူကြီးကလည်း မြစ်ကမ်းစပ်တွင် ပရင်ဒါ
ဂါတ် အားလာရောက်တွေ့ဆုံသည်။

- ၎င်းနေ့တွင်ပင် ဗိုလ်မှူးနော်မန်ဦးစီးသော
အင်္ဂလိပ်တပ်များက ဗန်းမော် ကိုသိမ်းသည်။

- မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေးအဖြစ် ဗိုလ်မှူးကွတ်ကို
ခန့်အပ်။

၁၈၈၅ မိုးကောင်းမြို့မှ ရှမ်းတိုင်းရင်းသား စိုင်းအ
ကောင်းဆိုသူက နယ်မြေသစ် ရှာဖွေရာ
သိန်လင်ရွာ (ယခု မန်စီမြို့မြောက်ဖက် ၅
မိုင်ကွာ)တွင် အိမ်ခြေ ၂၀ ဖြင့် အခြေချ
နေထိုင်ခဲ့။

၁၈၈၅ Colonel Wood Thropt နှင့် Major Mc
Gregor အသံနယ်ဘက်မှတဆင့် ချောက်
ကန် နှင့် ဖွန်ကန်တောင်ကြားကိုဖြတ်ကျော်၍
ခန္တီး လောင် (ပူတာအို) နယ်သို့ရောက်ရှိခဲ့။

ကိုလိုနီခေတ် (ပထမပိုင်း) (အေဒီ ၁၈၈၆ မှ ၁၉၄၂)

- ၁ ဇန်နဝါရီ ၁၈၈၆ အင်္ဂလိပ် ကင်းထောက်တပ်ဖွဲ့များ ဗန်းမော် အရှေ့ဘက် မိုင် ၂၀ ကွာ လွန်းဂျာနှင့် လောဒုံရွာ ရောက်ရှိ
- ၆ ဇန်နဝါရီ ၁၈၈၆ ပရင်ဒါဂတ် ဗန်းမော်မှပြန်လည်ထွက်ခွာ။
- ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၆ မိုးကောင်းဒေသသို့ ဗြိတိသျှတပ်များ ပထမဆုံး အကြိမ်ရောက်ရှိ
- ၂၅ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၆ မိုးကောင်းအမတ်ချုပ်မောင်ကုလားကို မြို့အုပ်၊ မောင်စိန်နှင့် မောင်ရွှေကြာကို နာခံအဖြစ် ဗြိတိသျှအရေးပိုင်မစ္စတာကွတ် က ခန့်အပ်ပေးပြီး ဗန်းမော်ပြန်။
- ၂ မေ ၁၈၈၆ မိုးကောင်းအမတ်ချုပ် ဦးကုလား ကွယ်လွန်၊ သားနေမျိုးသီရိကျော်ထင်ဦးဖိုးစောကို မြို့အုပ်အဖြစ်ခန့်ထား။
- ၁၄ နိုဝင်ဘာ ၁၈၈၆ ကခင်၊ရမ်း၊တရုတ်တို့က ဗန်းမော်ရှု ဗြိတိသျှတပ်ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်
- ၂၇ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၈၇ မိုးကောင်းမြို့ သိမ်းပိုက်ရေးစစ်ကြောင်း ဗန်းမော်မှချီတက်။ Capt. Triscott RA, Capt. C.H.E. Adamson တို့ဦးဆောင်။ Capt. C.H.E. Adamson သည် ဗန်းမော်ခရိုင်ဝန် ဖြစ်သလို နိုင်ငံရေး အရာရှိလည်းဖြစ်။
- ၁၄ ဇန်နဝါရီ ၁၈၈၈ မိုလ်ကြီးထရီကော့ဦးဆောင်သော ဗြိတိသျှတပ် မိုးကောင်းရောက်။

၃၀ ဇန်နဝါရီ ၁၈၈၈ ကာမိုင်း တဖက်ကမ်း တောင်တန်းဒေသရှိ ကန်စီးနော်၊ ကန်စီးလတို့နှင့် ဗြိတိသျှတို့ မဟာမိတ်ဖွဲ့။

ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၈ ကချင်အမျိုးသားများ ဗန်းမော်ထောင်ဖောက်၊ ဦးခမ်းလှိုင်-နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေးအင်အားစုနှင့် ပူးပေါင်း၍ ဗြိတိသျှကိုတိုက်။

၁၉ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၈ ပန်ဂါရွာနှင့် မာရိုးရွာများမှ ကချင်အမျိုးသား များ ဗြိတိသျှတပ်ကို ခုခံတိုက်ခိုက်၊ ဗြိတိသျှ အထိနာ ပြန်ဆုတ်။

၂၉ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၈ ဗိုလ်ဖိုးစော၏လက်ထောက် ဗိုလ်ထီ ခေါင်း ဆောင်သောအဖွဲ့က မိုးကောင်း တောင်ဖက် နန်းပတောင်ရှိ ဗြိတိသျှတပ်ကိုတိုက်ခိုက်။

ဧပြီ ၁၈၈၈ စာဝတီးကျေးရွာအနီး ဗြိတိသျှတို့ကိုဆန့်ကျင် တိုက်ခိုက်။

၂၀ မေ ၁၈၈၈ ဗြိတိသျှတို့၏ မိုးကောင်းခံတပ်ကို ဗိုလ်ကြည် ဦးဆောင်သော ရှမ်း၊ ကချင်၊ မြန်မာ စသော တိုင်းရင်းသား ၄၀၀ ခန့်က ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်

၁၆အောက်တိုဘာ ၁၈၈၈ မိုးကောင်းဒေသတွင် စစ်ဆင်ရေး လေးရပ် ဆင်နွဲ့ရန် အိန္ဒိယအစိုးရညွှန်ကြား အမှတ်(၁)စစ်ဆင်ရေး မိုးကောင်းမြို့ မြောက် ဘက် တောင်ပေါ်ရှိ ဆမားစော်ဘွားဦးဆောင် သည့် လဖိုင်လူမျိုးစုများအားစစ်ဆင်ရန် အမှတ်(၂)စစ်ဆင်ရေး မိုးကောင်းမြို့ တောင် ဘက်ရှိ ဇီးလူမျိုးစုများအား စစ်ဆင်ရန်

- အမှတ်(၃)စစ်ဆင်ရေး မိုးကောင်းမြို့ အရှေ့
မြောက်ဘက်ရှိ လထော်ဆနာလူမျိုးစုများအား
စစ်ဆင်ရန်
အမှတ်(၄)စစ်ဆင်ရေး ဆင်ဘိုအနောက်ဘက်ရှိ
မရန်လူမျိုးစုတို့အား စစ်ဆင်ရန်
- ၂၀ ဇန်နဝါရီ ၁၈၈၉ ဦးခမ်းလှိုင် ဦးဆောင်ပြီး ကချင်၊ မြန်မာ၊ရှမ်း
တိပူးပေါင်း၍ ဗြိတိသျှကိုတိုက်။
- ၃၀ ဇန်နဝါရီ ၁၈၈၉ ဗြိတိသျှတပ်နှင့် တိုင်းရင်းသား အင်အားစုတို့
ဟွေတုံရွာတွင်ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲဖြစ်၊ ကချင်(၁၂)
ဦးသေ။
- ၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၉ ဒုတိယအကြိမ် ဗြိတိသျှတပ်နှင့် လဖိုင်အနွယ်
ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့ တိုက်ပွဲဖြစ်၊ ကချင်
(၂၀) ခန့်သေ။
- ၄ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၉ မလင်းရွာတိုက်ပွဲဖြစ်၊ ဗြိတိသျှ (၄)ယောက်
သေ (၄) ယောက်ဒဏ်ရာရ။
- ၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၉ မလင်းရွာ၌ ကပတိန်စမစ်ဦးစီးအင်အား(၂၀၀)
ဖြင့် ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲဖြစ်၊ ဗြိတိသျှအရာရှိ(၁)၊
တပ်သား(၄)ဦးသေ၊(၁၈)ဦးဒဏ်ရာရ။
- ၁၉ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၉ Lieut. O'Donnel ဦးစီးတပ်နှင့် ဆမားဒူဝါ
အင်အားစုတို့ ဆမားရွာ၌ ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲ
ဖြစ်၊ ဗြိတိသျှတပ်သား (၁၁)၊ အရာရှိ(၂)
ဒဏ်ရာရ။
- ၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၉ မောလွန်ရွာတိုက်ပွဲဖြစ်၊ Lieut.Hawker ကျ
ဆုံး၊ လဖိုင်နွယ်ကချင်ရွာပေါင်း (၂၄)ရွာ၊

- အိမ်ခြေ (၉၃၂၉)နှင့်စပါးတင်း(၄၂၀၀)ကျော်
ဖျက်ဆီးခံရ။
- ၁၈၈၉ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၉ စောရန်ပိုင်နှင့် ဖုန်ကန်ကချင်တို့ ပူးပေါင်း၊
မိုးကောင်း၊ စီကော်၊ မန်စီ၊ ကျော်ခေါင်နှင့်
စာဝတီးရှိ ဗြိတိသျှတပ်ကိုဝင်တိုက်။
- ၃၀ မတ် ၁၈၈၉ Major Garfit ဦးစီးတပ်နှင့် ဆင်ဘိုရွာ၌
တိုက်ပွဲဖြစ်၊ ခံတပ် ၄ ခု ကချင်တို့ လက်
လွှတ်လိုက်ရ။
- ၁၅ ဧပြီ ၁၈၈၉ မဂေါင်ရွာ၌ တိုက်ပွဲဖြစ်၊ အငအားမမျှ၍
တိုင်းရင်းသားအင်အားစု ဆုတ်ပေး။
- ဒီဇင်ဘာ ၁၈၈၉ ဆဒုံးစော်ဘွား ဒူဝါဇော်အောင် ဦးဆောင်
သောအဖွဲ့က ဝိုင်းမော်ရှိ ဗြိတိသျှတပ်ကို
ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်။
- ၁၅ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၈၉ တုံဟုံဒူဝါ၊ စောရန်ပိုင်၊ ဦးခမ်းလှိုင် ဦးစီး
အဖွဲ့နှင့် Major Blundell ဦးစီး (၅၀၀)
Major Greenway ဦးစီး(၃၀၀) တို့တိုက်
ပွဲဖြစ်။
- ၂၈ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၈၉ တုံဟုံနယ်၌ တိုက်ပွဲထပ်မံဖြစ်၊ တော်လှန်ရေး
ခေါင်းဆောင်များအား ဖမ်းဆီးရန်ဆုငွေထုတ်။
- ၁၈၉၀ ကောင်းတုံနယ် လက်နက်ချ၍ အညံ့ခံ။
- ၁၈၉၀ မိုးကောင်း ဆပ်ဒီဝီဇံနယ်မြေ၏ ဌာနချုပ်ကို
မိုးကောင်းမြို့မှာ ထားရဖွဲ့စည်း။
- ၁၈၉၀ ကချင်ပြည်နယ်သို့ ခရစ်ယာန် သာသနာပြု
ဒေါက်တာအိုလာဟန်ဆန် နှင့် မိုင်နီဟန်ဆန်

(Rev. Dr. Ola Hanson and Minnie Hanson)

တို့ရောက်ရှိ။

ဇန်နဝါရီ ၁၈၉၁ ဝန်သို၊ ကောလင်း၊ ထီးချိုင့်နယ်များတွင် တိုက်ပွဲများဆက်ဖြစ်။

၈ ဇွန် ၁၈၉၁ ကြေညာချက်အမှတ် ၁၁၈ အရ မြစ်ကြီးနား ဆပ်ဒီဝီဇံနယ်မြေကို ခရိုင်အဖြစ်ဖွဲ့စည်း။

၂၁ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၉၁ Major A.E.Dalzell & Mr. Symington ဦးစီး တပ်တို့ ကချင်ရွာများကို မီးရှို့။ မိုးကောင်းမှ ထွက်ခွာ လဒန်မှတစ်ဆင့် ဟူကောင်းမြစ်ဝှမ်းရှိ မိုင်းကွမ်သို့ ချီတက်။

၂၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၉၁ Major Mainwaing & Capt. Elliott တို့ ဆဒုံးနယ်ကျေးရွာများ မီးရှို့။

၆ ဇန်နဝါရီ ၁၈၉၂ ဟူကောင်းတောင်ကြားနှင့်မိုးကောင်း၊အင်းတော် ကြီး ဒေသတို့တွင် တိုက်ပွဲများဖြစ်။

၉ ဇန်နဝါရီ ၁၈၉၂ Major A.E.Dalzell & Mr. Symington မိုင်းကွမ်သို့ ရောက်ရှိ

၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၉၂ လက်ဖတင်နင်ဟာရီဆန်၏ နေ့စဉ်မှတ်တမ်း တွင် - နံနက် ၆း၃၀ နာရီတွင် သေနက်သံ တစ်ချက်ကြားရသည်။ ခဏ ကြာသော် ဆူဗေ ဒါပရင်ဆင်း ရောက်လာ ကာ အကြပ်တစ်ဦး နှင့်အဖွဲ့အားရန်သူက ပစ်ခတ်ကြောင်း သတင်းပို့သည်။ အကြပ် ၏ ခြေထောက်တွင် ဒဏ်ရာရ သွားသည်။ တောတွင်းတိုက်ခိုက်ရန် လူတစ်ဖွဲ့ လွှတ် လိုက်သည်။ တစ်စုံတစ်ဦးမျှ မတွေ့ရ။

ဆဒုံးရွာဘက်တွင် ကင်းချထားလိုက်သည်။
 ထိုရွာဘက်ရှိ ကိုင်းတောကို အလုပ်သမား
 များအား ရှင်းလင်းခိုင်းလိုက်သည်။ နံနက်
 ၈ နာရီတွင် တပ်တွင်းရှိသမျှ စစ်သည်
 အားလုံး နေ့စဉ် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရန်
 တန်းစီသည်။ စစ်သည်များအား စခန်းမှ
 ဝေးဝေးမသွားရန်သတိပေးသည်။ စစ်သည်
 များ အလုပ်ဆင်းနေစဉ် အကာအကွယ်ပေး
 ရန်လူ(၂၀)ကို ကင်းချထားသည်။ မကြာ
 မီမှာပင် အကာအကွယ်ပေးနေသည့် ကင်း
 အဖွဲ့ဝင်များအား စိန်တုံးမှ ပစ်ခတ်သည်။
 ယင်းအခိုက်မှာပင် ကချင် အများအပြား
 ဆဒုံးရွာတွင်စုရုံးကြသည်။ မှန်ပြောင်းဖြင့်
 ကြည်ရာတွင် ယာယီကတုတ်လုပ်ရန် မြေ
 ထည့်ထားသည့် ဝါးခြင်းများ၊ ဝါးခြမ်း
 စည်းများကို အစုလိုက်အပုံလိုက် တွေ့ရ
 သည်။ ၎င်းတို့၏ပတ်လည်တွင် လူအများ
 စုရုံးနေကြသည်။လူစုနေရာသို့ နောက်ထပ်
 လူတစ်သုတ်ပြီး တစ်သုတ် ရောက်လာကြ
 သည်။ ထိုအချိန်မှာပင် ဗူတောင် သူကြီး
 သည် အဖော်တစ်ယောက်နှင့်အတူ ရောက်
 ရှိလာသည်။ ဖြစ်ပျက်နေသမျှကိုစွဲ အား
 လုံးကို ၎င်းမသိရကြောင်း ဝန်ခံသည်။
 သို့သော် စခန်းတွင်ကျန်ရစ်သည့် မြန်မာ
 -ကချင်စကားပြန်က အလံနီကို လွှင့်ထူသူ

များမှာ ကချင်မဟုတ် တရုတ်များဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားသည်။ သတင်းအပြည့်အစုံရရှိရန် စစ်သည် (၃၅)၊ ဂျမဒါ (၁) နှင့်ဆူဗေဒါပရင်ဆင်းတို့ကို ကင်းထောက်ရန် ဆဒုံးရွာသို့ စေလွှတ်ခဲ့သည်။ ထိုအတောအတွင်းမှာပင် အကြပ်ရစ်ချက်ဆင်က စစ်သေနက်ကိုတပ်ဆင်၍ ဆဒုံးရွာက ချိန်ထားလေသည်။ ကင်းထောက်ဖွဲ့ တောစပ်မှထွက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ရွာတွင် ခံတပ်တည်ဆောက်နေကြသည့် ကချင်တို့က စတင်ပစ်ခတ်လေတော့သည်။ ကင်းထောက်တပ်ဖွဲ့ကလည်း ပြန်လှန်ပစ်ခတ်ရာ ကချင်တို့ တဖြည်းဖြည်း ဆုတ်ခွာသွားကြသည်။ ထိုအချိန်မှာပင် ကျွန်ုပ်တို့၏ ခံတပ် ထိပ်မှ စက်သေနက်က တရုတ်ပစ်ခတ်ရာတွင် ကချင်များ ရွာ၏အစွန်သို့ ရောက်အောင် စွန့်ခွာသွားကြသည်။ ဆဒုံးရွာမှ စတင်ပစ်ခတ် သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် စိန်တုံးရွာမှ ကချင်အများအပြား တက်လာကြလေသည်။ ၎င်းတို့၏ ပစ်ခတ်မှုအလွန်ပြင်းထန်လေရကား ကျွန်ုပ်တို့၏စစ်သည်များအားလုံးကို ခံတပ်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်စေကာ တံခါးကို ပိတ်ထားလိုက်ရသည်။ တပ်စခန်းရှိရဲမတ်အားလုံး လက်နက် ကိုင်ကာ အသင့်ပြင်ထားကြရသည်။ စကာပါ

လယ်ပြင်တွင် ကချင်အများ စုရုံးကြသည်။ စကာပါလမ်းနှင့် ရှုတောင်လမ်းတို့မှလည်း ကချင်အများအပြား ရောက်လာကြကာ ကချင်အုပ်စုသည် စခန်းကိုဝိုင်းကြလေ တော့သည်။ ကျွန်ုပ်က ခံတပ်အတွင်း မှနှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် ထွက်၍တိုက်ကာ ကချင်တို့ကို တွန်းလှန်ခဲ့သည်။ ကချင် အင်အား ၅၀၀ ထက် နည်းမည် မဟုတ် ပေ။ ညနေရီတွင် ကချင်များဆုတ်သွားကြ သည်။

၂၀ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၉၂

ဆဒုံးခံတပ်ကို ဗြိတိသျှတို့ ပြန်လည်သိမ်းယူ။ ဟာရီဆင်ခံတပ်ဟုလည်းခေါ်။ ဆဒုံးနှင့်ပတ်သက်၍ လက်ဖက်နှင့်အီးလျက်၏ နေ့စဉ်မှတ်တမ်းတွင် - နောက်တစ်နေ့တွင် ကျွန်ုပ်တို့ နမလိခသို့ချီတက်ကြသည်။ ခုခံမှု မရှိပေ။ ဆဒုံးရွာနှင့်ရွာအောက်ရှိ တောတွင်း၌ မူ ခံတပ်များ အခိုင်အမာတည်ဆောက်ထား ပြီး ငြောင့်များ အနှံ့အပြား ထောင် ထားပေ သည်။ ကျွန်ုပ်တို့အဖို့မှာ ဆဒုံးတွင် တည် ဆောက်ကြသည့် ခံတပ်များကဲ့သို့ ခိုင်ခံ့သည့် ခံတပ်များ မတွေ့ဖူးပါ။

၃၀ မတ်

၁၉၉၂

အင်းတော်ကြီးကန်တောင်ဖက် နမ်မွန်းချောင်း အနီး ဗြိတိသျှတပ်နှင့်ဝန်းသိုဇော်ဘွားအင်အား စု တို့တိုက်ပွဲဖြစ်။

၁၂ ဧပြီ ၁၈၉၂ ဆဒုံးနှင့်ပတ်သက်၍ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်က
အိန္ဒိယရေးရာဝန်ကြီးထံ ကြေးနန်း ရိုက်ရာမှာ
ဆဒုံးတစ်ဝိုက်မှ ဩဇာတိက္ကမ ရှိသူအများ
လက်နက်ချကြသည်။ ယခုအခါတွင်
တရုတ် ကုန်သည်များ ခရံ-
ဆဒုံးလမ်းနှင့်စန်စီ-ဆဒုံး
လမ်းနှစ်ခုစလုံးကိုအသုံးပြုနေကြပြီ။
ဝိုင်းမော် မှ ဆဒုံးသို့
ရိက္ခာပို့သည့်လမ်းလည်း လုံခြုံ
အေးချမ်းလျက်ရှိနေပြီ။

၁၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၉၂ Capt. Boyce Morton & Mr. H.F. Hertz
ဦးစီးတပ်နှင့်တိုင်းရင်းသားအင်အားစုတို့
တိုက်ပွဲဖြစ်။ ထောက်လှမ်းရေးအရာရှိ Lieut
Dent. ဒဏ်ရာရဆုတ်ခွာ။

၁၄ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၉၂ ဆမားနယ်၌ နေ့ရောညပါ တိုက်ပွဲဖြစ် Lieut
Drevar ဦးစီးစစ်ပုလိပ် လထော်ဆနာဒူဝါဆင်
ရိန်ဝါနှင့် မိတွဲဝါ ဦးဆောင်ပြီး မြစ်ကြီးနား
ခံတပ်ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်။

၂၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၉၂ အမေရိကန်သာသနာပြုဂိုဏ်းသည် မော်တော်
ရေယာဉ်ဖြင့်ဗန်းမော်မှ ဇနီးနှင့်အတူ ကလေး
ထိန်မကရိုင်ကော့၊ ထမင်းချက် ဦးလနဇော်ဂမ်

- (ဦးမရန်ဇလ၏ဖခင်၊ ဒုဝါဇော်ရစ်၏အမေကြီးအဖေ)နှင့် ဦးလဇိုးနမ်ဂရောင်တို့ လိုက်ပါပြီး မြစ်ကြီးနားသို့ ဒုတိယအကြိမ်ရောက်ရှိ
- ၅ ဇန်နဝါရီ ၁၈၉၃ Rev. J. Geis နှင့်ဇနီး ဗန်းမော်သို့ရောက်ရှိ။ (၁၀၀)မြစ်ကြီးနားစု Lieut New Bold နှင့် ပေါင်း၍ ဆမားနယ် ချီတက်။
- ၆ ဇန်နဝါရီ ၁၈၉၃ ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့သည် ဆီမရို ဗြိတိသျှစခန်းကိုတိုက်ခိုက်။ ဆီမတိုက်ပွဲတွင် ဗြိတိသျှတပ်မှူးကပ္ပတိန်မော်တန်(Capt.Morton)ကျဆုံး
- ၇ မတ် ၁၈၉၄ ကြေညာချက်အမှတ်(၅၈)အရ မြို့နယ်တစ်နယ်ကိုဖွဲ့စည်းကာ ဌာနချုပ်ကို မြစ်ကြီးနာမြို့သတ်မှတ်လိုက်။
- ၁၃ ဇန်နဝါရီ ၁၈၉၅ စဘော်မိထွယ်ဝါဦးစီး ကချင်(၂၀)က စကရပ်ရွာရှိ ဗြိတိသျှတို့ကို ဝင်တိုက်။
- ၄ ဧပြီ ၁၈၉၅ ဆနာနယ်မှ ကချင်များကို ဝါကောတာ ဦးဆောင်၍ ပတ်ရန်ဒေသရှိဗြိတိသျှတို့ကိုတိုက်။
- ဧပြီ ၁၈၉၅ မြစ်ကြီးနားသည် ဗန်းမော်ခရိုင်၏ အစိတ်အပိုင်းမျှသာရှိသေး။
- မြစ်ကြီးနားမြို့၏ ပထမဆုံး အရေးပိုင်အဖြစ် Mr. W.H.C. Minniz, C.I.S ခန့်
- ၈ ဇွန် ၁၈၉၅ မြစ်ကြီးနားမြို့၏ ဒုတိယ အရေးပိုင်အဖြစ် Mr. H.L. Sounder, C.I.S ခန့်
- ၁ ဇူလိုင် ၁၈၉၅ ကချင်တောင်တန်းလူမျိုးများဆိုင်ရာ ဥပဒေထုတ်ပြန်။

ဩဂုတ် ၁၈၉၅ ဆင်ဘိုမြို့ အနောက်တောင်ဘက် တရုတ်တို့ ဝင်ရောက်စီးနင်းရာCapt.Newbold ၏တပ်ဖွဲ့ က သုတ်သင်ရှင်းလင်းရာ။

၂၀ နိုဝင်ဘာ ၁၈၉၅ မန်ခိန်ရွာတည်။ ပထမဆုံး နေထိုင်သော မိသားစု ဆလန်ရှလွမ်တူး၊ ဦးဖော်ဝမ်းနော်ဂျီး၊ ဦးပိတုံးခန်းလ၊ ဦးလော၊ ဦးလဖိုင်ယော်၊ ဆလန်လနိုင်နော်ဦးလနဇော်ဂမ်ဦးကွမ်တူးဝါ၊ ဦးမဂါဝါ

ဒီဇင်ဘာ ၁၈၉၅ အင်အား(၄၅၀)ရှိ Major Atkinson ဦးစီးတပ် ဖွဲ့သည် ဆနာကချင်ချေမှုန်းရေး စစ်ဆင်မှုကို ဆောင်ရွက်။

၁၈၉၅ ကချင်တောင်တန်းမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ စည်း မျဉ်းဥပဒေ (The Kachin Hills Tribes Regulation 1895) ထုတ်ပြန်။

၁၈၉၅ မြေလျင်လှုပ်သောကြောင့် ရွှေကျေးနားစေတီ တော်မှာ ခရေဆီးမှစ၍ ကွဲအက်ခဲ့သဖြင့် ဗန်းမော်မြို့အုပ်ဦးထွန်းကြွယ်သည် ရွှေကျောင်း ဂိုဏ်းချုပ်ဆရာတော်ကြီး ဦးဇောတ၊ မင်းစည် ဂိုဏ်းချုပ်ဆရာတော် ဦးပရမ၊ ရွှေကျေးနား ဆရာတော် ဦးမုတ်ဆိတ် တို့အား နာယက တင်မြှောက်၍ ပြုပြင်ခဲ့။

၁၈၉၅ အမေရိကန်သာသနာပြုဆရာကြီး အိုဟင်ဆန် က ရောမအက္ခရာများကိုအသုံးပြု၍ ဂျိန်းဖော စာပေကို တီထွင်ပေးခဲ့။

မတ် ၁၈၉၆ နဘား - မိုးကောင်း မီးရထားလမ်းဖောက်

- နိုဝင်ဘာ ၁၈၉၆ မြစ်ကြီးနားမြို့ တတိယအရေးပိုင်အဖြစ် Mr. E.C.S. George, C.I.E., C.I.S ခန့်
- ၄ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၉၇ မန်ဝိန်းနယ်မြေကို အင်္ဂလိပ်တို့က တရုတ်ဖြူ ထံမှ ထာဝစဉ်အသုံးပြုခွင့်ဖြင့် ငှားရမ်းမှု သဘောတူစာချုပ် ချုပ်ဆိုခဲ့။ မြေငှားရမ်းခကျပ် ၁၀၀ဝိ/-။ မြေအကျယ်အဝန်းမှာ မြောက်မှ တောင် အလျား(၇၅)မိုင်၊ အရှေ့မှ အနောက် အန(၁၀)မိုင်။
- ၁၇ မေ ၁၈၉၇ ကြေညာချက်အမှတ် ၉၅ အရ ဆင်ဘိုဒေသမှ နယ်မြေဒေသများအပြားကို မြစ်ကြီးနားမြို့ နယ်အတွင်းသို့ ပေါင်စပ်ဖွဲ့စည်း။
- ၁၇ မေ ၁၈၉၇ ကြေညာချက်အမှတ်(၉၅၁)အရ အောက်ဖော်ပြပါ ဒေသများအား မိုးကောင်းမှ မြစ်ကြီးနားသို့ ပြောင်းရွှေ့ဖွဲ့စည်း။
- မြောက်ဘက် - မိုးကောင်းချောင်းပေါ်ရှိ ပတစ်ကျေးရွာမှမျဉ်းဖြောင့်ဆွဲလျက် ကောင်ရာရွာအထိ၊ အနီးစပ်ဆုံး မြောက်လတ္တီတွဒ် ၂၅ ၅ နှင့် အရှေ့လောင်ဂျီတွဒ် ၉၆ ° ၅၁ အနောက်ဘက် -ကောင်ရာရွာရှိ ကောက်ကွေ့ချောင်းမှ နမ်ခချောင်းနှင့် ပေါင်းဆုံရာအထိ
- တောင်ဘက် - မြစ်ကြီးနားနှင့်ဗန်မော်ခရိုင်ကြား နယ်နိမိတ်အတိုင်း
- အရှေ့ဘက် - အထက်မြစ်ကျဉ်းရှိ လွန်ပါကျေးရွာနှင့်မျက်နာချင်းဆိုင် ဧရာဝတီမြစ်ကမ်း

တနေရာမှ မိုးကောင်းချောင်းဝအထိ၊ ယင်းမှ ပတိကျေးရွာထိ

၁၉ မတ် ၁၈၉၇ အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်မှ ဗိုလ်ပေါ်တင်ဂါး နှင့် နိုင်ငံရေးမှူး မစ္စတာလော့ရင့်(စ်) တို့ ဦးဆောင်သော စစ်ကြောင်းသည် မေခမြစ်ဝှမ်း ရှိ အမတ်ရီမေချောင်းရိုးအတိုင်း ဦးတည်ချီ တက်လာရာ ချောင်ဒယ်ရွာသို့ရောက်ရ

ဒီဇင်ဘာ ၁၈၉၇ မြစ်ကြီးနားမြို့၏ စတုတ္ထ အရေးပိုင်အဖြစ် Mr. E.C. Town Send, I.A ခန့်

၁၈၉၇ မေခမြစ်ဝှမ်းအထက်ဘက် ဖီးမောနှင့်ထော့လန် အထက်ပိုင်းသို့ တရုတ်စစ်တပ်အင်အား ၂၀၀ ခန့် ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာသဖြင့် ပီကင်း အစိုးရထံ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ကန့်ကွက်လွှာ ပေးပို့ခဲ့။

၁၈၉၇ ကံဆီးစော်ဘွား ဟော်နန်းတည်ဆောက်ပြီးစီး။ အဆောင်တော် ၁၂ ဆောင်၊ အုတ်ရိုးအမြင့် လေးတောင်ကျော်၊ အကျယ် နှစ်တောင်၊ အနံ ၁၂၀ တောင်၊ အလျား ၃၁၇ တောင်။ ပါဝင် သောအဆောင်များမှာ ယွန်းဆောင်၊လယ်ပေါ် ဆောင်၊စမ္မာယ်ဆောင်၊သုံးထပ်ဆောင်ပုံတင်၊ ရုံးတန်းလျား၊ အချုပ်ထောင်။

၁ ဇန်နဝါရီ ၁၈၉၈ မိုးကောင်း - မြစ်ကြီးနား မီးရထားလမ်းဖွင့်
၁၈၉၈ ဗန်းမော်မြို့၌ ပြည်စောင့်တပ်ဖွဲ့။

၂၄ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၀၀ ကမ္မည်းကျောက်စာများနှင့်မဟာမြတ်မုနိရုပ်ရှင် ကိုယ်စားသွန်းလောင်းခဲ့သောအတုလမ္မရာဇာ

မဟာမုနိ ရုပ်ပွားတော်ကို ကံဆီးစော်ဘွား၏ သားကြီးမောင်စောအဖွဲ့ တာဝန်ယူပြီး မန္တလေး မှ ဥရုချောင်းဖျား ကံဆီးမြို့သို့ ပင့်ဆောင်ခဲ့။ ရုပ်ပွားတော်ကို တမ္ပလောဟိတဟု ဆိုအပ်သော ကြေးသားချိန်(၅၂၆)ပိဿာ၊ ဘော်သားချိန် ကျပ်(၉၀)၊ ရွှေသားချိန်(၉ ကျပ် ၁၂း)၊ မျက်ခုံးတော်သားရန် ရွှေသားချိန် တစ်မူး၊ ခြေသည်း လက်သည်းတော်ထိရန် ဘော်သားချိန်ကျပ်(၁၀) ရွှေငွေကြေး စုစုပေါင်း(၅၂၇) ပိဿာ။ ဉာဏ်တော်အမြင့် လေးတောင်တစ်ထွာ၊ စမ္မခန့်တော်အမြင့် (၁၁)လက်မ၊ လုံးပတ်တော် ငါးတောင်ငါးလက်မ၊ လက်မောင်းတော်အရှည် သုံးတောင်တစ်ဆယ့်တစ်လက်မ၊ လုံးပတ် တစ်တောင်တစ်ဆယ်လက်မ၊ မကိုဋ်တော်အမြင့် နှစ်ပေ၊ ဝတ္ထုလက္ခကံကျွေး ၁၅၇၈ ကျပ်၊ တန်ဆာခန့်စားစရိတ် ၁၆၇၂ ကျပ်၊ နှစ်ရပ်ပေါင်း ၃၂၅၀ ကျပ်။

၁၉၀၁ မိုးကောင်းစော်ဘွားကြီး၏ညီတော် စဝ်ဆမ်းလုံးခူမိန်(ခ)စဝ်ဆမ်းသာသည် ခမ်းတီလုန်သို့ ရောက်ခဲ့ပြီး နမ့်ကျို၊နမ့်လန်၊နမ့်ယက်ချောင်း သုံးခုဆုံရာအရပ်တွင်စခန်းချခဲ့ပြီးထိုမှတစ်ဆင့် ခမ်းတီလုန်၏အချက်အခြာဖြစ်သော နွယ်ဟန်ဝိန်းအရပ်တွင် နွယ်ဟန်ဝန်း(ခ)မြင်သာအေးစေတီတော်ကို

၁၉၀၁ ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်းရှိ မြို့ရွာနယ်ပယ်စာရင်း

စဉ်	မြို့နယ်	ဧရိယာ (စတုရန်းမိုင်)	ရွာ ပေါင်း	လူဦးရေ
၁	ဗန်းမော်	၁၇၂၃	၅၉၈	၅၇၅၇၂
၂	ရွှေကူ	၂၄၂၃	၁၈၅	၂၁၉၄၃
စုစုပေါင်း		၄၁၄၆	၇၈၃	၇၉၅၁၅

၁၉၀၁ မြစ်ကြီးနားခရိုင်အတွင်းရှိမြို့ရွာနယ်ပယ်စာရင်း

စဉ်	မြို့နယ်	ဧရိယာ (စတုရန်းမိုင်)	ရွာ ပေါင်း	လူဦးရေ
၁	မိုးကောင်း	၃၄၉၀	၂၂၆	၁၈၈၆၇
၂	ကာမိုင်း	၂၆၅၀	၁၂၆	၉၆၈၇
၃	မြစ်ကြီးနား	၄၅၀၀	၅၈၂	၃၈၈၄၅
စုစုပေါင်း		၁၀၆၄၀	၉၃၄	၆၇၃၉၉

- ၁၃ ဖေဖော်ဝါရီ
မေ

၁၉၀၂
၁၉၀၃

လီဆူတို့ ကချင်ဖက်မှ ဝင်တိုက်။
မြစ်ကြီးနားမြို့၏ စတုတ္ထ အရေးပိုင်အဖြစ်
Mr. W.A. Hertz, C.I.S ခန့်
- ၃၁ ဩဂုတ်

၁၉၀၄

မြစ်ကြီးနားခရိုင်တွင် သီးသန့်ကြိုးဝိုင်း နယ်
မြေ(၈)ခုသတ်မှတ်ပေးခဲ့။ (၁)မိုင်းနောင်
(၂)နန်းခွင် (၃)နမ္မန် (၄)အုယားဟားသား
(၅)ဇီးကျွန်း(၆)နန်ဆောင်တီး (၇)တောင်ဘ
လောင်(၈)နမ်မွန်တောင်တိုးချဲ့
- ၁၉ နိုဝင်ဘာ

၁၉၀၄

နိုင်ငံရေးဌာန ကြော်ငြာစာအမှတ် ၂၅ အရ
ဆုံးအုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေမှအချို့ကို မြစ်ကြီး
နားတွင် ထည့်ပေါင်းပြီး မြစ်ကြီးနားတောင်
တန်းဒေသဟု ခေါ်တွင်ခဲ့။

၁၉၀၆ ရှိဟာဟုခေါင်းဆောင်သော တရုတ်မြေတိုင်း အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ခမ်းတီးလုံဒေသ ရောက်ရှိပြီး ဤဒေသကို ယူနန်ပြည်နယ်အတွင်း သွတ်သွင်းရန်ကြိုးစား။

၁၉၀၆ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး သာသနာပြုဆရာကြီး ဂျေအိုဖရေဆာနှင့် ကရင်လူမျိုးဆရာကြီး ဦးဘသော် တို့က ရောမအက္ခရာကို အခြေပြု၍ လီဆူစာပေ တီထွင်ပေးခဲ့။

၁၂ မတ် ၁၉၀၇ ဆနာနယ်မှ တိုင်းရင်းသားတို့ အောင်ချဲ့ရွာရှိ ဗြိတိသျှတပ်စခန်း ဝင်တိုက်။

၂၀ ဇွန် ၁၉၀၉ အထွေထွေဌာနကြေငြာစာအမှတ် ၂၀၈ အရ မြစ်ကြီးနားနှင့်မိုးကောင်း ဆပ်ဒီဝီဇ်နယ်မြေများ၏ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်သည်။

၁၉၁၀ ဆမားဒဝါဂွမ်ဆိုင်းလီနှင့်ဗြိတိသျှတို့ စစ်ပြေငြိမ်းရေးသဘောတူ။

၁၂ စက်တင်ဘာ ၁၉၁၁ “ မြန်မာနိုင်ငံတော်ကို အုပ်စိုးစီရင်သော (မြန်မာ) ဘုရင်မင်းမြတ်တို့၏ အမိန့်တော်အရ ခမ်းတီးနယ်စပ်နွဲ့အိုင်အား လုပ်ခွန်စော်ဘွားအဖြစ်ခန့်အပ်ပြီးသည့်နောက် ခမ်းတီးနယ်သည် မြန်မာမင်းတို့၏လက်အောက်ခံဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ခမ်းတီးနယ် လုပ်ခွန်မြို့ကို မင်းလုပ်အုပ်ချုပ်ခဲ့သူ စော်ဘွား (စပ်နွဲ့အိုင်လွန်လျင်) စပ်နွဲ့ချို ဆက်ခံ၍ မြန်မာဘုရင်မင်းမြတ်လက်ဆောင်ပဏ္ဏာများဆက်သလျက် သစ္စာတော်ကိုခံယူသည်မှာ ကြာပြီဖြစ်၍

ကျေးဇူးလည်းများလှပေသည်။ မြန်မာမင်းတို့ကလည်းလက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ကို လက်ခံလျက် စော်ဘွားကြီး၏ ဆန္ဒအတိုင်း သစ္စာတော်ကိုခံယူခွင့်ပြုခဲ့ပါသည်။ စဝ်နွဲ့ချို နတ်ရွာစံပြီးနောက် စဝ်နွဲ့ညီကို စော်ဘွားအရိုက်အရာ ဆက်ခံယူခွင့်ပြုခဲ့ပါသည်။ စဝ်နွဲ့ညီ နတ်ရွာစံပြန်သော် စဝ်နွဲ့အိုင်ကို ဆက်ခံခွင့်ပြုခဲ့ပါသည်။ (ယခုဆက်လက်၍) အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်နှင့် အတိုင်ပင်ခံအဖွဲ့ကလည်း စဝ်နွဲ့အိုင်အား ခမ်းတီးနယ် လုပ်ခွန်မြို့ကို အုပ်ချုပ်စိုးပိုင်ခွင့်ပြုကြောင်း မြန်မာနိုင်ငံတော်ကို အုပ်စိုးသော(ဒုတိယ) ဘုရင်ခံမင်း မြတ်ကထပ်ဆင့်အကြောင်းကြားလိုက်သည်။”

ရန်ကုန်

ဂျေစီအဒမ်ဆန်

၁၂ စက်တင်ဘာ ၁၉၁၁

မြန်မာနိုင်ငံဒုတိယ

၁၂၇၃ တော်သလင်းလဆုတ် ၅

ဘုရင်ခံမင်း

- ၁၀ နိုဝင်ဘာ ၁၉၁၁ စောနွယ်အေးကို မြန်မာနိုင်ငံအားစီရင်အုပ်ချုပ်တော်မူသော ဘုရင်ခံမင်းက ခမ်းတီးလုံနယ် လုပ်ခွန်စော်ဘွားရာထူးနှင့်ချီးမြှင့်သူကောင်း
- ၁၉၁၃ ဖီးမောနယ်ကို အင်္ဂလိပ်တို့သိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်။
- ၁၉၁၃ လဂျာကျေးရွာစခန်း(အင်ပိုင်-၃၂၈၄)၊ဝါစပ်ရူးရွာအနီးတောင်ထိပ်တွင်ဆွမ်ပရာဘွမ်ရွာတည်ခဲ့

- ၁ **ဩဂုတ်** ၁၉၁၄ ဗြိတိသျှအစိုးရက ပူတာအိုခရိုင်အဖြစ်ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့။
- ဩဂုတ်** ၁၉၁၄ ကချင်စာဖြင့် သတင်းစာထုတ်ဝေ။ ပထမဆုံးအယ်ဒီတာချုပ်အဖြစ် **George J.Geis** ဆောင်ရွက်။ ကချင်စာကို သတင်းထောက် ဆိုင်းလီနှင့်ရှုရွန်နော် တို့က ပြန်ဆို။
- ၁၉၁၄ ခန္တီးလုံနယ်မြေကို သိမ်းပိုက်ပြီး ပူတာအိုခရိုင်သတ်မှတ်၍ ပူတာအို၊ ကောင်းလူနှင့် လာဇာ (ဆွမ်ပရာဘွမ်)ဟု အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေ သုံးခုသတ်မှတ်။ နယ်အုပ်ချုပ်ရေးစတင်။ ပထမဆုံးအရေးပိုင်အဖြစ် **Mr.W.A.Hertz** ကောင်းလူအုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိ **Mr.J.T.O. Barnard**
- ၁၉၁၄ ပူတာအိုတွင် **Fort Hertz** ခံတပ်တည်ဆောက်။
- ၁၉၁၄ ကချင်တောငတန်းဒေသ၏မြေပုံကို ဗြိတိသျှတစ်ဦးတည်းသဘောဖြင့် တိုင်းတာသတ်မှတ်။
- ဖေဖော်ဝါရီ** ၁၉၁၅ ပူတာအိုခရိုင်အတွင်း ဖြစ်ပွားသော ဝါဝန်ကောင်းတိုက်ပွဲ ထင်ရှား။
- ၃၀ ဇူလိုင်** ၁၉၁၅ မြစ်ကြီးနားမြို့ အရေးပိုင်က ဆမားဒူဝါဂွမ်ဆိုင်းလီနှင့်သားရှုဒတန် တို့ကို ဖမ်းဆီးရန်ဆုငွေ ထုတ်ပြန်။
- ၁၃ ဩဂုတ်** ၁၉၁၅ ခမ်းတီးနယ်အား စောဖခန်းကို အသိအမှတ်ပြုအုပ်ချုပ်စေခဲ့
- အောက်တိုဘာ** ၁၉၁၅ မြစ်ကြီးနားနှင့် ပူတာအိုကြား အင်္ဂလိပ်တို့ကိုတိုက်ခိုက်သော

- ဝှမ်ဆိုင်းလီ၊ ရှဒတန်၊ အကျဲယော်၊ နင်ရူ
ဝှမ်ဂျာ၊ ပန်တော်င်၊ လဘန်လ၊ လဘန်တူး၊
ဆဘော်နော်တို့ကို ဖမ်းဆီးရန်ဆုငွေထုတ်ပြန်။

၁၉၁၅ သိန်လင်ရွာမှ ယခု မန်စီမြို့ မောရဝတီရပ်
ကွက်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာပြီး မိုးမတ်စော်ဘွား
၏အတည်ပြုချက်ဖြင့် မန်စေရွာ တည်ထောင်
ခဲ့။ ရှမ်းအမည် မန်စေမှာ မိုင်းကိုင်စက္ကူ
လုပ်သော ရွာဟုအဓိပ္ပါယ်ရ။

၁၉၁၆ အမှတ်(၈၅) Burma Rifles တပ်တွင် ကချင်
တပ်ခွဲတစ်ခဲ သီးခြားဖွဲ့ပေး။

၁၆ ဇူလိုင် ၁၉၁၇ ဂျပဒါ ကန်ဂျီးနော်ကို မက်ဆိုပိုတေးမီးယား
စစ်မြေပြင်သို့ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် အမိန့်
စာ ပေးအပ်။

၃၁ ဇူလိုင် ၁၉၁၇ ဂျပဒါ ကန်ဂျီးနော် မက်ဆိုပိုတေးမီးယား
စစ်မြေ ပြင်သို့ထွက်ခွာ။

၂၀အောက်တိုဘာ ၁၉၁၇ ဆဝါတန်နှင့် ကချင်စစ်သား ၈၀ ဦးကို
မက်ဆိုပိုတေးမီးယားစစ်မြေပြင်သို့စေလွှတ်။

၁၈ ဧပြီ ၁၉၁၈ ဂျပဒါဂေါ်လုဂန်နှင့်ကချင်စစ်သား(၆၆)ဦးကို
မက်ဆိုပိုတေးမီးယားစစ်မြေပြင်သို့စေလွှတ်။

၅ နိုဝင်ဘာ ၁၉၁၈ ဆားဂျင့်မရုနော်နှင့်ကချင်စစ်သား(၆၆)ဦးကို
မက်ဆိုပိုတေးမီးယားစစ်မြေပြင်သို့စေလွှတ်။

၁၉၁၈ ဧရာဝတီမြစ်ရေကြီး၍ မြစကြီးနာမြို့ ကို
ရေလွှမ်း

၁၉၂၀ နောင်မွန်းနယ် အုပ်ချုပ်ရေးစတင်။ နယ်
အုပ်ချုပ်သူများကို တောင်အုပ်ဟု မခေါ်ဘဲ

ခရိုင်အုပ်ဟုခေါ်ဆိုခဲ့။ နောင်မွန်းနယ် ပထမ ဆုံးခရိုင်အုပ် ဦးစိန် (ရှမ်းတိုင်းရင်းသား)၊ ဒုတိယခရိုင်အုပ်မှာ ဦးလှ၊ တတိယ ရဝမ် တိုင်းရင်းသား ဂူရှင်ဖုန်။

- ၁၉၂၀ ရွှေပေါ်ကျွန်းစေတီတော်မြတ်ကို ရွှေကူမြို့နယ် ဆရာတော်ကြီးများဦးစီး၍ ဖိနပ်တော် အတောင် ၄၀၊ ဥာဏ်တော် ၅၀တောင်၊ စိန်ဖူးတော်ထိ ၇၄ တောင်အမြင့် တည်ဆောက်ကိုးကွယ်ထားထိုစေတီတော်မြတ်ကြီးတွင်အံ့ဖွယ်များစွာတွေ့ရ
- မဟာမိတ်များဗုံးကြဲရာတွင်ဗုံးပေါက်ကွဲမှု မရှိခြင်း၊
 - မီးမလောင်ခြင်း(၁၃၁၆ခု၊တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၇ရက်)
 - ဗုံးကြဲရန်ပျံဝဲလာစဉ် မိုးသားတိမ်လိပ်များ ဖုံးအုပ်၍ပျောက်ကွယ်သွားခြင်း
 - ဓာတ်တော်များ မည်သည့်နေရာမျှပင့်ဆောင်၍မရခြင်း
 - အရိပ်မထွက်ခြင်း
 - ဘုရားရင်ပြင်တော် ရေလွှမ်းမိုးမှုမရှိခြင်း

၁၉၂၂ မြစ်ကြီးနားခရိုင်အတွင်းရှိမြို့၊ရာနယ်ပယ်စာရင်း

စဉ်	မြို့နယ်	ဧရိယာ စတုရန်းမိုင်	ရွာ ပေါင်း	လူဦးရေ
၁	မြစ်ကြီးနား ကချင်တောင်တန်းဒေသ	၂၄၉၆	၈၀ ၁၄၃	၂၁၅၃၆ ၆၄၁၁
၂	မိုးကောင်း ကချင်တောင်တန်းဒေသ	၂၅၁၄	၅၀ ၃၈	၁၉၁၈၇ ၁၀၄၆၇
၃	ကာမိုင်း ကချင်တောင်တန်းဒေသ	၂၆၉၆	၃၅ ၁၄	၁၃၆၃၈ ၇၀၆၇

၄	စီမား(မော်တွန်ခံတပ်)	၆၄၅	၁၅၂	၁၀၄၁၆
၅	ဆခုံး(ဟာရီဆင်ခံတပ်)	၇၂၆	၁၈၅	၁၂၃၅၅
၆	ထောဂေါ်	၁၅၇၄	၈၅	၁၇၃၀၅
စုစုပေါင်း		၁၀၆၅၁	၇၇၂	၁၁၈၃၈၂

- ၂၀ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၂၂ အရှေ့မြောက်နယ်ခြားဒေသ အုပ်ချုပ်ရေး
အတွက် နယ်ခြားအမှုထမ်းရုံးကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့။
- ၂ ဇန်နဝါရီ ၁၉၂၃ ဒိုင်အာစီအုပ်ချုပ်ရေး တိုးမြှင့်သည့်အနေဖြင့်
ကချင်ပြည်နယ်ကို အပိုင်း(၁)၊အပိုင်း(၂)ဟ၍
ခွဲခြားသတ်မှတ်ခဲ့။
- ၂၉ မတ် ၁၉၂၃ မရူ(လော်ဝေါ်)၊လရီ(လာချိဒ်)၊ အဇီး(ဇိုင်ဝါး)၊
ရဝမ်၊လီဆူ၊ဂျိန်းဖောတို့ စည်းဝေးဆွေးနွေးပြီး
ပေါင်ယောင်ဂျင်းဖော်ဖုန် (Pawng Yawng
Jinghpaw Hpung) ကို ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း၊
နမ့်ဆန် မှာဖွဲ့စည်း
- ၂၉ မတ် ၁၉၂၄ ဗြိတိသျှတို့က ဒူဝါတို့၏ဒေသများကို ဝင်
ရောက် မအုပ်ချုပ်ဟု ကတိပေး၊ မြေပုံတိုင်း
ယူခွင့်ရ။
- နိုဝင်ဘာ ၁၉၂၄ Rev.A.T.Houghtoနှင့်အမဖြစ်သူ Miss Eleen
တို့ သာသနာပြုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန်
မြစ်ကြီးနားသို့ရောက်ရှိ။
- ၂၁ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၂၄ စိန်လုံဒူဝါ ပန်မူဇော်တူး ဦးဆောင်သော
ကချင်ဒူဝါ(၅၆)ဥး Sir Har Court Betler ၏
ဖိတ်ကြားချက်အရ ရန်ကုန်သို့ထွက်ခွာ။

- ဒီဇင်ဘာ ၁၉၂၄ မိုးညှင်းကိုဌာနချုပ်အဖြစ်ထားရှိပြီး Anglican Bible Churchmen's Missionary Society တည်ထောင်ခဲ့။
- ၃ ဇန်နဝါရီ ၁၉၂၅ ကချင်ဒူဝါတို့ ဘုရင်ခံနှင့်တွေ့ဆုံပြီး လိုလားချက်များ တောင်းဆို။
- ကချင်လူမျိုးရေးအဖွဲ့အစည်းကို တရားဝင်ဖွဲ့စည်းခွင့်ပြုရန်
 - အစိုးရစာသင်ကျောင်းများဖွင့်လှစ်ပေးရန်
 - လိုအပ်သော ငွေကြေး၊ရိက္ခာများထောက်ပံ့ပေးရန်
 - ဆေးရုံသစ်များဖွင့်လှစ်ပေးရန်
 - ဘုရင်ခံ၏ အတိုင်ပင်ခံ လွှတ်တော်တွင် ကချင်အမျိုးသားပါဝင်ခွင့်ပြုရန်။
- ၁၄ ဧပြီ ၁၉၂၅ ပူတာအိုခရိုင်ကို မြစ်ကြီးနားခရိုင်အဖြစ် သွတ်သွင်းပြီး လက်ထောက်ကောမရှင်နာအုပ်ချုပ်မှုအဆုံးသတ်
- ၂၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၂၅ ဗန်းမော်မြို့ သာသနာပြုကျောင်း ခရစ်စမတ်ပွဲတွင် ကချင်အမျိုးသမီးအချို့ မြန်မာဝတ်စုံဝတ် ပါဝင်ဆင်နွှဲ၊ အရေးပိုင်မှ ထိုအမျိုးသမီးများကို ခေါ်ယူပြီး ကချင်ဝတ်စုံသာ ဝတ်ဆင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်းပြောဆိုခဲ့။
- ၁၉၂၅ ဟူကောင်းဒေသ မိုင်ကွမ်ရွာတွင် ဘုရင်ခံဆာဟုဘက်တလာက လူမျိုးစုအကြီးအကဲများနှင့် တွေ့ဆုံစည်းဝေးခဲ့။
- ၃ ဇူလိုင် ၁၉၂၆ ဖားကန့်မှော်အုပ် ဦးဘိုးမြစ် ကို ရွှေလက်ပတ်နာရီတစ်လုံး ဘုရင်ခံက ချီးမြှင့်။

- ၁၁ **သြဂုတ်** ၁၉၂၆ ခရစ်ယာန်သမ္မာကျမ်းစာအုပ်ကို ကချင်ဘာသာ ပြန်ဆိုခဲ့။
- ၁၉၂၆ မူလဆွမ်ပရာဘွမ်ရွာသည် လေပြင်းတိုက်ခိုက် မှု ဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီးသွားသော ဝါစပ်ရူး ရွာနှင့်ပေါင်းပြီး မြို့နယ်စုဖွဲ့ခဲ့။
- ၁၉၂၆ တိုင်းရင်းသားတို့နှင့် ဗြိတိသျှတို့ စစ်ရပ်စဲရန် ဒုတယအကြိမ်လက်မှတ်ရေးထိုး။
- ၁၉၂၇ မကျန်ခချောင်းနှင့် မလိခချောင်းဆုံသောနေရာ ကို အစွဲပြု၍ မကျန်ဘရော့(မချမ်းဘော)ရွာဟု သမုတ်တည်ထောင်ခဲ့။
- ၁၉၂၇ ကချင်တိုင်းရင်းသားများ လက်ဝယ်သို့ Rev. Dr. Ola Hanson က ခရစ်ယာန်သမ္မာကျမ်း စာ စာအုပ်အပ်နှင်း။
- မတ်** ၁၉၂၈ ကချင်တောင်တန်းဒေသတစ်ခုလုံး ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်။
- ၂၈ **ဒီဇင်ဘာ** ၁၉၂၈ ထော့ဂေါ်၌ နံနက် ၅နာရီမှ ၆ နာရီကြား မြေငလျင်ပြင်းထန်စွာလှုပ်သောကြောင့် အုတ် အင်္ဂတေများဖြင့်ခိုင်ခံ့စွာဆောက်လုပ်ထားသော အဆောက်အဦးအားလုံး ပျက်စီးသွားခဲ့။
- ၂၉ **ဒီဇင်ဘာ** ၁၉၂၈ ထော့ဂေါ်၌ ညနေ ၇ နာရီမှစပြီး မြေငလျင် အကြိမ်ပေါင်း (၃၀)မှ(၃၅)အထိ ပြင်းထန်စွာ လှုပ်ရှားခဲ့ကြောင်း ထော့ဂေါ်တောင်တန်း ဝန်ထောက်က အစီရင်ခံခဲ့။

- ၂၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၃၁ ကာမိုင်းဒေသ၊နံနက်၂:၃၅ နာရီတွင် ရှေ့ပြေး
ငလျင်များမရှိပဲ Rossi-forel အနည်းဆုံး ၉
ရှိသော မြေငလျင်ပြင်းထန်စွာလှုပ်။
- ၁၉၃၁ Kachin Hill Tribes Regulation မြစ်ကြီးနား
မြို့တွင်ထုတ်ပြန်ခဲ့။
- ၁ ဇွန် ၁၉၃၂ ဗန်းမော်မြို့ ခရစ်ယာန်ကျမ်းစာသင်ကျောင်းကို
ကောင်းသား ၉ ဦးနှင့်ဖွင့်လှစ်ခဲ့။
- ၁၉၃၂ လုံးခင်းကတူးသူကြီး ဦးကျော်ဝံ အား
ရန်ကုန်မြို့ တတိယဘုရင်ခံမြဲတ က အမှု
ထမ်းကောင်းရွှေတံဆိပ်ရမင်း(A.T.M)ဟူသော
ဘွဲ့တံဆိပ်နှင့်အတူ ငွေခါး ၁၊ ဆုသေနတ်
တစ်ဆယ့်နှစ်လက်၊ ဦးထုပ်၊ ဘိနပ်၊ တံဆိပ်
တုံး၊ ခါးပတ်ဝတ်ဆင်ရန်အစုံ၊ ဒဏ်ငွေ ၅၀၊
ထောင်ဒဏ် တစ်လ ချနိုင်စေ၊ ယမ်းတောင့်
တစ်ထောင် မည်သည့်အခါမဆို ထုတ်ယူနိုင်။
- ၁၉၃၄ မြစ်ကြီးနားခရိုင်အတွင်းရှိ တြိဂံဒေသကို
ကချင်တောင်တန်းဒေသအုပ်ချုပ်ရေးနယ်အဖြစ်
သတ်မှတ်။
- ၁၉၃၅ ကံဆီးစော်ဘွားလှတောင်၏ မိဖုရားငယ်
ဒေါ်ခန်းအိမ်က ကံဆီးဂိုဏ်းအုပ်ဆရာတော်ထံ
ပိဋကတ်သုံးပုံ ပါဠိတော်နှင့် နိဿူအစုံ၊
နိကာယ်ငါးရပ်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာစသော
ကျမ်းစာစောင် ရွှေမျဉ်းပေစာပေါင်း ၁၆၆
ထုပ်ကို လက်ခံကျွေး ကျပ် ၃၀၀၀/နှင့်
ဝယ်ယူပူဇော်

- မတ် ၁၉၃၅ ဖားကန့်တွင် ဘိန်းခန်းများ စဖွင့်လှစ်။
- ၁၉၃၆ ပြည်သူ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် တိုးတက်ကြီးပွားရေး အဖွဲ့(ပယကဖ)ဖွဲ့စည်း။
- ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနော် ၂ ကွဲ
 - မရမ်ဇော်ဂန် အတွင်းရေးမှူး
 - လာရွတ်ဂျာနော် တွဲဘက်အတွင်းရေးမှူး
 - ဒူဝါဒိန်ရတန် ဘဏ္ဍာရေးမှူး
 - လထော်လ အဖွဲ့ဝင်
 - ကရိန်လ ။
 - ခေါ်ယော် ။
- ၁ ဇူလိုင် ၁၉၃၆ ၁၈၈၉ ခုနှစ်အထက်မြန်မာနိုင်ငံ လယ်ယာနှင့် အခွန်တော်အက်ဥပဒေကချင်ဒေသအသက်ဝင်
- ၇ စက်တင်ဘာ ၁၉၃၆ ရေဦး ဂျီစီဘီအေအဖွဲ့ဝင် မက္ခရာမင်းသား မဲဆွယ်စည်းရုံးရန် တကောင်၊ရွှေကူ၊ မိုးညှင်း သွားရောက်ခဲ့
- ၂၉ စက်တင်ဘာ ၁၉၃၇ မိုးကောင်းမြို့ လူငယ်ကြီးပွားရေးအသင်းဖွဲ့။
- အောက်တိုဘာ ၁၉၃၇ မိုးကောင်းမြို့ မီးသတ်တပ်ဖွဲ့ ဖွဲ့စည်း။
- ၈ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၃၈ မိုးကောင်းနှင့်နမတီးကြား လွယ်လီယန်ရွာတွင် ပြည်သူ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် တိုးတက်ကြီးပွားရေး အဖွဲ့(ပယကဖ)ခေါ် ကုန်ဖန်ဖုန်(Kung Hpan Hpung) ဖွဲ့စည်း။
- ၁၉၃၈ မအုန်းမြ(ခ)ဒေါ်ခင်အုန်းမြသည် ကချင်ပြည်နယ်၊မိုးကောင်းမြို့တွင် အမျိုးသမီးကြက်ခြေနီ သူနာပြုတပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့။

- ၁၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၃၉ တရုတ်-မြန်မာလမ်းမကြီး ဖောက်လုပ်ပြီးစီး။
အလုပ်သမား ၃၀၀၀ ကျော်သုံးပြီး ကုန်ကျ စ
ရိတ်မှာ စတာလင်ပေါင် ၃၇၅၀၀။
- ၇ ဧပြီ ၁၉၃၉ မော်လမြိုင်တွင် ကျင်းပသော စတုတ္ထအကြိမ်
တို့ဗမာအစည်းအရုံးညီလာခံသို့ ဗန်းမောခရိုင်
ကိုယ်စားပြုသခင်ကျော်(ရွှေကူ)တက်ရောက်ခဲ့။
- ၁၉၃၉ လောကမာန်အောင် ဆုတောင်းပြည့်ဘုရားဟု
ခေါ်တွင်သမုတ်ခဲ့သည်။ထိုစေတီတော်မှာ မြစ်
ကမ်းနံဘေး၌တည်ရှိ၍မြစ်ရေတိုက်စားမှုကြောင့်
ပြိုကျ ပျက်စီးလှအခြေအနေကို ခတ်ချိုဆရာ
တော် ဦးဉာဏနှင့်ဆရာတော်ဦးဥတ္တမသာရတို့
ကြီးမှူး၍ ပေ ၁၅၀ ခန့်အကွာ ယခုနေရာသို့
ပြောင်းရွှေ့တည်ထားခဲ့သည်။
- ၁၉၄၀ ကျောက်စိမ်း တူးဖော်မှုအမိန့် အမှတ်(၃)
ထုတ်ပြန်။

ဂျပန်ခေတ် (အေဒီ ၁၉၄၂ မှ ၁၉၄၅)

- ၂၄ ဧပြီ ၁၉၄၂ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရအဖွဲ့နန်းရင်းဝန်ဆာပေါ်ထွန်း နှင့်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဦးထွန်းအောင်ကျော် တို့ မြစ်ကြီးနားမြို့မှ အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ လေယာဉ်ဖြင့် ထွက်ခွာသည်။
- ၂၈ ဧပြီ ၁၉၄၂ မြန်မာနိုင်ငံဘုရင်ခံဆာဒေါ်မန်စမစ် မြစ်ကြီး နားသို့ရောက်ရှိ
- ၃ မေ ၁၉၄၂ ဗန်းမော်မြို့ကို ဂျပန်တပ်မ(၅၆)လက်အောက် ရှိ တပ်ရင်းတို့သိမ်း။
- ၄ မေ ၁၉၄၂ မြန်မာနိုင်ငံ ဘုရင်ခံဆာဒေါ်မန်စမစ် မြစ်ကြီး နားမြို့မှ အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ လေယာဉ်ဖြင့် ထွက်ခွာ။
- ၅ မေ ၁၉၄၂ ဂျပန်တပ်က မြစ်ကြီးနားမြို့သိမ်း။ တရုတ်စစ် ဗိုလ်ချုပ်ဆွန်လီဂျင်(General Sun Li Jen) ၏ အမှတ်(၃၈)တရုတ်တပ်မ ရွှေဘိုမှ ဆုတ်ခွာရာ တွင် သိန်းဖေမြင့်၊ သခင်ကျော်စိန်နှင့် သခင် မြသွင် တို့ လိုက်ပါသွားခဲ့။
- ၆ မေ ၁၉၄၂ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးစတီးဝဲလ် မံစီရွာရောက်ရှိ။
- ၈ မေ ၁၉၄၂ အမှတ် ၅၆ ဂျပန်တပ်မအောက်ရှိ တပ်ရင်းက မြစ်ကြီးနားမြို့ကို သိမ်းပိုက်။
- ၂၁ မေ ၁၉၄၂ တရုတ်တပ်ဖွဲ့ လုံးခင်းရောက်၊ နန့်ယားတွင် ဂျပန်တပ်ဖွဲ့နှင့် ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲဖြစ်
- ၁၃ ဇွန် ၁၉၄၂ ဗန်းမော်မြို့သို့ ရောက်ရှိနေသည့် ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်းက ဗိုလ်ဇေယျထံ ဘီအိုင်အေတပ် များ မန္တလေးမြို့ပြန်ဆင်းရန်၊ ဂျပန်စစ်သေနာ

ပတိက မြန်မာပြည်အုပ်ချုပ်ရေး စီစဉ်မှုကော်
မတီဝင်များခန့်ပြီးကြောင်း တပ်မတော်သား
များ အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စများ အလျဉ်းရှောင်ကျဉ်
ရန် စာရေးသား ညွှန်ကြား။

၁၂ ဩဂုတ် ၁၉၄၂

ဗန်းမော်မြို့သို့ ရန်ကုန်မြို့မှ ဂျပန်ဘုန်းတော်
ကြီးများနှင့်ဗမာဘုန်းတော်ကြီးများ ပါဝင်သော
ငြိမ်းချမ်းရေးအဖွဲ့ရောက်ရှိ။

၁၄ ဩဂုတ် ၁၉၄၂

ဗန်းမော်မြို့၊ခေတ်ဆန်းတူရိယာအသင်းကြီး ဖွဲ့
စည်း။သခင်သန်းမြိုင်(ဥက္ကဋ္ဌ)၊သခင်ကျော်ဇော
(အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး)၊ သခင်သိန်းဟန
(တွဲဘက်အတွင်းရေးမှူး)၊ ကိုစောလှ(ဘဏ္ဍာ
ရေးမှူး)၊သခင်စိန်(စာရင်းစစ်)၊ကိုသင်(တူရိယာ
ခေါင်းဆောင်)

၁၅ ဩဂုတ် ၁၉၄၂

ဗန်းမော်စီရင်စုတို့ဗမာအစည်းအရုံးကြေငြာချက်
အမှတ် - ၂

ဗန်းမော်စီရင်စု တို့ဗမာအစည်းအရုံးသည်
ဗန်းမော်စီရင်စုအတွင်းတွင် မှီတင်နေထိုင်
ကြ ကုန်သော ဆင်းရဲသူ၊ ဆင်းရဲသား၊
အလုပ်သမား၊ လယ်သမားတို့၏ အကျိုး
စီးပွားများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေး
ရန် တည်ထောင်ထားသော အစီးအရုံး
ဖြစ်သဖြင့် မည်သူမဆို အစီးအရုံးသို့
လူကိုယ်တိုင်လာရောက်၍သော်၎င်း၊ စာနှင့်
သော်၎င်း အကူအညီ တောင်းခံပါလျှင်
ဖြောင့်မတ်တည်ကြည်စွာ တရားသော

နည်းလမ်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ကူညီမည် ဖြစ်
ကြောင်းကို တို့ဗမာအပေါင်းတို့အား
ကြေငြာ အပ်ပါသည်။

အရေးတော်ပုံအောင်ရမည်။

(ပုံ) သခင်အေးမောင်

အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး

တို့ဗမာအစည်းအရုံး၊

ရုံးကြီးလမ်း၊ ဗန်းမော်မြို့။

၁၃၀၄ ခု၊ ဒုတိယဝါဆိုလဆန်း ၄ ရက်။

၁၅ ဩဂုတ် ၁၉၄၂

အမှတ် ၈ - ၃၀၄၊ ကိုယ့်မင်းကိုယ်ချင်း
အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၊ မြို့နယ်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားဌာန။

၁၃၀၄ ခု ဒုတိယ ဝါဆိုလဆန်း ၄ ရက်
မော်တော်ကားပိုင်ရှင်များ သိရှိစေရန်
ကြော်ငြာလိုက်သည်မှာ မိမိတို့ပိုင် မော်
တော်ကားများကို ယနေ့မှစ၍ ၁၀ ရက်အ
တွင်း ဤဌာနသို့ လာရောက်၍ မှတ်ပုံ
စာရင်းတင်သွင်းရမည်။ ထိုခွဲသို့ မှတ်ပုံ
စာရင်းတင်သွင်းခြင်းမပြုဘဲ မော်တော်ကား
များကို အသုံးပြုနေပါက ဖမ်းဆီးအရေးယူ
လိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း။ မှတ်ပုံစာရင်း
တင်သွင်းခကို ရုံးတွင်လာရောက် မေးမြန်း
စုံစမ်းနိုင်ပါကြောင်း။

အရေးတော်ပုံအောင်ပြီ

အဆွေတို့၏သွေးချင်းသားချင်းများ

(ပုံ) သခင်ဗဟို

မြို့နယ်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးတာဝန်ခံ

ဗန်းမော်မြို့။

၁၈ ဩဂုတ် ၁၉၄၂ ဗန်းမော်ရုံးကြီး၌ ဗန်းမော်စီရင်စု အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ကြသော ဦးထ၊ ဦးဟန်၊ ဦး သိုက်၊ ဦးသာဝ၊ ဦးထွန်းတင်၊ သခင်အုံးဖေ ကြီး၊ သခင်ဗဟို၊ သခင်လှကြိုင်၊ သခင်သန်း မြိုင်၊(သခင်ထွန်းဖေမှာဖျားနေ၍မတက်ရောက်) တို့က ဗန်းမော် ဂျပန်စစ်ဗိုလ်ကြီး မက်ဆူအီ နှင့် ဂျပန်စစ်ဗိုလ်ကလေးများ၏ ရှေ့တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအခွင့်အာဏာကို ဗမာပြည်ဗဟိုရ် အစိုးရကခန့်အပ်လိုက်သော ခရိုင်ဝန်ဦးလှတင် သို့လွှဲအပ်။

၂၀ ဩဂုတ် ၁၉၄၂ ဗန်းမော်စီရင်စု ကိုယ်စားကိုယ်စားချင်း အုပ်ချုပ် ရေးအဖွဲ့၊ ရိက္ခာထောက်ပံ့ရေးနှင့် ရောင်းဝယ် ရေးဌာန ကြော်ငြာ။

ကုန်သည်အများ ကြားသိစေရန် ကြော်ငြာ လိုက်ပါသည်။ ဗန်းမော်စီရင်စုမှအပ

ဖြစ်သော အခြားသောမြို့နယ်များသို့ မိမိ တို့၏ကိုယ်ပိုင် လှေ၊လှည်း၊မော်တော်ကား များဖြင့် ကုန်ပစ္စည်းများကို သားရောက် ဝယ်ယူ၍ ဗန်းမော်စီရင်စု အတွင်းသို့ သွင်းဆောင်ယူလိုသူတို့သည် ကုန်ကူးသန်း ရောင်ဝယ်နိုင်ခွင့် လက်မှတ်များကိုရလိုပါ က အောက်ပါဌာနတွင် စာဖြင့်ရေးသား တောင်းယူနိုင်ကြောင်း။ ဤသို့သွားလာ

ရောင်းဝယ်နိုင်ခွင့် လက်မှတ်ဆိုရာတွင်
သင်္ဘော၊ မီးရထားများတွင် ကုန်များကို
တင်ဆောင်ခွင့်မပြုအရေးတော်ပုံအောင်ပြီ
အဆွေတို့၏သွေးချင်းသားချင်း

(ပုံ) သခင်အုံးဖေ။ တာဝန်ခံ။

၂၄ သြဂုတ် ၁၉၄၂ ခု ဒုတိယဝါဆိုလဆန်း(၉)ရက်နေ့
ဗန်းမော်မြို့ မြေနုရပ် ကုန်သည်ကြီး မစ္စတာ
ဘတ်တရီးက လွတ်လပ်ရေး ရံပုံငွေအဖြစ်
ဗန်းမော်စီရင်စု တို့ဗမာအစည်းအရုံးသို့ (င
၅၀) လှူဒါန်း

၂၆ သြဂုတ် ၁၉၄၂ ဗန်းမော်နယ်လုံးဆိုင်ရာ အရှေ့အာရှတိုက်
အစည်းအရုံးကို ဗန်းမော်မြို့ တို့ဗမာအစည်း
အရုံးတည်ရာဌာနတွင်ပင် ဖွဲ့စည်းခဲ့။

- သခန်သန်းမြိုင် ဥက္ကဋ္ဌ
- သခင်လှကြိုင် ဒု ဥက္ကဋ္ဌ
- သခင်သိန်းဟန် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး
- သခင်ကျော်ဇော အမှုဆောင်
- သခင်တင်လေး ။
- သခင်မြင့်သန်း ။
- သခင်ဗဌေး ။
- ကိုမောင်ကို ။
- သခင်ထွန်းရွှေ ။
- သခင်စိန် ။

သြဂုတ် ၁၉၄၂ ကချင်လဲဗီးတပ်ဖွဲ့(Nothern Kachin Levies)၊
အင်္ဂလိပ်မဟာမိတ်တပ်နှင့်ပူးပေါင်းဖွဲ့ခြင်းဖြစ်။

မဟာမိတ်ဖက်မှ Lt.Col Campbell နှင့် Major Lee တို့ဦးဆောင်ပြီး၊ ဦးဆောင်ကချင် များမှာ နော်ဆိုင်း၊ အဒီး၊ လဗျတန်၊ ရှရက် ဖုန်၊ ကရိုင်တန်၊ ဆန်ဒေါင်းဖုန်၊ ဝါလုနော်၊ ရှမ်ရန်တန်၊ ကွမ်ရှင်တူး၊ လမိုင်တန်၊ ကျန်းခေါ၊ ဒွမ်ဂန်ဇော်၊ လမောင်ရှုရွယ်။

၁ စက်တင်ဘာ ၁၉၄၂ ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးမှ ခန့်အပ်သော ဗန်းမော် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ -

ဦးလှတင်(ခရိုင်ဝန်)၊

ဦးစံလင်း(နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်)၊

ဦးခင်မောင်(အခွန်ဝန်)၊

ဦးကိုလေး(ငွေတိုက်ဝန်ထောက်)၊

စောစိန်ကြီး(စိန်လုံနယ်ပိုင်ဝန်ထောက်)၊

ဦးစံဖေ(ရွှေကူနယ်ပိုင်ဝန်ထောက်)၊

ဦးကြီးမြင့်(ရွှေကူမြို့အုပ်)၊

ဦးဘဘွား(ဗန်းမော်ရာဇဝတ်ဝန်ထောက်)

၅ စက်တင်ဘာ ၁၉၄၂ ဗန်းမော်နယ်သူ၊နယ်သားအားလုံး စစ်နှင့်ဆိုင်သော လက်နက်ခဲယမ်းများကို လက်ဝယ်ထား ရှိသူတို့ ရုံးသို့အပ်ရန်၊တလုံးခါးကျိုးနှစ်လုံးပြုး လေသေနတ် အစရှိသော လက်နက်များကို ကိုင်ဆောင်နေကြသူများ လိုင်စင်လဲရန်၊ ပျက် ကွက်ပါက ကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ်ခံရမည် ဖြစ်ကြောင်းကြေငြာ။

၁၂စက်တင်ဘာ ၁၉၄၂ ဗန်းမော်မြို့ပေါ်သို့ ပထမဆုံး ဗုံးကိုးလုံးကျဲချ
အောက်တိုဘာ ၁၉၄၂ ကချင်ရိန်းဂျားတပ်ဖွဲ့ဖွဲ့စည်း။

- ဂျီတပ်ခွဲ ဂေါ်ရီကစင်တောင်
အက်စ်တပ်ခွဲ စိန်လုံတောင်
အင်(န်)တပ်ခွဲ အင်ဘာပါ
အယ်လ်တပ်ခွဲ လွယ်ဂျေ
အမှတ် ၅ တပ်ခွဲ လူထုတပ်
- ၇ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၂ ဆွမ်ပရာဘွမ်ကို ဂျပန်တလက်မှပြန်လည်သိမ်း
ပိုက်ရယူ။
- ၁ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၂ လီဒိုလမ်းစတင်ဖောက်လုပ်။ မြန်မာ၊ အိန္ဒိယ၊
တရုတ်မှ အလုပ်သမား ၃၅၀၀၀ သုံးခဲ့။
အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၁၅၀ ကုန်ကျ
- ၈ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၂ ဗန်းမော်မြို့၌ အာရှစစ် တစ်နှစ်ပြည့် အထိမ်း
အမှတ်ပွဲကျင်းပ။ အရှေ့အာရှတိုက်လူငယ်များ
အစည်းအရုံးဥက္ကဋ္ဌ သခင်လှကြိုင်၊ စစ်ဗိုလ်
မစ္စတာ ကိုမိုးဆေးတို့က တရားဟော
- ၁ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၃ ဗန်းမော်မြို့တွင် အမျိုးသားအောင်ပွဲနေ့ကျင်းပ
ရာ ခရိုင်ကော်မရှင်နာဦးလှတင်ကအမှာစကား
ပြောကြားပြီး။ သခင်လှကြိုင်၊ ဦးစောရဲ၊
မသိန်းနွယ်၊ မလှရီနှင့် ကိုဘလှတို့က မျိုးချစ်
စိတ်ဓာတ်ဆိုင်ရာများ ဟောပြောကြ။
- ၁၁ မေ ၁၉၄၃ ဗန်းမော်မြို့ မြူနီစပါယ်ဈေး ဖွင့်လှစ်ပါက
ဆင်ခန်းများကို ကန့်သတ်ဈေးနှုန်းထက် ပိုမို
ရောင်းချပါက ဖမ်းဆီးပြီး နီပွန်စစ်တပ်သို့
အပြစ်ပေးရန် အပ်နှံမည်ဖြစ်ကြောင်းကြေငြာ။
- ၁၆ မေ ၁၉၄၃ ဗန်းမော်မြို့၊မြူနီစပါယ်ဈေးပြန်လည်ဖွင့်လှစ်။

- ၁၄ မတ ၁၉၄၃ ကံဆီးဒူဝါသည် ဂျပန်ကို စစ်ကူနေသည်ဟု ယူဆပြီး အင်္ဂလိပ်တို့က လေယာဉ် ၁၂ စင်းဖြင့် လုံးခင်းရွာကို တစ်နာရီကြာ ဗုံးကြဲဖျက်ဆီးခဲ့။
- ၃ ဩဂုတ် ၁၉၄၃ မြစ်ကြီးနားမှ ဂျပန်တပ်ဖွဲ့ဆုတ်ခွာ။
- ၂၇ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၃ ထော့ဂေါ်ကို ဂျပန်တို့သိမ်းပိုက်။
- ၂၈ ဧပြီ ၁၉၄၄ ဗြိတိသျှတပ်မှ မရီး (FD Meril)၏တပ်ဖွဲ့က မြစ်ကြီးနားမြို့သို့ ထိုးဖောက်စစ်ဆင်ရေးစတင်ဆင်နွှဲသည်။
- ၁၇ မေ ၁၉၄၄ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးစတီးဝဲလ် ဦးဆောင်သော အမှတ် ၅၃၀၇ နှင့် တရုတ်တပ်ဖွဲ့ မြစ်ကြီးနားသို့ ရောက်ရှိပြီး လေယာဉ်ကွင်းကိုသိမ်း
- ၁၉ မေ ၁၉၄၄ တရုတ်တပ်မဟာများက မြစ်ကြီးနားမြို့ကို တိုက်ခိုက်သည်။
- ၄/၁၃ ဇွန် ၁၉၄၄ ထော့ဂေါ်မှ ဂျပန်တပ်များအားလုံး တရုတ်ပြည်ဘက်သို့ ဆုတ်ခွာ။
- ၁၄ ဇွန် ၁၉၄၄ ထော့ဂေါ်ကို ရိန်းဂျားတပ်များက သိမ်းပိုက်။
- ၁၆ ဇွန် ၁၉၄၄ အမေရိကန်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးစတီးဝဲလ်၏ အမှတ် ၂၂ တရုတ်တပ်မဟာက ကာမိုင်းမြို့ကို သိမ်းပိုက်သည်
- ၂၆ ဇွန် ၁၉၄၄ ကားလဘတ်၏ အမှတ်(၇၇)တပ်မဟာမှ တပ်ဖွဲ့များ မိုးကောင်းမြို့ကို သိမ်းပိုက်သည်။
- ဇူလိုင် ၁၉၄၄ တရုတ်စစ်ဗိုလ်ချုပ်ဒေါင်ဂွေချင် (Dawn Goi Ching)နှင့်အမေရိကန် (၁၀၀)တပ်ဖွဲ့ဆုံတွေ့

- ပြီး တရုတ်-မြန်မာနယ်စပ်တွင် ကချင်လဲဗီး
တပ်ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့။
- ၃ သြဂုတ် ၁၉၄၄ ဗြိတိသျှနှင့်တရုတ်တပ်ဖွဲ့များ မြစ်ကြီးနားမြို့
ကို သိမ်းပိုက်သည်။
- ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၄ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံ၊ မြို့တော် ရာဝါလ်ပီဒီသို့
လေထီးသင်တန်းတက်ရန် ဒူဝါဇော်ရစ် သွား
ရောက်ခဲ့။
- ၁၉၄၄ နင်ကျီရွာတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ရိန်းဂျားတပ်ဖွဲ့
ဝင် လော်ဝေါ်တိုင်းရင်းသားများဖြစ်သည့်
ဆယော်ခေါင်လွမ်း၊ ဒိုင်ခေါင်၊ ဟောင်းဒိုင်၊
ဇောင်းဂျူး၊ ဇယ်ဒိုင်၊ ချန်းဇယ် တို့က ချီဖွေ
မြို့နယ် ဝဲဘက်ရွာမှ စတင်ပြီး ပြောက်ကျား
စနစ်ဖြင့် ဂျပန်တို့အားတိုက်ခိုက်ခဲ့။
- ၄ ဧပြီ ၁၉၄၅ အမေရိကန် အခြေစိုက်စခန်းဖြစ်သည့် အ
ဆောက်အဦများကို အကျဉ်းစခန်းအဖြစ်
အသုံးပြုရာမှ အကျဉ်းထောင်ဖြစ်လာခဲ့။
- ၁၅ ဇွန် ၁၉၄၅ ရန်ကုန်မြို့၌ ပြုလုပ်သည့်စစ်ရေးပြ အခမ်း
အနားတွင် ကချင်တပ်ဖွဲ့ ပါဝင်ခဲ့။

ကိုလိုနီခေတ် (ဒုတိယပိုင်း) (အေဒီ ၁၉၄၅ မှ ၁၉၄၈)

စက်တင်ဘာ ၁၉၄၅ ကွတ်ခိုင်မြို့တွင် ဒူဝါခွန်ဖုန်းဦးစီး၍ ရှမ်းပြည် ကချင်အမျိုးသားအဖွဲ့ (Sammung Jinghpaw Mugnbaung Hpung)ဖွဲ့စည်း။ ရည်ရွယ်ချက် မှာ လွတ်လပ်ရေးရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ဒဝါခွန်ဖုန်းဆောင်ရွက်။

ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၅ ဦးဇော်အောင် ဦးစီးပြီး ဗန်းမော်မြို့ ဗလောင် ကောင်ရပ်ကွက်တွင် ပေါင်ယောင်ရမ်ရွက်ဖုန် ဖွဲ့စည်း။

၁၉၄၅ Rev. H.G. Tegenfeldt နှင့်ဇနီး မြစ်ကြီးနား သို့ရောက်ရှိ။ ဂိုက်စ်အမှတ်တရဘုရားကျောင်း (Geis memorial Church)တည်ဆောက်။

၁၄ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၆ မနောပွဲကျင်းပ။ ဗြိတိသျှဘုရင်ခံ ဒေါ်မန်စမစ် သည် ၎င်း၏အမှုဆောင်(ဝန်ကြီး)များဖြစ်သည့် ဆာထွန်းအောင်ကျော်၊ ဦးအေးတို့နှင့်အတူ တက်ရောက်၊ထိုပွဲတွင်ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်၊ ဒူဝါဇော်လွန်း၊ ဒူဝါဇော်ရစ်၊ ဦးဇော်ထားဆင်၊ တော်ဝါးဒူဝါခွန်ဖုန်း လုံးဝလွတ်လပ်ရေး နှင့် ကချင်ပြည်နယ် သတ်မှတ်ပေးရေးတောင်းဆို။

၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၄၆ မြစ်ကြီးနားမြို့ကော်မတီဖွဲ့စည်း။မြို့ကော်မတီ ကို အရေးပိုင်းမင်းခေါ် ခရိုင်ဝန်မင်း တစ်ဦး တည်းကသာ အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်။ ဒူဝါဇော်ရစ် ဦးစီးပြီး ကချင်လူငယ်အစည်းအဝေးကျင်းပ။

ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၄၆ တရုတ်တပ်ဖွဲ့များက ပိုင်းမော်ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်

- ၂၃ ဧပြီ ၁၉၄၆ ကချင်မနောပွဲကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဗိုလ်ချုပ်
အောင်ဆန်းက ပြန်ကြားချက်တစ်ရပ်ထုတ်ပြန်
၁၃အောက်တိုဘာ၁၉၄၆ ဗန်းမော်၌ ကွန်မြူနစ်ပါတီဝင်များထုတ်ပယ်။
၁၈အောက်တိုဘာ၁၉၄၆ မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရပြန်တမ်းအမှတ် ၃၉၁
ဖြင့် မြစ်ကြီးနားမြို့၊ မြို့ကော်မတီများကိုခန့်
အပ်ခဲ့
- ၂ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၆ မစတာစတီဗင်ဆင်နှင့် မစတာဝေါ့ရှ်အက်ကင်
တို့လာရောက်ပြီး ဒိုမီနီယံဘဝဖြင့်နေထိုင်မည်
လော၊ဗမာနှင့်အတူလွတ်လပ်ရေးတစ်ချိန်တည်း
ယူမည်လော ပြဿနာဆွေးနွေးပွဲ မန်ခိန်ရွာ
ကျင်းပ
- ၁၁ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၆ ဟိုပင်၌ သိန်းဖော-မြန်မာချစ်ကြည်ရေးတရား
ပွဲ ကျင်းပ။ လှမောင်ဇော်တောင်နှင့် လှမောင်
မလု တို့က ကချင်-မြန်မာနှစ်ဘာသာဖြင့်
ကချင်- ဗမာ သွေးစည်းရေးတရားဟောပြော။
ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်မှ ဗလ်ခင်မောင်ကလေး နှင့်
ကိုဌေးကြွယ်တို့က မိတ်ဆက်စကား ပြန်လည်
ပြောကြားခဲ့။
- ၁၆ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၆ မိုးကောင်းမြို့တွင် ပြည်သူ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့်
တိုးတက်ကြီးပွားရေးအဖွဲ့(ပယကဖ) ညီလာခံ
ကျင်းပ၍ ပယကဖအဖွဲ့ချုပ်ကို ပြန်လည်ဖွဲ့
စည်းခဲ့။
- ၂၈ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၆ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့်အဖွဲ့ မြစ်ကြီးနားမြို့
ရောက်ရှိ။လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များကိုစစ်ဆေး။

- ၂၉ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၆ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် ကချင်အမျိုးသား
ခေါင်းဆောင်(၃၀)ဦးခန့်တို့ အမှတ် ၂ ကချင်
သေနတ်ကိုင်တပ်ရင်း ဧည့်ရိပ်သာမှာ တွေ့ဆုံ။
- ၃၀ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၆ မြစ်ကြီးနားမြို့အနီး မန်ခိန်ရွာတွင် ဗိုလ်ချုပ်
အောင်ဆန်းကိုဖိတ်ကြားပြီး ကချင်ရိုးရာဓလေ့
ထုံးစံနှင့်အညီ မိတ်စုံစားပွဲကျင်းပ။
- ၁ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၆ မြစ်ကြီးနားမြို့၊ မန်ခိန်ရွာတွင် ကချင်အကြီး
အကဲများက ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအား ထမင်း
စားပွဲဖြင့်ဧည့်ခံပြီး ခါးလွယ် လက်ဆောင်ပေး
သည့် အခမ်းအနားကျင်းပ။
- ၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၆ ဗြိတိသျှတောင်တန်းဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးဌာန၊
ညွှန်ကြားရေးဝန် Mr.H.N.C Stevenson နှင့်
ဗြိတိသျှပါလီမန် အထူးကိုယ်စားလှယ် Mr.
Walsh Atkins တို့ မြစ်ကြီးနားရောက်ရှိ။
ဂျိန်းဖောခေါင်းဆောင်များနှင့်ဗြိတိသျှကိုယ်စား
လှယ်တို့ စကားစစ်ထိုးပွဲ ပြုလုပ်။
- ၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၆ နိုဝင်ဘာ ၂၈ မှ ဒီဇင်ဘာ ၃ ရက်ထိ
မြစ်ကြီးနားမြို့တွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့်
မြောက်ပိုင်းသိန္နီ၊ ဗန်းမော်၊ မြစ်ကြီးနားတို့မှ
ကချင်ခေါင်းဆောင်များနှင့်ဆွေးနွေးပြီးဆုံးဖြတ်
ချက် သုံးရပ်ချမှတ်ခဲ့။
(၁) ကချင်ပြည်နယ်တည်ထောင်ရေးနှင့်
ကချင်ပြည်နယ်အတွက် နယ်မြေသတ်မှတ်ရေး
ကိစ္စ ဗမာ့ခေါင်းဆောင်များနှင့် တွေ့ဆုံဆွေး
နွေးရန်

(၂) ကချင်ပြည်နယ်သတ်မှတ်ရေးအတွက် ဗမာတို့နှင့်သဘောတူညီချက်ရလျှင်၎င်းသဘောတူညီချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ ဗြိတိသျှအစိုးရက သဘောတူရန်

(၃) အထက်ပါအပိုဒ် (၁)နှင့်(၂)တို့ကို မရမချင်း တောင်တန်းဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင်နေရန်။

၂-၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၆ မန်ချီနီရွာတွင် မြစ်ကြီးနား၊ဗန်းမော်၊ ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းသိန္နီနှင့် မိုးမိတ်နယ်များမှ ကချင်အမျိုးသားအကြီးအကဲများနှင့် ဗြိတိသျှတောင်တန်းဒေသအုပ်ချုပ်ရေးဌာန၊ ညွှန်ကြားရေးဝန် Mr.H.N.C.Stevenson တို့ကြားစကားစစ်ထိုးပွဲကျင်းပ။ဂျိန်းဖောကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့မှ **ဂျင်းဖောတောင်တန်း လွတ်လပ်ရေးအတွက် နှလုံးရည်တိုက်ပွဲ**ခေါင်းစဉ်ဖြင့်မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့။

၁၉၄၆ ဧရာဝတီမြစ်ရေကြီး၍ မြစ်ကြီးနားမြို့ ကိုရေလွှမ်း

၃ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၇ ဟူးကောင်းဒေသ၊မကောရွာတွင် မနောပွကျင်းပပြီး ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်နှင့် ဒူဝါဇော်ရစ်တို့က နယ်ခြားဒေသအုပ်ချုပ်ရေး (Frontier Administration) အကြောင်းရှင်းပြ

၁၂ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၇ တန်ဖရဲရွာတွင် ကချင်လူထုစည်းဝေးပကျင်းပ။ လွတ်လပ်ရေးအတွက် ကချင်ခေါင်းဆောင်များ

၏ဦးဆောင်မှုအတိုင်း လိုက်နာရန်သဘောတူ ဆုံးဖြတ်ခဲ့။

၂၅ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၇

ကချင်ပြည်နယ်ဒီစကြိတ်ကောင်စီအဖွဲ့ဝင်များ ၏အစည်းအဝေးအရေးပိုင်ရုံး၌ကျင်းပ။ ပင်လုံ ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် မြစ်ကြီးနား ခရိုင်မှ ရှစ်ဦးရွေးချယ်။

၁။ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင် ကားမိုင်းခရိုင်ခွဲ

၂။ဒူဝါဝဘော်ဇော်ရစ် မြစ်ကြီးနားခရိုင်

၃။ဆလန်ထိန်နန်ဂွမ်ဂျာ ဆွမ်ပရာဘွမ်ခရိုင်ခွဲ

၄။ကျိန်ထောင်ဒူဝါဇော်နော ဆဒုံးခရိုင်ခွဲ

၅။ဒူဝါကရိန်နော် ဆွမ်ပရာဘွမ်ခရိုင်ခွဲ

၆။ဦးဒိန်ရတန် ပူတာအိုခရိုင်ခွဲ

၇။ဆရာချန်းဇုန်း လောခေါင်ခရိုင်ခွဲ

၈။ဒူဝါအင်ဒိန်တောင်ဦး ဟူးကောင်းခရိုင်ခွဲ

၂၉ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၇

ပင်လုံညီလာခံအတွက် ဗန်းမော်ခရိုင်ကိုယ်စား လှယ်ရွေးချယ်ရေးအစည်းအဝေးကျင်းပ။လေးဦး ရွေးချယ်။

ဒူဝါဇော်လွန်း၊ လောဒန်ဒူဝါဇော်လ၊ ဆရာမ ရန်လ၊ ဒူဝါလဘန်ဂရောင်

၃၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၇

မြစ်ကြီးနားကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ပင်လုံညီလာခံ တက်ရန် ဒူဝါလဝမ်လီ၏ဂျစ်ကားဖြင့်ဗန်းမော် သို့ထွက်ခွာ။

၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၄၇

မြောက်ပိုင်းရှမ်းပြည်၊ကွတ်ခိုင်မြို့နယ် နမ့်ဖတ် ခါရွာ၌ မြစ်ကြီးနား၊ ဗန်းမော်နှင့်ကွတ်ခိုင်နယ် မှ

ကချင်အကြီးအကဲများ ပင်လုံညီလာခံတွင် တင်ပြရန် မြစ်ကြီးနားကိုယ်စားလှယ်များပြုစု လာသောတင်ပြချက်စာတမ်းကိုအကျေအလည် ဆွေးနွေးကြ။

၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၄၇ ဗြိတိသျှအစိုးရ ဖွဲ့စည်းပေးထားသော ကချင် ခရိုင်ကောင်စီကို ကချင်တိုင်းရင်းသားများ ကိုယ်တိုင် ဖျက်သိမ်းပြီး Pawng Yawng Mung Pawng Gin Jaw (P.M.G) ကချင် အမျိုးသားလုံးဆိုင်ရာအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်း

၆ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၄၇ ပင်လုံ၌ ရှမ်းနှင့် ကချင်ကိုယ်စားလှယ်များ ပူးပေါင်း အစည်းအဝေးကျင်းပ။

ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၄၇ တောင်တန်းဒေသစုံစမ်းရေးကော်မတီ ဖွဲ့စည်း။ ကော်မတီတွင်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဗြိတိသျှလွှတ်တော် လေဘာအမတ် မစ္စတာရုခ်ဝီလျံကဆောင်ရွက် ပြီး မြန်မာကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ဦးနု၊ ဦးတင်ထွတ်၊ဦးခင်မောင်ကလေး၊ဦးကျော်ငြိမ်း၊ နယ်ခြားဒေသ ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် မိုင်းပွန်စော်ဘွားစပ်စံထွန်း(ရှမ်း)၊ ဆမားဒူဝါ ဆင်ဝါးနောင်(ကချင်)၊ ဦးဝမ်ကိဟော(ချင်း)၊ စောစံကေး (ကရင်အမျိုးသားယူနီယံ)တို့ပါဝင် ပြီး အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် လန်ဒန်ရှိ မြန်မာ နိုင်ငံဆိုင်ရာရုံးမှ မစ္စတာလက်ဝီဂျ်၊ တွဲဖက် အတွင်းရေးမှူးအဖြစ်နယ်ခြားဝန်ထမ်းအဖွဲ့ဝင် ဦးထွန်းဖေ၊လက်ထောက်အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ဗိုလ်မှူးရှန်လုံ တို့ပါဝင်။

မတ်

၁၉၄၇

တောင်တန်းဒေသစုံစမ်းရေးအဖွဲ့၏ ရှေ့မှောက်တွင် ဇယားဝင်ဒေသအပိုင်း(၂)တွင် ပါရှိသော ဗန်းမောမြေပြန့်နယ်မှ ကိုယ်စားလှယ်များက အသစ်ဖွဲ့စည်းမည့်ကချင်ပြည်နယ်တွင် ပါဝင်လိုခြင်းမရှိကြောင်း။ မြစ်ကြီးနားနှင့် ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်းရှိ ဇယားဝင်ဒေသအပိုင်း(၂)တွင် ပါဝင်သော မြေပြန့်အရပ်မှ ရှမ်းနှင့်ဗမာများကို ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ဥက္ကဋ္ဌအနေဖြင့် စည်းရုံး ဖျောင်းဖျပေးခဲ့။

၁၁ မေ

၁၉၄၇

မန်ခိန်ရွာအစည်းအဝေးမှ ဆုံးဖြတ်ရွေးချယ်ပေးလိုက်သော ကချင်ပြည်နယ်တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များမှာ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်(မြစ်ကြီးနား)၊ ဒူဝါဇော်ရစ်(မြစ်ကြီးနား)၊ ဦးကွမ်ရှင်ဂမ်(မြစ်ကြီးနား)၊ ဦးမရစ်အောင်ဘ(မြစ်ကြီးနား)၊ ဒူဝါဇော်လွန်း(ဗန်းမော်)၊ ဦးကြီးထိန်နန်(ဗန်းမော်)၊ ဦးလဘန်ဂရောင်(ဗန်းမော်)

၂၈ မေ

၁၉၄၇

မချမ်းဘောအနီး၊နောင်ခိုင်ရွာတွင် တောင်တန်းဝန်ထောက်စတီဗင်စင်ဦးစီးပြီး အင်အား ၁၅၀ ဖြင့် မြောက်ပိုင်းကချင်လဲဗီး (Northern Kachin Levies (NKL))ဖွဲ့စည်းခဲ့

၂၄စက်တင်ဘာ ၁၉၄၇

ဗန်းမော်ခရိုင်နှင့် မြစ်ကြီးနားခရိုင်ကို ကချင်ပြည်နယ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းသတ်မှတ် ခေါ်ဆိုရန် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က ၁၉၄၇ ခုနှစ်

- နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ
အခန်း ၁၊ ပုဒ်မ ၆ အရအတည်ပြုခဲ့။
- ၁ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၇ ကျောက်စိမ်းတွင်းလုပ်ငန်း လျော်ကြေးအဖြစ်
တစ်နှစ်လျှင် ကံဆီးဒူဝါအား ကျပ် ၁၅၀၀၀၊
ဟွေခါဒူဝါကို ကျပ် ၁၂၀၀၀၊ ပထမ
ခြောက်လ ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ခွင့်လည်းပေးခဲ့
- ၈ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၇ အာရှလူငယ်အဖွဲ့အစည်းမှ ကချင်ပြည်နယ်
လငယ်အမည်ပြောင်းလဲပြီး ရဲဘော်နီများဖြင့်
ဖွဲ့စည်းခဲ့။
- ၂၉ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၇ ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများ
ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ပြီး မြစ်ကြီးနားခရိုင်ဝန်မှ
ကြီး ကြပ်တာဝန်ယူ။

လွတ်လပ်ပြီးခေတ် (၁၉၄၈ မှ ၁၉၆၂)

- ၄ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၈ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင် ကို ကချင်ရေးရာ
ဝန်ကြီးခန့်။
- ၁၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၈ မြစ်ကြီးနားမြို့၊ လင်းရောင်ခြည်ရပကွက်တွင်
၁၀.၆ ဧကကျယ်ဝန်သည့်မြေကွက်ကို ကချင်
ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌက ဗုဒ္ဓဘာသာသာသနာပြုအဖွဲ့
ကို လှူဒါန်း။
- ၁၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၈ ခမ်းတီးရှမ်းစော်ဘွားများ ဗဟိုရုံးတည်ထောင်
ဖွဲ့စည်း။ အဖွဲ့ဝင်များ
တန်ဆိုင် မန်စေ ဥက္ကဋ္ဌ
စောမုန် လန်တောင် အဖွဲ့ဝင်
ကွေး မန်နု ။
ခွဲ.ခွဲ.ခို မန်စေခွန် ။
ဓမ္မ လန်နု ။
ပလန်ဟိန်း မုန်ယက် ။
- ၁၈ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၈ သမ္မတစောရွှေသိုက်၊ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနု၊ ဒေါ်ခင်
ကြည်(ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ဇနီး)၊ ပြည်နယ်
ဥက္ကဋ္ဌ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင် တို့ နံနက်
၇ နာရီအချိန် ဗောဓိပင်စိုက်ပျိုး ပူဇော်။
- ၁၃ ဧပြီ ၁၉၄၈ ကချင်ပြည်နယ် ဥပဒေပြုကောင်စီ ဒုတိယညီ
လာခံတွင် တင်သွင်းရန် ဥပဒေကြမ်းများနှင့်
ပတ်သက်၍ကြေညာချက်တွင် ကချင်ပြည်နယ်
ယာယီကောင်စီသဘာပတိ(လစာငွေ) ၁၂၅၀/
-၊ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ဝင် လူကြီးများ

၏လစာငွေ ၁၂၅၀/- ပေးရန် အသီးသီး
သတ်မှတ်။

ဧပြီ ၁၉၄၈ ဗန်းမော်အနီး၊ခဝမ်ဘန်တွင် ကေဘီစီ(Kachin Baptist Church)၏(၁၆)ကြိမ်မြောက်ညီလာခံ ကျင်းပ။ ထိုအခမ်းအနားသို့ Miss Lucy Bonney, Miss Mary Laughlin, Miss Elezebeth Taylor, Rev. John Martin England, Rev. Gustaf A. Sword, Miss Rebecca Anderson တို့တက်ရောက်

၄ မေ ၁၉၄၈ ကျောက်စိမ်းတူးဖော်မှု စည်းမျဉ်းဥပဒေ ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်

၂၂ မေ ၁၉၄၈ ဒူဝါဇော်ဘ ရှမ်းပြည်စုံစမ်းရေးကော်မရှင်မှ နုတ်ထွက်

၁၁ ဩဂုတ် ၁၉၄၈ ဗန်းမော်မြို့၌ကချင်ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌ ဆမားဒူဝါ ဆင်းဝါးနောင်က လူထုစည်းဝေးပွဲတွင်မိန့်ခွန်း ပြောကြား။မိန့်ခွန်းအတိုချုပ်မှာ-
ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် မြန်မာပြည်မကြီးတွင် ပြည်သူလူထု၏အသက်စည်းစိမ်များ နှင့်ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ဖျက်ဆီးဆုံးရှုံးနစ်နာစေလျက် ဒီမိုကရေစီထုံးနည်းများကိုဆန့်ကျင်ပြီး လက်နက်ဆွဲကိုင်တိုက်ခိုက် ပုန်ကန်နေကြသူများ ပြင်းထန်စွာပေါ်ပေါက်နေသည့်အကြောင်းများနှင့်မြန်မာပြည်ရှိ လူထုတစ်ရပ်လုံးမှာ ထိုဆူပူတိုက်ခိုက်သူများ၏လက်ချက်များကြောင့် နစ်နာပျက်စီးခြင်းရှိနေခြင်းကြောင့် ထိုဆူပူတိုက်ခိုက်မှုများကို အမြန်ဆုံးဖြင့် ပပျောက်

ပြည်သူလူထု၏ အသက်စည်းစိမ်များနှင့်ပစ္စည်းများကိုအမြန်ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရယူနိုင်ရေးနှင့်ပြည်သူလူထု၏အေးချမ်းရေးကို အမြန်ဆုံးနည်းဖြင့်ရယူ နိုင်ကြစေရေးအတွက် ကျွန်ုပ်ကချင်ပြည်နယ် အမျိုးသားလူထု၏ ကိုယ်စားအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံတော် အတွင်းရှိ ပြည်နယ်အမျိုးသားများ၏ ကိုယ်စားအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ လက်ရှိပြည်ထောင်စုကြီး ငြိမ်းအေး ချမ်းသာယာရေးတွက် ဆောင်ရွက်ရသောလုပ်ငန်းစုအားလုံးတို့တွင် ကျွန်ုပ်တို့ကပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတော်ကြီး၏ ကျေးဇူးသစ္စာကိုအမြဲတမ်းရှိသေလျက် တို့ပြည်ထောင်စုအမျိုးသားလူထုကြီး၏ အသက်စည်းစိမ်များနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်တာဝန်ရှုသည့်အတိုင်း အစွမ်းကုန် ကူညီမည်ဖြစ်ကြောင်းကိုကတိပြုလိုက်သည်။

၁၃ **ဩဂုတ် ၁၉၄၈** မြစ်ကြီးနားမြို့၊ ကချင်ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌ ဆမား ခူဝါဆင်းဝါးနောင် က လူထုစည်းဝေးပွဲတွင် မိန့်ခွန်းပြောကြား။

ဩဂုတ် ၁၉၄၈ ဘ၊စ၊သ ဟူသော သင်္ကေတဖြင့် ကချင်ပြည်နယ် ဘိန်းစားသမဂ္ဂကို ဗန်းမော်မြို့ ကနူးပိုင်း၌ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ဘိန်းသူခိုးကြောင့် ဂျပန်လက်မှလွတ်ခဲ့သူ၊လွတ်တော်အတွင်း၌ အမတ်တစ်ဦး၏ဘိန်းဦးကာ၊ ဗမာ့ငွေပြည်ပထွက်ရန်။

၂၄ နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၈ ဆမားဒဝါဆင်ဝါးနောင် က ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနု
ထံ ကရင်အမျိုးသားခေါင်းဆောင်များက ၎င်း
တို့အား လာရောက်စည်းရုံးသည်ကိုအစရင်ခံ။

၁၆ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၈ မြစ်ကြီးနားမြို့၊ နိပါတ်ကျောင်းဝင်းအတွင်း
နေ့လည် ၂ နာရီ၌ လူထုစည်းဝေးပွဲကျင်းပ။
မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရဝန်ကြီးချုပ်ဦးနု
မိန့်ခွန်းပြောကြား။မိန့်ခွန်းမှာ - ယခင်နှစ်က
နိုင်ငံတော်သမ္မတကြီးနှင့်အတူ မြစ်ကြီးနား
သို့တခေါက် ရောက်ခဲ့ဘူးပါတယ်။ ဒီ
တခေါက်တော့ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ
ဥက္ကဋ္ဌဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်ရဲ့ တိုင်ကြား
ချက်အရ လာရောက်ရခြင်းဖြစ်ပါတယ်။
အခုလာတာလည်းအင်မတန် အရေးကြီးတဲ့
ကိစ္စကြောင့် ဒူဝါကြီးနှင့် တိုင်ပင်ပြီးလာခဲ့
တာပါဘဲ။ ဘယ်လောက်အရေးကြီးလဲ ဆို
တဲ့အကြောင်းကို ဒီဇင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့
က ရေဒီယိုမှနေပြီး ပြောခဲ့တာကို
ပရိသတ်များ သိကြပြီး ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။
ဘယ်လောက် အရေးကြီးသလဲဆိုရင်
နိုင်ငံတော်၏လွတ်လပ်ရေးကိုပင် ခြိမ်း
ခြောက်နေသည့် ကိစ္စကြီးဖြစ်သည်။ ခင်ဗျ
တို့မှတ်မိကြလိမ့်မယ် ဗြိတိသျှအစိုးရက
ခင်ဗျတို့ ကချင် ကရင် ချင်း ရှမ်း ဗမာ
စသောတိုင်းရင်းသားအားလုံးတို့ စည်းလုံး
ညီညွတ်ကြရင် လွတ်လပ်ရေးပေးမယ် လို့

ကြေညာခဲ့တယ်။ အဲဒီကြေညာတဲ့အတိုင်း ရှမ်း ကချင် ကရင် ချင်း ဗမာ စသော တိုင်းရင်းသားအားလုံးတို့စည်းလုံးညီညွတ် ကြလို့လည်း လွတ်လပ်ရေး ရခဲ့ကြရပြီ။ တိုင်းရင်းသားတွေဟာ ဘာကြောင့် စည်းလုံးညီညွတ်ကြသလဲလို့ မေးကြည့်တော့ လွတ်လပ်ရေးအလို ရှိလို့လို့ ဖြေကြတယ်။ တိုင်းရင်းသားတွေဟာ ကျွန် မဖြစ်ချင် ကြတာပဲလား။ တခြားဘာများ ရှိသလဲလို့ ထပ်ပြီးမေးတဲ့အခါ တိုင်းရင်းသားတွေ ရသင့်ရထိုက် ခံစားခွင့်ခံစားထိုက်တဲ့ အခွင့်အရေးတွေကို လိုချင်လို့လို့ဖြေကြတယ်။ ရသင့်ရထိုက် ခံစားခွင့်ခံစားထိုက်တဲ့ အခွင့်အရေးတွေကို လိုချင်လို့ပဲလား တခြားဘာများရှိ သေးသလဲလို့ထပ်ပြီးမေးတော့ တခြားအများ ကြီးရှိပါတယ်လို့ ဖြေကြတယ်။ နည်းနည်း ရှင်းစမ်းပါလို့ ထပ်မေးတော့ ကျွန်တော်တို့တိုင်းရင်းသားတွေဟာ ကုမ္ပဏီ အလုပ်သမားတွေ ကျွန်တွေ ဖြစ်နေကြရပြီး နိုင်ငံခြားသား တွေက ဘုရင်ခံတို့ ဘာတို့ညာတိ ဆိုတဲ့ အထက်တန်းစားကြီးတွေ ဖြစ်နေကြတယ်လို့ ဖြေကြတယ်။ ထပ်ပြီးရှင်းစမ်းပါအုံးလို့ မေးတော့ ကျွန်တော်တို့ စစ်တပ်ကို ကြည့်ပါ ဗမာ ကချင် ချင်း ဂေါ်ရခါး

စသည့် စစ်တပ်တွေဟာ အရေးအကြောင်း ရှိကအသေခံတိုက်ကြရတယ်။ ဘာကြောင့် အသေခံရသလဲဆိုရင် အင်္ဂလိပ်တွေ ရေနံ တွင်း တူးနိုင်အောင် ကျွန်း ပျဉ်းကတိုးစ သည့်သစ်တွေကို ကောင်းကောင်း ခုတ်ယူ နိုင်အောင် အသေခံကြရတာ ဖြစ်တယ်လို့ ဖြေကြတယ်။ ဒါပဲလားလို့ထပ်မေး တော့ ဒင်းပြည့်ကျပ်ပြည့် အခွင့်အရေးရဖို့ဖြစ် တယ်။ အင်္ဂလိပ်တွေ အုပ်ချုပ်နေစဉ်အခါ မှာ ကာနယ်၊လက်ဖ်တင်နှင့်ကာနယ်၊ မေ ဂျာဆိုတဲ့ရာထူးတွေဟာ သူတို့ အင်္ဂလိပ် တွေသာဖြစ်ကြတယ်။ တိုင်းရင်းသားတွေ မှာတော့မေဂျာ ရာထူးက ပိုပြီးမရကြဘူး။ အုပ်ချုပ်ရေးဘက်မှဆိုရင် အရေးပိုင်ရာထူး ထက်ပိုမရဘူး။ ဘုရင်ခံရာထူးမျိုးဆိုတာ အိမ်မက်တောင်မှမမက်ဖူး။ ပင်ပန်းစရာ တွေရှိသမျှ ကျွဲနွားတို့နဲ့ ကုန်းရုန်း လုပ် စရာတွေကြတော့ တိုင်းရင်းသားတွေ လုပ် ကြရတယ်။ အမြတ်ကြီးစားစရာတွေ ရှိသ မျှသူတို့ကစား။ သေစရာရှိရင်တော့ တိုင်း ရင်းသားတွေ သေကြရတယ်လို့ဖြေတယ်။ တခြားဘာများရှိသလဲမေးတော့။ပြည်ထောင် စုမြန်မာနိုင်ငံကြီးဟာ ဘာမှအသုံးမကျတဲ့ သဲကန္တရကြီးတွေ မဟုတ်ဘူး။ သိန်းသန်း ကုဋေချီပြီးရနိုင်တဲ့ သစ်ပင် လယ်ယာတွေ

မြေတွင်းမှာလည်း သိန်းသန်းကုဋေချီပြီး ရနိုင်တဲ့ ရေနံ သတ္တု ကျောက်သံပစ္စည်းတွေ ရှိတယ်။ သို့ပါလျက် ကျုပ်တို့ တိုင်းရင်းသားတွေမှာတော့ ငတ်နေကြရတယ်။ လက်တစ်ဆုပ်လောက်ရှိတဲ့ လူတစ်စုက စည်းစိမ်ရှင်ကြီးတွေဖြစ်ပြီး ခံစားနေကြရတယ်။ ဖောင်စီးရင်းရေငတ်ဆိုသလို ဖြစ်နေကြရတယ်။ ကျွန်ုပ်တို့ လွတ်လပ်ချင်တယ်ဆိုတဲ့ သဘောဟာ တိုင်းရင်းသားတွေ ထိပ်တန်းရောက်ချင်တဲ့ သဘောဖြစ်တယ်။ မြေတွင်း၊ မြေပေါ်မှာရှိတဲ့ အဖိုးတန်ပစ္စည်းတွေကို တိုင်းရင်းသားတွေ အကုန် အကျိုးခံစားလိုကြတယ်။ ဒါကြောင့် လွတ်လပ်ချင်တာဖြစ်တယ်လို့ ပြောကြတယ်။ ဒါကြောင့် အဖိုးတန်ပစ္စည်းတွေ ခင်ဗျတိ၊ အိတ်ထဲ ပြန်ရောက်ချင်ရင် ညီညွတ်ကြပါလို့ ပြောချင်တယ်။ ညီညွတ်ကြလို့လည်း ဒီလွတ်လပ် ရေးကိုရတာဖြစ်တယ်။ အခု မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးဟာ တစ်နှစ်ပဲရှိသေးတယ်။ ကနေ့ လွတ်လပ်ရေး၊ မနက်ဖြန် ချက်ခြင်း ချမ်းသာ ဖို့ဆိုတာ မဖြစ်နိုင်ဘူး။ အင်္ဂလိပ်ဖြစ်ဖြစ်၊ အမေရိကန်ပဲဖြစ်ဖြစ် ဒီသဘောအတိုင်း မလုပ်နိုင်ဘူး။ ကနေ့ အုန်းပင်စိုက် မနက်ဖြန် အုန်းသီးမစားနိုင်ဘူးဆိုတာ အထူးပြောဖို့

မလိုဘူး။ နောက်တခုပြောဖို့လိုတာက ဥပမာ လူမသမာတွေကြောင့် ကချင်ပြည်နယ်မှာ လူမသမာတွေ သောင်းကျန်းမှုဖြစ်ချင်လည်း ဖြစ်မယ်။ သို့မဟုတ် အတွင်းအပြင် ရန်ဝိုင်းတဲ့အခါ ဖြစ်ချင်လည်းဖြစ်မယ်။ ဒီအခါ ဗမာ က လက်ဝိုက်ကြည့်နေရင် ဘာဖြစ်မလဲ ပထမ ကချင် ခံရပြီးနောက် ဒုတိယ ဗမာ ခံရမှာပဲ။ ဒါကြောင့် ဘယ်သူ့ကိုပဲ ထိထိ ချမှပဲဆိုတာ သေချာပါတော့ကြောင်း။ နီဂုံးချုပ် ပြောလိုတာက ခြေအမျိုးမျိုးထိုးတာ နားမထောင်ကြပါနဲ့။ နားလည်ကြပါ။ မရိတ်ကြပါနဲ့ လို့ပြောလိုပါတယ်။

၂၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၈ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တွင်ပျက်စီးခဲ့သော မိုးကောင်းမြို့ ပြည်လုံချမ်းသာ ရွှေသာလျောင်းဘုရားကို ဆရာတော်ဦးကေသရ၊ ဘုံသာကျောင်းဆရာတော် ဦးမေဓာတို့ ဦးစီးပြန်လည်ပြုပြင်ခဲ့။

၁၉၄၈ ၁၉၄၀ ကျောက်စိမ်းတူးဖော်မှုအမိန့်အမှတ်(၃) ကို အစားထိုးအမိန့်ထုတ်ပြန်။

၁၉၄၈ ရဝမ်စာပေ ကို အမေရိကန်သာသနာပြုဆရာ ရောဘက်ဂျေအာမော့စ် က ရောမအက္ခရာဖြင့် တီထွင်ပေးခဲ့။

၁ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၉ ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း စတီးဘရားသား ကုမ္ပဏီက လုပ်ကိုင်နေသော သစ်ထုတ်လုပ်

ငန်းကို နိုင်ငံတော်သစ်လုပ်ငန်းအဖွဲ့က ပြည်သူပိုင်သိမ်းပိုက်လိုက်သည်။

၁၈ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၄၉ မြစ်ကြီးနားမြို့ရှိ အမှတ်(၃) ကချင်တပ်ရင်းမှ တပ်ခွဲနှစ်ခွဲ လေယာဉ်နှစ်စီးဖြင့် ကရင်သူပုန်ရန် ကာကွယ်ရန် မိတ္ထီလာပို့။

၂၄ မတ် ၁၉၄၉ ရွှေကျီးနားဘုရားပွဲတွင် ကိုထွန်းလှက ကျောင်းသားများအား စည်းရုံး၍ အလံနီအမည်ဖြင့် နှင်းအိရွာဘက်တောခို။

ဧပြီ ၁၉၄၉ ဗန်းမော်ခရိုင်၊အင်ဘပါရွာ၌ Rev. Damau Naw နှင့်ဇနီး Labya Lu ကို ဂဏ်ပြုသည့်အနေဖြင့် နှစ် ၅၀ ပြည့်ရွှေရတုအခမ်းအနားကိုကျင်းပ

၆ အောက်တိုဘာ ၁၉၄၉ ဗန်းမော်၊ နောင်ခိုရွာတွင် ဦးဘဦးက ဦးဆောင်ပြီး ဖတ်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေးပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့(ဖဆလပ)ဖွဲ့စည်း။

၁၉၄၉ ကရင်-မြန်မာ အရေးအခင်းတွင် အမှတ်(၁)ကချင်သေနက်ကိုင်တပ်ရင်းမှ ဗိုလ်ကြီးနော်ဆိုင်း တောခိုကာ ကေအင်ဒီအိုနှင့်ပူးပေါင်းပြီး ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းတွင် လှုပ်ရှားစဉ် လာရှိုး အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းတွင် အဌမတန်းပညာသင်ကြားနေသော ဇော်ဆိုင်းနှင့်အဆက်အသွယ်ရခဲ့။

၁၉၄၉ ဗန်းမော်ခရိုင်၊ ရွှေကူမြို့နယ်၊ အမတ်ကြီးကုန်းနှင့် ကျောက်ကြီးကျေးရွာနယ်မြေတွင် လယ်ယာမြေများအား တောင်တန်းဒေသ

၉ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၀

အတွင်း ပါဝင်သည်ဟုပြောဆိုပြီး ကချင် အမျိုးသားအချို့က သိမ်းယူခဲ့ကြ။

ကချင်ပြည်နယ်မြစ်ကြီးနားမြို့၌ ညနေ ၄ နာရီခွဲအချိန်တွင် မနောပွဲကြီးကို ဆင်ယင် ကျင်းပ။ ညနေ ၆ နာရီခွဲအချိန်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုသည် ကချင်တပ်မှ ဧည့်ခံ ကျွေးမွေးသည့်ညစာစားပွဲသို့တက်ရောက်။

၁၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၀

နံနက် ၈ နာရီအချိန် ဒုတိယနှစ်ပတ် လည်ကချင်ပြည်နယ်နေ့အခမ်းအနားဖွင့်ပွဲ ကိုကျင်းပ အခမ်းအနားသဝဏ်လွှာကို ဝန်ကြီးဦးဘဂျမ်းကဖတ်ကြား၊ ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုက ပြည်ထောင်စုသားအချင်းချင်း ညီညွတ်ကြရန် မိန့်ခွန်းမြွတ်ကြား၊ ကချင် ပြည်နယ်ခေါင်းဆောင်ဝန်ကြီး ဆမားဒူဝါ ဆင်ဝါးနောင်က သြဘာစာဖတ်ကြား၊ ဝန်ကြီးချုပ်သည် ဂုဏ်ပြုသည့်အစောင့်စစ် တပ်၏ ချီတက်အလေးပြုခြင်းကို ခံယူပြီး အခမ်းအနားရုပ်သိမ်း။

၁၀ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၀

ဗန်းမော်ခရိုင် လွယ်ဂျယ်ရွာကို တရုတ်ဖြူ တပ်က ဝင်စီး။

မတ် ၁၉၅၀

အလံနီ၊ အလံဖြူကွန်မြူနစ်များနှင့်ရဲဘော် ဖြူများက မြစ်ကြီးနားခရိုင်၊ မိုးညှင်း တောင်တန်းနယ်စပ်ရှိ ကချင်တောင်တန်း နယ်များမှ ရပ်ရွာများကို မတ် ၁၉၅၂ ထိ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက် ခြင်းခံရ။

မတ်

၁၉၅၀

ဗန်းမော်မြို့၌

အလံနီကွန်မြူနစ်

သန်းရွှေ နှင့်

ဘအေးတို့သည်

အောက်ဖော်ပြပါ

လူငယ်များကို

ဖားယောင်းသွေးဆောင်ပြီး

သောင်းကျန်းသူ

အဖြစ်ပါသွား။

ထွန်းလှိုင်

အသက် ၂၀စက်မှုအလုပ်သင်

မောင်ဝိုင်း

အသက် ၂၉ လယ်လုပ်

ထွန်းရင်

အသက် ၁၉ အလုပ်မရှိ

မောင်မုန်း

အသက် ၁၈စက်မှုအလုပ်သင်

စိန်မောင်

အသက် ၁၈ လယ်လုပ်

အောင်သိန်း

အသက် ၁၈ ကျောင်းသား

၁၉၄၉ ခုနှစ်၊ ရာဇဝတ်မှုအမှတ်(၂)(ခ) တွင်

ဗန်းမော် ပထမအထူးတရားသူကြီးရုံးက နိုင်ငံ

တော်သစ္စာဖောက်ဖျက်ပုန်ကန်မှုကြီးအက်ဥပဒေ

ပုဒ်မ (၃)(၁)အရ တရားနည်းလမ်းအတိုင်း

သေဒဏ်စီရင်ချက် အမိန့်ချမှတ်ခဲ့ပြီး၍ တရား

လွှတ်တော်အယူခံရာ၌ တရားလွှတ်တော်က

လည်း နိုင်ငံတော်ကတရားဥပဒေများနှင့်အညီ

၎င်းသေဒဏ်အမိန့်ကို အတည်ပြုရန် အမိန့်ချ

မှတ်ရပေမည်။သို့သော်တရားလွှတ်တော်ဝန်ကြီး

များက သက်သာခွင့်ပေးရန် ပြည်ထောင်စု

မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ တရားဌာနသို့

ထောက်ခံချက်ပြုသည်တစ်ရပ်၊ ဗန်းမောအရေး

ပိုင်ဥးဘထွန်း၏ ဘေးမဲ့ပေးမည်ဟူသော

ကတိအရ အချိန်မီ လက်နက်ချောင်ရောက်ကြ

မည့်အချက်များနှင့်အမှုအဖြစ်အပျက်အကြောင်း အရာများကိုပါ တရားဌာနဝန်ကြီးက သုံးသပ် ဝေဖန်ပြီးလျှင် လုံးဝလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေး ရန် နိုင်ငံတော်သမ္မတကြီးထံသို့ အစီရင်ခံရာ နိုင်ငံတော်သမ္မတကြီးက ၎င်းထွန်းရင်ပါ(၆)ဦး အပေါ် တရားရုံးများက ချမှတ်ထားသော သေဒဏ်အမိန့်ကို ပယ်ဖျက်ပြီးလျှင် ထားမြဲ စည်းကမ်းချက်များဖြင့် တစ်နှစ်အဖို့ကိုယ်တိုင် ခံဝန်ချုပ်အသီးသီးပြုလုပ်၍ အပြစ်ဒဏ်မှ လုံးဝလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးသနားခဲ့။

၉ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၁

တတိယအကြိမ်မြောက် ကချင်ပြည်နယ်နေ့ ညီလာခံသဘင်မနောပွဲကို မြစ်ကြီးနားမြို့တွင် ကျင်းပ။ မနောပွဲသို့ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် သခင်နုနှင့်ဇနီးဒေါ်မြရီ၊ ကရင်ပြည်နယ်ဝန်ကြီး စောဝဏ္ဏ၊ ရှမ်းပြည်နယ်ကောင်စီ သဘာပတိ စကားစော်ဘွားကြီး၊ပြည်နယ်ဝန်ကြီးဥးဘိုးခင်၊ ဒူဝါလရီဂမ်၊ ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ အစိုးရအရာရှိများ၊ ရန်ကုန်မြို့မှ ဖဆပလ ခေါင်းဆောင်အချို့နှင့် အထက်အောက်မြန်မာ နိုင်ငံသတင်းစာဆရာ၊ သတင်းထောက်စာရေး ဆရာအသင်းကိုယ်စားလှယ်များနှင့် သီဟိုဠ် သံအမတ်တို့တက်ရောက်

၉ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၁

ကချင်ပြည်နယ် မြူနီစီပါယ် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပ။

- ၅ မတ် ၁၉၅၁ ကချင်ပြည်နယ်အမတ် ဒုဝါဇော်ရစ အတိုက်အခံ အင်အားစုဆောင်း။
- ၆ မတ် ၁၉၅၁ ဒုဝါဇော်ရစအတိုက်အခံအင်အားစုမှနုတ်ထွက်။
- ဧပြီ ၁၉၅၁ Anglican Bible Churchmen's Missionary Society ၏ပထမဆုံးအကြိမ်နှစ်လည်ညီလာခံကို လွယ်တောင်ရွာမှာ ကျင်းပခဲ့။
- ၁အောက်တိုဘာ ၁၉၅၁ ဂေါ်ရခါးလူမျိုး ၄၀ ကျော် မြစ်ကြီးနားသို့ လီဒိုလမ်းမှ ဝင်ခွင့်ရသောလက်မှတ်များမပါဘဲ ဝင်လာပြီး မြစ်ကြီးနားခရိုင် တောရွာများသို့ လည်းကောင်း၊ ကသာ၊ လားရှိုး၊ ဗန်းမော် စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း ခေါ်ဆောင်ပို့ထားသည်ဆိုကြောင်း။ ထိုသတင်းကို သေချာစွာစုံစမ်းရာတွင် အဆိုပါ နီပေါလီအဆိုစေးရှင်းမှ စက္ကရီတေရီ မန်းဘဟာဒူးက လက်မှတ်ထုတ်ပေးပြီး ဝင်ခွင့်ပြုသဖြင့် လက်မှတ်မရှိလူသစ် (၂၄)ယောက်အား ထင်ရှားစွာတွေ့ရှိသည့်အတွက် စက္ကရီတေရီ မန်းဘဟာဒူးလင်ဘူးနှင့် ချက်သရီလင်ဘူးတို့အား ဖမ်းဆီး၍ ပုဒ်မ ၁၃(၅)၁၃(၁)အရ အရေးယူထားခဲ့။
- အောက်တိုဘာ ၁၉၅၁ အလံနီ၊ အလံဖြူကွန်မြူနစ်တပ်သား ၃၀၀ ကျော်က ဗန်းမော်ခရိုင်၊ရွှေကူနယ်တစ်လျှောက်လုံးကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်။
- ၂၇ နိုဝင်ဘာ ၁၉၅၁ ကချင်ပြည်နယ် ကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ ဒုဝါဇော်ရစသည် ကချင်ပြည်နယ်လက်ရှိ နိုင်ငံရေးအခြေအနေကို ရန်ကုန်မြို့သတင်းထောက်များအား

ရှင်းပြခဲ့။ ဒူဝါဇော်ရစ်ကရှင်းပြသည်မှာ ဒူဝါဇော်လွန်းနှင့်ဦးကြီးထိန်နန်တို့သည် ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်နှင့် သဘောကွဲလွဲခဲ့ရာမှ လူထုနောက်လိုက်မရှိသဖြင့် ကချင်အမျိုးသားကွန်ဂရက်ကို အပိုင်စီးကာ ၎င်းကွန်ဂရက်ဖြင့် ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်အား ဖြုတ်ချကာ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင် ကြီးမှူးသော ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရကိုလည်း ဖြုတ်ချ၍ ကချင်အမျိုးသားကွန်ဂရက်၏ အစိုးရတက်ရန် ကြံစည်လျက်ရှိကြောင်း။ဒူဝါဇော်လွန်းနှင့် နောက်လိုက်ကချင်ခေါင်းဆောင်အချို့တို့သည် ကချင်အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအတွက် တည်ဆောက်ထားသောကွန်ဂရက်ကို နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အသွင်မျိုးပြောင်းကာ နိုင်ငံရေးအာဏာရဖို့လောက်သာကြိုးပမ်းလျက်ရှိကြောင်း။ လက်ရှိ ကချင်အမျိုးသားကွန်ဂရက်တွင် ဒူဝါဇော်လွန်း၊ ဦးကြီးထိန်နန်နှင့်နောက်လိုက် ၁၀ ဥလောက်သာရှိကြောင်း။ ကချင်ပြည်နယ်၏ ၉၉% မျှသောလူထုသည် ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်အား ပင်ထောက်ခံလျက်ရှိကြောင်း။ ဆမားဒူဝါနှင့် ဒူဝါဇော်လွန်းတို့၏ သဘောထားကွဲလွဲမှုသည် ကချင်ပြည်နယ်နိုင်ငံရေးအခြေအနေကို မထိခိုက်ကြောင်း။

၂၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၁ မိုးကောင်းမြို့မှဆရာမကြီးဒေါ်ခင်သိန်းအား ဗုဒ္ဓဘာသာမြန်မာတို့၏ဓမ္မသတ်ဖြတ်ထုံးစံသော

ဥပဒေကျမ်းပေါင်းများစွာ သုသေသနလုပ်ငန်း
ကိုပေါက်မြောက်စွာ စွမ်းဆောင်နိုင်သူဖြစ်၍
ဂုဏ်ထူးဆောင်ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ကို ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်
က ချီးမြှင့်ခဲ့။

၁၉၅၁ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ကချင်ပြည်နယ်
မှ အဖွဲ့(၄)ဖွဲ့ယှဉ်ပြိုင်။

၁၉၅၁ နော်ဆိုင်း တရုတ်နိုင်ငံသို့ ဝင်ရောက်ခိုလှုံ
သွားသော်လည်း ဇော်ဆိုင်းသည်လိုက်ပါမသွား
ပဲ သံတောင်၊ ဘောဂလီဒေသရှိ ကေအင်ဒီအို
များနှင့် ပူးပေါင်းလှုပ်ရှား

၁ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၂ မြစ်ကြီးနားမြို့ မြို့ကော်မတီကို ဒီမိုကရေစီ
နည်းအရ ပထမဆုံး ရွေးကောက်တင်မြှောက်
ခြင်းခံရသောရပ်ကွက်ကိုယ်စားလှယ်တော်များ

ဦးလောရွှင်	မြို့မ
ဦးလှဖေ	မြို့သစ်
ဦးဘသန်း	အောင်နန်းရိပ်သာ
ဦးသိန်းအောင်	မင်းရပ်
ဦးဟာမက်	ကျွန်းပင်သာဝက်ကုန်း
ဦးစက်ရ	ရှမ်းစုတောင်
ဦးအောင်ဒင်	ရှမ်းစုမြောက်

၁၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၂ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ၏ စတုတ္ထနှစ်ပတ်လည်
ကချင်ပြည်နယ်နေ့အထိမ်းအမှတ်အခမ်းအနား
ကို နံနက် ၈ နာရီအချိန် ရန်ကုန်မြို့
ကုက္ကိုင်း ကမ္ဘောဇနန်းတော်ကြီးတွင် ကျင်းပ။
အခမ်းအနားသို့ နိုင်ငံတော်တရားဝန်ကြီးချုပ်

သာဘဦး၊ နိုင်ငံခြားသံအမတ်ကြီးများ၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများ၊ ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်ဗဟိုအမှုဆောင်လူကြီးများ၊ ပါလီမန် အမတ်များ၊ မြို့တော်ဝန်ဦးဘစိုး၊ တရားလွှတ်တော်ဝန်ကြီးများနှင့်တကွ တပ်ရင်းအမှတ် ၂ နှင့်ရန်ကုန်တပ် ဘင်ခရာအဖွဲ့တို့က တီးမှုတ် ဧည့်ခံကြသည်။

၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၂

ကချင်ပြည်နယ် မြစ်ကြီးနားခရိုင် လူမျိုးစု လွှတ်တော်အမတ်များ နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ပါလီမန်အမတ်များ၏ ကချင်ပြည်နယ်လူငယ် အဖွဲ့နှင့်တသီးပုဂ္ဂလအမတ်များသည် အရေးတကြီးအစည်းအဝေးတရပ်ကျင်းပပြီးလျှင် ကချင် လူငယ်များအဖွဲ့ပါဝင်သူအမတ် ဦးကရိန်နော်၊ ကချင်လူမျိုးစုအလယ်ပိုင်းဦးလဝမ်လီ၊ ပြည်သူ့ လွှတ်တော်တသီးပုဂ္ဂလ ကချင်လူမျိုးစု လွှတ်တော် မြစ်ကြီးနားအနောက်ပိုင်း ဦးပတစ်လ အောင်၊ တသီးပုဂ္ဂလက ကချင်မဟုတ်သူ လူမျိုးစုလွှတ်တော်အမတ်ဦးဘစိန်၊မြစ်ကြီးနား တောင်ပိုင်းဦးထွန်းတင်၊ မြစ်ကြီးနားအရှေ့ပိုင်း နှင့်မြစ်ကြီးနားတောင်ပိုင်း ပြည်သူ့လွှတ်တော် အမတ်ဗိုလ်အောင်ခိုတို့က ဆမားဒူဝါဆင်ဝါး နောင်အား ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ ဖွဲ့စည်းနိုင် ရန် အစွမ်းကုန်ထောက်ခံကြောင်း ဆုံးဖြတ်၍ ကြေညာချက်တစ်ရပ်ထုတ်လိုက်ကြောင်း။ ထိုနေ့ အစည်းအဝေးသို့ ဖဆပလ အမတ်များ

ဖြစ်သော ဝန်ကြီးသခင်ပြန်နှင့် ဦးဘိုးချံ တို့ တက်ရောက်ကြသည်။ ထောက်ခံရခြင်းမှာ ကချင်ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင် နှင့်ပြည်နယ်အစိုးရသည် ကချင်လူထု၏ လိုလားချက်ဖြစ်သော ကချင်ပြည်နယ် ကြီးပွားရေးငါးနှစ်စီမံကိန်းကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပြီးစီးလျက်ရှိသည့်အပြင် များစွာသော အသစ်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများကို တည်ထောင်လုပ်ကိုင်ရန် ပြင်ဆင်မှုလုပ်ငန်းအားလုံးကို ပြီးစီးလျက်ရှိကြောင်း။ ကချင်ပြည်နယ်၏ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ်တိုးတက်ရေးနှင့် ကြွယ်ဝချမ်းသာရေးကို တိုးတက်ထမ်းဆောင်ရန်နှင့်ထိုသို့တိုးတက်ထမ်းဆောင်ခြင်းဖြင့် ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး၏ ပစ္စုပ္ပန်၊အနာဂတ် ကြွယ်ဝချမ်းသာရေးနှင့်တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးကို ထောက်ပံ့ ကူညီနိုင်ရန်အကျိုးငှာ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီး၏ ပထမအကြိမ်မြောက် ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်အရွေးခံရခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။

၂၅ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၂

ဗန်းမော်မြို့တွင် တရုတ်ဖြူ စစ်သားအချို့ ဝင်ရောက်ခိုအောင်းနေကြောင်း သတင်းအရ ဖမ်းဆီးရာ မေဂျာအဆင့်ရှိ လော့ဝမ်ဆိုသူနှင့် သုံးဦး ဖမ်းဆီးမိ။

- ၂ မတ် ၁၉၅၂ KNC အမတ်များနှင့်သခင်နုတွေ။ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ ဖွဲ့စည်းရေးဆွေးနွေး။
- ၁၄ မတ် ၁၉၅၂ ကချင်ပြည်နယ်ဥကဌ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်တင်မြှောက်။
- ၂၄ မတ် ၁၉၅၂ ကချင်ပြည်နယ်ဥက္ကဌ ရှေ့မှောက်တွင် ကချင်ပြည်နယ်အစားရအဖွဲ့ဝန်ကြီးများကတိသစ္စာဆို။ ဒူဝါဇော်ရစ်၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့်အခွန်တော်ဝန်ကြီးဦးလှကြိုင်၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့်ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဌာနဝန်ကြီးဦးဘသောင်း၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး၊ သစ်တောရေးရာဌာနနှင့်ပြည်သူ့လုပ်ငန်းဌာနဝန်ကြီး
- ၅ မေ ၁၉၅၂ ဗန်းမော် ကချင်ကွန်ဂရက်ရုံးတွင် ကေအင်စီဥက္ကဌ ဦးကြီးထိန်နန် နှင့် ဗန်းမော်အရှေ့ပိုင်းကိုယ်စားလှယ်ဒူဝါဇော်လွန်းတို့ နိုင်ငံရေးရှင်းပွဲလုပ်။
- ၃၀ မေ ၁၉၅၂ ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း ကစားပိုင်းကိစ္စဖြင့် တရားစွဲဆိုခြင်းခံရသော တရုတ်လူမျိုး ၂ ဦးကို တရားရှင်လွှတ်ခဲ့။
- ၂ ဇွန် ၁၉၅၂ မြစ်ကြီးနားမြို့ ဆရာအတတ်သင်ကျောင်းကို ပြည်နယ်ပညာဝန် ဦးကျော်မင်း၏ ကြီးကြပ်မှုဖြင့် ဇီးလွန်(ယခင် ယူအင်ပီ/ခလရ(၂၉)/ယခု ရဲတပ်ရင်း)တွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့။

- ၁၂ ဇူလိုင် ၁၉၅၂ Rev. D.M. Crider နှင့်ဇနီး ကွတ်ခိုင်ကျမ်းစာ
ကျောင်းမှ မြစ်ကြီးနားသို့ ပြောင်းရွှေ့လာပြီး
ကျမ်းစာများသင်ကြားပို့ချ။
- ၂၆ ဇူလိုင် ၁၉၅၂ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ ကချင်ပြည်နယ် ကျောင်း
သား၊ ကျောင်းသူများအသင်းဖွဲ့။
- ၂၉ ဇူလိုင် ၁၉၅၂ ပညာရေးဝန်ကြီးဗိုလ်လှကြိုင်နှင့်လယ်ယာစိုက်
ပျိုးရေးဌာနဝန်ကြီး ဦးဘသောင်း ရာထူးမှ
နုတ်ထွက်စာတင်။ နုတ်ထွက်စာ တင်ရသည့်
အကြောင်းကို သတင်းထောက်ကမေးမြန်းရာ
ဗိုလ်လှကြိုင်ဖြေကြားရာတင် ၁၉၅၂-၅၃ခုနှစ်
ကချင်ပြည်နယ်ဘတ်ဂျက်စာရင်းတွင် ၎င်းတို့
သဘောမတူသောဌာနအချို့၏ အသုံးစရိတ်များ
ကိုပါထည့်သွင်းတောင်းဆိုထားကြောင်း။ ထို
ဌာနကို ၎င်းတို့က ပြတ်စေရန်စီစဉ်ခဲ့ရာ
နောက်ဘတ်ဂျက်တင်ပြသောအခါ၌ ထပ်၍ပါ
လာမှုကြောင့် မကျေနပ်ဘဲနုတ်ထွက်စာတင်ကြ
ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။
ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုနှင့် ဝန်ကြီး ဦးဘဆွေတို့က
ဖြေရှင်းပေးလိုက်သောကြောင့် နှစ်ဘက် နား
လည်မှုရကာ နုတ်ထွက်စာပြန်လည်ရုတ်သိမ်း။
- ၇ ဩဂုတ် ၁၉၅၂ ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ ဒုတိယညီလာခံတွင်
ဒုဝါရှောင်ဂျန်းက ဗန်းမော်မြို့မှထုတ်ဝေသော
Jinghpaw Shilaka ခေါ် ကချင်သတင်းစာ
သည်ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ၏သတင်းစာဖြစ်ပါ
သလား။သို့မဟုတ် မရန်တန်ဂွန်း၏သတင်းစာ

ဖြစ်ပါသလား။သို့မဟုတ် KNC ကိုတိုက်ဖျက် ရန်ထုတ်ဝေသော P.Y.R.R သတင်းစာဖြစ်ပါ သလားဟု မေးမြန်းခဲ့။

၂၅စက်တင်ဘာ ၁၉၅၂

ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းသို့ နီကွတ်ခိုင်တောင် တန်းဒေသတွင် တပ်စွဲထားသော တရုတ်ဖြူ စစ်တပ်ကြီးမှတစ်ဆင့် ခွဲထွက်လာခဲ့သော နံပါတ် ၄၉၀၄ တရုတ်ဖြူတပ်ခွဲတစ်ခုသည် ရှမ်းပြည် မြောက်ပိုင်းတောင်တန်းဒေသများကို ဖြတ်ကျော်ကာ ကချင်ပြည်နယ်၊ဗန်းမော်စိန်လုံ တောင်တန်းသို့ဝင်ရောက်ခဲ့။ ဗန်းမော်အုပ်ချုပ် ရေး အရာရှိများသည် တရုတ်ဖြူတပ်များကို သွားရောက်စုံစမ်း နှင်ထုတ်ရန် နယ်ခြားစုံ ထောက်အရာရှိ ဦးလဝမ်၊ ၎င်းလက်အောက် အရာရှိနှစ်ယောက်နှင့်ဗန်းမော်ကချင်သတင်းစဉ် အယ်ဒီတာကြီးဦးတန်ဂွန်းတို့ စိန်လုံမှတစ်ဆင့် သွားရောက်စုံ စမ်းခဲ့ကြ။

အောက်တိုဘာ ၁၉၅၂

နှစ်ပတ်လည်ဘက်ပတ်တစ်ခရစ်ယာန်သမ္မာကျမ်း စာညီလာခံ(The Annual Baptist Bible Confer -ence) ကို မြစ်ကြီးနားမြို့မှာကျင်းပ ခုဝါဇော်ရစ် ဦးစီးပြီး ဗန်းမော်၌ ယူဂျေအို (United Jingphaw Organization, U.J.O) အဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပေး

၁၆ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၂

ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင် ဦးစီး ပယကဖ(The People's Economic and Cultural Develop

—ment Organization)ကို ဗန်းမော်သံတံဌိ
ဖွဲ့စည်း။

၂၀ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၂ ဖဆပလ မှ ပယကဖ သို့ ကန့်ကွက်ချက်
များ ထုတ်ပြန်။

၁၉၅၂ မိုးညှင်းတစ်မြို့လုံးနီးပါး မီးလောင်မှုဖြစ်ပွား။

၁၉၅၂ တရုတ်ဖြူတပ်များအား လူကိုချွန်မှပြန်လည်ဖွဲ့
စည်းပြီးအင်အား(၂၅၀)ခန့် မြစ်ကြီးနားအရှေ့
ခြမ်း ဆမား၊ဆီမားဟော်နယ်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့။

၁၉၅၂ ဧရာဝတီမြစ်ရေကြီး၍ မြစ်ကြီးနာမြို့ ကို
ရေလွှမ်း

၁၉၅၂ မြေငလျင်ကြောင့် ကောင်းမှုလုံစေတီတော်ကြီး
ပြိုကျပျက်စီး

၁၉၅၂ မြစ်ကြီးနားမြို့နီစပါယ်မှ အစိုးရထောက်ပံ့
ကြေးမယူပဲ တည်ဆောက်ခဲ့သည့် ဈေးရုံတန်
ဖိုးစာရင်း

ဈေးအထည်ရုံကြီး(၄)ရုံတန်ဖိုး ၉၅၀၅၀ ကျပ်
ကုန်ခြောက်ရုံတစ်ရုံနှင့်

ဆန်ရုံတစ်ရုံတန်ဖိုး ၅၃၉၄၅ ကျပ်

ကုန်စိမ်းရုံနှစ်ရုံတန်ဖိုး ၄၀၂၅၀ ကျပ်

ဆိတ်သားရုံတစ်ရုံတန်ဖိုး ၁၂၃၁၀ ကျပ်

ငါးရုံတစ်ရုံတန်ဖိုး ၂၂၃၄၀ ကျပ်

ဝက်သားရုံတစ်ရုံတန်ဖိုး ၁၇၀၃၀ ကျပ်

ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၃ ဆရာအတတ်သင်ကျောင်းကို မြစ်ကြီးနာမြို့၊
ဒူကထောင်ရပ်ကွက်ယခုနေရာသို့ရွှေ့ပြောင်းခဲ့

- ၅ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၃ ဗန်းမော်ခရိုင် KNC အဖွဲ့ဝင် (၃)ဦး အဖွဲ့မှ ထုတ်ပယ်။
- ၂၄ မတ် ၁၉၅၃ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရဖွဲ့။
- ဧပြီ ၁၉၅၃ ဟူးကောင်းဂျိန်းဖော သာသနာပြုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန် Rev. Ning Rang Tu, Rev. Ting Hkaw တို့စေလွှတ်ခဲ့။
- ၂ မေ ၁၉၅၃ ကချင်ပြည်နယ် သစ်တောရေးဝန်ကြီး နှင့် မြစ်ကြီးနားသစ်တောခရိုင်ဝန်တို့သည် မြစ်ကြီးနားတွင်ရှိသော သစ်စက် ၄ စက်ကို သွားရောက်စစ်ဆေးရာ စက်(၃)စက်တွင် မတရားသဖြင့် တိုက်ခွဲထားသောပျဉ်များတွေ့ရှိသဖြင့် တရားရုံးမှာ ဖမ်းဆီးအရေးယူခဲ့။
- ၉ ဇူလိုင် ၁၉၅၃ KNC ခေါင်းဆောင်များနှင့် ဖဆပလခေါင်းဆောင်များ မြစ်ကြီးနားမြို့ ဦးဘသောင်း၏နေအိမ်တွင်ဆွေ့နွေး။
- ၉ ဇူလိုင် ၁၉၅၃ ဆမားဒူဝါ ရာထူးမှထွက်ပေးရန် ဝန်ကြီးချုပ်အားတိုက်တွန်း။
- ၁၀ ဇူလိုင် ၁၉၅၃ ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ အမြန်ဆုံးခေါ်ရန် တောင်းဆို။
- ၁၁ ဇူလိုင် ၁၉၅၃ ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီညီလာခံ ရွှေ့ဆိုင်း။
- ၂၄ ဇူလိုင် ၁၉၅၃ ပြည်နယ်ဝန်ကြီးများ၏ အကြပ်ကိုင်မှုကြောင့် ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်သည် ရက်အကန့်အသတ်မရှိရွှေ့ဆိုင်းထားသော ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီကိုပြန်ခေါ်၍ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင် ပြည်နယ်ကောင်စီဥက္ကဋ္ဌရာထူးမှ နုတ်ထွက်ခဲ့

- ၁ **ဩဂုတ်** **၁၉၅၃** လော့ခေါင်နယ်အတွင်း နေထိုင်သူများအား
မှတ်ပုံတင်ရန်အတွက် မှတ်ပုံတင်အက်ဥပဒေ
အာဏာတည်ကြောင်း၊ မှတ်ပုံတင်အက်ဥပဒေ
ပုဒ်မ(၁)၊ ပုဒ်မခွဲ(၂)အရ နိုင်ငံတော်သမ္မတက
ထုတ်ပြန် ကြေညာ။
- ၁ **ဩဂုတ်** **၁၉၅၃** ကေအင်စီနှင့် ဖဆပလကိုယ်စားလှယ်များ ပူး
ပေါင်းပြီး ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ ပြန်လည်ဖွဲ့
စည်းခဲ့။
- အောက်တိုဘာ** **၁၉၅၃** ကချင်ပြည်နယ် စာပို့တိုက်ရုံးဖွင့်လှစ်။
- ဒီဇင်ဘာ** **၁၉၅၃** ဗန်းမော်မြို့၊ သိန်လင်ကျေးရွာတွင် သကြား
စက် တည်ဆောက်။
- ၁၉၅၃** ယက္ကန်းအတတ်ပညာသင်ကျောင်းကို မြစ်ကြီး
နားမြို့ မန်ခိန်ဆရာကထောင်၌ ဖွင့်လှစ်ခဲ့
- ၄ **ဇန်နဝါရီ** **၁၉၅၄** ရန်ကုန်မြို့၌ကျင်းပသည့် တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်
အလိုက်ပြည်ထောင်စု(၂၅)မိုင် လက်ဆင့်ကမ်း
ပြေးပွဲတွင်ခေါင်ရင်းဘောက်နော်၊ခေါင်ဟောင်း
နှင့် မဝွန်တန် တို့သည် ဒုတိယအဆင့်ရရှိခဲ့။
မြန်မာပြည်အမျိုးသား ပြေးခုန်ပစ်ပြိုင်ပွဲတွင်
ဂျီဘွန်ရင်းသည် မီတာ(၈၀၀)ပြေးပွဲတွင် ၂
မိနစ် ၄ စက္ကန့်ဖြင့် မြန်မာပြည်စံချိန်သစ်
တင်ခဲ့။
- ၂၂ **ဇန်နဝါရီ** **၁၉၅၄** ပူတာအိုနယ် ကာလသားရောဂါနှိမ်နှင်းရေး
လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်
- ၁၂ **မတ်** **၁၉၅၄** ဒူဝါကရိန်နော်(ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီအမတ်)
က ကချင်ပြည်နယ်တောင်တန်းဒေသရှိ မြို့ရွာ

များတွင် နေထိုင်သော နိုင်ငံခြားသားတရုတ် အမျိုးသားများသည် ဈေးဆိုင်ဖွင့်လှစ်၍ ဘိန်း စိမ်းများကို လက်လီလက်ကားရောင်းချနေခြင်း နှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရကိုမေးမြန်းရာ ဘဏ္ဍာရေးနှင့်အခွန်တော်ဌာနဝန်ကြီး ဦးကြီးထိန်နန် က မသိကြောင်းဖြေဆို။

၁၃ ဩဂုတ် ၁၉၅၄ ဗန်းမော်မြို့ရှိ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရကဖွင့်လှစ် ထားသော ကချင်သတင်းစာ ပုံနှိပ်စက်ဆိုင်ရာ ဌာနကို မြို့တော်မြစ်ကြီးနားသို့ ရွှေ့ပြောင်း ထားရန် ချီတကရိန်နော် (ကချင်ပြည်နယ် ကောင်စီအမတ်)ကအစိုးရသို့အဆိုတင်သွင်းခဲ့။

၁၄ ဩဂုတ် ၁၉၅၄ ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီဆန္ဒမညီလာခံအစည်းဝေးအမှတ်-၇ တွင် ကချင်ပြည်နယ်ကိုယ်ပိုင် ကျောင်းများ မှတ်ပုံတင်အက်ဥပဒေကြမ်းကို ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့်ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဌာန ဝန်ကြီးဦးလှကြိုင်က တင်သွင်း ဆွေးနွေး

၂၃ ဩဂုတ် ၁၉၅၄ မြစ်ကြီးနားမြို့၊ တောင်းကော်မတီ (Town Committee)မှ မြူနီစပါယ်အဖွဲ့သို့ပြောင်းလဲပြီး ၁၈၉၈ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံမြူနီစပါယ်အက်ဥပဒေ တိုင်းအုပ်ချုပ်ခဲ့။

၂၇ ဩဂုတ် ၁၉၅၄ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ ပြန်တမ်းအမှတ်(၁၈၄) အရကချင်ပြည်နယ်မြို့တော်ဖြစ်သော မြစ်ကြီးနားမြို့သည် မြူနီစပါယ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ၂၄၆

(၃)အရ မြစ်ကြီးနားမြို့နယ်စပယ်ဟုခေါ်တွင်ရန်
ကြေညာခဲ့။

၂၀ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၄

နံနက် ၉:၃၀နာရီ ပန်ဝါတောင်ကြားနယ်ခြား
ကျောက်တိုင်အမှတ်(၄၂)အနီး ယိမ်းနွဲ့ပါးအဖွဲ့
နှင့် ထိန်ချုံးနယ်၊ မလိပါအပိုင် ဟွာစောတပ်
စခန်းမှ တရုပ်နီတပ်မှူး မလိပါအုပ်ချုပ်ရေး
အရာရှိတို့တွေ့ဆုံ။ နယ်ခြားကိစ္စများဆွေးနွေး။

၁၉၅၄

မြစ်ကြီးနားမြို့တွင် သုံးနှစ်တစ်ကြိမ်ကျင်းပ
သည့် ၁၈ ကြိမ်မြောက်ညီလာခံက ၁၉၅၁
ခုနှစ် ကချင်ဘတ်ပတစ်ဖွဲ့စည်းပုံ (Kachin
Baptist Constitution of 1951) ကိုအတည်ပြု

ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၅

နမ္မတီးသကြားစက်တည်ဆောက်၊ဟော်လံပြည်
M/S. Koninklijke Machinefabriek Gebr.
STORK&CO. က ပစ္စည်းပေးသွင်း၍ ဂျပန်ဟီ
တာချီ ကုမ္ပဏီ M/S. Hitachi Ship building
& Engineering Co. Ltd, 2 Chome, Kitaku,
OSAKA, Japan က တည်ဆောက်ပေး။

၁၂ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၅

ရန်ကုန်မြို့၌ ကျင်းပသည့် တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်
ပြေးခုန်ပစ်ပြိုင်ပွဲတွင် မြစ်ကြီးနားခရိုင်မှ
ကြည်ကြည်၊လှလှ၊နော်ရူး၊မောင်ကို၊ ကဒီးခန်း၊
ဂျီဘွန်ရင်း၊ဖော်လယော်၊ရာဘူး၊ဆမ်ဆွန်ဘရော
င်း၊ခေါင်ရင်း၊ခင်အောင်ညွန့်နှင့် ရှမ်းရောင်ဂမ်
တို့အသင်းအဖွဲ့လိုက် ဒုတိယဆင့်တက်ရောက်
နိုင်ခဲ့။အမျိုးသားမိတာ(၂၀၀)တွင် ကိုမောင်ကို
(၂၃.၃ စက္ကန့်)၊ အမျိုးသမီးမိတာ(၂၀၀) တွင်
လှလှ(၂၉.၉ စက္ကန့်)၊ အမျိုးသမီးမိတာ

(၄၀၀) တွင် နော်ခူး(၁ မိနစ် ၁၀.၀ စက္ကန့်)
အသီးသီး ဆုရရှိခဲ့။

၁၇ မတ် ၁၉၅၅ မြစ်ကြီးနားမြို့၊အောင်နန်းရပ်ကွက်တွင် စိန်ကို
လန်ဘန်ကသီဒြယ်ကက်သလစ်ဘုရားကျောင်း
ကို Father John နှင့် Father Thomas
Dowling တို့က ကြီးကြပ်ပြီး အုတ်မြစ်ချ
တည်ဆောက်ခဲ့။

၅ မေ ၁၉၅၅ မြစ်ကြီးနားမြို့၊ ပရဟိတကျောင်း အတွင်းရှိ
ပြည်လုံးချမ်းသာဘုရား ခေါ် မြစ်ကြီးနားမြို့
တောင်ဘုရားကို တည်ထား။ ဘုရားဂေါပက
စာရင်း

ဦးတေလာသ	နာယက
ဦးနစ်	ဥက္ကဋ္ဌ
ဦးတည်းအောင်	ဒု ဥက္ကဋ္ဌ
ဦးဘရှင်	အတွင်းရေးမှူး
ဦးအောင်ကြီး	နှိုးဆော်ရေးမှူး
ဦးကျော်သန်းညွန့်	ငွေထိန်း
ကိုသန်းမောင်	စာရင်းစစ်
ဦးကိုကိုကြီး	စာရင်းကိုင်
ဦးထွန်းဝင်း	အဝယ်တော်နှင့်သယ်ယူရေး
ကိုတင်သောင်း	အဖွဲ့ဝင်
ဦးချစ်လွန်း	အဖွဲ့ဝင်

အောက်တိုဘာ ၁၉၅၅ ကချင်ပုံနှိပ်တိုက်ကော်မတီမှ မြစ်ကြီးနားမြို့
ရှမ်းစုရပ်ကွက်တွင် ပုံနှိပ်တိုက်တည်ထောင်ရန်
မြေကွက်တစ်ကွက်ဝယ်ယူခဲ့။ ပုံနှိပ်တိုက်တည်

ဆောက်ရေး ဆပ်ကော်မတီကို Rev. H.G. Tegenfeldt, Rev. Hkun Aung, Rev. K. Thing Nan, Mr. Kyang Luk, Mr. Zau Jun, Mr. Dum Hpau Naw တို့ဖြင့်ဖွဲ့စည်း တာဝန်ပေးခဲ့။

၂၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၆ တောင်တန်းသာသနာပြုဗဟိုဌာနခေါင်းဆောင် ဆရာတော်ဦးကောဝိဒဦးစီး၍ မြစ်ကြီးနားမြို့၊ ရန်ကြီးအောင်ရပ်ကွက်အတွင်း အောင်တော်မူ သကျမာရဇိန်စေတီတော်ကိုပန္နတ်ချတည်ထားခဲ့

၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၆ အမှတ်(၁)ကချင်သေနက်ကိုင်တပ်ရင်းတွင် တပ်ရင်းမှူး ကိုယ်ပိုင်အမှတ် BC ၃၈၁၀ ဒု ဗိုလ်မှူးကြီးအားဒီ သည် ၂၆ ဧပြီ ၁၉၂၅ ခုနှစ်မှစ၍ စစ်မှုထမ်းခဲ့။

၈ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၆ နှစ်ပြည်ထောင်(တရုတ်-မြန်မာ) ဖြစ်ပွားသည့် ကိစ္စများ ဆွေးနွေးရန် လွယ်ဂျယ်၌ကွန်ဖရင့် ကျင်းပ

၂၆ မတ် ၁၉၅၆ ကောင်းမှုလုံစေတီတော်ကြီးကိုလုပ်ခွန်စော်ဘွား စပ်ဖမ်း ဦးဆောင်ပြီးပြင်ဆင် ထီးတော်တင် လှူခဲ့

၂၇ ဧပြီ ၁၉၅၆ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်(အမျိုးသားစီမံကိန်းဌာ နဝန်ကြီး)၊ဒူဝါဇော်ရစ်(ကချင်ပြည်နယ်ဝန်ကြီး)

၂၈ ဧပြီ ၁၉၅၆ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ဗန်းမော် အရှေ့၊အနောက်၊မြောက် ဖဆပလ အမတ်များ အနိုင်ရ၊ တောင်ပိုင်းရှုံး။

၂၂ မေ ၁၉၅၆ ဗန်းမော်တောင်ပိုင်း လူမျိုးစုလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဖဆပလဦးဘသောင်း။ပမညတဒေါ်မြရွှေ၊တသီးပုဂလဦးဖေသောင်းတို့အရွေးခံ

၁၀ ဇူလိုင် ၁၉၅၆ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၏ ပထမအကြိမ်ညီလာခံအစည်းအဝေးကို ကျင်းပ။

ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီအမတ်များ

ပြည်သူ့လွှတ်တော်

ဦးလှကြိုင်	ဗန်းမော်အနောက်ပိုင်း
ဦးဘသန်း	ဗန်းမော်အနောက်ပိုင်း
ဦးလဘန်လပါနော်	ဗန်းမော်အရှေ့ပိုင်း
ဒဝါလဝမ်လီ	မြစ်ကြီးနားမြောက်ပိုင်း
ဗိုလ်အောင်ခို	မြစ်ကြီးနားတောင်ပိုင်း
ဆမားဒဝါဆင်ဝါးနောင်	မြစ်ကြီးနားအနောက်ပိုင်း
ဦးဇန်ထားဆင်	မြစ်ကြီးနားအရှေ့ပိုင်း
ဒူဝါဇော်ရစ်	မြစ်ကြီးနားအလယ်ပိုင်း
ဗိုလ်ထွန်းရင်	မြစ်ကြီးနားတောင်ပိုင်း

လူမျိုးစုလွှတ်တော်

မစ္စတာလဝမ်	ဗန်းမော် (ကချင်)
မစ္စတာဒိန်ရတန်	မြစ်ကြီးနားမြောက်ပိုင်း(ကချင်)
ဦးရှောင်ညွန့်	မြစ်ကြီးနားအရှေ့ပိုင်း(ကချင်)
ဦးနိမ်ရန်ဆမ်တူး	မြစ်ကြီးနားအလယ်ပိုင်း(ကချင်)
ဒူဝါထိန်ဘန်လ	မြစ်ကြီးနားအလယ်ပိုင်း
ဒူဝါပဒစ်လတောင်	မြစ်ကြီးနားအနောက်ပိုင်း(ကချင်)
မစ္စတာS.ဂျွန်ဂမ်	မြစ်ကြီးနားတောင်ပိုင်း(ကချင်)
ဦးဘစိန်	မြစ်ကြီးနားတောင်ပိုင်း
ဦးသိန်းဟန်	ဗန်းမော်မြောက်ပိုင်း

ဦးဖေသောင်း	ဗန်းမော်တောင်ပိုင်း
ဦးကျော်ဝင်း	ဗန်းမော်တောင်ပိုင်း
ဗိုလ်ထွန်းညွန့်	မြစ်ကြီးနားမြောက်ပိုင်း
ဦးလှဒင်	မြစ်ကြီးနားမြောက်ပိုင်း
ဦးဘဦး	မြစ်ကြီးနားအရှေ့ပိုင်း
ဦးသိန်းမောင်	မြစ်ကြီးနားအနောက်ပိုင်း
ဒူဝါလဂျွန်တူးခေါင်	မြစ်ကြီးနားအနောက်ပိုင်း
ဒူဝါ G.ဘောမ်ယိန်း	မြစ်ကြီးနားအရှေ့ပိုင်း

၈။ သြဂုတ် ၁၉၅၆ ရွှေကူ ဖဆပလ အမဆောင်လူကြီးများ ခရိုင် ဖဆပလ အပေါ်မကျေနပ်၍ နုတ်ထွက်။

၂၅ **ဩဂုတ် ၁၉၅၆** မြစ်ကြီးနားမြို့တွင် ပြည်သူ့ထောက်ပံ့ရေး အုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပြီး ပြည်သူလူထု သက်သာစွာဝယ်ယူနိုင်ရန် သမဝါယမအသင်း ဆိုင်မှ တဆင့်ရောင်းချ။

၂၉ သြဂုတ် ၁၉၅၆ မိုးညှင်းမြို့ အိမ်မြေယာချထားရေး တရား
သဖြင့် ပြီးပြတ်ငြိမ်းအေးအောင်ပြုလုပ်ပေးရန်
ကချင် ပြည်နယ်ကောင်စီအစည်းဝေးအမှတ်-၅
တင်ပြ။

မြစ်ကြီးနားခရိုင်၊ မိုးညှင်းမြို့နယ်အတွင်းရှိ လယ်မြေဧက(၈၀၀)ကျော် ရေပေးသွင်းရသော မရင်းကုန်းဆည် တည်ဆောက်ပြုပြင်ပေးရေး တင်ပြ။

မရင်းကုန်းဆည်ကန်ထရိုက်တာမှာ မိုးကောင်း
က ဦးရှိန်နှင့် မိုးညှင်းမြို့ ဖဆပလဥက္ကဋ္ဌ
ဦးနီ တို့ဖြစ်။

- ၃၀ ဩဂုတ် ၁၉၅၆ မိုးညှင်းမြို့နယ်၊ ဟိုပင်၊နမ္မား၌ အထက်တန်း
ကျောင်းဖွင့်လှစ်ပေးရေးတင်ပြ
- ၃၀အောက်တိုဘာ၊၁၉၅၆ တရုတ်-မြန်မာ နယ်စပ်အရေး ပြောဆိုရန်
ကချင်ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရန်ကုန်မှ ပီကင်း
ထွက်ခွာ။
- ၁၅ နိုဝင်ဘာ ၁၉၅၆ မြစ်ကြီးနားမြို့တွင် အမှတ်(၁)ပြန်လည်နေရာ
ချထားရေးတပ်ကိုဖွဲ့စည်းတည်ထောင်။
- ၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၆ ဖီမော်၊ဂေါ်လန်၊ကန်ဖန်ကို တရုတ်အစိုးရအား
မပေးကြောင်းဆုံးဖြတ်
- ၁၂ ဒီဇာနည် ၁၉၅၆ ဆမားဒူဝါနှင့်ဒူဝါဇော်ရစ်တို့ကို ဦးနုကခေါ်၍
တရုတ်အစိုးရ တောင်းဆိုသောနယ်မြေပေးရန်
သဘောတူကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးခိုင်း။
- ၁၉၅၆ တိန်ကောက်ကျေးရွာ (တနိုင်းမြို့နယ်)တွင်
တောင်တန်းဝန်ထောက်ရုံး ဖွင့်လှစ်ခဲ့
- ၁၉၅၆ အမှတ်(၃)ရွာ အင်ကြင်းမြိုင်ကို ပြန်လည်နေ
ရာချထားရေးအတွက် တည်ထောင်
- ၁၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၇ ကချင်ပြည်နယ် နဝမ နှစ်ပတ်လည်စာစောင်
ထုတ်ဝေ။
- ၂ ဧပြီ ၁၉၅၇ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ အတွင်းဝန်ရုံးကို
ရန်ကုန်မြို့မှ မြစ်ကြီးနားသို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့။
- ၁၉၅၇ ရန်ကုန်တကသိုလ်ရှိ ဂျိမ်းဖော တိုင်းရင်းသား
ခုနစ်ဦးစုစည်းပြီး ခုနစ်စင်ကြယ် အမည်နှင့်
ညစဉ်ခုနစ်စင်ကြယ် ထွက်ချိန်တိုင်းမှာ အင်း
ယားကန်စောင်းတွင် ကချင်အမျိုးသားရေးကိစ္စ
အစည်းဝေးလုပ်လေ့ရှိ။ Seven Stars ကတော့

၁။ဦးမလိဆွပ်ဇော်မိုင် မြစ်ကြီးနား
၂။ဦးဇော်တူး ဘန်ရှောင်/ မုန်ကျပ်(ရှမ်းပြည်)
၃။ဦးဖုန်ရွှေဇော်ဆိုင် ဖုန်ရွှေ(ရှမ်းပြည်)
၄။ဦးဖော်ယူတူးလုံ မြစ်ကြီးနား
၅။ဦးလဖော့ဝွမ်ကျောင် မြစ်ကြီးနား
၆။ဦးကေဒီဘရန်ဂမ် ကွတ်ခိုင်(ရှမ်းပြည်)
၇။ဦးမလန်ရှောင် စိန်လုံ၊ဗန်းမော်

၄ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၈ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်(ကယ်ဆယ်ရေး၊ ပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးဌာနဝန်ကြီး)။ ဦးဇော်ထားဆင်(ကချင် ပြည်နယ်ဝန်ကြီး)။

၂၅ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၈ စိန်ကိုဘန်ဘန်ကသီဒြယ် ဘုရားကျောင်းကောင်းချီးပေးပွဲအခမ်းအနားကို နံနက် ၇နာရီ ၃၀ မိနစ်တွင် ကက်သလစ်ဆရာတော်ကြီး ၈ ပါး၊ ကက်သလစ်ဘုန်းတော်ကြီး အပါး ၂၀၊ ဧည့်ပ ရိတ်သတ်များစွာဖြင့် ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့။

၁၇ မတ် ၁၉၅၈ သစ်ထုတ်ရေးဌာနပိုင်နံပတ်(၈၂၄)အမိ ဆင်မကြီးမှ အမြင့် ၃ ပေ၊ ကိုယ်လုံး ၄ ပေ၊ အမြီး ၁ ပေ ၉ လက်မ၊ အမြီးတံခါးပိတ်၊ ကျောငှက် ပျော့ကိုင်း၊ လည်ပင်း ၃ ပေ ၁ လက်မ၊ ရှေ့ခြေ ၅-၅ နှင့် နောက်ခြေ ၄-၄၊ ကိုယ်ရေ အဖြူ၊ မျက်စိ အပြာဖြူ၊ သူငယ်အိမ် ပုလဲ ရောင် ဆင်ဖြူမလေးမွေး။

၁၈ ဧပြီ ၁၉၅၈ ဗန်းမော်မြို့၊ မီးသတ်ရဲမေအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်း။ ဥက္ကဋ္ဌ တာဝန်ခံဗိုလ်ဒေါ်ချိုချို ဖြစ်။

- ၁၀ မေ ၁၉၅၈ ကချင်ပြည်နယ်ဝန်ကြီး ဦးဇန်ထားဆင်ကို ဝန်ကြီးချုပ်နေအိမ်မှာ ခေါ်တွေ့။
- ၁၂ မေ ၁၉၅၈ ဦးဇန်ထားဆင် ရန်ကုန်မှ မြစ်ကြီးနားသို့ပြန်။
- ၁၃ မေ ၁၉၅၈ KNC အဖွဲ့ချုပ် အမှုဆောင်လူကြီးများနှင့် ဦးဇန်ထားဆင် ဆွေးနွေး။
- ၁၅ မေ ၁၉၅၈ ကချင်အမျိုးသားများကွန်ဂရက်အဖွဲ့ချုပ် (ကေအင်စီ) အလုပ်အမှုဆောင်အဖွဲ့ အစည်း အဝေး မြစ်ကြီးနားမြို့တွင်ကျင်းပ။ ကေအင်စီ ခေါင်းဆောင် ဒူဝါဇော်လွန်းနှင့်ဦးဇန်ထားဆင် တို့ တက်ရောက်။
- ၁၈ မေ ၁၉၅၈ ထိုနေ့ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်ကို ၂၀ ရက် ထုတ်မဏ္ဍိုင်သတင်းစာတွင်ပါရှိသည့် အစည်း အဝေး ဆုံးဖြတ်ချက်များမှာ —
- (၁) ပြည်ထောင်စုကြီး၏တည်တံ့ရေး၊ပြည်နယ် တည်တံ့ရေးကိုအခွန်၊ရှည်စွာထိန်းသိမ်းနိုင် မည်ဟူ၍လည်းကောင်း
 - (၂) ဖဆပလအဖွဲ့ကြီး တည်တံ့ရေးအတွက် စွမ်းစွမ်းတမံ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဟူ၍ လည်းကောင်း
 - (၃) ဒီမိုကရေစီတင်းပြည့်ကျပ်ပြည့်ပေးနိုင်မည် ဟူ၍လည်းကောင်း
 - (၄) ကချင်ပြည်နယ်တွင် နိုင်ငံရေးမကစားဟူ၍ လည်းကောင်း

(၅)ပြည်နယ်များ၏လိုလားချက်များကို တင်းပြည့်ကျပ်ပြည့်ပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟူ၍ လည်းကောင်း

(၆)ပြည်နယ်၌ မဖွံ့ဖြိုးသေးသောဒေသများကို ပြည်မနှင့်အဆင့်အတန်းတူအောင်မြှင့်တင်ရေးကိုအထူးဂရုစိုက်မည်ဟူ၍လည်းကောင်း

(၇)ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကို ပြတ်သားစွာ အမြန်ဖန်တီးနိုင်မည်ဟူ၍လည်းကောင်း

(၈)ကြားနေရေးဝါဒတည်မြဲရေးကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဟူ၍လည်းကောင်း

၂၀ မေ ၁၉၅၈ မြစ်ကြီးနားမြို့တွင် ကေအင်စီ၊ ပယကဖ နှင့် ပေါင်ယောင်လူငယ်အဖွဲ့တို့၏သုံးပါတီအစည်းဝေးပွဲကျင်းပ။ပယကဖခေါင်းဆောင်ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်၊ ပေါင်ယောင်လူငယ်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဒူဝါဇော်ရစ် တို့တက်ရောက်။ ဆွေငြိမ်း ကို ထောက်ခံရန်ဆုံးဖြတ်ကြ။

၂၁ မေ ၁၉၅၈ မြစ်ကြီးနားမြို့ မြူနီစပါယ်ကော်မတီ ဈေးအဆောက်အဦးဖွင့်လှစ်ခဲ့။

၂၇ မေ ၁၉၅၈ အဆောက်အဦးတန်ဖိုးငွေကျပ် ၃၈၀၀ဝိ/-ဖြစ်ဟိုပင်မြို့ ရွာသစ်ကြီးတိုက်နယ်(၉)ရွာ န-တင် အုပ်စုထောက်ခံပွဲကျင်းပ။

၂၈ မေ ၁၉၅၈ န-တင် ထောက်ခံရေး မြစ်ကြီးနားတွင် ဆောင်ရွက်

၃ ဇွန် ၁၉၅၈ ဒူဝါဇော်ရစ် (ကချင်ပြည်နယ်ဝန်ကြီး)ခန့်

- ၄ ဇွန် ၁၉၅၈ ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီဥကဌ ဝန်ကြီး ဦးဇန် ထားဆင် သတင်းစာရှင်းပွဲလုပ်။
- ၈ ဇွန် ၁၉၅၈ ပြည်နယ်ဥက္ကဌအရေး နိုင်ငံတော်သမတကြီးထံ တိုင်ကြား။
- ၁၁ ဇွန် ၁၉၅၈ ကချင်ပြည်နယ်ဝန်ကြီးဒူဝါဇော်ရစ်က ကျနော် ဘိန်းချတယ်ဆိုတာမဟုတ်ကြောင်း သတင်းစာ ရှင်းလင်းပွဲပြုလုပ်။
- ၄ ဇူလိုင် ၁၉၅၈ ဒူဝါဇော်ရစ်ဖိတ်ကြားချက်အရ ဦးနု၏အိမ်မှာ ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီအစည်းအဝေးကျင်းပ။
- ၇ ဇူလိုင် ၁၉၅၈ ပြည်နယ်ဥက္ကဌ ရွေးချယ်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး မ ကျေနပ်မှုများဖြစ်ပေါ်ပြီး လုံခြုံရေးအရ ပြည် နယ်ကောင်စီအစည်းအဝေး ပုလိပ်မင်းကြီးရုံး ကျင်းပ
- ၁၂ ဇူလိုင် ၁၉၅၈ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ ပညာရေး၊ကျန်းမာရေး နှင့်ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဌာနဝန်ကြီး ဦးသိန်းဟန် က ကချင်ပြည်နယ်ဥက္ကဌ ဒူဝါဇော်ရစ်ထံ စာတစ်စောင်ပေး။ စာပါအကြောင်းအရာမှာ -မိမိသည် သတ္တိရှိသောနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် တစ်ယောက်ဖြစ်၍ ကချင်ပြည်နယ်လူထုကြီး တစ်ရပ်လုံးကို ကိုယ်စားပြုသော ကောင်စီ ညီလာခံက ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၇၅(၁)(၂)နှင့်(၃)အရ မိမိအား ပညာ ရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဌာန ဝန်ကြီးအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရ ခြင်းဖြစ်သည်။ ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ကချင်

အမျိုးသား မဟုတ်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ် ဝန်ကြီးတစ်ယောက်၏ တာဝန်ကို စောင့်သိရှိ သေသောအားဖြင့် မိမိသည် ဝန်ကြီးရာထူးမှ နုတ်ထွက်မည်မဟုတ်။ ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌဒုဝါဇော်ရစ်က မိမိအားကောင်စီမှ ပေးအပ်ထားသော အာဏာများက ၁၉၅၈ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့က ပြန်လည်ရုတ်သိမ်းရာ၌ ထိုသို့ ပြုမူခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေကို အတိအလင်းချိုးဖောက်လိုက်သည်သာမကကချင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ ကချင်အမျိုးသားမဟုတ်သူများ ပြောင်စော်ကားလိုက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း။

၁၃ ဇူလိုင်

၁၉၅၈

ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ အတွင်းဝန်များဦးစီးပြီး သက်ကြီးတက္ကသိုလ်ဖွင့်လှစ်ခဲ့။သင်ကြားပို့ချသူများမှာ (၁)ဦးဘမော်၊ ဘီအေ(ဂုဏ်ထူး) ဘီအယ်လ်(အင်္ဂလိပ်စာ) (၂)မစ္စတာစီဒေါ်စံ၊ ဘီအေ(အင်္ဂလိပ်စာ) (၃)မစ္စတာကရင်ယွန်၊ ဘီအေ(အင်္ဂလိပ်စာ) (၄)ဦးစိုးမြင့်၊ ဘီအေဘီအယ်လ်(အင်္ဂလိပ်စာ) (၅)ဒေါ်ဘိုကန်နောင်၊ ဘီအေ(အင်္ဂလိပ်စာ) (၆)ဦးဇင်၊ဘီအေဘီအယ်လ်(ရာဇဝင်) (၇)ဒေါ်ဂေါ်လုလု၊ဘီအေ၊ဘီအီးဒီ(ရာဇဝင်)(၈)ဒေါ်ခင်ပု၊ဘီအေ၊ဘီအီးဒီ(ရာဇဝင်) (၉)ဦးထွန်းဖေ၊ ဘီအေ၊ဘီအယ်လ်(မြန်မာစာ) (၁၀)ဦးစောမောင်၊ဘီအေ၊ (စိတ်ကြိုက်မြန်မာစာ) (၁၁)မစ္စတာမူသီအမ်အေ၊ ဘီအယ်လ်၊

ဘီအီးဒီ(လောဂျစ်) (၁၂)ဦးစောလှကြည်၊
ဘီအေ(လောဂျစ်) (၁၃)ဒေါ်ခေါ်ရင်း၊ ဘီအေ၊
ဘီအီးဒီ(ပထဝီ) (၁၄)ဒေါ်တင်မေ၊ အိုင်အေ
(ပထဝီ) (၁၅)ဦးသောင်း၊ဘီအက်စ်စီ(သင်္ချာ)
(၁၆)ဦးသန်းမြင့်၊ဘီအက်စ်စီ(သင်္ချာ)
(၁၇)ဦးတင်ဟန်၊ဘီအက်စ်စီ၊ဘီအာ်လ်(သင်္ချာ)
(၁၈)ဦးထွန်းဒင်၊ဘီအက်စ်စီ(သင်္ချာ)
(၁၉)ဦးဖေသိန်း၊ဘီအက်စ်စီ(သင်္ချာ)
(၂၀)ဦးရနော်၊ဘီအက်စ်စီ(သင်္ချာ)
(၂၁)ဒေါ်တင်ကြည်၊အမ်ဘီဘီအက်စ်(ရူပဗေဒ)
(၂၂)ဦးစံလှ၊ဘီအက်စ်စီ(ခါတု)
(၂၃)ဦးဘသက်၊ဘီအက်စ်စီ(ခါတု)

၁၅ ဇူလိုင် ၁၉၅၈ မြစ်ကြီးနားမြို့ ယခုအလက(၆)နှင့်ကျောက်စိမ်း
ရုံးနေရာတွင် မြစ်ကြီးနား ဥပစာကောလိပ်ဖွင့်
လှစ်ခဲ့။

၂၇ ဇူလိုင် ၁၉၅၈ ဗန်းမော်နှင့် မြစ်ကြီးနားခရိုင် ပူးပေါင်း၍
ဆွေငြိမ်း၏ လူထုရှင်းလင်းပွဲကို မြစ်ကြီးနား
မြို့သစ်ရပ် ရုပ်ရှင်ရုံ၌ကျင်းပ

၁၀ ဩဂုတ် ၁၉၅၈ မြစ်ကြီးနားခရိုင် ဖဆပလ လူငယ်ဖွဲ့စည်း

၁၃ ဩဂုတ် ၁၉၅၈ ဗန်းမော်မြို့၌ စိုက်ပျိုးရေးဘဏ်ဖွင့်လှစ်။

၁အောက်တိုဘာ ၁၉၅၈ ညနေ ၃ နာရီတွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းသည်
အစိုးရသစ်ဖွဲ့စည်းရေးအတွက် ကချင်ပြည်နယ်
ဝန်ကြီး ဒုဝါဇော်ရစ်နှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေး။

၂၈အောက်တိုဘာ ၁၉၅၈ အစိုးရအဖွဲ့ပြောင်းလဲ၊ဒုဝါဇော်လွမ်း ပြည်နယ်
ဥကဌတင်မြှောက်။

- ၃၀ နိုဝင်ဘာ ၁၉၅၈ တရုတ်ပြည်ဘက်မှ တောင်တန်းသားများ ဝင်
ရောက်လာမှုကို ပိတ်ပင်တားဆီးရေးထုတ်ပြန်
- ၂ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၈ မြစ်ကြီးနားမြို့၊မြို့မရပ်ကွက် အစိုးရစာကြည့်
တိုက်ကို ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ ပြန်ကြားရေး
ဌာနမှ ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့။
- ၁၉၅၈ တိန်ကောက်ကျေးရွာမှတောင်တန်းဝန်ထောက်
ရုံးကို ဟူကောင်းတောင်တန်းနယ် ဟူးကောင်း
မြို့(ယခု တနိုင်မြို့) သို့ပြောင်းရွှေ့ဖွင့်လှစ်ခဲ့။
- ၁၉၅၈ ဆော့လော်ရွာတည်၊ ဆော့ ဆိုသည်မှာ တီး
တိုးပြောဆိုခြင်း၊ လော် ဆိုသည်မှာ
ရောက်ရှိ လာခြင်း အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်၊ ၃၀ မတ်
၁၉၇၃ ရက်စွဲပါစာအမှတ်
၃/၂၀၃(အထ၂)နှင့်ပြည်ထဲ
ရေးနှင့်သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ဆော်လော်
ရွာကို မြို့အဖြစ်သတ်မှတ်ခဲ့။
- ၁၉၅၈ မြစ်ကြီးနားမြို့၊ ကျွန်းပင်သာရပ် ပြည်လုံး
ချမ်းသာဘုရားဝင်းအတွင်း ဆရာတော်
ဦးတေလာသက ဦးစီးပြီး မိဘမဲ့ကလေးများ
စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းသော ပရဟိတကျောင်း
ဖွင့်လှစ်တည်ထောင်။
- ၈ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၉ ဗန်းမော်ခရိုင်၊ မအူပင်ရွာ၊ ရွာသူရွာသားများ
စုပေါင်းလုပ်အားဖြင့် ဆိုင်ခန်းပေါင်း(၅၄)ခန်း
ဆောက်ပြီး ငါးရက်တစ်ဈေးဖွင့်လှစ်ခဲ့။
- ၁၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၉ ကချင်ပြည်နယ် ဧကယသမနွှစ်လည်စာစောင်
ထုတ်ဝေ။

ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၉ ကချင်ပြည်နယ်နေ့ မနောပအသုံးစရိတ်

	ကျပ်	ပြား
အဆောက်အဦး	၁၅၀၀၀	၀၀
စားနပ်ရိက္ခာ	၁၅၄၂၁	၇၃
မနောနုတ်ကော်မတီ	၁၀၇၈၄	၉၀
ပြပွဲပြိုင်ပွဲ	၈၉၉၉	၃၅
လက်ဆောင်ပစ္စည်း	၂၀၀၀	၀၀
လျှပ်စစ်	၅၀၀၀	၀၀
ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲ	၅၀၀၀	၀၀
ဧည့်ခံစရိတ်	၁၁၇၁၆	၅၅
သယ်ယူပို့ဆောင်စရိတ်	၁၃၆၇၀	၀၀
မွမ်းမံခြယ်လှယ်	၁၀၁၅	၀၀
အထွေထွေသုံး	၉၃၂	၅၀
ဘိတ်စာရိုက်ခ	၁၂၈၃	၀၀
စုစုပေါင်း	၉၁၈၂၃	၀၃

၄ မတ် ၁၉၅၉ ပူတာအိုဒေသ၌ နမ်ပလိပ်၊ မလိခ၊ နမ်းလမ်း၊ နမ်ထွန်း စသည်မြစ်များ၏ ဗဟိုဌာနဖြစ်သော မြေဧကပေါင်း ၄၀၀၀၀ ခန့်ကို ဆည်မြောင်းများ ဖောက်လုပ်ပြီး ဆန်၊ဂျုံနှင့် အခြားသီးနှံများစိုက်ပျိုးနိုင်ရန်အတွက် ပဏာမတိုင်ထွာမှုများပြုလုပ်ရန် အင်ဂျင်နီယာကုမ္ပဏီနှင့် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရတို့ စာချုပ်ချုပ်ဆို။

- ၁၄ မတ် ၁၉၅၉ ပူတာအိုမြို့တွင် ခန္တီးရှမ်းများနှင့်ကချင်အမူးသားတို့ ပူးပေါင်းပြီး အစည်းအဝေးကျင်းပ။ ဆုံးဖြတ်ချက်မှာ
- ပူတာအိုမြို့နယ်တွင် အစိုးရမှ အခွန်တိုးကောက်ခြင်းကို မကျေနပ်ကြောင်း
 - စော်ဘွားနယ်တချို့ကိုမြို့နယ်ထဲသိမ်းသွင်းပြီး အချို့ကိုတောင်တန်းဒေသမှခွဲထုတ်တဲ့အတွက် မကျေနပ်ကြောင်းဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြ
- မတ် ၁၉၅၉ ဆဒုံးမြို့နယ်အတွင်းရှိစိုက်ပျိုးသော ဘိန်းခင်းအားလုံးဖျက်ဆီးပြီး ဘိန်းခင်းရှင်တို့အား ဖမ်းဆီးအရေးယူခဲ့။
- ၁၂ ဧပြီ ၁၉၅၉ မြစ်ကြီးနားမြို့၊ရှမ်းစုတောင်ပိုင်း၊ကေဘီစီဘုရားကျောင်းကို ဒေါ်တိုင်ယွမ်ထုနှင့် ဒေါက်တာအက်ယံစီဒိမ်စင်တို့ အုတ်မြစ်ချတည်ဆောက်ပြီးစီး
- ဧပြီ ၁၉၅၉ ပထမဆုံး ကချင်တိုင်းရင်းသား ခရစ်ယာန်ဘာသာရေးသင်တန်းသားများဖြစ်တဲ့ Rev. La htaw Gum Se, Rev. Majin La Ja တို့နှစ်ဦးကွတ်ခိုင်သမ္မာကျမ်းစာသင်ကျောင်းမှာအမှုထမ်းခဲ့။
- ၇ မေ ၁၉၅၉ အငြိမ်းစား တရားမနှင့် စက်ရှင်တရားသူကြီးမစ္စတာဂိုက်အား မြစ်ကြီးနားခရိုင် အထူးရာဘက်ခရိုင်ရာဇဝတ်တရားသူကြီးအဖြစ် တို့ချဲ့ခန့်အပ်

- ၁၉ မေ ၁၉၅၉ ဗန်းမော်ခရိုင် မိုးမောက်ရွာမီးသတ်အဖွဲ့သို့ ပညာရေးဝန်ကြီး ဦးသိန်းဟန်က ၂၅၀၀ဝိ/- တန် မီးသတ်ကားပေးအပ်။
- ၂၂ မေ ၁၉၅၉ ဒေသအလိုက် ခရစ်ယာန်ကောင်စီ အစည်း အဝေးကို မိုးညှင်းမြို့တွင်ကျင်းပခဲ့။
- ၁၂ ဇွန် ၁၉၅၉ နမတီးမြို့တွင် ကချင်ပြည်နယ်တွင်း ကြံ့ရေး နှုန်း ၄ဝိ/- အတိုင်းထားရှိရေးကို ကြံတောင် သူများ စည်းဝေး
- Rev. Zaw Krim နှင့် Rev. Kum Gu La ကိုခရစ်ယာန်ဘုန်းတော်ကြီးအဖြစ်အပ်နှင်း ခဲ့။ Rev. Zaw Krim ကို မိုးညှင်းဒေသ၊ ဘီလူး၊အင်းတော်ကြီး၊နန်းမား၊ ပကောနှင့် ကောက်ကွေဒေသ အောက်ပိုင်းတို့တွင် Emmanuel Church ၏အသင်းတော တာဝန်များကိုဆောင်ရွက်ရန်ခန့်အပ်ခဲ့။
- ၄ ဩဂုတ် ၁၉၅၉ ပူတာအိုမြို့နယ်၊ မကျန်ဘောရွာတွင် စိုက်ပျိုး ရေးနည်းပြဆရာတစ်ဦးက ကေအင်စီအဖွဲ့ဝင် လက်မှတ်များကို တစ်အိမ်တက်တစ်အိမ်ဆင်း လိုက်လံဝေငှသည်ကို သက်ဆိုင်ရာဌာနမှူးနှင့် အခြားအာဏာပိုင်များထံတိုင်ကြား၍ သတိပေး ဆုံးမပြု နယ်ပြောင်းပေးခဲ့။
- ၅ ဩဂုတ် ၁၉၅၉ ၁၉၅၉ ခု၊ ကချင်ပြည်နယ် ကျေးရွာ(ပြင်ဆင် ချက်) အက်ဥပဒေကြမ်း (The Kachin State Village Act (Amendment) Act, 1959) ကို

ဒုတိယကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ နဝမညီလာခံ
အစည်းဝေးအမှတ်- ၂တင်သွင်းခဲ့
၁၀ ဩဂုတ် ၁၉၅၉ အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်ကို ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌ ဒူဝါဇော်
လွန်း က ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့။

၁၁ ဩဂုတ် ၁၉၅၉ ကချင်ပြည်နယ်၏နယ်စပ်ဒေသများ၌ နေထိုင်
ကြသော နယ်သူနယ်သားများ၏ နေထိုင်ရေး၊
စားသောက်ရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊
စီးပွားရေးတို့ တိုးတက်မြှင့်တင်ပေးလာစေရန်
ထိုနယ်စပ်ဒေသရှိ နယ်မြေတစိတ်တဒေသတွင်
ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို ထိရောက်စွာ အမြန်
ဆောင်ရွက်နိုင်စေခြင်းငှာ ဒုတိယကချင်ပြည်
နယ်ကောင်စီနဝမ ညီလာခံမှ အောက်ပါအ
တိုင်းဆုံးဖြတ်ခဲ့။

၁။(က) ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ကချင်ပြည်
နယ်အစိုးရတို့သည် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ဆွေးနွေး၍
ကချင်ပြည်နယ်၏အရေးကြီးသည့်နယ်စပ်ဒေသ
ရှိ နယ်မြေတစိတ်တဒေသကို ကခင်ပြည်နယ်
ဥက္ကဋ္ဌက အထူးနယ်စပ်ဒေသအဖြစ်ဖြင့်
ယာယီအားဖြင့် အခါအားလျော်စွာ သတ်မှတ်
၍ ထိုသတ်မှတ်ထားသော အထူးနယ်စပ်
ဒေသများကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ဖွဲ့စည်း
ထားသော နယ်စပ်ဒေသ အထူးအုပ်ချုပ်ရေး
အဖွဲ့က အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းနှင့်
အခြားလိုအပ်သော လုံခြုံမှု ကိစ္စအဝဝတို့ကို
တာဝန်ယူလျက် ဤအဆိုနှင့် ပူးတွဲထားသော

စာချုပ်ကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့်ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရတို့ကို ချုပ်ဆိုသည့်နေ့ရက်မှစ၍ ၇ (ခုနှစ်)နှစ်အုပ်ချုပ်ရန်။

(ခ) အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့် ၇ (ခုနှစ်)နှစ် ကုန်ဆုံးသည့်အခါ အဆိုပါအထူး နယ်စပ်ဒေသတွင် ဖွံ့ဖြိုးသင့်သလောက်ဖွံ့ဖြိုးလာ၍ ထိုဒေသတွင် နထိုင်ကြသော နယ်သူနယ်သားများ၏နေရေးထိုင်ရေး၊ စားရေး သောက်ရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေးတို့သည်လည်း တိုးတက်သင့်သလောက်တိုးတက်လာပြီဟု ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရကယူဆလျှင် ထိုအထူးနယ်စပ်ဒေသကို ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရက ပြန်လည်အုပ်ချုပ်ရန်။

(ဂ) အဆိုပါအထူးနယ်စပ်ဒေသတွင် ပါဝင်သည့် အချို့ဒေသ၌အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့် ၇ (ခုနှစ်)နှစ်မတိုင်မှီ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်သင့်သလောက် အောင်မြင်ပြီဟု ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့်ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရတို့က သဘောတူယူဆကြလျှင်ထိုအချို့ဒေသကို ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရက ပြန်လည်အုပ်ချုပ်ရန်။

(ဃ) အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့် ၇ (ခုနှစ်)နှစ် ကုန်ဆုံးသည့်အခါ အဆိုပါအထူး နယ်စပ်ဒေသတွင် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများလုံးဝမအောင်မြင်သေးဟု ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့်ကချင်ပြည်နယ် အစိုးရတို့သဘောတူယူဆလျှင်ထိုနယ်စပ်ဒေသအထူး

အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကအဆိုပါအထူးနယ်စပ်ဒေသ
က နောက်ထပ်သုံးနှစ် ဆက်လက်အုပ်ချုပ်၍
ထိုသုံးနှစ်ကုန်ဆုံးသောအခါအဆိုပါအထူးနယ်
စပ်ဒေသများကို ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရက
ပြန်လည်အုပ်ချုပ်ရန်။

၂။ အဆိုပါအထူးနယ်စပ်ဒေသကို နယ်စပ်ဒေသ
အထူးအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့က အုပ်ချုပ်နေသည့်
ကာလအပိုင်းအခြားအတွင်း ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ
အခြေခံဥပဒေ၏တတိယဇယားရှိစာရင်း ၂ ၌
သီးခြားရေတွက်ပြထားသည့် ကိစ္စများနှင့်စပ်
လျဉ်း၍ အဆိုပါအထူးနယ်စပ်ဒေသအတွက်
ဤကောင်စီ၏ဥပဒေပြုအာဏာကိုပြည်ထောင်
စုနိုင်ငံသို့ပြန်အပ်ရန်။ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံ
ဥပဒေ၏တတိယဇယားရှိစာရင်း ၂ ရှိကိစ္စများ
အမှတ်စဉ်အရ
အမှတ်စဉ်

၁။ ၂။ စီးပွားရေးကိစ္စများ -

(၁) လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး

(၃) မြေယာတိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးနှင့်
လယ်ယာအမတ်ကြေးများ

(၅) ဈေးများနှင့်ပွဲဈေးများ

(၆) ရေပေးသွင်းခြင်း၊ဆည်မြောင်းများ၊

တူးမြောင်းများ၊ရေလွှတ်မြောင်းများနှင့်ရေ
ကာတာများ၊ ရေလှောင်ကန်များ

(၈) (ခ) ဘိန်း

၂။ ၃။ လုံခြုံရေး -

၃။ ၄။ ဆက်သွယ်ရေး

(၁) လမ်းများ၊တံတားများ၊ကူးတို့များ

(၄) ပြည်နယ်အတွင်းလုပ်ဆောင်နိုင်သော
ဒေသန္တရလုပ်ငန်းများ

၄။ ၅။ ပညာရေး -

(၁) ပညာသင်ကြားရေး

(၂) ပညာရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ

၅။ ၆။ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး -

(၁) ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးနှင့်သန့်ရှင်း
စင်ကြယ်ရေး

(၂) ဆေးရုံများ၊ဒုက္ခိတရုံများ၊ဆေးပေးရုံများ

တည်ဆောက်ရေး၊ထားရှိရေးနှင့်စီမံအုပ်
ချုပ်ရေး

(၃)မွေးဖွားခြင်းနှင့်သေဆုံးခြင်းကိုမှတ်ပုံတင်
ခြင်း

၆။ ၇။ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး -

(၁) ဒေသန္တရကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက်၊
သို့တည်းမဟုတ် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေး
အတွက်မြူနီစီပယ်များနှင့်အခြားဒေသနရအာ
ဏာပိုင်များ

(၂) ကုသိုလ်ဖြစ်အဖွဲ့အစည်းများ

၇။ ၈။ အရပ်ရပ်ဆိုင်ရာ -

(၁) လူဆင်းရဲများကယ်ဆယ်ထောက်ပံ့ရေး

၃။ အပိုဒ် ၂ အရ ဥပဒေပြုအာဏာ ပြန်အပ်ခြင်းသည် အဆိုပါအထူးနယ်စပ် ဒေသကိုနယ်စပ်ဒေသအထူးအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့က အုပ်ချုပ်နေသည့် ကာလအပိုင်းအခြားအတွင်း သာ အတည်ဖြစ်၍ ထိုနယ်စပ်ဒေသ အထူး အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏အပိုဒ် ၁ အရ အုပ်ချုပ် ခြင်းရပ်စဲသည့်အခါ၊အပိုဒ် ၂ အရ ဥပဒေပြု အာဏာပြန်အပ်ခြင်းသည်လည်း ပျက်ပြယ် ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုရန်။

၄။ဤအဆိုနှင့်ပူးတွဲလျက်ရှိသောပြည်မ ထာဝစုနှင့် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရတို့ ချုပ်ဆို မည့်စာချုပ်ကို ကချင်ပြည်နယ် ဥက္ကဋ္ဌက ကခင်ပြည်နယ်အစိုးရကိုယ်စား ချုပ်ဆို လက် မှတ် ရေးထိုးရန်။

ဩဂုတ် ၁၉၅၉ ကချင်ပြည်နယ်တွင် ကချင်အမျိုးသားများရာ ဒေသရှိအစိုးရကျောင်းများတွင် ကချင်ဘာသာ ဘတ်စာ ကို စတုတ္ထတန်း ကုန်ဆုံးသည်အထိ သင်ကြားရန် ကချင်ပြည်နယ် ကောင်စီမှ ပြဌာန်းခဲ့။

၂၅စက်တင်ဘာ ၁၉၅၉ မြစ်ကြီးနားမြို့နယ်၏ မိုင် ၂၀ ပတ်ဝန်းကျင် ရှိ တောင်တန်းနယ်များမှာပင် ကချင်ပြည် နယ်တောင်တန်းသားများလိုကနာရန်စည်းမျဉ်း တွင် လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးထားသောကိုယ်ပိုင်သုံး အရက်ချက်လုပ်ခွင့်ကို ရုတ်သိမ်းခဲ့။

၂၅ စက်တင်ဘာ ၁၉၅၉ ဗန်းမော်မြို့နယ်စပါယ်ကော်မတီသစ်ကို ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရကခန့်အပ်
ခရိုင်ဝန် ဥက္ကဋ္ဌ
ဗိုလ်ကြီး၊အမှတ်(၇)ခြေလျင်တပ် ဒု ဥက္ကဋ္ဌ
စစ်ရဲဗိုလ်မှူး ကော်မတီ
ခရိုင်ရဲဝန် ကော်မတီ
ခရိုင်ဆရာဝန်ကြီး ကော်မတီ
ခရိုင်အင်ဂျင်နီယာ ကော်မတီ
ခရိုင်မီးသတ်အရာရှိ ကော်မတီ
မြို့နယ်စပါယ်စက္ကရီတေရီ အတွင်းရေးမှူး

၂၆ စက်တင်ဘာ ၁၉၅၉ မရမ်းစံပြဥယျာဉ်တွင် တောင်သူများအတွက် စိုက်ပျိုးရေးပညာပြပွဲကျင်းပ။

၂၈ စက်တင်ဘာ ၁၉၅၉ တရုတ်ပြည်မှပင့်ဆောင်လာသောဗုဒ္ဓအံတော်ကို ကချင်ပြည်နယ်ဦးစီးအဖွဲ့ ဒုတိယအတွင်းဝန် ဦးတင်ဟန်(ဥက္ကဋ္ဌ)၊ ဆရာကြီးဦးလှဖေ(မြို့သစ်) အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီး ရန်ကုန်မြို့ ကမ္ဘာအေးကုန်းမြေ ဆဌသံဂါယနာ မဟာပါသဏလှိုင်ဂူမှ ပင့်ဆောင်ခဲ့။

၄ အောက်တိုဘာ ၁၉၅၉ မြစ်ကြီးနားမြို့၌ သူကြီးများ သင်တန်းဖွင့်လှစ်ခဲ့။ ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌ ဒုဝါဇော်လွန်းနှင့်ဇေယျကျော်ထင်ဒုဗိုလ်မှူးကြီးခင်မောင်ကျော် မိန့်ခွန်းပြော

- ၉ အောက်တိုဘာ ၁၉၅၉ ဗုဒ္ဓအံတော် မြစ်ကြီးနားမြို့သို့ ရောက်ရှိပြီး အောင်တော်မူသကျမာရဇိန်စေတီတွင် ယနေ့တိုင် ကိန်းဝပ်စမ္မိယံတော်မူ။
- ၅ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၉ ရန်ကုန်မြို့၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတအိမ်တော်၌ ကျင်းပသည့် ဆုနှင်းသဘင်အခမ်းအနားတွင် ကချင်ပြည်နယ်မှ ဝဏ္ဏကျော်ထင်ဘွဲ့ရပုဂ္ဂိုလ်များမှာ
- ဝဏ္ဏကျော်ထင်ဦးဘမော်
ဘီအေ(ဂုဏ်ထူး)ဘီအယ်လ် အတွင်းဝန်
ဝဏ္ဏကျော်ထင်ဦးဘသိန်း လုပ်ငန်းအရာရှိချုပ်
ဝဏ္ဏကျော်ထင်ဦးလရီဘောက် သစ်တောဝန်
ဝဏ္ဏကျော်ထင်ရွှင်ဆင်ဟစ်တီအင်္ဂလား(လ်)၊
ငှက်ဖျားတိုက်ဖျက်ရေးဆရာဝန်ကြီး
ဝဏ္ဏကျော်ထင်ဗိုလ်မှူးလစွန်ယော်
တပ်ရင်းမှူး၊စစ်ရဲတပ်ရင်း ၁၀
ဝဏ္ဏကျော်ထင်ဒူဝါခွန်ဖုန်း တိန်ကောက်ရွာ
- ၇ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၉ မြစ်ကြီးနားမြို့သို့ အလည်အပတ်ရောက်ရှိလာသော ဆိုဗီယက်ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌကြီး ပေဗယ်လ်လိုဘာနော့ဗ် အား ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌ ဒူဝါဇော်လွန်းတွေ့။
- ၂၆ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၉ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရကိုယ်စား ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရကိုယ်စား ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌတို့က ကချင်ပြည်နယ်၏ နယ်ခြားဒေသအချို့အား နယ်ခြားဒေ

သအုပ်ချုပ်ရေးဌာနသို့ ယာယီအားဖြင့် လွှဲ
ပြောင်းပေးသည့် စာချုပ်ချုပ်ဆို။

ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရအနေနှင့်

၁။ မြစ်ကြီးနားခရိုင် ပူတာအိုနယ်အတွင်းရှိ

(က) နောက်မွန်တောင်အုပ်ပိုင်နယ်

(ခ) ပနန်းဒင်တောင်အုပ်ပိုင်နယ်

(ဂ) ခေါင်လန်ဖူးတောင်အုပ်ပိုင်နယ်

(ဃ) ဇန်ယောတောင်အုပ်ပိုင်နယ်

၂။ မြစ်ကြီးနားခရိုင် လောခေါင်နယ်အတွင်းရှိ

(က) ထောလန်တောင်အုပ်ပိုင်နယ်

(ခ) ထောဂေါတောင်အုပ်ပိုင်နယ်

(ဂ) ဖီမော်တောင်အုပ်ပိုင်နယ်

(ဃ)မနန်ဘွမ်မှ မြောက်ဖက် လောခေါင်

တောင်အုပ်ပိုင်နယ်အတွင်းရှိ ပန်းဝါ

ဒေသများကို

အထူးနယ်စပ်ဒေသအဖြစ် သတ်မှတ်၍ ပြည်
ထောင်စုအစိုးရ၏ လက်အောက်သို့ အုပ်ချုပ်
မှုအတွက် လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ပါသည်။

၁၉၅၉ ဆွမ်ပရာဘွမ်မြို့နယ်ဖွဲ့စည်းရာတွင် ဆွမ်ပရာ
လဘွမ်တောင်အုပ်၊ထိန်နန်တောင်အုပ်၊နိန်ရောင်
တောင်အုပ်၊ အင်ဂျန်းယန်တောင်အုပ်၊ ဖေါ်ဝမ်
တောင်အုပ်၊ ကဝါးပန်တောင်အုပ်တို့ဖြင့်ဖွဲ့
စည်းခဲ့

၁၉၅၉ ကေအင်ဒီအိုအဖွဲ့မှ ဂျီလစ်လင်း(ကချင်အမည်
ဇော်ဘောက်)အားဇော်ဆိုင်း၏ အကြံပေးအရာရှိ

အဖြစ် တာဝန်ပေးအပ်ပြီး ဇော်ဆိုင်းနှင့်အတူ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် မြေအောက်စည်း ရုံးသိမ်းသွင်းမှုလုပ်ငန်းများကို ပြုလုပ်ရန် စေလွှတ်ခဲ့သည်။ ဇော်ဆိုင်းနှင့် ဂျီလစလင်းသည် ဇော်ဆိုင်း၏မိခင်ဖြစ်သူကျောင်းဆရာမတာဝန် ထမ်းဆောင်နေသည့် ဟိုကုန်တိုက်နယ်၊နမ့်အန်ရွာ (အက်စ်တီ-၁၈၈၉)တွင် ခိုအောင်းပြီး မြေအောက်စည်းရုံးရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်သည်။ ဇော်ဆိုင်း ညီဖြစ်သူ တက္ကသိုလ်ကောင်းသား ဇော်တူး လည်း ကျောင်းထွက်ပြီး ဇော်ဆိုင်းထံလာရောက်ပူးပေါင်းသည်။

၁၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၆၀

ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ ဒွါဒသမ နှစ်လည်စာစောင် ထုတ်ဝေ

၁၉ ဇန်နဝါရီ ၁၉၆၀

မြစ်ကြီးနားမြို့တွင် နိုင်ငံတော်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဘဏ်ဖွင့်လှစ်။

၅ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၆၀

ဇော်ဆိုင်း၊ ဇော်တူး တို့ လားရှိုးငွေတိုက်အား စတင်စီးနင်းတိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် လက်နက်ကိုင်လှုပ်ရှားမှုစတင်ခဲ့။

မတ် ၁၉၆၀

ကျင်းပခဲ့သောအစိုးရစာမေးပွဲများတွင် ကချင်ပြည်နယ်မှအောက်ပါအတိုင်း အောင်မြင်ကြပါသည်။

မြစ်ကြီးနား

ဗန်းမော

	ခရိုင်	ခရိုင်
တက္ကသိုလ်ဝင်တန်းသင်စာမေးပွဲ	၅၀	၂၁
တန်းမြင့်ကျောင်းထွက်လက်မှတ်ရစာမေးပွဲ	၄၆	၂၁

၂၀ ဧပြီ

၁၉၆၀

သတ္တမတန်းစာမေးပွဲ ၁၅၀ ၇၉
ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်(မြစ်ကြီးနားအနောက်
ပိုင်းအမတ်)သည် ကချင်ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်
ရွေးချယ်ခံရ။ ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရ အဖွဲ့ဝင်
ဝန်ကြီးများမှာ
ဦးစိန်တိုး ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး၊ဘဏ္ဍာရေး
နှင့်အခွန်တော်ဌာနဝန်ကြီး
ဒူဝါဇော်ရစ် ပညာရေးနှင့်ပြည်သူ့ဌာန
လုပ်ငန်းဝန်ကြီး
ဦးအောင်သူ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့်
သစ်တောရေးဌာနဝန်ကြီး
ဒူဝါထိန်ဘန်လ ကချင်ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌ၏
ပါလီမန်အတွင်းဝန်

၄ မေ

၁၉၆၀

မြစ်ကြီးနားမြို့၊လွတ်လပ်ရေးကျောက်တိုင်ကွင်း
တွင်ဆောက်လုပ်ထားသောနိုင်ငံရေးတရားဟော
ရန် မဏ္ဍပ်ဆောက်လုပ်သည့် ကုန်ကျစရိတ်မှာ
၁၈၆၈ကျပ် ၁၅ ပြား။ မြစ်ကြီးနားအနီးအနား
ရှိ ကချင်ဒူဝါများနှင့် ရှမ်းဗမာသူကြီးများကို
အစိုးရဝတ္ထရားဖြင့် တက်ရောက်ရန်ဘိတ်ကြား
သည့်အတွက် သယ်ယူပို့ဆောင်ခ ၁၁၂၁
ကျပ် ၉၇ ပြားကုန်ကျ။

၃၁ မေ

၁၉၆၀

မိုးမောက် ဘိန်းဖြတ်ဆေးကုဌာနကို ကခင်
ပြည်နယ်အခွန်တော်နှင့်ဘဏ္ဍာရေးဌာနဝန်ကြီး
ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့။

၁၂ ဇွန် ၁၉၆၀ Mohnyin Emmanuel Divinity School မှ
ကျောင်းဆင်း Jang Maw Hpung, Kumji
Gum Se, Dumgan Sin Wa, Maran Zaw
Yaw တို့ကို ဂိုဏ်းထောက်ဘုန်းတော်ကြီး
အဖြစ်အပ်နှင်းခဲ့။

၁၆ ဇူလိုင် ၁၉၆၀ မြစ်ကြီးနားခရိုင်၊အမျိုးသမီးကိုယ်လက် ကြံ့ခိုင်
ရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်။ အဖွဲ့၏အမှု
ဆောင်များမှာ

မစ္စဇော်ဂျွန်း ၊ ရှမ်းစုရပ်၊မြစ်ကြီးနား ၃က္ကဋ္ဌ
ဆရာမဂျွန်မာလုဘူ၊ ကေ၊ဘီ၊အက်စ် ၃၃က္ကဋ္ဌ
ဒေါ်အင်ဖန်းဂျာရာ၊ကိုယ်လက်ကြံ့ခိုင်ရေးမှူး၊အတွင်းရေးမှူး
ဒေါ်အုံးမြိုင်၊မြို့မပြည်တော်သာကျောင်း၊တွဲဖက်အတွင်းရေးမှူး
ဒေါ်ခင်သန်းမြင့်၊ လမ်းမင်းကြီးရုံး ဘဏ္ဍာထိန်း
ဒေါ်တင်ဆွေမူ၊မြစ်ကြီးနားတန်းမြင့်ကျောင်း စာရင်းစစ်
မစ္စစီထန်းဝါ အဖွဲ့ဝင်
ဒေါ်ခင်ခင်စိန် ပညာဝန်ရုံး ။
ဒေါ်နန်ဆိုင် မြစ်ကြီးနားကချင်စု ။
ဒေါ်ဘန်ထွယ် မြစ်ကြီးနားတန်းမြင့်ကျောင်း ။
ဒေါ်မေဝင်း ။ ။
ဒေါ်ဂျာတောင် မန်ခိန်တန်းမြင့်ကျောင်း ။
ဒေါ်ဂျာဘောက် မန်ခိန်ရွာ ။

၉ ဩဂုတ် ၁၉၆၀ ကချင်ပြည်နယ်အတွင်းဖွင့်လှစ်ပြီး ကျောင်း
စာရင်း

မူလတန်း အလယ်တန်း
အထက်တန်း

မြစ်ကြီးနားခရိုင်

၁။ မြစ်ကြီးနားနယ်	၂၂	၂	၂
၂။ မိုးကောင်းနယ်	၅၁	၄	၂
၃။ ကာခိုင်းနယ်	၂၁	၁	-

၄။ ဟူးကောင်းနယ်	၆	၁	-
၅။ ဆွမ်ပရာဘွမ်နယ်	၃၀	၁	-
၆။ ပူတာအိုနယ်	၁၈	၁	-
၇။ ဆဒုံးနယ်	၂၀	၂	-
၈။ လောခေါင်နယ်	၁၅	၁	-
ဗန်းမော်ခရိုင်			
၉။ ဗန်းမော်မြို့နယ်	၄၃	၃	၁
၁၀။ ရေကူနယ်	၃၄	၁	၁
၁၁။ စိန်လုံနယ်	၄၇	၃	၁

၁၂ ဩဂုတ် ၁၉၆၀

မြစ်ကြီးနားခရိုင်၊ ခတ်ခရွာနား၌ ဧရာဝတီ
မြစ်ကြီးခြားနေသဖြင့် အရှေ့ဘက်ကမ်းနှင့်
အနောက်ဘက်ကမ်းခြားနေသဖြင့် နယ်လူထု
တို့ သွားလာမှုလွယ်ကူစေရန် ဧရာဝတီမြစ်
ကူးတံတားကြီး ဆောက်လုပ်ပေးရန် ပြည်
ထောင်စုအစိုးရသို့ တင်ပြ။

ဗန်းမော်ခရိုင်၊ စိန်လုံမြို့နယ်၊ ပန်ခမ်း၊
မံပိန်းတိုက်နယ်များတွင် နေထိုင်ကြသော
တိုင်းရင်းသားများအား အခွန်တော်ကောက်ခံ
ရာတွင် ကချင်အမျိုးသားများအား သုံးကျပ်
နှုန်းကောက်ခံ၍ ရှမ်းအမျိုးသားများအား
ခြောက်ကျပ်နှုန်း၊ တရုတ်အမျိုးသားများ တစ်
ဆယ်ကျပ်နှုန်း ဤကဲ့သို့မညီမမျှ ကောက်ခံ
နေခြင်းကို တတိယကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ
သို့တင်ပြ။

၁၉ ဩဂုတ် ၁၉၆၀

မြစ်ကြီးနားမြို့၊ အတွင်းဝန်များရုံး၊ ကချင်
ကောင်စီအစည်းဝေးခန်းမဆောင်ကို နံနက်

အရှုဏ်တက်ချိန်တွင် မိုးကြိုးလေးချက်တပြိုင်
နက်ခ။

၂၂ ဩဂုတ် ၁၉၆၀ မြစ်ကြီးနားမြို့ ကချင်အစိုးရအဖွဲ့ရုံးဝန်းကျင်
ဗုဒ္ဓဘာသာကို နိုင်ငံတော်ဘာသာပြုလုပ်ခြင်း
ကို ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြ။

၂၉ ဩဂုတ် ၁၉၆၀ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ပါလီမန် အစည်းအဝေးတွင်
ဒူဝါလဝမ်လီက နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် လူ
နည်းစုများ၏ဆန္ဒကို အလေးမထားပဲ အဓမ္မ
လုပ်ဆောင်လျှင် အကြမ်းဖက်မှု ပေါ်ပေါက်
လာနိုင်သည်ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။

၃၀စက်တင်ဘာ ၁၉၆၀ ဇော်ဆိုင်းနှင့်အပေါင်းပါသုံးဆယ်ကအင်ဘာပါ
ရွာကြီး၌ကချင်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ (Kachin
Independence Orginization)ဖွဲ့စည်းခဲ့။ဥက္ကဋ္ဌ
ဇော်ဆိုင်း၊ ဒုဥက္ကဋ္ဌ ဇော်တူး၊ အတွင်းရေးမှူး
လမာလရိန်၊လမုန်တူးဂျိုင်(ကချင်သေနက်ကိုင်
(၄) မှ ဒုတပ်ကြပ်အဆင့်ဖြင့်ထုတ်ပယ်ခံရသူ)

စက်တင်ဘာ ၁၉၆၀ ကချင်ပြည်နယ်ရှိ လူထုပညာရေးအဖွဲ့များကို
ရပ်စဲ။

၁၀အောက်တိုဘာ၁၉၆၀ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် အနုပညာလေ့လာရေးအဖွဲ့
အား ကချင်ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌနှင့်ဥက္ကဋ္ဌကတော်
တို့က ညစာစားပဖြင့် တည်ခင်းညှော်ခံပြီး
မနောအကကြ။

၁၂ နိုဝင်ဘာ ၁၉၆၀ ဆွမ်ပရာဘွမ်တောင်တန်း တြိဂံနယ်မြေ
တောင်ပေါ်ဒေသသို့ ကာလသားရောဂါ တိုက်
ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်

- ၂၆ နိုဝင်ဘာ ၁၉၆၀ အိမ်(၃၆)လုံးရှိ၊ အမှတ်(၁)ကျေးရွာ(ပိတောက် မြိုင်)ကို တပ်မတော်မှအငြိမ်းစားရဲဘော် ၃၆ ဦး သို့ ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးမြေ ၅၄၀ ဧကနှင့် နေထိုင်ရန် အိမ်(၀.၄၆)ဧကစီကို ဗိုလ်မှူးချုပ် တီကလစ် က လွှဲပြောင်းပေးအပ်
- ၁၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၆၀ ကချင်ပြည်နယ်သို့ နိုင်ငံတော်ဘာသာစုံစမ်း ရေးအဖွဲ့လာရောက်။ ကချင်တိုင်းရင်းသား (၅၀၀၀)ခန့် ဆန္ဒပြ။
- ၁၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၆၁ ကချင်ပြည်နယ် တေရသမ နှစ်လည်စာစောင် ထုတ်ဝေ
- ၅ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၆၁ သိန္နီနယ်၊ လွယ်တောက်ရွာတွင် တပ်မဟာမှူး အဖြစ် ဇော်ဆိုင်း၊ တပ်မဟာဗိုလ်မှူးအဖြစ် ဂျီလစ်လင်းကတာဝန်ယူပြီးကချင်လွတ်လပ်ရေး တပ်မတော် Kachin Independence Army (KIA) နှင့် ကချင်လွတ်လပ်ရေးကောင်စီ Kachin Independence Council (KIC) စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့။
- ၁၁ မတ် ၁၉၆၁ ဥတ္တရတိုင်း မောင်မယ်နှင့် အလေးမပြိုင်ပွဲ တွင် ကချင်ပြည်နယ်မ မောင်ထိန်ဝင်း သည် ပေါင်(၁၃၂)တန်းတွင် စုစုပေါင်း(၅၅၀)ပေါင်မ ဤ ပထမတံခွန်စိုက်ရရှိ၊ မယ်ပြိုင်ပွဲတွင် မေရီတွန်းက တတိယဆုရရှိခဲ့။
- ၁၆ မတ် ၁၉၆၁ ကေအိုင်အေအဖွဲ့မှ ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း၊ ကွတ်ခိုင်မြို့အနီး၊ ဆင်လီရွာ၏ အရှေ့ဘက် ၁၀ မိုင်ခန့်အကွာ အခြေချစခန်းတစ်ခု တည်

- ဆောက်၍ အခြေခံ စစ်ပညာသင်တန်းအမှတ်
(၁)ကိုဖွင့်လှစ်ခဲ့။
- ၄ ဇွန် ၁၉၆၁ ဆူပူသူများနှင့်ဆက်သွယ်၍ ဒူဝါကြီးမားအပါ
အဝင်(၁၀)ဦးဖမ်းဆီး။
- ၁၆ ဇွန် ၁၉၆၁ ပြည်နယ်ပေါင်းစုံ ခေါင်းဆောင်များ ညီလာခံ
တောင်ကြီးမြို့၌ကျင်းပ။
- ၁ ဇူလိုင် ၁၉၆၁ Monsignor Howe သည် မြစ်ကြီးနားနယ်
ခရစ်ယာန်အသင်းတော်ဂိုဏ်းအုပ် ဘုန်းတော်
ကြီးဖြစ်လာပြီး မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်း ခရစ်
ယာန်သာသနာပြုလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်။
- ဇူလိုင် ၁၉၆၁ ကေအိုင်အေတပ်ရင်း(၁)ကို ဗန်းမောနယ်မြေ၊
မွန်ဘာပါတွင်လည်းကောင်း၊ တပ်ရင်း(၂)ကို
လမာလရိန် ဦးစီးအင်အား (၃၀၀)ခန့်ဖြင့်
မုံးစီး၊ မုံးထန်းနယ်မြေများတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြ။
ကျေးရွာများတွင် ဗွီဒီအက်ဖ်(Villager's
Defence Forces) ခေါ် ကျေးရွာကာကွယ်ရေး
အဖွဲ့များဖွဲ့စည်းပေးပြီး တူမီးသေနက်များ
တပ်ဆင်ပေးခဲ့။
- ၁၉၆၁ ဖားကန့်မြို့ သီရိမင်္ဂလာအုတ်ကျောင်း ဆရာ
တော် ဘဒ္ဒန္တဉာဏဘိဝံသက မဏိရတနာ
ကျောက်စိမ်းစံပြကျမ်း စာအုပ်ပြုစုထုတ်ဝေခဲ့။
- ၁၀ ဇန်နဝါရီ ၁၉၆၂ ကချင်ပြည်နယ် (၁၄) ကြိမ်မြောက်နှစ်လည်
စာစောင် ထုတ်ဝေ

- ၂ မတ် ၁၉၆၂ ဟူးကောင်းမြို့ဟု ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သော နေရာကို ၁၉၆၇ တွင် ချင်းတွင်းမြစ်ဖျား၊တနိုင်းချောင်း ကိုအမှီပြု၍ တနိုင်းမြို့ဟုပြောင်းလဲခေါ်ဝေါ်ခဲ့။
- ၇-၁၁ မတ် ၁၉၆၂ ရွှေကူမြို့နယ်၊ ကျေးတောကြီး မံဝိန်းရွာ၌ ရွာပေါင်း ၁၅ ရွာမှ တောင်သူလယ်သမား ၇၅ ယောက်ကို စိုက်ပျိုးရေးသင်တန်းပေး
- ၁၂ မတ် ၁၉၆၂ ဗန်းမော်မဲဆန္ဒနယ် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အမတ် ဦးလဝမ်အား ကချင်ပြည်နယ် ဦးစီးအဖွဲ့ဝင် အဖြစ် ဖြည့်စွက်ခန့်။
- ၁၁ ဇွန် ၁၉၆၂ ကချင်ပြည်နယ် ဆရာအတတ်သင်ကျောင်း ဖွင့်လှစ်။
- ၃၀ ဇွန် ၁၉၆၂ မြစ်ကြီးနားမြို့၊ နိုင်ငံတော်ကူးသန်းရောင်းဝယ် ရေးဘဏ်တွင် စာရင်းရှင် အပ်ထားသူပေါင်း ၃၉၆ ဦးရှိ
- ၂ စက်တင်ဘာ ၁၉၆၂ မိုးမောက်ရွာ ဒီပီတဒါန အခမဲ့ဘိန်းဖြတ်ဌာန တွင် ဗန်းမော်ယစ်မျိုးဌာနမှ ယစ်မျိုးမှူးက ဘိန်းဖျက်လူနာများက ဘိန်းမရှူရန်ဟောပြော
- ၁အောက်တိုဘာ ၁၉၆၂ မြစ်ကြီးနားမြို့ အမှတ် ၄၆ ခြေလျင်တပ်ရင်း ဖွင့်၊တပ်ရင်းမှူး ဇေယျကျော်ထင် ဗိုလ်မှူး ထွန်းငွေ
- ၁၀ နိုဝင်ဘာ ၁၉၆၂ အမှတ်(၂)ကျေးရွာ(သော်ကမြိုင်)ကိုတပ်မတော် မှအငြိမ်းစားရဲဘော်(၄၀)ဦးသို့ထွန်ယက်စိုက်ပျိုး မြေ ၆၀၀ ဧကနှင့် နေထိုင်ရန်အိမ် ၀.၄၅ ဧကစီကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်

၃ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၆၂ မြစ်ကြီးနားမြို့၊ အမှတ်(၁) ပြန်လည်နေရာချ
ထားရေးတပ်တွင် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေး
လက်တွေ့တောင်သူကြီး ၃ လ သင်တန်းဖွင့်
၁၉၆၂ ပုဂ္ဂလိက ကျောက်စိမ်းတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းကို
တော်လှန်ရေးကောင်စီအစိုးရမှဖျက်သိမ်း။

သုံးသပ်ချက်

ပုဂံခေတ်ပျက်ကာလ အေဒီ ၁၂၈၁ တွင် တရုတ်တပ်များ ချီတက်လာသောအခါ မြန်မာတပ်မှူးများဖြစ်သည့် အနုနပစည်း၊ ရနပစည်း တို့ဦးဆောင်၍ ငဆောင်ချမ်းသို့ ချီတက်ခဲ့ကြသည်။ တရုတ်တပ်များကို ဗန်းမော်မြစ်အူတွင် ရခံသည်^၁ ဟုဆိုထားရာ ဗန်းမော်သည် ပုဂံခေတ်ကတည်းက ရှိနေကြောင်းတွေ့ရသည်။ ကချင်ပြည်နယ်ဟု ဖွဲ့စည်းလာမည့် ဒေသကြီးအတွင်း မြန်မာမင်းများ လက်ထက်က ထင်ရှားခဲ့သောမြို့များမှာ မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း၊ ဝိုင်းမော်၊ ဆင်ဘို၊ ရွှေကူ၊ ကောင်းတုံ စသောမြို့များဖြစ်သည်။ မိုးညှင်းမြို့ကို သာသနာသကရာဇ် ၇၃-ခု ကဆုန်လပြည့်ကျော်၃ရက် (အေဒီ-၅၅၆) ကြာသပတေးနေ့တွင် သောင်းခန်းကျော်ကတည်သည် ဟုဆိုသည်။^၂ ထိုနည်းတူ ဗန်းမော်မြို့ကို သာသနာသကရာဇ် ၇၆၀ တန်ခူးလပြည့်ကျော် ၅ ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ (အေဒီ-၁၂၄၃)တွင် ဆောင်မိုခန် တည်သည်ဟုဆိုသည်။^၃ ကုန်းဘောင်ခေတ် အေဒီ ၁၇၈၃၊ ရွှေတိုက်ဝင်စာရင်းများအရ မိုးညှင်းမြို့တွင် အိမ်ခြေ ၁၀၀၀ ရှိ၍ ကောင်းတုံမြို့တွင် ၁၈၈ အိမ် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းမြို့များ၌ ပုဂံခေတ်က မြန်မာမင်းများ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ရှိ-မရှိ ဟူသောကိစ္စမှာ သေချာရေရာမျှမရှိပေ။ ၎င်းကာလများအတွင်း အင်အားကောင်းသော ရှမ်းပဒေသရာဇ်များက ကချင်ပြည်နယ်ဟု ဖွဲ့စည်းလာမည့် ဒေသကို စိုးမိုးထားသည်ဟုဆိုရပါမည်။ မိုးကောင်းနယ်၏ ပထမဆုံးစော်ဘွားစပ်လုံဖ(၁၂၂၅-၁၃၁၈)သည် သူအုပ်စိုးစဉ်ကာလများအတွင်း

^၁ ကုလားဦး၊ မဟာရာဇဝင်ကြီး(ပထမတွဲ) ။ ရန်ကုန်မြို့၊ ဟံသာဝတီပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀၊ မျက်-၂၉၉(နောင်တွင် ကုလား၊၁၉၆၀) ဟုကိုးကားမည်။

^၂ မိုးညှင်းစစ်တမ်း ။ မန္တလေးတက္ကသိုလ်၊ သမိုင်းဌာနစာစု

^၃ ဗန်းမော်စစ်တမ်း ။ မန္တလေးတက္ကသိုလ်၊ သမိုင်းဌာနစာစု

မြောက်ဖက် ခမ်းတီးလ(ပူတာအို) မှ တောင်ဘက်ရွှေဘိုနယ်စပ်အထိ လွှမ်းမိုးထားသည်။^၄

မည်သို့ပင်ဆိုစေ ပုဂံပျက်ပြီးနောက် ရှမ်းညီနောင်သုံးဦးက အင်းဝခေတ်ကို ထူထောင်လာနိုင်သည်ကို ထောက်ရှုခြင်းဖြင့် ထိုစဉ် က ရှမ်းပဒေသရာဇ်တို့၏အင်အားကိုအသိအမှတ်ပြုရပါမည်။ မိုးညှင်း စော်ဘွား၏ပိုင်နက်နှင့် မြန်မာပိုင်နက် ပိုင်းခြားသော နယ်နမိတ် မှတ်တိုင်ကို မင်းကြီးစွာစော်ကဲ (၁၃၆၀-၁၄၀၀) လက်ထက် အေဒီ ၁၃၇၀ တွင် စိုက်ထူခဲ့ဘူးသည်။^၅ သို့ရာတွင် မှတ်တိုင်စိုက်ထူပြီး တနှစ်အကြာ အေဒီ ၁၃၇၂ တွင် မိုးညှင်းစား ကျိန်းခမ်းကြီးသည် မြေဒူးမြို့ကို တိုက်ခိုက်သကဲ့သို့ ၁၃၉၂ တွင်လည်း မိုးညှင်းစား သိုချည်ဘွား၏ယောက်ဖ သိုဟန်ဘားက မြေဒူးမြို့ကို တိုက်ခိုက် သဖြင့်^၆ နေပြည်တော်မှ တပ်ဖွဲ့များစေလွှတ် နှိမ်နင်းပြီးနောက်ပိုင်း မိုးညှင်းမှာ မြန်မာမင်းများဩဇာလွှမ်းမိုးရာနယ်ဖြစ်လာသည်။ ၎င်းနောက် မိုးညှင်းမြို့စားများကို မြန်မာမင်းများ၏ ဆွေတော်မျိုးတော်များကိုသာ ခန့်ထားလာသည်ကို တွေ့ရသည်။ အင်းဝဘုရင်မင်းခေါင် (၁၄၀၀-၁၄၂၃)က မြို့လှစားကို တောင်တွင်းမင်းသမီးနှင့် ထိမ်းမြားပေးလျက် မိုးညှင်းမြို့စားခန့်သည်။^၇ မိုးညှင်းစားသည် မေ ၁၄၂၆ တွင် မိုးညှင်း မင်းတရား(သိရီသုဓမ္မာနာက)ဘွဲ့ဖြင့် နန်းတက်လာသောအခါ^၈ မိုးညှင်း မြို့ ထင်ရှားလာသည်ဟု သုံးသပ်ရပါသည်။

^၄ မြေတူးမြို့သမိုင်း(ပေမူ) ကိ-ကျော ။ ကန့်ဘလူနယ်၊ ဝက်တိုးရွာအနောက်ကျောင်း ဆရာတော်ဦးသုဇနစာစု၊ (ဤအကြောင်းကို မြစ်ကြီးနားဂဇတ်တီယာ၊ မျက်-၂၀။ ရွှေဘိုဂဇတ်တီယာ ၊ မျက်-၁၄ တွင်လည်းဖော်ပြထားသည်။)

^၅ ကုလား၊၁၉၆၀၊၃၆၃

^၆ ကုလား၊၁၉၆၀၊၃၆၄၊၃၈၁

^၇ ကုလား၊၁၉၆၀၊၄၁၈

^၈ ကုလား၊ဦး၊ မဟာရာဇဝင်ကြီး(ဒုတိယတွဲ)၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀၊ မျက်-၅၄(နောင်တွင် ကုလား၊၁၉၆၀(ဒု)) ဟုကိုးကားမည်။

ထိုကာလများအထိ မိုးကောင်းမှာ မြန်မာမင်းများ၏
ဩဇာသက်ရောက်မှု မရှိသေးဟု ယူဆရပါသည်။

မင်းရဲကျော်စွာဘုရင် ထီးနန်းဆက်ခံလာပြီး နောက်ပိုင်း
မိုးညှင်းနှင့် မနီးမဝေးတွင်ရှိသည့် မိုးကောင်းကို သိမ်းသွင်းလိုသည်။
မိမိ၏ယောက်ဖကို မိုးညှင်းမြို့စားခန့်သည်။ တဆက်တည်းမှာပင်
မိုးညှင်းစားနှင့် ကလေးမြို့စားတို့ ပူးပေါင်းအင်အားဖြင့် အေဒီ ၁၄၄၁
တွင် မိုးကောင်းက တိုက်ခိုက်စေခဲ့သည်။ မိုးကောင်းကို တိုက်ခိုက်
နေစဉ် ကာလအတွင်း၌ပင် ဖေဖော်ဝါရီ ၁၄၄၁ တွင် မင်းရဲကျော်စွာ
ဘုရင်ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။^၉ ထိုအချိန်မှစ၍ မိုးကောင်းမှာလည်း မြန်မာ
ဘုရင်၏ ဩဇာလွှမ်းရာနယ်မြေ ဖြစ်လာသည်ဟု သုံးသပ်ရပါသည်။
ဆိုလိုသည်မှာ(၁၅)ရာစုအလယ်ပိုင်းမတိုင်မှီအထိ မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း
ဒေသကို မြန်မာဘုရင်များ ကောင်းစွာ ဩဇာမဖြန့်နိုင်သေး၊ မြန်မာ
ဘုရင်များကို ယှဉ်ပြိုင်နိုင်သည့် ရှမ်းပဒေသရာဇ်များ မိုးညှင်းတွင်
ရှိနေခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့ရာတွင် မိုးညှင်းနှင့် မြန်မာ
မင်းပိုင် နယ်နိမိတ်ပိုင်းခြားသော မှတ်တိုင်စုက်ထူသည့် အေဒီ ၁၃၇၁
မှ၊ မိုးညှင်းစလုန်တိုက်ခိုက်၍ အင်းဝပျက်သည့် အေဒီ ၁၅၂၆ အထိ
နှစ်ပေါင်း ၁၅၅ နှစ်အတွင်း မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်းနှင့် အင်းဝ
အင်အားပြိုင် တိုက်ခိုက်မှု တစ်ဆယ်ကြိမ် ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ ၁၅ နှစ်လျှင်
တစ်ကြိမ်နှုန်းဖြင့် တိုက်ခိုက်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်း တစ်ဆယ်ကြိမ်
အနက် ရှစ်ကြိမ်မှာ မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်းဖက်မှ စတင်တိုက်ခိုက်မှုဖြစ်
သည်။^{၁၀} အေဒီ ၁၄၄၁ စစ်ပွဲနှင့် ၁၄၇၆ စစ်ပွဲနှစ်ခုသာလျှင် အင်းဝ
ဖက်မှစတင် တိုက်ခိုက်သောစစ်ပွဲများဖြစ်သည်။^{၁၁}

^၉ ကုလား၊၁၉၆၀(ခု)၊၅၅

^{၁၀} ၁၃၇၁ မိုးညှင်းပုန်ကန်သည်။ ၁၃၇၂ မိုးညှင်းကမြေတူးကိုတက်သည်။ ၁၃၉၂ မိုးညှင်း
စား၏ယောက်ဖ က မြေတူးကိုတိုက်သည်။ ၁၄၅၀ မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်းပေါင်း၍ ပုန်ကန်သည်။
၁၅၀၆ မိုးညှင်းက ဒီပဲယင်းကို သိမ်းသည်။ ၁၅၂၃ မိုးညှင်းက စည်ပုတ္တရာမြို့အထိ

မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်းနှင့် အင်းဝတို့ ယှဉ်ပြိုင်တိုက်ခိုက်သော စစ်ပွဲများမှာ လူမျိုးရေးစစ်ပွဲမဟုတ်ဟု သုံးသပ်ရပါမည်။ မြန်မာဘုရင် များခန့် ထားသည့် မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း အကြီးအကဲများက အင်းဝ ကို ပုန်ကန်သည့် အရေးအခင်းများသာဖြစ်သည်။ ၁၃၇၃ ခု ပုန်ကန် မှုကို ဦးဆောင်သူ မိုးညှင်းစားကျိန်းခန်းကြီးမှာ မင်းကြီးစွာစော်ကဲက ၁၃၇၀ တွင် မိုးညှင်းစားအဖြစ် ခန့်ထားခဲ့သူဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူ ၁၄၅၀ ပုန်ကန်မှုကို ဦးဆောင်သူ မင်းဥတည်မှာလည်း အင်းဝဘုရင် နရပတိ၏တူဖြစ်နေသည်။^{၁၂}

မျက်မှောက်ကာလတွင် ကချင်ပြည်နယ်ဟု ဖွဲ့စည်းလာမည့် ဒေသအတွင်း တည်ရှိသော မိုးညှင်းအင်အားစုများ၏ တိုက်ခိုက်မှု ကြောင့် အေဒီ ၁၅၂၆ တွင် အင်းဝ ပျက်ခဲ့ရဘူးသည်။ မြန်မာ သက္ကရာဇ် ၈၈၈ တွင် အင်းဝ ပျက်သဖြင့် ၎င်းတိုက်ခိုက်မှုကို ရှစ်သုံးလုံးအရေးတော်ပုံဟူ၍ ခေါ်ဆိုရပေမည်။ ထို့ကြောင့် ဤဒေသ သည် မြန်မာနိုင်ငံရေးကို ကိုင်လှုပ်နိုင်သည် ဟူသောအခက်ကို အထင်အရှားတွေ့ရပါမည်။ အင်းဝကို တိုက်ခိုက်စဉ်က မိုးညှင်းစလုန် ဖက်မှ ပြည်ဘုရင်ပါဝင်ပူးပေါင်းသည်ကိုလည်းတွေ့ရသည်။ တောင်ငူ ခေတ်၊ ဒုတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်စတင်ထထောင်လာသော တပင်ရွှေထီး (၁၅၃၀-၁၅၅၀)က အေဒီ ၁၅၄၁ တွင် ပြည်ကိုတိုက်ခိုက်သောအခါ မိုးညှင်းအင်အားစုများ၏ အဆက်အနွယ်များက ပြည်ဘုရင်ဖက်သို့

သိမ်းသည်။ ၁၅၂၆ မိုးညှင်းက အင်းဝအထိချီတက်၍ ပြန်ဆုတ်သည်။ ၁၅၂၆ မိုးညှင်းက အင်းဝကို အပြီးသိမ်း၍ အင်းဝပျက်သည်။

^{၁၁} ၁၄၄၁ ဘုရင့်ယောက္ခ မိုးညှင်းစားနှင့်ကလေးမြို့စားပေါင်း၍ မိုးကောင်းကို တိုက်သည်။ ၁၄၇၆ မိုးညှင်း၊မိုးကောင်းတို့ စစ်ဖြစ်နေစဉ် မြန်မာတို့က နှစ်မြို့လုံးကို လက်အောက်ခံ ပြုသည်။

^{၁၂} ကုလား၊၁၉၆၀(၃)၊၈၂

ပူးပေါင်းကူညီ ခုခံကြသည်ကု တွေ့ရသည်။^{၁၃} တပင်ရွှေထီးအနေဖြင့် မိုးညှင်းအင်အားစုကိုနှိမ်နင်းရန် ဦးစားပေးခဲ့မည်ဟုခန့်မှန်းရပါသည်။

တပင်ရွှေထီး၏တပ်များ နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းသို့ ချီတက်လာသောအခါ မိုးကောင်းစော်ဘွားက မိုးညှင်းစော်ဘွားနှင့်မိသားစုကို ဖမ်း၍ တပင်ရွှေထီးသို့ အပ်နှံဆက်သသည်။^{၁၄} ဤသို့ဖြင့် မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်းမှာ ဒုတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်အတွင်း ပါဝင်လာခဲ့ပြီး ၁၅၄၁ တွင်တပင်ရွှေထီးလည်း မိုးကောင်းအထိချီတက်ခဲ့သည်။ (ဆင်ဖြူရှင်) ဘုရင့်နောင်လက်ထက် ယိုးဒယားသို့ ချီတက်တိုက်ခိုက်သောအခါ မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း၊ ဗန်းမော် စော်ဘွားများ ဦးစးသော တပ်ဖွဲ့များ ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။^{၁၅}

ဗဟိုအင်အားကောင်းသည့်တောင်ငူခေတ်၌ပင်လျှင် မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း၊ မိုင်းကိုင်း၊ မိုင်းညောင်၊ ဝန်းသိုစော်ဘွားများ အေဒီ ၁၅၆၁ တွင် တပြိုင်နက်ပူးပေါင်းပုန်ကန်ကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဆင်ဖြူရှင် မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်းသို့ ချီတက်လာရာ စော်ဘွားများ ထွက်ပြေးကြသည်။ ထွက်ပြေးသောစော်ဘွားများကို (၅)လကြာမျှရှာဖွေသော်လည်း မတွေ့သဖြင့် နန္ဒသူရိယဦးစီးသောတပ်ကို မိုးကောင်းတွင် တပ်စွဲစေလျက် ဆင်ဖြူရှင် ပြန်လည်ဆုတ်ခွာလာသည်။^{၁၆}

ဆင်ဖြူရှင်သည် ၁၅၇၅ တွင် ထပ်မံချီတက်လာသောအခါ မိုးကောင်းစော်ဘွားအား ရှောင်တိမ်းစေလျက် မိုးညှင်းစား၊ ပေါလသိုင်းစား တို့က မူးကောင်းနှင့်ကသာကြားတွင်ခုခံသည်။ မိုးညှင်းစား ကျဆုံး၍ ပေါလသိုင်းစားကိုဖမ်းမိသည်။ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်သွားသော မိုးကောင်းစော်ဘွားကို ဖမ်းဆီးရန် ဆင်ဖြူရှင်သည် သားတော်

^{၁၃} ကုလား၊၁၉၆၀(ဒု)၊၁၃၆

^{၁၄} ကုလား၊၁၉၆၀(ဒု)၊၁၃၂

^{၁၅} ကုလား၊၁၉၆၀(ဒု)၊၃၉၇

^{၁၆} ကုလား၊၁၉၆၀(ဒု)၊၁၄၃၇

မဟာဥပရာဇာနှင့် သားမက်တော် အင်းဝဘုရင် သတိုးမင်းစောတို့ ဦးဆောင်သောတပ်များကို ခနး၊ ခန်းငြင်း (ယခုပူတာအိုဝန်းကျင်ဟု ယူဆ)ဒေသများအထိ စေလွှတ်သော်လည်း မတွေ့သဖြင့် ၁၅၇၆ တွင် မိုးကောင်းမှ ပြန်လည်ထွက်ခွာလာသည်။^{၁၇}

ဆင်ဖြူရှင်သည် ၁၅၇၆ နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် နေပြည်တော်မှ တပ်များစေလွှတ်၍ မိုးကောင်းစော်ဘွားအား ရှာဖွေရာတွင် စော်ဘွား ကိုဖမ်းမိသည်။ မိုးကောင်းစော်ဘွားက မြို့ရိုးတံခါးကြားတွင် ၁၄၅ ရက် လည်ပင်းညှပ်၍ အပြစ်ပေးသည်။ ၎င်းနောက် မိသားစုနှင့် အပေါင်းအပါများကို ကာလကတားမြို့သို့ ကျွန်အဖြစ်ရောင်းချခဲ့ သည်။^{၁၈} သို့ရာတွင် အေဒီ ၁၅၉၀ ၌ မိုးကောင်းပုန်ကန်မှု ပေါ် ပေါက်လာပြန်သဖြင့် နေပြည်တော်မှ တပ်ဖွဲ့များ ချီတက်ခဲ့ရပြန် သည်။ ထကာလမှာ ဆင်ဖြူရှင် ကွယ်လွန်ပြီး နန္ဒဘုရင် (၁၅၈၁ - ၁၅၉၉)စိုးစံလာသည့်ကာလဖြစ်၏။ ဗဟိုအင်အား လျော့ကျလာသည် ကို အားစမ်းသည့်အနေဖြင့် ပုန်ကန်ခြင်းဖြစ်မည်ဟု ယူဆရပါသည်။ မိုးကောင်းစားကိုဖမ်း၍ နေပြည်တော်ခေါ်လာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မိုးကောင်းစော်ဘွားကြီး၏သား မိုးစစ်စားက အေဒီ ၁၅၉၁ တွင် ပုန်ကန်ခဲ့ပြန်သဖြင့် နေပြည်တော်မှတပ်များ မိုးကောင်းသို့ ချီတက်ခဲ့ ရပြန်သည်။ မိုးညှင်းစားအားဖမ်းမိပြီး မိုးကောင်းမြို့တွင်ပင် ကွပ်မျက် ခဲ့သည်။^{၁၉}

နန္ဒဘုရင် ၁၆၀၀ ကွယ်လွန်ပြီးနောက်ပိုင်း နန်းတက်လာသူ ညောင်ရမ်းမင်း(၁၅၉၇-၁၆၀၅)လက်ထက်တွင် ဗန်းမော်ပုန်ကန်မှု ပေါ် ပေါက်လာသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း

^{၁၇} ဦးကုလား၊ မဟာရာဇဝင်ကြီး(ပထမတွဲ) ။ ရန်ကုန်မြို့၊ ဟံသာဝတီပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀၊ မျက်-၂၅ (နောင်တွင် ကုလား၊၁၉၆၀(တ)) ဟုကိုးကားမည်။

^{၁၈} ကုလား၊၁၉၆၀(တ)၊၄၇

^{၁၉} ကုလား၊၁၉၆၀(တ)၊၈၈

ပုန်ကန်မှုမှာ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ဟုဆိုနိုင်သော်လည်း ဗန်းမော်ပုန်ကန်မှုမှာ ထူးခြားသည်ဟုဆိုရပါမည်။ ဗန်းမော်စော်ဘွား ပုန်ကန်မှုကိုနှိမ်နင်းရန် ညောင်ရမ်းမင်းသည် ၁၄ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၆၀၂ တွင် ဗန်းမော်သို့ ချီတက်လာခဲ့ရာ ဗန်းမော်စော်ဘွားနှင့် မိသားစုသည် တရုတ်နယ်၊ မိုင်းဆည်သို့ ထွက်ပြေးခဲ့လိုသည်။ ညောင်ရမ်းမင်းက သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းကို မိုင်းဆည်သို့ တပ်များစေလွှတ်၍ ဗန်းမော်စော်ဘွား အား လွှဲအပ်ပေးရန်တောင်းဆိုသည်။ တရုတ်တို့က လွှဲအပ်ပေးသော်လည်း ဗန်းမော်စော်ဘွားမှာ အဆိပ်စား၍ သေဆုံးသွားသည်။ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းကို စော်ဘွားအဆောင်အယောင်ပေး၍ ဗန်းမော်စော်ဘွားအဖြစ်ခန့်သည်။^{၂၀}

ညောင်ရမ်းမင်းတရား မကွယ်လွန်မီ တစ်နှစ်အလိုတွင် မိုးကောင်းပုန်ကန်မှုပေါ်လာပြန်သည်။ အိမ်ရှေ့မင်းကိုယ်တိုင်ဦးစီးသော တပ်ဖွဲ့များ အောက်တိုဘာ ၁၆၀၄ တွင် မိုးကောင်းသို့ ချီတက်ခဲ့ရာ မိုးကောင်းစော်ဘွားက မိုးညှင်းအလွန် နွယ်ပါတ်ပုတောအရပ်၌ ခုခံသော်လည်း အရေးနိမ့်ခဲ့သည်။ မိုးကောင်းစော်ဘွားသည် မိသားစုနှင့်အတူ မြစ်တဘက်ကမ်း တောအုပ်အတွင်းခိုအောင်းသွား၏။ တပ်များကလိုက်တိုက်ရာမှ စော်ဘွားနှင့်မိသားစုကို ဖမ်းမိသဖြင့် နေပြည်တော်သို့ခေါ်လာသည်။^{၂၁}

ညောင်ရမ်းမင်းတရားလက်ထက်မှစ၍ မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း၊ ဗန်းမော်ဒေသတွင် အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်တကျထူထောင်လာသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ၁၆၀၂ ကတည်းက မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း၊ ခနးကျေးစား ရွာစားများကို အစုအမှုထမ်းများအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပေးသည်။ ကျေးစား၊ သင်းမှူး အဖွဲ့များဖွဲ့၍ ဗန်းမော်စော်ဘွား၏ လက်အောက်

^{၂၀} ကုလား၊၁၉၆၀(တ)၊၁၂၂

^{၂၁} ကုလား၊၁၉၆၀(တ)၊၁၂၈

တွင်ထားရှိသည်။ ဗန်းမော်စော်ဘွားအဖြစ် မိမိ၏သားကို ခန့်ထားလိုက်သောအခါ ဤဒေသသည် လုံခြုံစိတ်ချရသော အနေအထားဖြစ်လာသည်ဟု သုံးသပ်ရပါမည်။

ညောင်ရမ်းမင်းသည် ဤဒေသအကြောင်းကို အကျွမ်းကျင်ဆုံးဘုရင်ဟုဆုနိုင်ပါသည်။ ဖခင်ဘုရင့်နောင်လက်ထက်က မိုးကောင်းသို့၊ ၁၅၆၁၊ ၁၅၇၅၊ ၁၅၇၆ နှစ်များတွင်ရောက်ဖူးသူဖြစ်သည်။ မိုးကောင်းစားအား ရှာဖွေဖမ်းဆီးရန် မိုးကောင်းမှတစ်ဆင့် ခန့်၊ ခန်းငြင်းသို့ ရောက်ဖူးသူဖြစ်သည်။ အခြားတဖက်တွင်လည်း မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း၏ မကြာခဏတိုက် ခိုက်ခြင်းခံရလေ့ရှိသော မြေဒူး(ကန့်ဘလူ)ဒေသတွင် နိုင်ငံအရပ်ရပ်မှ လူအများအပြားကို စားမြေ၊ လုပ်မြေ၊ နေမြေများပေး၍ချထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ တောင်ငူဒေသမှ ကဒူးတိုင်းရင်းသားများ၊ ပြည်မြို့မှ မြန်မာများကို ခေါ်ဆောင်လာလျက် မြေဒူးတွင် သံတူးဖော် ချက်လုပ်စေသည်ကိုတွေ့ရသည်။^{၂၂} မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်းပုန်ကန်မှုဖြစ်ပွားပါက အချိန်မရွေး လူသူ စုဆောင်းခုခံနိုင်ရန် စီစဉ်မှုတစ်ခုဟူ၍လည်း ယူဆနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၇ ရာစုဦးပိုင်းမှစ၍ မြန်မာပြည်မြောက်ဖားဒေသ၏အားပြိုင်မှု ချုပ်ငြိမ်းလာသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

ညောင်ရမ်းမင်းကို ဆက်ခံလာသူ ဘုရင်များမှာလည်း ထက်မြက်သော ဘုရင်များဖြစ်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ အနောက်ဘက်လွန်မင်း(၁၆၀၅-၁၆၂၈)၊ သာလွန်မင်း(၁၆၂၉-၁၆၄၈)တို့ လက်ထက်တွင် ဤဒေသ အေးချမ်းခဲ့သည်။ ၎င်းအပြင် အောက်တဘာ ၁၆၂၈ တွင် ဗန်းမော်စော်ဘွားသမီး၊ မိုးကောင်းစော်ဘွားသမီး၊ မိုးညှင်းစော်ဘွားသမီးတို့ကို နေပြည်တော်တွင် ခေါ်ယူခစားစေသည်။^{၂၃} ဤသို့ဖြင့်

^{၂၂} မြေတူးမြို့သမိုင်း ၊ (ပေမူ) ၊ ကေ (ဝမ်း)။

^{၂၃} မှန်နန်းရာဇဝင်၊ တတိယတွဲ ၊ မျက် - ၁၉၁

မြန်မာမင်းများနှင့် မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း၊ ဗန်းမော် စောဘွားတို့၏ ဆက်ဆံရေးတွင် ငြိမ်းချမ်းမှုရလာသည်ဟု သုံးသပ်ရပါမည်။

မြန်မာမင်းများက မြောက်ပိုင်းဒေသကို နိုင်နင်းစွာ ကွပ်ကဲလာနိုင်ခြင်း၏ အခြားအကြောင်းအရင်းတစ်ခုမှာ (၁၈)ရာစုမှစ၍ မြို့ဝန်စနစ်ကို ခန့်ထား ကျင့်သုံးလာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ မြို့စား၊ စော်ဘွား၊ မြို့သူကြီး၊ ရွာသူကြီးစသောရာထူးများမှာ မျိုးရိုးအလိုက် ခန့်ထားသော ရာထူးများဖြစ်၏။ မြို့ဝန်ရာထူးမှာ ဘုရင်စိတ်တိုင်းကျ ရွေးချယ်ခန့်ထားသော နိုင်ငံရေးရာထူးဖြစ်သည်။ အဝေးမြို့ဝန်များသည် မိမိတာဝန်ကျရာနယ်တွင် နေကြရသည်။ ဗန်းမော်မြို့ဝန် (နေမျိုးသူရကျော်ခေါင်)ကို ဗန်းမော်မြို့တွင်အိမ် ဆောက်လုပ်နေထိုင်ရမည်ဟု ၈ နိုဝင်ဘာ ၁၈၁၇ တွင် အမိန့်တော် ထုတ်ပြန်သည်။ မြို့ဝန်သည် နယ်မြေ၏ထူးခြားချက်ကို နေပြည်တော်သို့ ချက်ချင်း တင်ပြရ၊ ဆောင်ရွက်ရသကဲ့သို့ ဘုရင်မကျေနပ်ပါကလည်း အရေးယူခံရသည်။ မိုးကောင်းမြို့ဝန် ရဲခေါင်စန္ဒသူကို သံကွင်းတပ်၍ အကျဉ်းချပြီး နေပြည်တော်ခေါ်လာရမည်ဟု ၁ ဇန္နဝါရီ ၁၈၁၁ တွင်အမိန့်တော်ထုတ်ပြန်သည်။ ထိုနည်းတူ ဗန်းမော်မြို့ဝန်နေမျိုးဇေယျကို ၁၄ အောက်တိုဘာ ၁၈၁၇ တွင်ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်ခဲ့သည်။

ညောင်ရမ်းခေတ် သာလွန်မင်းကို ဆက်ခံလာသူပင်းတလဲမင်း ၁၆၄၈ ကာလမှ မဟာဓမ္မရာဇာဓိပတိ နန်းကျသည့် ၁၇၅၂ အထိ မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း၊ ဗန်းမော်ဒေသနှင့် မြန်မာဘုရင်များ ထိပ်တက်ရင်ဆိုင်မှုများစွာမရှိခဲ့ဟုယူဆရပါသည်။ သို့ရာတင် မဏိပူရကသည်းတို့သည် ပြည်မင်း(၁၆၆၁-၁၆၇၂)၊ မင်းရဲကျော်ထင်(၁၆၇၃-၁၆၉၈)၊ တနင်္ဂနွေမင်း(၁၇၁၄-၁၇၃၃)နှင့် မဟာဓမ္မရာဇာဓိပတိ(၁၇၃၃-၁၇၅၂) တို့အုပ်စိုးစဉ်ကာလများဖြစ်သည့် ၁၆၇၈ ၊ ၁၆၉၀၊ ၁၆၉၂၊ ၁၇၂၃၊ ၁၇၃၅၊ ၁၇၃၇၊ ၁၇၄၀၊ ၁၇၄၉ နှစ်များ၌ မြန်မာပြည်မြောက်ပိုင်း

ဒေသများကို ဖြတ်၍ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ကသည်းတို့၏ ၁၇၂၃ ကျူးကျော်မှုကို ၁၇၄၉ ၌သာ မြန်မာဘုရင်များက ဖြေရှင်းနိုင်သဖြင့် မဏိပူရီတို့သည် မြန်မာပြည်မြောက်ပိုင်းဒေသကို ကာလရှည်ကြာစွာ လွှမ်းမိုးထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ၎င်းအခြေအနေများကြောင့် မြောက်ပိုင်းတိုင်းရင်းသားပဒေသရာဇ်များနှင့်မြန်မာဘုရင်များ၏ ရင်ဆိုင်မှု မရှိခြင်းဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။

တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကုန်းဘောင်ခေတ်(၁၇၅၂-၁၈၈၅)ကို ထူထောင်လာသူ အလောင်းမင်းတရားသည် ၂၁ မတ် ၁၇၅၄ တွင် ဗန်းမော်(ဆင်ဘို)အထိ ချီတက်၍ မြောက်ဘက်တလွှားကို သိမ်းသွင်းသည်မှလွဲ၍၊ မြန်မာမင်းများနှင့် ရှမ်း၊ ကချင် ပဒေသရာဇ်များ၏ တိုက်ခိုက်မှုမရှိသလောက် နည်းသွားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ မြန်မာမင်းများသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင်သာလျှင် မြောက်ပိုင်းဒေသကို ကောင်းစွာထိန်းချုပ်နိုင်သည်ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အခြားတဖက်၌ တရုတ်၏စွက်ဖက်မှု ကြီးထွားလာသည်ကို တွေ့ရသည်။ တရုတ်တို့သည် ယခင်ကလည်း ၁၄၁၂ ၊ ၁၄၁၃၊ ၁၄၄၉ ခုနှစ်များ၌ ဤဒေသကိုဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ဘူးသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ဗန်းမော်သည် တရုတ်မြန်မာဆက်ဆံရေး၏တံခါးဝမြို့ကြီးဖြစ်လာသည်။ တရုတ်ဧကရာဇ်က မြန်မာဘုရင်သို့ ဆယ်နှစ်လင်တစ်ကြိမ်လက်ဆောင်ပေးသည့် အစဉ်အလာရှိရာ ၁၈၀၁ မှ ၁၈၈၅ အထိ ၈၄ နှစ်အတွင်းတရုတ်တို့က (ဗန်းမော်မြို့ဝန်မှတဆင့်) မြန်မာဘုရင်သို့ ကိုးကြိမ် လက်ဆောင်ပေးပို့သည်။^{၂၄} ထိုကဲ့သို့ ဆက်ဆံရေး အဆင်ပြေသည့်ကာလများ ရှိသကဲ့သို့ ၃၁ ဒီဇင်ဘာ ၁၇၆၆ မှ ၁၈ ဒီဇင်ဘာ ၁၇၆၉ အထိ

^{၂၄} ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင်တရုတ်သံအဖွဲ့လာရောက်သောရက်များမှာ ၃ ဇန်နဝါရီ ၁၇၈၈ ၊ ၁၀ ဩဂုတ် ၁၇၉၀ ၊ ၃ မတ်လ ၁၇၉၄၊ ၁၀ ဇွန် ၁၈၀၁ ၊ ၃ ဇူလိုင် ၁၈၀၁၊ ၂၅ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၁၀ ၊ ၂၃ မတ် ၁၈၁၁ ၊ ၁၀ ဧပြီ ၁၈၂၂ ၊ ၇ မေ ၁၈၅၃ ၊

တရုတ်-မြန်မာ စစ်ပွဲလေးကြိမ်ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ အဓိကအားဖြင့် ဗန်းမော် ဝန်းကျင်ဒေသတွင် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ၎င်းစစ်ပွဲကြီးများ ဖြစ်ပွား ရခြင်း၏အဓိကအကြောင်းရင်းမှာ ဗန်းမော်အကြီးအကဲများ၊ ကုန်သည် များက တရုတ်ကို အားကိုးသောကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာရသော စစ်ပွဲ ကြီးများဖြစ်သည်။ ၎င်းအပြင် တရုတ်အမျိုးသား စက်ကျင်ဆိုသူ ဦးစီးသော အဖွဲ့ဝင် နှစ်ထောင်ကျော်တို့သည် ၂၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၈၃ တွင် ဗန်းမော်မြို့ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။^{၂၅} ထိုနည်းတူ သီပေါမင်း ပါတော်မူသည့်ရက်များအတွင်း ၃၁ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၈၅ တွင် တရုတ် တပ်ဖွဲ့များ ဗန်းမော်အနီးသို့ ရောက်ရှိလာကြသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် တရုတ်-မြန်မာ နယ်ခြားဒေသရှိ ဗန်းမော်အရှေ့ဖက်ပိုင်း မြို့ရွာများမှ အချို့သောအရာရှိများသည် နှစ်နိုင်ငံဘုရင်များ၏ဩဇာကို အလျင်သင့်သလိုနာခံကြသည်။ ၎င်းတို့ ၏ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များကို အခြေခံ၍ တရုတ်-မြန်မာဆက်ဆံရေး ပျက်ပြားခဲ့ရသည်များလည်းရှိသည်။ တရုတ်ဧကရာဇ်၏ စာဟုဆိုကာ အချို့သော တရုတ်များကိုယ်တိုင် မြန်မာဘုရင်သို့ လျှောက်ထားချက် များပြုလေ့ရှိသဖြင့် တရုတ်အရာရှိမားက မြန်မာဘုရင်သို့ ပေးပို့ သောစာများက အကြိမ်ကြိမ်စီစစ်ပြီးမှသာလျှင် မြန်မာဘုရင်သို့တင်ပြ ရန် ဗန်းမော်စော်ဘွားက နယ်ခြားအကြီးအကဲများသို့ ၃၁ အောက် တိုဘာ ၁၈၁၀ တွင်ညွှန်ကြားခဲ့သည်။^{၂၆}

တရုတ်ပြည်အတွင်းရှိ အချို့သောမြို့များမှာ မြန်မာဘုရင် ဩဇာခံမြို့များဖြစ်ကြောင်း ယခုလည်းဆက်လက်အုပ်ချုပ်သင့်ကြောင်း တရုတ်အရာရှိများဖြစ်သည့် (ကျဉ်တာလောရဲ၊ တပ်မှူးစောလောစုံ၊

^{၂၅} ဦးတိက္ခဓမ္မလင်္ကာရ၊ မြန်မာရက်စွဲသမိုင်း (ကုန်းဘောင်ဆက်)၊ ရန်ကုန်၊ အင်ကြင်းဦး ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၅၊ မျက်-၉၀၆

^{၂၆} Further Correspondence to Burmah (1886), p.1

ဆည်ရှည်ရဲ၊ပဲရည်ရဲ)တက ဗန်းမော်မြို့ဝန်မှတဆင့် မြန်မာဘုရင်သို့ ၁၃ အောက်တိုဘာ ၁၈၁၀ တွင် စာပို့ခဲ့ဘူးသည်။ မြန်မာဘုရင်၏ ဩဇာခံ မိုင်းလျှော်စော်ဘွား အသတ်ခံရသောအခါ သူ့ထံတွင် တရုတ် ဧကရာဇ်ကပေးသော (ဝန်ထမ်း)တံဆိပ်နှင့် ဦးထုပ်များကိုလည်း တွေ့ရသဖြင့် မိုင်းလျှော်စော်ဘွားသည် တရုတ်-မြန်မာ နှစ်ဖက်လုံး၏ ဩဇာကိုခံယူသည်ဟု ယူဆရန်ကိစ္စများလည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ တော်စွာကုန်ဆိုသူသည် မြန်မာနိုင်ငံ မိုးကောင်းမြို့သို့ ထွက်ပြေး လာသည်။ သူ့အားဖမ်း၍ပြန်ပို့ပါ။ သို့မဟုတ် သတ်ပစ်ပါဟု တရုတ်ပြည် ရွှေလီမြို့ဝန်က ဗန်းမော်မြို့ဝန်သို့ ၁၉ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၀၅ တွင် စာပို့ခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူ ၁၇၆၆- ၁၇၆၉ တရုတ် - မြန်မာစစ်ပွဲများအတွင်း၌လည်း ဗန်းမော်၊ မိုးကောင်းမြို့ဝန်၊ စော်ဘွား များသည်တရုတ်ပြည်သို့ထွက်ပြေးလျှက်တရုတ်နှင့်ပူးပေါင်းခဲ့ကြသည်။

မြန်မာဘုရင်များအနေဖြင့်လည်း တရုတ်နှင့်ဆက်ဆံရေးတွင် အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် သတိထားဆောင်ရွက်သည်ကို တွေ့ရပါ သည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်က ဗန်းမော်တွင် မြန်မာအမျိုးသားသူကြီး တစ်ဦး၊ တရုတ်အမျိုးသားသူကြီးတစ်ဦး ခန့်ထားအုပ်ချုပ်စေသကဲ့သို့ တရုတ်အမျိုးသားများကိစ္စ ဆောင်ရွက်ရန် တရုတ်ဝန်တစ်ဦးလည်း ခန့်သည်။ တရုတ်-မြန်မာနယ်ခြား၊ မြန်မာ့ဩဇာခံမြို့နယ်များတွင် လည်း လက်ဝဲ၊ လက်ယာ စစ်ကဲ နှစ်ဦးခန့် ထားရာ၌ လက်ဝဲ စစ်ကဲကို တရုတ်အမျိုးသားအားခန့်၍ လက်ယာစစ်ကဲကို မြန်မာ အမျိုးသားအား ခန့်အပ်တာဝန်ပေးသည်။ တရုတ်ပြည်တွင်းရေးကိစ္စ ရပ်များကိုလည်း ဗန်းမော်မြို့ဝန်မှတဆင့် စစ်မ်းခြင်း၊ နေပြည်တော်သို့ သတင်းပို့ခြင်းများပြုလုပ်သည်။ တရုတ်ပြည်တွင် မင်းအပြောင်းအလဲ ဖြစ်ပွားကြောင်း မိုင်းမျဉ်းမြို့ဝန်၊ ဗိုလ်မူးတို့က ၂၃ မေ ၁၈၅၀ တွင် ဗန်းမော်မြို့ဝန်သို့ သတင်းပို့ခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူ ယူနန်နယ်တွင်

ဖြစ်ပွားသော ဗန်းသေးပုန်ကန်မှုသည် ဗန်းမော်-ယူနန်ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးကိုထိခိုက်စေခဲ့သည်။ ၎င်းဗန်းသေးပုန်ကန်မှုမှာ အရိန် လျှော့သွားပြီဖြစ်ကြောင်းမိုင်းမျဉ်းမြို့ဝန်ကတင်ပြလာသဖြင့် ကုန်သွယ် ရေးချောမွတ်လာစေရန် လမ်းခရီးလုံခြုံရေးကို ဗန်းမော်မြို့ဝန် က တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ၂၀ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၆၉ တွင် မင်းတုန်းမင်းက အမိန့်ထုတ်ပြန်သည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်၌ ဗန်းမော်၊ မိုးကောင်းမြို့များမှာ နေပြည် တော်မှ ထင်ရှားသော ပုဂ္ဂလိများအား နယ်နှင့်ဒဏ်ပို့ဆောင်ရာဒေသ များဖြစ်လာသည်။ ၁ ဩဂုတ် ၁၈၀၅ တွင် ပြည်မြို့စား ရန်ခိုင်ဘွား ကို မိုးကောင်းသို့ နယ်နှင့်ခဲ့ဘူးသည်။ ၁၈၆၆ မြင်းကွန်းအရေးတော်ပုံ တွင် ပါဝင်ခဲ့သူ အမြင့်မြို့အုပ်မောင်ကြီးကို ၁၄ ဇွန် ၁၈၇၄ တွင် မိုးကောင်းသို့ နယ်နှင့်ခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက် သာသနာတွင် ထင်ရှားသူ ဗန်းမော်ဆရာတော်ကိုလည်း မန္တလေးမှ ဗန်းမော်သို့ နယ်နှင့်ရာမှ ဗန်းမော်ဆရာတော် ဟုထင်ရှားလာခြင်းဖြစ် သည်။ ထိုနည်းတူ ဗြိတိန်သံတော်ဆင့် ရနောင်မြို့စား မောင်မောင် တုတ်နှင့်အပေါင်းပါများ၏ အဂတိလိုက်စားမှုများပေါ်ပေါက်လာသော အခါ ၎င်း၏အပေါင်းပါ စီးတော်မြင်းဝန် မောင်ဖေငယ်ကိုလည်း ၁၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၈၂ ခုတွင် မိုးကောင်းသို့နယ်နှင့်ခဲ့ပြီး၊ ဗန်းမော်မြို့၌ ကွပ်မျက်ခဲ့သည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ဗန်းမော်၊ မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း၊ ကသာ၊ ကောင်းတုံ၊ မြတောင်နှင့် မိုးမိတ်၊ မိုးလိုင်၊ ဝန်းသိုမြို့တို့ တွင် ဗန်းမော်နှင့်မိုးကောင်းကို မြို့ဝန်၊ အမတ်ချုပ်၊ စစ်ကဲ၊ နာခံနှင့် မြို့စာရေးတို့ကအုပ်ချုပ်သည်။ ဝန်းသိုနှင့်မိုးမိတ်ဒေသများကို စော်ဘွား တို့က အုပ်ချုပ်သည်။^{၂၇} တောင်တန်းဒေသတွင် နေထိုင်သူများကို

^{၂၇} Administration of Mogaung, File No. 412/1886, NAD

တောင်စား တောင်အုပ်တို့က အုပ်ချုပ်သည်။ မြန်မာမင်း၏သစာကိုခံသော တောင်အုပ် တောင်စားများကို ပဗတရာဇာဘွဲ့ ချီးမြှင့်အုပ်ချုပ်စေခဲ့သည်။ တောင်အုပ် တောင်စားတို့၏လက်ထောက်ကို ပေါ်မှိုင်းဟုခေါ်သည်။ ၎င်းတို့ကို မြန်မာအဝေးအရာရှိများက ခန့်ထားရသည်။^{၂၇}

၁၇၉၅ ခုနှစ် Michael Symes မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ တရုတ်နိုင်ငံ ယူနန်နယ်သို့ရောက်ရှိမည့်လမ်းရှာဖွေရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။^{၂၈} ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သတ်၍ ဗြိတိသျှလူမျိုး Captain Richard Sprye and His son, Mr.R.H.F. Sprye က ယူနန်နယ်စပ်ရှမ်းပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်းအထိ ရထားလမ်း ဖောက်လုပ်သင့်ကြောင်း တင်ပြသည်။ အလားတူ စကော့လူမျိုးကုန်သည် Thomas Spears ကလည်း ဗန်မော်မှယူနန်သို့ ကုန်သွယ်ရန် အကြံပြုခဲ့ပါသည်။^{၂၉}

၁၈၆၇ ခုနှစ် အင်္ဂလိပ်မြန်မာ ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုရာတွင်လည်း ဗန်းမော်၌ ဗြိတိသျှကိယ်စားလှယ် ထားလိုကြောင်း မင်းတုန်းမင်းထံသို့ တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် ဘုံဘောဘားမားသစ်ကိစ္စနှင့်ပတ်သတ်ပြီး သီပေါမင်းထံ ရာဇသံပေးပို့ရာတွင် ဗန်းမော်မှတစ်ဆင့် တရုတ်နိုင်ငံနှင့်ဗြိတိသျှတို့ ကုန်သွယ်ရောင်းဝယ်ရာတွင် မြန်မာမင်းက လိုအပ်သောအကူအညီများပေးရန် ဟူသောအချက်ကို တွေ့ရှိရပါ

^{၂၇} Anderson, Dr. John; *From Mandalay to Momiën*, A narrative of the two expeditions to Western China of 1868 and 1875 under Colonel Edward B. Sladen and Colonel Horace Browne, Macmillan and Co., London, 1876.

^{၂၈} Michael Symes; *An Account of an Embassy to the Kingdom of Ava*, Bulmer and Co., London, 1800. P.456

^{၂၉} Dorothy Woodman : *The Making of Burma*, Cresset Press, London, 1962. PP.172-174.

သည်။^{၃၁} ဤသို့ဖြင့် ဗန်းမော်သည် တရုတ်နယ်စပ်နှင့် အနီးဆုံးသော ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုအတွက် အချက်အချာဌာနတစ်ခုဖြစ်လာခဲ့သည်။

အထက်ဖော်ပြပါအချက်များကို သုံးသပ်ကြည့်လျှင် ဗန်းမော် ဒေသသည် ၁၆၆၁ မှ ၁၇၅၂ အတွင်း မဏိပူရ-ကသည်းများ ကျူးကျော်ရာဝင်ပေါက်ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်၌လည်း တရုတ်တို့ ကျူးကျော်ရာ ဝင်ပေါက်ဖြစ်သည့်အတွက် စစ်ရေးအရမဟာဗျူဟာ ကျသော ဤဒေသကို ကုန်းဘောင်ခေတ် မြန်မာမင်းတို့က လမ်းပန်း ဆက်သွယ်ရေးခက်ခဲရာဒေသဟု ယူဆပြီး နယ်နှင့်ဒဏ်ပို့ဆောင်ရာ ဒေသအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်မှာ စစ်ရေးအမြင်၊ စီးပွားရေးအမြင်၊ နိုင်ငံရေးအမြင် မကြွယ်ဝသော အချက်ဟုဆိုရပါမည်။

ဗန်းမော်မြို့မှာ တရုတ်နှင့်သာမက အာသံ၊ မဏိပူရနှင့် ဆက်ဆံရေးတွင်လည်း အရေးပါသောမြို့ ဖြစ်လာသည်ကိုတွေ့နိုင်သည်။ အာသံ၊မဏိပူရ ပုန်ကန်မှုကို နှိမ်နှင်းရန် ဗန်းမော်မြို့ဝန် နေမျိုးသူရကျော်ခေါင် ဦးဆောင်သော တပ်ဖွဲ့များသည် ၂၃ နိုဝင်ဘာ ၁၈၁၆ တွင် အာသံ မဏိပူရသို့ ချီတက်ခဲ့ကြသည်။ အာသံစော်ဘွားမှဆက်သသည့် သမီးကညာ လက်ဆောင်များကို ဗန်းမော်မြို့ဝန်မှ တဆင့် နေပြည်တော်သို့ ပို့ရသည်။ အာသံမှ ဆက်သသည့် သမီးကညာနှင့် လက်ဆောင်တို့ကို တင်ဆောင်ရန် ဖောင်၊ ပန်းလှေတက်များ ဗန်းမော်မြို့ဝန်က စီမံလုပ်ဆောင်ရန် ၇ ဩဂုတ် ၁၈၁၇ တွင် အမိန့်တော်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူ ကချင်အမျိုးသား ၁၀၀၀ ကျော် ပါဝင်သောတပ်ဖွဲ့ကို ဦးဆောင်လျက် မဟာဗန္ဓုလသည် ၁၇ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၂၂ တွင် အာသံသို့ ချီတက်ခဲ့သည်။ ၄င်းတို့အဖွဲ့ ၁ ဇန်နဝါရီ ၁၈၂၃ တွင် ဗန်းမော်သို့ ပြန်ရောက်လာသောအခါ

^{၃၁} History of Struggle for Independence. Vol .I , Rangoon, University Press,1986. P. 225

ဗန်းမော်တွင် (၃)ရက် ရပ်နားလျက် အောင်ပွဲခံသဘင်ကျင်းပခဲ့သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပုဂံခေတ်မှ တောင်ငူခေတ်နှောင်းအထိ မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်းအရေးပါခဲ့လျက် ညောင်ရမ်းခေတ်နှောင်းနှင့်ကုန်းဘောင်ခေတ် နှောင်းတစ်ခုလုံးတွင် ဗန်းမော်မှာ အရေးပါလာသည် ဟုသုံးသပ်ရပါမည်။ မိုးကောင်းမှာ ဧရာဝတီမြစ်မှတစ်ဆင့် မိုးကောင်းခောင်း အတိုင်း အတွင်းသို့ဝင်ရလျက်၊ ဗန်းမော်မှာ ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းဘေးတွင် တည်ရှိသည့်အတွက် သွားလာရေးပိုမိုလွယ်ကူသည်။ မြန်မာဘုရင်များ လက်ထက် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်း (ကချင်ပြည်နယ်) သမိုင်းမှာ မိုးညှင်း၊ မိုးကောင်း၊ ဗန်းမော် သမိုင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဒေသခံရှမ်းနှင့် ကချင်အရေအတွက်မှာ ထိုစဉ်က လူမျိုးစုအလိုက် စာရင်း ကောက်ခံ မှုမရှိခဲ့ပါ။ သို့ရာတွင် မြေပြန့်တွင်နေထိုင်လျက် စာပေတက်မြောက်သူ ရှမ်းတို့၏သမိုင်းစဉ်သာလျှင် လွှမ်းမိုးနေသည် ကိုတွေ့နိုင်သည်။ အင်္ဂလိပ်တို့က မြစ်ကြီးနားခရိုင် ဖွဲ့စည်းလာပြီး နောက်ပိုင်းမှသာလျှင် ကချင်သမိုင်းစတင်သည်ဟု သုံးသပ်ရမည် ဖြစ်ပါတော့သည်။

မျက်မောက်ကာလတွင် ကချင်ပြည်နယ်ဟု ဖွဲ့စည်းလာမည့် မြန်မာပြည်မြောက်ပိုင်းဒေသကြီး၏ မြန်မာမင်းများလက်ထက် အနေအထားကို သုံးသပ်လျှင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

- ၁၅ ရာစု အလယ်ပိုင်းကာလပိုင်းအထိ မြန်မာဘုရင်များကို ယှဉ်နိုင်သည့် ရှမ်းပဒေသရာဇ်များ ဤဒေသတွင် စိုးမိုးနေခဲ့ကြသည်။ မြန်မာမင်းပိုင်နယ်နမိတ်နှင့်ရှမ်းပဒေသရာဇ် ပိုင်နယ်နမိတ် ခွဲခြားသတ်မှတ်သော နယ်နမိတ်မှတ်တိုင်ကို အေဒီ ၁၃၇၀ တွင် စိုက်ထူခဲ့ဘူးသည်။
- ရှမ်းပဒေသရာဇ်များနှင့် မြန်မာမင်းများသည် အင်းဝခေတ်တွင် ၁၅ နှစ်လျှင် တစ်ကြိမ်နှုန်း တိုက်ခိုက်အားပြိုင်ခဲ့ကြ

- လျက် တောငူခေတ်တွင် ၇ နှစ်လျှင် တစ်ကြိမ်နှုန်း တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။
- မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ၈၈၈ အရေးတော်ပုံဟု တင်စားနိုင်သော မိုးညှင်းစလုံ၏တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အင်းဝမင်းနိုင်ငံပျက်သုဉ်း ခဲ့ဘူးသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဒေသသည် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးကို ကိုင်လျှပ် နိုင်သောနယ်ဖြစ်သည်။
 - သမိုင်းအဆက်ဆက် ဤဒေသကို အာသံ၊ မဏိပူရက ၈ ကြိမ် ဝင်ရောက်ကျူးကျော် တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ တရုတ်တိက (၁၀)ကြိမ်ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ဖူးသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဒေသသည် တရုတ်နှင့်အိန္ဒိယ အင်အားကြီးနှစ်နိုင်ငံကြား တင် တည်ရှိသဖြင့် ပြည်ပကျူးကျော်မှုစသော နိုင်ငံတကာ ရေးရာ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေးတို့တွင် အလေးထားရမည့် ဒေသ ကြီးဖြစ်သည်။
 - မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်း (ကချင်ပြည်နယ်)၏ သမိုင်းမှာ ကိုလိုနီခေတ်တွင် စတင်သည်ဟု သုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဤဒေသ၏အဓိကအင်အားစုကြီးနှစ်ရပ်မှာ ကချင်နှင့်ရှမ်းတို့ ဖြစ်ပေသည်။

မိုးငြိမ်းပြုစာအုပ်စာတမ်းများ

ကချင်တောင်တန်းဒေသတွင်ကျင့်သုံးနေသောဥပဒေများ၊မြစ်ကြီးနား

၊အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊၁၉၆၉

ကံဆီးဒူဝါနောင်အောင်၊ ကံဆီးမှတ်တမ်း အတ္ထုပ္ပတ္တိ ၊ မန္တလေးမြို့၊

ယုဝရောင်စုံပုံနှိပ်တိုက်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉၆၉ ခု။

ကုလားဦး၊ မဟာရာဇဝင်ကြီး ၊(ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲ၊ တတိယတွဲ)၊

ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်အောင်ဆက်၊၂၀၀၆

ကုန်းဘောင်ဆက်မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး (ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲ၊

တတိယတွဲ)၊ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်အောင်ဆက်၊၂၀၀၄

ကျော်ဝင်း၊ဒေါက်တာ(တည်းဖြတ်)၊

မဟာရာဇဝင်သစ်(တောင်ငူဆက်)၊ ဒုတိယတွဲ၊ ရန်ကုန်၊

Wizard ပုံနှိပ်တက်၊၂၀၀၇

ဇန်ထားဆင်ဦး၊ ဒီမိုကရေစီပြောင်းပြန်၊ (တတိယအကြိမ်)၊

ရန်ကုန်၊ အောင်စစ်သည်စာပေ၊ ၁၉၉၀

တို့ဗမာအစည်းအစည်းအရုံးသမိုင်းအကျဉ်းချုပ်၊ ဒုတိယတွဲ၊

ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်၊ ၁၉၇၆

တိုးလှ၊ဒေါက်တာ၊ စာပေမှတ်တမ်းများက ပြောသော

မြန်မာ့သမိုင်း၊ (အေဒီ ၁၃၆၄-၁၈၈၅)၊ ရန်ကုန်၊

နဝရတပုံနှိပ်တိုက်၊၂၀၀၉

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအရေးနှင့် ၁၉၄၇ အခြေခံဥပဒေ၊

ပထမတွဲ၊ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၉၀။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအရေးနှင့် ၁၉၄၇ အခြေခံဥပဒေ၊

ဒုတိယတွဲ၊ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၉၀။

တပ်မတော်သမိုင်း၊ ပထမတွဲ၊ ၁၈၂၄-၁၉၄၅၊ ရန်ကုန်၊ သတင်းနှင့်

စာနယ်ဇင်း၊ ၁၉၉၄

တိက္ခမဓမ္မလင်္ကာရဦး၊မြန်မာရက်စွဲသမိုင်း(ကုန်းဘောင်ဆက်)၊

ရန်ကုန်၊ အင်ကြင်းဦးပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၅

နီနီမြင့်၊ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုသမိုင်း၊ အပိုင်း(၁)၊

၁၈၈၅-၁၈၉၅၊ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၈၆

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊

ပဌမညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၁၊ အစည်းအဝေး အမှတ်

၁၊ ၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၇ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊

အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊

ပဌမညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၁၊ အစည်းအဝေး အမှတ်

၂၊ ၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၄ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊

အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊

ပဌမညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၁၊ အစည်းအဝေး အမှတ်

၃၊ ၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၂ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊

အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊

ပဌမညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၁၊ အစည်းအဝေး အမှတ်

၅၊ ၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၅ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊

အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ဒုတိယညီ

လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၃၊

၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၈ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊

အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ဒုတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၄၊
၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၉ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ဒုတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၅၊
၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃၀ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ဒုတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၆၊
၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃၁ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ဒုတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၇၊
၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၇ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ဒုတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၈၊
၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၈ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ဒုတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၉၊
၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၂ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ဒုတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၁၀၊
၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ သြဂုတ် ၁၃ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ဒုတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၁၁၊
၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ သြဂုတ် ၁၄ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၃

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊တတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၃၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၂၊
၁၉၅၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၃ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၄

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊စတုတ္ထညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၄၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၂၊
၁၉၅၃ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃၀ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၄

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊စတုတ္ထညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၄၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၄၊
၁၉၅၃ ခုနှစ်၊ သြဂုတ် ၃ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၄

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊စတုတ္ထညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၄၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၆၊
၁၉၅၃ ခုနှစ်၊ သြဂုတ် ၅ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၅

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊စတုတ္ထညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၄၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၇၊
၁၉၅၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၆ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၅

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊စတုတ္ထညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၄၊ အစည်းအဝေး အမှတ် ၈၊
၁၉၅၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၀ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၄

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊
ပဉ္စမညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၅၊ အစည်းအဝေး အမှတ်
၃၊ ၁၉၅၄ ခုနှစ်၊ မတ် ၁၀ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၅

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊
ပဉ္စမညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၅၊ အစည်းအဝေးအမှတ်
၄၊ ၁၉၅၄ ခုနှစ်၊ မတ် ၁၂ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၅

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊
ဆဌမညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၆၊ အစည်းအဝေးအမှတ်
၅၊၆၊၇၊ ၁၉၅၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၂၊၁၃၊၁၄ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၇

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ဒုတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေးအမှတ် ၁၊၂၊၃၊၄၊
၁၉၅၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၊၂၂၊၂၇၊၂၈ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၈

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ ဒုတိယညီ
လာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေးအမှတ် ၅၊ ၆၊ ၇၊
၁၉၅၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၉၊ ၃၀၊ ၃၁ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၈

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ဒုတိယကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ နဝ
မညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၉၊ အစည်းအဝေးအမှတ်
၁၊ ၂၊ ၃၊ ၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၄၊ ၅၊ ၇ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ဒုတိယကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ နဝ
မညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၉၊ အစည်းအဝေးအမှတ် ၄၊
၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၀ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ဒုတိယကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ နဝ
မညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၉၊ အစည်းအဝေးအမှတ် ၅၊
၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၁ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ဒုတိယကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ နဝ
မညီလာခံ မှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၉၊ အစည်းအဝေးအမှတ်
၆၊ ၇၊ ၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၂၊ ၁၃ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ တတိယကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊
ပထမ ညီလာခံမှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၁၊ အစည်းအဝေးအမှတ်
၁၊ ၂၊ ၃၊ ၄၊ ၅၊ ၆၊ ၇၊ ၁၉၆၀ ခုနှစ်၊ ဧပြီ
၁၁၊ ၁၈၊ ၁၉၊ ၂၀၊ ၂၅၊ ၂၇၊ ၂၉ ရက်၊ ရန်ကုန် မြို့၊
အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ တတိယကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊

ဒုတိယ လာခံမှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေးအမှတ်

၁၂၊ ၁၉၆၀ ခုနှစ်၊ဩဂုတ် ၉၊၁၂ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊

အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၁

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ တတိယကချင်ပြည်နယ်ကောင်စီ၊

ဒုတိယ လာခံမှတ်တမ်း၊ စာတွဲ ၂၊ အစည်းအဝေးအမှတ်

၃၂၊ ၁၉၆၀ ခုနှစ်၊ဩဂုတ် ၁၅၊၁၆ ရက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊

အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၂

မရမ်းဘောက်လာ၊ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင် အတုပွတ္တိ၊ ရန်ကုန်၊

နေရီရီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၈၀

မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်ကြီး (သုံးတွဲပေါင်း)၊ ရန်ကုန်၊

မုံရွေးပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၈

ရဲဘော်သစ်မောင်၊ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှုသမိုင်း၊ အပိုင်း-

၂၊(၁၉၄၈-၁၉၆၂)၊ ဒုတိယအကြိမ်၊ ရန်ကုန်၊

ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၁၁

ရွှေကိုင်းသား၊ အနှစ်တစ်ရာပြည့်မန္တလေး၊ မန္တလေး၊

လူထုကြီးပွားရေး ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၉

သန်းထွန်း၊ဒေါက်တာ၊ ဂံဂိုးဝ၊ မန္တလေး၊ လူထုကြီးပွားရေးပုံနှိပ်တိုက်၊

၂၀၀၅

သိန်းဖေမြင့်၊ စစ်အတွင်းခရီးသည်၊ စတုတ္ထအကြိမ်၊ ရန်ကုန်၊

ကုမာရ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၈

သိန်းလှိုင်ဦး(တည်းဖြတ်)၊မဟာရာဇဝင်သစ်(ညောင်ရမ်းခေတ်)၊

(တတိယတွဲ)၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ခိုင်ရည်မွန် အော့ဖ်ဆက်၊ ၁၉၉၇

အိုနိုးတိုးရှု(ဘာသာပြန်)၊ ဂျပန်စစ်အုပ်ချုပ်ရေးခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ၊

ရန်ကုန်၊ ကုမာရပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၇၅

အုန်းဖေးဦး၊ ပင်လုံစစ်တမ်း၊ ရန်ကုန်၊ စပယ်ဦးစာပေ၊ ၁၉၈၄။

သတင်းစာများ

ကချင်သတင်းစာ(Jinghpaw	Shi Laika)	ဩဂုတ် ၁၉၁၄၊ စကတင်ဘာ ၁၉၁၅ အတွဲ ၃၊ အမှတ် ၁၊ ဩဂုတ် ၁၉၁၆ အတွဲ ၄၊ အမှတ် ၂၊ ၁၉၁၈ အတွဲ ၁၁၊ အမှတ် ၇၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၂၄ အတွဲ ၁၁၊ အမှတ် ၂၊ ဇူလိုင် ၁၉၂၅ အတွဲ ၁၂၊ အမှတ် ၁၊ ဩဂုတ် ၁၉၂၅ အတွဲ ၁၂၊ အမှတ် ၂၊ ၁၉၂၆ အတွဲ ၁၄၊ အမှတ် ၄၊ ၁၉၂၇ အတွဲ ၁၄၊ အမှတ် ၇၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၂၈
ထွန်းနေ့စဉ်သတင်းစာ		၁၇ မေ ၁၉၅၈
ပြည်တော်စိုးနေ့စဉ်သတင်းစာ		၆ ဇွန် ၁၉၅၃၊ ၁၂ ဇွန် ၁၉၅၃၊ ၂၈ မေ ၁၉၅၈၊ ၈ ဇွန် ၁၉၅၈ ဩဂုတ် ၁၉၅၈၊ ၆ နိုဝင်ဘာ ၁၉၅၈
ဗမာ့ခေတ်နေ့စဉ်သတင်းစာ		၁၉ ဩဂုတ် ၁၉၄၈၊ ၂၈ နိုဝင်ဘာ ၁၉၅၁၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၁၊ နိုဝင်ဘာ ၁၉၅၂၊ ဇူလိုင် ၁၉၅၃၊ စက်တင်ဘာ ၁၉၅၆၊ ဇွန် ၁၉၅၈
မဏ္ဍိုင်နေ့စဉ်သတင်းစာ		၂၀ မေ ၁၉၅၈၊ ၄ ဇူလိုင် ၁၉၅၈၊ ၅ ဇူလိုင် ၁၉၅၈၊ ၈ ဇူလိုင် ၁၉၅၈၊ ၁၀ ဇူလိုင် ၁၉၅၈၊ ၁၃ ဇူလိုင်

မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ	<p>၁၉၅၈၊ ၁၄ ဇူလိုင် ၁၉၅၈၊ ၁၈ ဇူလိုင် ၁၉၅၈၊ ၂၆ ဩဂုတ် ၁၉၅၈ ၁၂ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၀၊ ၂၁ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၀၊ ၉ အောက်တိုဘာ ၁၉၅၁၊ ၄ အောက်တိုဘာ ၁၉၅၈၊ ၃၀ ဩဂုတ် ၁၉၆၀၊</p>
လူထုသတင်းစာ	<p>၁၈ ဧပြီ ၁၉၅၂၊ ၇ ဇွန် ၁၉၅၆၊ ၂၁ နိုဝင်ဘာ ၁၉၅၆၊ ၈ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၆</p>
သံတော်ဆင့်နေ့စဉ်သတင်းစာ	<p>၁၃ ဧပြီ ၁၉၄၈၊</p>
ဟံသာဝတသတင်းစာ	<p>၁၂ အောက်တိုဘာ ၁၉၄၆၊ ၁၁ ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၂၊ ၁၆ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၅၂၊ ၁ မတ် ၁၉၅၂၊ ၃၀ ဇူလိုင် ၁၉၅၂၊ ၅ အောက်တိုဘာ ၁၉၅၂၊ ၁၃ အောက်တိုဘာ ၁၉၅၂</p>
အိုးဝေနေ့စဉ်သတင်းစာ	<p>ဩဂုတ် ၁၉၄၃၊ ဩဂုတ် ၁၉၄၈၊</p>
တင်းလုံကျော်ဂျာနယ်	<p>အတွဲ(၁)၊ အမှတ်(၁)၊ ဇန်နဝါရီ ၁၉၄၇</p>

အင်္ဂလိပ်အထောက်အထားများ

Anderson, Dr. John; *From Mandalay to Momien*, A narrative of the two expeditions to Western China of 1868 and 1875 under Colonel Edward B. Sladen and Colonel Horace Browne, Macmillan and Co., London, 1876.

Barnard, J.T.O., "History of Putao", *JBR*, Vol XV, Part. II, 1925
 Cady, John.F, *A History of Modern Burma*, London, Cornell University Press. 1969.

- Callahan, Mary P, *Making Enemies: War and State Building in Burma*, Washington, Cornell University Press. 2003.
- Collis, Maurice, *Last and First in Burma (1941-1948)*, London, Faber & Faber Ltd. 1956
- Crosthwaite, Sir Charles, *The Pacification of Burma*, London, Frank Cass and Company, 1908
- Dean A. Minix, Sandra M.Hawley, *Global Politics*, West Wadsworth Publishing Company, America, 1998
- Desai, W.S, *History of the British Residency in Burma 1826-1840*, Rangoon, Rangoon University Press, 1939
- Herman.G.Tegenfeldt, *A Century of Growth*, South Pasadena, California, William Carey Library. 1954
- Hertz, W.A.C.S.I, *Burma Gazetteer, Myitkyina District*, Rangoon, Govt. Printing, 1960
- Hla Thein, "A.G. Botomley and the Panglong Conference", *Selected Writing of U Hla Thein*, Yangon, Myanmar Historical Commission, 2004
- Huge Tinker (edit), *Burma: The Struggle for independence (1944-48)*, Vol.I, London, Her Majesty's Stationery Office, 1983
- Huge Tinker (edit), *Burma: The Struggle for independence (1944-48)*, Vol.II, London, Her Majesty's Stationery Office, 1983
- Ireland. A, *The Province of Burma*, Vol.I. Boston, Houghton Mifflin.1907
- Leach, E.R, *Political System of Highland of Burma*, Boston, Beacon Press,1970
- Michael Symes; *An Account of an Embassy to the Kingdom of Ava*, Bulmer and Co., London, 1800.

- Scott. J.G and Hardiman. J.P.(Compiled) *Gazetteer of Upper Burma and The Shan States*. Pt. I, Vol. II, Rangoon, Government Printing, 1901
- Slim, William Joseph, *Defeat into Victory*, London, Cassel and Company Ltd, 1956
- Smith, Marthin, *Burma: Insurgency and the politics of Ethnicity*, London and New Jersey, Zed Books Ltd. 2003,
- Stilwell, Joseph W, *Stilwell Papers*, London, Macdonald, 1949
- Than Tun, Dr.(edit), *The Royal Orders of Burma, A.D. 1598-1648*, Vol I, Kyoto, The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University, 1983
- Than Tun, Dr.(edit), *The Royal Orders of Burma, A.D. 1598-1885*, Vol II, Kyoto, The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University, 1985
- Than Tun, Dr.(edit), *The Royal Orders of Burma, A.D. 1782-1787*, Vol IV, Kyoto, The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University, 1986
- Than Tun, Dr.(edit), *The Royal Orders of Burma, A.D. 1598-1885*, Part III, Kyoto, The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University, 1986
- Than Tun, Dr.(edit), *The Royal Orders of Burma, A.D. 1798-1885*, Part V, Kyoto, The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University, 1986
- Than Tun, Dr.(edit), *The Royal Orders of Burma, A.D. 1807-1810*, Part VI, Kyoto, The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University, 1987
- Than Tun, Dr.(edit), *The Royal Orders of Burma, A.D. 1811-1819*, Part VII, Kyoto, The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University, 1988

Than Tun, Dr.(edit), *The Royal Orders of Burma, A.D. 1598-1885*, Part VIII, Kyoto, The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University, 1988

Than Tun, Dr.(edit), *The Royal Orders of Burma, A.D. 1859-1885*, Part IX, Kyoto, The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University, 1989

The Indigenous Races and the 1947 Constitution. Vol. I & II. Rangoon. University Press. April 1990.

Tinker, Hugh, *The Union of Burma*, London, Oxford University Press, 1959

Woodman, Dorothy, *The Making of Burma*, London, the Cresset Press, 1957

National Archives Department

- Administration of Momeik State.FileNo.61p/1889.Part II
- Couchman, G.H.S. Report on the Kachin Hills northeast of Bhamo, 1891-1892. File No.57/1901-1902
- Diary of Lieuteanant Elliott, Assistant Commissioner, Mogaung,March.1889. File No.31p/1889
- Kan Hlaing and Kin Wun Mingyi, Upper Burma 1887, Foreign Department. File No.81/P
- Occupation and Administration of Bhamo. File No.66/ 1886
- Telegram from G.W, Shaw, District Commissioner, Bhamo,24 January 1889. File No.31p/1889
- Telegram from Mogaung, 27 February 1889.File No31p/1889

- Weekly Diary of the Deputy Assistant Commissioner Bhamo District 1890. File No.412/1886
- Weekly Diary of the Deputy Assistant Commissioner Bhamo District 1890. File No.42/1890